

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Львівська політехніка»
Навчально-науковий інститут адміністрування,
державного управління та професійного розвитку
Кафедра регіонального та місцевого розвитку
Кафедра державної політики та врядування
Кафедра публічного управління та публічної служби
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародної безпеки та стратегічних студій
Департамент економічної політики Львівської обласної військової адміністрації
Управління регіонального розвитку

ПЕРСПЕКТИВИ РЕГІОНАЛЬНОГО ТА МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

Матеріали 2-ї конференції молодих учених
23 листопада 2023 р.

В онлайн-форматі

Львів – 2023

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу ІАДУ НУ «Львівська політехніка» заборонено

Конференція включена до переліку всеукраїнських науково-практичних конференцій здобувачів вищої освіти і молодих учених у 2023 році відповідно до листа ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України № 21/08-9 від 10 січня 2023 р.

Метою конференції молодих вчених є обмін досвідом та обговорення актуальних теоретичних і прикладних проблем регіонального та місцевого розвитку та міжнародної співпраці у цій сфері. До участі запрошені теоретики і практики публічного управління, науково-педагогічні працівники споріднених спеціальностей, представники органів публічної влади, аспіранти і докторанти, громадські активісти.

Учасники розглянули проблематику, пов'язану із механізмами та ресурсами місцевого економічного розвитку, сталого розвитку регіонів і територіальних громад. Обговорили перспективи міжнародної співпраці на регіональному та місцевому рівні та розвитку менеджменту і підприємництва в час трансформаційних викликів.

Матеріали та пристатейна література публікуються в авторській редакції. За достовірність фактичної інформації у публікаціях відповідальність несуть автори.

Перспективи регіонального та місцевого розвитку: матер. 2-ї конференції молодих учених (23 листопада 2023 р., м. Львів) / упорядн.: Матвіїшин Є.Г., Бліщук К.М. – Львів: НУ «Львівська політехніка», 2023. – 213 с.

© Навчально-науковий інститут адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка», 2023

Програмний комітет конференції:

Голова:

Пилипенко Любомир Миколайович – д. е. н., професор, директор Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка».

Заступник голови програмного комітету:

Сидорчук Ористлава Григорівна – д. е. н., професор, завідувач кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка».

Члени програмного комітету:

Красівський Орест Якубович – д. іст. н., професор, завідувач кафедри державної політики та врядування Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка».

Куйбіда Степан Васильович – канд. держ. упр., директор Департаменту економічної політики Львівської обласної військової адміністрації (за згодою).

Кучик Олександр Сергійович – к. іст. н., доцент, завідувач кафедри міжнародної безпеки та стратегічних студій Львівського національного університету ім. Івана Франка (за згодою).

Матвійшин Євген Григорович – д. е. н., доцент, професор кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка».

Петровський Петро Михайлович – д. н. держ. упр., професор, завідувач кафедри публічного управління та публічної служби Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка».

Організаційний комітет конференції:

Голова:

Кіцак Тарас Миколайович – канд. держ. упр., доцент, заступник директора Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка».

Заступник голови оргкомітету:

Бліщук Катерина Михайлівна – к.е.н., доцент, доцент кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка».

Члени оргкомітету:

Буник Микола Зиновійович – к. політ. н., доцент, доцент кафедри державної політики та врядування Навчально-наукового інституту державного управління Національного університету «Львівська політехніка».

Гарбариніна Віта Юрївна – канд. держ. упр., асистент кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка».

Горбатий Андрій Степанович – провідний фахівець дирекції Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка».

Козак Іванна Ігорівна – канд. держ. упр., доцент, доцент кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка».

Кохалик Христина Миронівна – канд. держ. упр., доцент, доцент кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка».

Мороз Олексій Юрїович – к. політ. н., доцент, доцент кафедри міжнародної безпеки та стратегічних студій Львівського національного університету ім. Івана Франка (за згодою).

Нема Олександра Степанівна – канд. держ. упр., доцент, доцент кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка».

Табакера Вадим Олександрович – заступник директора Департаменту економічної політики, начальник управління регіонального розвитку Львівської обласної військової адміністрації (за згодою).

Шостак Наталія Олександрівна – фахівець дирекції Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка».

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК: МЕХАНІЗМИ ТА РЕСУРСИ.....	12
<i>Баранюк А.М.</i> Розвиток суспільно-економічних відносин у громаді.....	12
<i>Грень Т.Я., Сидорчук О.Г.</i> Питання соціального захисту на регіональному рівні.....	15
<i>Гриньків М.А.</i> Інвестиційна політика держави в умовах цифровізації.....	17
<i>Гукова-Кушнір Г.Є.</i> Університетська клініка як важлива складова в організації розвитку вищої медичної освіти.....	19
<i>Заяць Д.Д., Лагойда Ю.В.</i> Основні підходи до визначення поняття «територіальна громада».....	22
<i>Зубенко В.В.</i> Джерела фінансування проектів відбудови та відновлення на місцевому рівні.....	25
<i>Коткевич Н.Ю.</i> Розробка місцевих стратегій і програм як інструментів нормативно-правового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні.....	28
<i>Мосейчук С.В.</i> Особливості реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії корупції в Україні.....	30
<i>Небрат А.Б.</i> Характеристика факторів, що впливають на ефективність комунікацій у територіальних громадах України.....	32
<i>Ненова Д.М.</i> Особливості використання державно-приватного партнерства на місцевому та регіональному рівнях.....	36
<i>Остропольська Я.В.</i> Стратегічне планування як складова цілісної системи планування розвитку громад.....	39

<i>Павлів О.В.</i> Особливості регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану у контексті місцевого самоврядування.....	43
<i>Пінтоха М.М.</i> Особливості забезпечення безпеки банківського сектору України у сучасних умовах.....	45
<i>Прокопів І.І.</i> Будівництво автомобільних доріг і його правове забезпечення.....	48
<i>Романюк Ю.М., Козак І.І.</i> Актуалізація потенційних ресурсів місцевого економічного розвитку.....	51
<i>Сливка Є.М.</i> Роль здорового учнівства у місцевому економічному розвитку.....	54
<i>Смачило В.В., Кулініч О.В., Божидай І.І.</i> Аналіз бюджету Слобожанської ТГ Харківської області.....	56
<i>Тоцька В.Є.</i> Місцевий економічний розвиток: механізми та ресурси в сфері охорони здоров'я.....	59
<i>Філик Р.В.</i> Проблеми розвитку територіальних громад у нових умовах.....	61
<i>Черніховський Р.І.</i> Правові засади публічного управління в сфері охорони здоров'я.....	63
<i>Шуст В.Б.</i> Державна політика у сфері цифрової культури в умовах воєнного стану...	65
СЕКЦІЯ 2. СТАЛІЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ І ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	68
<i>Базиліук К.В.</i> Співпраця органів місцевого самоврядування з громадськістю: методи залучення громадян до суспільного життя.....	68
<i>Бєбешко Р.В.</i> Формування позитивного іміджу територіальних громад в контексті забезпечення сталого розвитку.....	71

<i>Бобровський О.І.</i> Удосконалення механізму оцінювання плинності процесів розвитку регіональних стратегій і планів.....	74
<i>Бойко О.А.</i> Цивільний захист та територіальні громади в умовах воєнного стану.....	76
<i>Бондаренко Л.І.</i> Інноваційність управлінського потенціалу як шлях сталості і розвитку суспільства.....	79
<i>Бондарук С.В.</i> Організація кадрового забезпечення в органах місцевого самоврядування	81
<i>Вершигора Ю.З.</i> Транспортна інфраструктура як невід’ємна складова сталого розвитку регіонів і територіальних громад.....	83
<i>Грицик Ю.Й.</i> Організаційні заходи управління персоналом в органах місцевого самоврядування.....	86
<i>Гулей А.Б.</i> Особливості участі інститутів громадянського суспільства в управлінні розвитком територій.....	88
<i>Зубаль О.П.</i> Теоретико-методичні підходи до розробки типової структурної моделі органу публічної влади задля сталого розвитку територій і територіальних громад.....	90
<i>Іванкова Н.О.</i> Застосування моделі «чотирихланкової спіралі» розвитку інноваційної екосистеми як інструмент сталого розвитку регіону.....	93
<i>Кіт О.Р., Бліщук К.М.</i> Питання територіальних громад у контексті реформи децентралізації.....	96
<i>Короляк О.О.</i> Сучасні підходи до стимулювання розвитку територіальних громад.....	98
<i>Кошовський Н.В., Пекарчук О.П.</i> Реновація міських просторів як передумова до сталого розвитку регіонів.	101

<i>Миронович Г.А.</i> Посилення ефективності публічного управління за рахунок зв'язків з громадськістю на прикладі їхньої реалізацій у Збройних силах України...	103
<i>Панчишин Б.І.</i> Особливості фінансування розвитку територіальних громад в Україні.....	105
<i>Савчин В.Ф.</i> Державна політика у сфері захисту лісів.....	107
<i>Сембай Н.М.</i> Розвиток харчової промисловості на Львівщині в контексті ідей сталого розвитку.....	110
<i>Сувало О.Б.</i> Формування сталого розвитку послуг у сфері психічного здоров'я в умовах війни.....	113
<i>Тютюнник О.І.</i> Забезпечення розвитку громадянської освіти на місцевому рівні як чинника формування української національної ідентичності.....	117
<i>Хомюк С.П., Дзяна Г.О.</i> Питання забезпечення соціальної та економічної безпеки в контексті сталого розвитку.....	120
<i>Чепурна К.В.</i> Комунікування процесу розроблення комплексних планів на місцевому рівні.....	122
<i>Чисневич Т.М.</i> Вдосконалення механізму фінансового забезпечення освіти як фактор розвитку регіонів та територіальних громад.....	125
СЕКЦІЯ 3. МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ В РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РОЗВИТКУ.....	129
<i>Барінов Д.В.</i> Міжнародні документи у сфері захисту прав людини і громадянина.....	129
<i>Гадзіковський О.Ю.</i> Зарубіжний досвід реформування місцевого самоврядування.....	131

<i>Єфанов О.В.</i> Напрями організаційного забезпечення формування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.....	133
<i>Заболотня В.Р.</i> Цивільно-військові відносини в Україні та НАТО.....	135
<i>Ісаченко Д.С.</i> Забезпечення прав людини та громадянина в умовах діджиталізації державних послуг: міжнародний аспект.....	138
<i>Леськів М.Б.</i> Міжнародна практика публічного управління сферою культури: досвід, корисний для України.....	141
<i>Лилик М.В.</i> Міжкультурна компетентність фахівців публічного управління як чинник міжнародної співпраці.....	143
<i>Нарівний М.М.</i> Публічне управління житлово-комунальним господарством: досвід європейських країн.....	146
<i>Турчин К.Ю.</i> Міжнародний досвід надання медичних послуг на територіальному рівні	148
<i>Харченко Т.О.</i> Оцінка передумов до формування положень європейського вектору сталого розвитку аграрного сектору економіки України.....	151
<i>Янишівський Т.Я.</i> Міжнародне співробітництво у сфері боротьби з тероризмом як пріоритетний напрям діяльності органів місцевого самоврядування в Україні.....	154
СЕКЦІЯ 4. МЕНЕДЖМЕНТ І ПІДПРИЄМНИЦТВО В ЧАС ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ.....	158
<i>Веретельніков І.О.</i> Підходи до обґрунтування необхідності державного регулювання банківської діяльності.....	158
<i>Войтик О.Є.</i> Прийняття управлінських рішень в органах місцевого самоврядування та напрями їх вдосконалення.....	161

<i>Гавінський Р.О., Ревич А.В.</i> Принципи публічного адміністрування Вудро Вільсона: уроки для України.....	165
<i>Горборукова А.А.</i> Інтеграція мистецької практики у стратегії відновлення міст.....	167
<i>Зуєв М.І.</i> Організаційно-правові питання публічного адміністрування розвитку інноваційної діяльності в Україні у процесі трансформації до ЄС.....	169
<i>Комаров О.В.</i> Механізми забезпечення експортного потенціалу України в умовах сучасних викликів.....	171
<i>Коцан В.В.</i> Правова освіта у публічному управлінні на сучасному етапі розвитку України.....	173
<i>Мартинюк В.Л.</i> Напрями вдосконалення державного регулювання ринку праці України в кризових умовах.....	175
<i>Медуна Б.Л.</i> Особливості прийняття управлінських рішень органами публічної влади України в умовах воєнного стану.....	177
<i>Михальчишин Н.Л., Баранюк А.М.</i> Вплив корупційних ризиків на конкурентні відносини.....	181
<i>Михальчук С.В., Назаркевич І.Б.</i> Альтернативні інструменти автоматизації бізнес-процесів в Україні.....	184
<i>Мітін В.С.</i> Формування новітньої держави в Україні за участі громадянського суспільства.....	187
<i>Музика М.П.</i> Проблеми формування етичних кодексів у системі державного управління.....	189
<i>Пилипець Р.Ю.</i> Напрями державної політики в ситуації етнічного конфлікту.....	192

<i>Повна С.В.</i> Трансформаційні виклики менеджменту повоєнного відновлення національної економіки.....	194
<i>Проданчук О.О.</i> Інтегрування науковомісних технологій машинобудування у підприємницько-волонтерську діяльність в умовах воєнного часу.....	195
<i>Сворень Р.Р.</i> Проблеми правового забезпечення державно-приватного партнерства в Україні.....	197
<i>Стефанюк М.І.</i> Інфраструктурні проекти в розвитку територіальних громад: управлінський аспект.....	201
<i>Федорів С.І.</i> Культурна економіка та креативні індустрії: еволюція понять.....	203
<i>Хайло В.О., Хайло Я.М.</i> Визначення інтелектуального потенціалу системи управління підприємств життєзабезпечення міст.....	206
<i>Ясінський В.Б.</i> Розвиток державно-приватного партнерства: організаційні аспекти.....	210

СЕКЦІЯ 1.

МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК: МЕХАНІЗМИ ТА РЕСУРСИ

Баранюк Андрій Михайлович

аспірант кафедри теоретичної та прикладної економіки Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

РОЗВИТОК СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У ГРОМАДІ

Утворення громад, як одне із завдань децентралізації, має за мету забезпечення їх розвитку. Поняття «розвиток» різні дослідники трактують по різному, проте більшість вважає розвиток як позитивну зміну. Також розвиток насамперед пов'язують з економічною сферою, проте і враховують тісний зв'язок з соціальною складовою. При цьому економічна складова розглядається як джерело вирішення проблем в суспільстві, в тому числі соціальних. Переважно соціально-економічний розвиток розглядають на макрорівні – держави, проте його невід'ємною складовою є розвиток громад.

Суспільно-економічний розвиток громад має за мету будь-які зміни в громаді, як соціумі, які можливі завдяки економічній складові. Соціально-економічний розвиток територіальних громад можна розглядати як складову суспільно-економічного розвитку, що передбачає зміни в матеріальній основі відносин, які виникають між економічними суб'єктами та соціальними групами. Такий розвиток спрямований на спільну діяльність громади, бізнесу та влади [6].

Складність суспільно-економічних відносин пов'язана з структурою територіальної громади, яка є частиною громадянського суспільства, побудованою на засадах самоорганізації. До складу такої системи входять різні інститути, асоціації з власними інтересами. Якщо між складовими присутнє взаєморозуміння та взаємодопомога, то досягається і загальний розвиток самої структури. Забезпечувати розвиток громади можливо через систему планування в стратегічному напрямі, до чого долучені органи влади та різні об'єднання (формальні та неформальні). Розвинута громада вважається самодостатньою в тому разі, коли вона володіє різного роду ресурсами (земельними, матеріальними, фінансовими), має в наявності необхідну для задоволення потреб громади інфраструктуру. Проте розвиток суспільно-економічних відносин має спрямовуватись для забезпечення не лише потреб громади, але й сталості, ефективного використання бюджетних коштів, що відповідає і завданням децентралізації.

У зв'язку з тим, що територіальна громада, як інституція, виконує суспільні функції, важливим є розвиток саме суспільно-економічних відносин, які

формується в тому числі і навколо задоволення соціально-економічних потреб громади [7].

Одним з інструментів в розвитку суспільно-економічних відносин є об'єднання громад, яке дає можливість об'єднувати ресурси. Об'єднання насамперед заторкує управлінську ланку – створюється єдиний центр, який вирішує питання територіального розвитку громад, які об'єднались. Також це пов'язано і з диверсифікацією інтересів громад, наслідком чого є відстоювання інтересів через депутатів, представництво яких в єдиному органі управління відповідає кількісному складу громад, що об'єднались. Якщо об'єднання ґрунтується на засадах добровільності, тоді значно посилюється економічний розвиток та фінансове забезпечення громади [5].

Суспільно-економічні відносини, що виникають між інституціями громади, повинні враховувати рівнозначність їх значення та орієнтацію на добробут громадян. Самі ж мешканці громади для розвитку громади мають займати проактивну позицію, залучатись до різних процесів в громаді. Оскільки центральним в розвитку є потреби громади, то самі ж громадяни мають самостійно формувати як зміст, так і перелік потреб, способи задоволення таких потреб. В зазначених процесах важливе значення відіграють інформаційно-комунікативні технології, які використовуються не лише для забезпечення соціальних контактів, але й для забезпечення взаємозв'язку громади, влади та бізнесу. В громадах управлінські рішення приймаються орієнтуючись на конкретних мешканців з конкретними потребами, відтак формуються «розумні» мешканці, «розумне соціальне середовище», що зумовлює появу smart-співтовариств.

Е-комунікації в суспільно-економічних відносинах передбачають:

- 1) створення гнучкої мережевої телекомунікаційної електронної архітектури (у т. ч. бездротової),
- 2) формування цифрових платформ публічного спілкування та спільної діяльності;
- 3) безперервний моніторинг і аналіз різноманітних даних (безупинна робота різних автономних сенсорів, передавачів, реєстраторів тощо);
- 4) освоєння цифрових та електронних технологій у системі публічного менеджменту (місцевого самоврядування) [3].

До базових складових суспільно-економічних відносин, які тривалий час нехтуються в Україні належать такі:

- 1) інститути особи, сім'ї, родини, громади, праці та приватної власності з пріоритетним значенням;
- 2) делегування функцій суспільства державі з чітким їх розмежуванням;
- 3) орієнтування системи управління на добробуті суспільства;
- 4) збалансоване функціонування таких засад суспільства, як гідність, солідарність, субсидіарність і спільне благо, що виключає надання переваг будь-якій з них;
- 5) забезпечення розвитку відносин у тісному взаємозв'язку з економічними процесами максимального повного циклу відтворення[1].

Стан суспільно-економічних відносин, як і стан економіки має враховуватись в державній політиці та відображатись в структурних реформах. З цією метою розглядається не лише забезпечення новими робочими місцями, але й модернізації виробництва на засадах інноваційності [2].

З досвіду післявоєнної відбудови Боснії та Герцеговини відомо, що ігнорування проблеми цілеспрямованого створення робочих місць призвело до виникнення зневіри населення у кращому майбутньому і хронічного безробіття, яке ще протягом 10 років після закінчення війни (у 1996-2007 рр.) зберігалось на рівні 30-40% робочої сили і донині залишається одним з найвищих в Європі (16%). Після війни велика маса працездатного населення потребуватиме швидкої інтеграції в нову систему суспільно-економічних відносин. Перш ніж удосконалювати існуючі інститути потрібно відновити зруйнований інститут праці, адже право на працю – це первинна потреба людини у цивілізованому світі [2].

Розвиток суспільно-економічних відносин в умовах високої самоорганізації суспільства передбачає перетворення взаємозв'язків «суспільство – економіка – держава» на «громадянське суспільство – ринкова економіка – правова держава». Громадянське суспільство розглядається як ключовий чинник відповідних змін орієнтований на виявлення та вирішення перш за все соціальних проблем. При цьому потрібно враховувати конфлікт інтересів, що може виникати між цілями держави, економіки і суспільства. Наприклад, приватний підприємець, що максимізує прибуток, керується власним приватним інтересом, а держава керується суспільним інтересом в забезпеченні соціально-політичної та економічної стабільності. Громадянське суспільство відноситься до середовища, що об'єднує як економіку, так і державу, й сприяє гармонізації відносин між приватним бізнесом і державною політикою, визначаючи оптимальну структуру суспільних потреб і сприяючи взаємній реалізації інтересів усіх складових системи взаємозв'язку «громадянське суспільство – ринкова економіка – правова держава» [4].

Таким чином, розвиток суспільно-економічних відносин в громаді як складній системі, до складу якої входять різноманітні інститути, вимагає врахування не лише економічних, але й соціальних, політичних та інших аспектів функціонування громади, що також має розглядатись в нерозривному взаємозв'язку з регіональним та державним розвитком.

Список використаних джерел:

1. Бокійчук З. Економіка як явище суспільних процесів. Тільки здорове суспільство здатне творити ефективну економіку [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://surma.com.ua/471-ekonomika-iak-iavyshche-suspilnykh-procesiv-tilky-zdorove-suspilstvo-zdatne-tvoryty-efektyvnu-ekonomiku.html>.

2. Данилишин Б. Структурні реформи, які здатні змінити Україну//Українська правда, 2022[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/31/687649>.

3. Звонар В.П. SMART-громада як соціально-економічний феномен// Демографія та соціальна економіка, 2017 – № 3 (31) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://dse.org.ua/archive/31/6.pdf>.

4. Саприкіна Н. В. Громадянське суспільство в системі сучасних суспільно-економічних відносин// Економіка та держава, 2014. – №12/2014[Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2014/8.pdf.

5. Сірик З.О. Економічний розвиток і співробітництво територіальних громад// Регіональна економіка, 2016. – №3[Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: http://re.gov.ua/re201603/re201603_034_SirykZO.pdf.

6. Струк Н. П. Соціально-економічний розвиток територіальних громад і місцеве оподаткування: взаємозв'язок та взаємовплив[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2020/57.pdf.

7. Чиж В. І., Сахно Т. А. Взаємозв'язок розвитку об'єднаних територіальних громад із розвитком регіону//Серія: Економічні науки. Збірник наукових праць ЧДТУ, 2019. – Випуск 52[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:<https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/1714/1/8.pdf>.

Грень Тарас Ярославович

аспірант кафедри публічного управління та публічної служби Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка

Сидорчук Орестлава Григорівна,

докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка

ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Розподіл повноважень між центральними та регіональними виконавчими органам влади, які реалізують політику соціального захисту, регламентовано в Законі України “Про соціальні послуги” [1]. У статті 11 цього Закону визначено перелік повноважень центральних і місцевих органів, які здійснюють надання соціальних послуг, а також зазначено обов'язок кожної територіальної громади надавати базові соціальні послуги згідно із стандартами, затвердженими Міністерством соціальної політики.

У Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [2] висвітлено основні повноваження територіальних громад та районних адміністрацій у сфері соціального захисту. Зокрема, в Концепції йдеться про надання соціальної допомоги вразливим верствам населення на базовому рівні (забезпечення надання пільг, виплата пенсій, компенсацій, субсидій тощо) через центри соціальних послуг, територіальні центри соціального обслуговування, фізичних осіб-підприємців, недержавні організації, а також про забезпечення розвитку інфраструктури, у тому числі об'єктів соціально-культурного призначення.

Таким чином, на загальнодержавному рівні здійснюється розробка та впровадження пропозицій щодо надання соціальних послуг, а також нормативно-правове врегулювання системи забезпечення соціального захисту населення в цілому. Водночас на рівні обласних державних адміністрацій відбувається забезпечення належного рівня соціальних послуг в межах області та здійснюється координація фінансування та розподілу соціальних послуг від центральних органів влади до місцевих, а безпосереднє надання соціальних послуг відбувається на рівні територіальних громад та районних адміністрацій.

Загалом, перехід від централізованої до децентралізованої моделі надання соціальних послуг має низку переваг:

- завдяки контакту надавачів та отримувачів соціальних послуг у сфері соціального захисту покращується їх управління і адміністрування та забезпечення прав вразливих верств населення за рахунок швидшого виявлення їх потреб та попередження складних життєвих ситуацій;
- на регіональному рівні встановлюються стандарти та норми здійснення соціального захисту відповідно до потреб та особливостей тієї чи іншої території держави;
- формування моніторингової системи та аналізу якості надання соціальних послуг в окремих регіонах, що дає можливість оперативно реагувати на потреби та запити населення;
- надавачі соціальних послуг у сфері соціального захисту диверсифікують свою діяльність в контексті соціального замовлення, відповідно до чого підвищується результативність їх діяльності та ефективність використання ними бюджетних коштів.

Таким чином, реалізація політики соціального захисту на регіональному рівні засвідчує вищу результативність порівняно із загальнодержавною політикою, оскільки вона сприяє об'єктивнішій оцінці ситуації на місцях та тіснішому контакту тих, хто надає і хто отримує соціальні послуги.

Аналіз основних показників соціального захисту засвідчує нерівномірність розподілу основних соціальних платежів по регіонах України. Політика соціального захисту на регіональному рівні потребує коригування та уніфікації підходів до її реалізації в сучасних умовах, особливо зважаючи на той факт, що значна частина населення постраждала внаслідок ведення активних бойових дій на їх території.

Список використаних джерел:

1. Про соціальні послуги. Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.
2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Розпорядження КМУ від 01.04.2014. № 333-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.

Гриньків Маркіян Андрійович

аспірант кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

В сучасних умовах реалізація інвестиційної політики отримує широкі можливості завдяки всебічній цифровізації суспільних процесів. Адже в таких умовах забезпечується підвищення конкурентоспроможності товарів та послуг, які реалізуються в рамках здійснення інвестиційної політики, а також підвищується рівень соціального та економічного розвитку держави та регіонів в цілому.

Інвестиційна політика покликана залучати кошти для розвитку галузей та сфер суспільства, і якраз цифровізація є тим інструментом, за допомогою якого створюється інноваційне програмне забезпечення, поширюється електронна комерція та популяризується ведення підприємницької діяльності через онлайн-платформи. В рамках розширення можливостей надання державних послуг для суб'єктів інвестиційної діяльності збільшуються універсальні цифрові послуги для громадян.

З метою координації, регулювання та контролю процесів, які відбуваються у сфері цифровізації, в Україні створене Міністерство цифрової трансформації, у якому Кабінетом Міністрів затверджено таку посаду як керівник цифрової трансформації, а в міністерствах, обласних державних адміністраціях та територіальних громадах — профільний заступник. Ці керівники уже працюють в Івано-Франківській, Чернівецькій, Одеській та Київській областях, і ще шість областей незабаром будуть мати таку керівну посаду. На рівні регіонів державна інвестиційна політика здійснюється шляхом цифровізації надання послуг суб'єктам інвестиційного процесу, підвищенням цифрової грамотності та цифрової освіти, а також сприяння полегшення доступу до високошвидкісного Інтернету. Ці та інші дії покликані допомагати спрощувати електронні процеси, реєстри та послуги за допомогою цифрових рішень в інвестиційній сфері.

Зокрема, інвестиційна політика держави в умовах цифровізації на рівні регіонів реалізовується у наступних напрямках:

- інформаційна безпека;
- ресурсне та організаційне забезпечення розвитку цифровізації;
- інструменти е-демократії та їх впровадження в соціальні сфери;
- цифровізація публічних послуг;
- інформаційна та телекомунікаційна інфраструктура.

У зазначеному напрямі Міністерством цифрової трансформації було прийняте у 2020 році проект "Маркетплейс цифрових рішень", де будуть зібрані кращі діджитал-продукти для громад з інструкціями [1]. Також проведена робота над розробкою та впровадженням відповідного програмного забезпечення для потреб цифровізації на основі підписання Меморандуму про взаєморозуміння та співпрацю між Міністерством цифрової трансформації та Мережею Глобального договору ООН в Україні, відповідно до чого була підтримана освітня програма Nation IT щодо навчання громадян зі східних регіонів України у сфері IT. Ця програма була націлена на те, щоб забезпечити притік додаткових інвестицій і розвиток IT-сектору на регіональному рівні шляхом задоволення потреб органів влади та місцевого самоврядування, комерційних і некомерційних організацій східного регіону України у креативних IT-рішеннях та висококваліфікованих IT-спеціалістах [2].

Таким чином, для успішної реалізації політики відкритих даних у сфері інвестиційної політики держава забезпечує функціонування ефективної системи оприлюднення відкритих даних на регіональному та загальнодержавному рівні. У результаті впровадження сучасних інструментів електронного урядування та електронної демократії, а також інформаційних технологій мінімізується корупція, формується відкрита та прозора комунікація між владою та громадянами, полегшується доступ суб'єктів інвестиційного процесу до адміністративних послуг.

Слід зауважити, що інтенсифікація надходжень зовнішніх та внутрішніх інвестицій у регіони та формування їх позитивного інвестиційного іміджу є головною складовою ефективного регіонального розвитку. Завдяки застосуванню цифрових інструментів, які полегшують надання державних послуг у процесі реалізації інвестиційних процесів, здатне допомогти вирішити довгострокові завдання регіонального розвитку та залучати додаткові кошти для впровадження інвестиційних проектів.

Отже, розвиток інвестиційної політики держави в умовах цифровізації повинен базуватися на активному залученні новітніх досягнень у сфері програмування, використання Інтернету, впровадженні цифрових послуг та цифрових інструментів, що здатне полегшити функціонування суб'єктів інвестиційного процесу та перевести їх інвестиційну діяльність на якісно новий рівень розвитку.

Список використаних джерел:

1. Цифрова трансформація регіонів — покращення щоденного життя кожного українця. Міністерство цифрової трансформації. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/tsifrova-transformatsiya-regioniv-pokrashchennya-shchodennogo-zhittya-kozhnogo-ukraintsya> (дата звернення 20.10.2023)

2. Мінцифра об'єднує зусилля з Мережею Глобального договору ООН в Україні задля розвитку ІТ-сектору у східному регіоні. Міністерство цифрової трансформації. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-obednue-zusillya-z-merezheyu-globalnogo-dogovoru-oon-v-ukraini-zadlya-rozvitku-it-sektoru-u-skhidnomu-regioni> (дата звернення 20.10.2023)

Гукова-Кушнір Гретта Євгенівна

аспірантка кафедри публічного управління та публічної служби Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

УНІВЕРСИТЕТСЬКА КЛІНІКА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА В ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Створення університетських клінік в Україні – це незворотній процес, нагальна вимога сьогодення. Важливо, що на це є політична воля та підтримка уряду. Адже функціонування університетських клінік – це важливий елемент у стратегії розвитку вищої медичної освіти, її майбутнє. Неможливо підготувати конкурентоспроможного спеціаліста-медика без клінічної бази для навчання, доступу до ліжка пацієнта.

Як зазначив Міністр охорони здоров'я України Віктор Ляшко, університетська клініка – це, насамперед, потужна і багатопрофільна лікарня, що створює можливості для навчання та досліджень. Водночас, університетська клініка – це сучасний медичний центр, де пацієнти з різними патологіями здоров'я можуть оперативно пройти діагностику всіх органів і систем організму та отримати якісну медичну допомогу [3].

У такому контексті звернення Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України до Міністерства охорони здоров'я України з питанням розглянути передачу в підпорядкування Міністерства охорони здоров'я України усіх закладів охорони здоров'я АТ «Укрзалізниця» виявилось дуже на часі. Міністерство охорони здоров'я України висловило пропозицію про передачу Клінічної лікарні Львівської залізниці під управління Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького для створення на її базі університетської клініки. Така клініка стане не лише клінічною базою для підготовки студентів, інтернів, курсантів, а й надаватиме спеціалізовану та високоспеціалізовану медичну допомогу та матиме змогу отримувати додаткове фінансування шляхом контрахтування з Національною службою здоров'я України. Окрім того, на базі університетської клініки планують проводити наукову роботу, клінічні дослідження, а це додаткова можливість залучення коштів для розвитку медичного закладу.

Станом на теперішній час студенти-медики Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького проходять практичну частину підготовки на клінічних базах університету, розташованих у приміщеннях лікарень по всьому місту.

Оскільки, кількість студентів велика (у рік тут навчається близько 20 тисяч здобувачів освіти, серед яких є більше 5,5 тисяч студентів і 2 тисячі інтернів, а ще курсанти, які приїжджають на тематичне вдосконалення, підвищення кваліфікації), а клінічні бази розташовані у різних локаціях Львова, студенти вимушені мандрувати по цілому місту. Вони іноді нарікають на розклад, часто не встигають на пари. Наявність однієї клініки дасть можливість вирішити цю проблему [1].

Також великою проблемою є налагодження роботи клінічних кафедр у закладах охорони здоров'я. І це проблема не лише Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, а й усіх медичних університетів України. З 2020 року, відколи заклади охорони здоров'я стали автономними, почали працювати з Національною службою здоров'я України, виникла проблема з розташування клінічних баз у них через оплату оренди приміщень, якими користується медичний університет. Університет є закладом державної форми власності і не має можливості сплачувати оренду за ринковими цінами, а перед лікарнями стоїть завдання заробляти гроші. Тому, зараз, відбувається пошук можливостей розміщення у закладах охорони здоров'я клінічних кафедр на пільгових умовах, щоб забезпечити студентам навчальний процес і можливість здобувати практичні навички [4].

Окрім того, студенти-медики можуть відпрацьовувати практичні навички в імітаційних центрах університету на симуляторах, манекенах та тренажерах. Така практика характерна і для медичних університетів Європи та світу.

Однак, імітаційні центри медичних університетів міжнародного рівня є потужними підрозділами університету з симуляторами, манекенами та тренажерами, що забезпечують відпрацювання будь якої маніпуляції, яка існує у практиці лікаря.

Натомість, Навчальний імітаційний центр Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, до прикладу, – це кілька навчальних аудиторій з трьома манекенами, один з яких трансформується в різні варіації. Цього недостатньо для відпрацювання всіх можливих практичних навичок, особливо, з урахуванням такої кількості студентів та інтернів що одночасно навчаються в університеті.

Та, зрештою, жоден імітаційний центр не відобразить в повній мірі реальний заклад охорони здоров'я, так як і жоден манекен не зрівняється з реальним пацієнтом.

Існування всіх цих проблем ще раз підтверджує необхідність створення університетської клініки, яка значно покращить якість надання спеціалізованої, високоспеціалізованої медичної допомоги населенню, клінічної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації лікарів-спеціалістів; підвищить ефективність науково-дослідних робіт і забезпечить їх упровадження в медичну практику.

У таких клініках створюються належні умови для практичної підготовки студентів та інтернів, а також медичних працівників у межах системи безперервного професійного розвитку. Водночас, забезпечується підготовка науково-педагогічних працівників в аспірантурі та докторантурі, підвищення їхньої кваліфікації.

В Україні існує Типове положення про університетську клініку, затверджене наказом Міністерства охорони здоров'я України від 06.07.2015 № 408, яке дає право закладам вищої медичної освіти створювати у своєму складі такі клініки. Відповідно до цього положення, університетські клініки створюються з метою поліпшення організації спільної діяльності місцевих органів виконавчої влади, вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців медичного та фармацевтичного профілів, закладів післядипломної освіти, науково-дослідних установ та закладів охорони здоров'я у сфері підготовки та підвищення кваліфікації медичних і фармацевтичних працівників, надання медичної допомоги населенню [2].

Водночас, напрацьовуються фінансово-економічні механізми створення таких клінік, зокрема, Закон України від 15.12.2021 № 1962-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, щодо вдосконалення системи управління сферою охорони здоров'я та забезпечення медичного обслуговування населення», яким визначено можливість реорганізації державних закладів охорони здоров'я в державні некомерційні підприємства. Також, в нову редакцію Закону України «Про вищу освіту» з ініціативи Міністерства охорони здоров'я України, внесено пункт щодо університетських клінік та університетських лікарень як структурних підрозділів закладів вищої медичної освіти.

Університетські клініки – це майбутнє медичної освіти, запорука значного підвищення якості підготовки лікарів, база для наукових досліджень і, водночас, високий рівень надання медичної допомоги.

Список використаних джерел:

1. О. Шведа «Укрзалізниця передає лікарню в центрі Львова. Що там буде». Твоє місто.

URL:https://tvoemisto.tv/exclusive/navchyty_studentiv_i_ne_vratyty_kolektyv_yak_o_yu_bude_universytetska_klinika_u_lvovi_134031.html.

2. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 06.07.2015 № 408 «Про затвердження Типового положення про університетську клініку вищого навчального закладу (закладу післядипломної освіти)».

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1104-15#Text>.

3. Урядовий портал. URL:<https://www.kmu.gov.ua/news/moz-stvorennya-universitetskih-klinik-ta-likaren-v-ukrayini-nagalna-vimoga-chasu>.

4. ZAXID.NET.

URL:https://zaxid.net/reabilitatsiynih_tsentriv_zabagato_ne_bude_n1568554.

Зяць Діана Дмитрівна

кандидатка наук з державного управління,
доцентка, доцентка кафедри публічного
управління та публічної служби
Навчально-наукового інституту
адміністрування, державного управління
та професійного розвитку Національного
університету «Львівська політехніка»

Лагойда Юрій Володимирович

аспірант кафедри публічного управління
та публічної служби Навчально-наукового
інституту адміністрування, державного
управління та професійного розвитку
Національного університету «Львівська
політехніка»

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ “ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА”

Базовим елементом системи місцевого самоврядування як в Україні, так і в інших європейських державах є територіальна громада. Такі локальні спільноти існують практично у всіх країнах Європи, незалежно від того федеративною чи унітарною є конкретна держава за своїм устроєм. Вони відіграють надзвичайно важливу роль у вирішенні питань місцевого розвитку, що у підсумку суттєво впливає на соціально-економічний розвиток регіону і цілої країни.

У контексті реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні дослідження поняття територіальної громади набуває нового значення, більш змістовно наповненого в соціально-економічному аспекті. Теоретичні основи формування та функціонування територіальних громад досліджують представники різних галузей знань. Поширеними дослідження є в галузі історії, права, соціології, а також публічного управління та адміністрування. Дефініція “територіальна громада” у вітчизняній науці постійно перебуває у динаміці. Це свідчить про неоднотайність думок серед науковців щодо змістовних та сутнісних її характеристик. Відповідно, сформувалися різні концептуальні підходи до трактування цього поняття, які, своєю чергою, можна класифікувати за певними критеріями.

Якщо відштовхуватися від законодавчого визначення поняття “територіальної громади”, то варто зазначити, що хоча в Конституції України сам термін вживається, проте визначення його не наводиться [1]. Відповідно до ст. 1 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, територіальна громада – це жителі, об’єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об’єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр [2].

Щодо використання цього терміну в Європейській хартії місцевого самоврядування (далі – Хартія), то деяка неоднозначність з'явилася у зв'язку з перекладом його на українську мову [3]. В англomовній версії вживається словосполучення “local authorities”, що відповідає українським термінам: “місцева влада” та “органи місцевого самоврядування”. Натомість у французькій офіційній версії Хартії вжито термін “collectivites locales”, який у перекладі на українську звучить як “місцеві спільноти (громади)”. Базуючись на аналізі англomовного та французького варіанту тексту стосовно змістовного наповнення цього терміну, науковці висловлюють думку про те, що цей термін потрібно перекладати саме як “територіальна (локальна) громада (спільнота)” [4].

Проаналізуємо основні підходи до визначення поняття “територіальна громада” з огляду приналежності представників трактувань цього поняття до різних галузей науки. Найбільше визначень та розуміння сутності цього поняття напрацювали представники юридичної науки. Дослідження змісту поняття “територіальна громада” за юридичним підходом дозволяє констатувати про його багатогранність, основними характеристиками якого є самоврядність, самостійність, правоздатність, відповідальність, закріплена та врегульована законодавчо. До прикладу, наведемо визначення цього поняття, яке подає вітчизняний представник юридичної науки О. Батанов: “територіальна громада – це територіальна спільність, що складається з фізичних осіб – жителів, що постійно мешкають, працюють на території села (або добровільного об'єднання в спільну громаду кількох сіл), селища або міста, безпосередньо або через сформовані ними муніципальні структури вирішують питання місцевого значення, мають спільну комунальну власність, володіють на даній території нерухомим майном, сплачують комунальні податки та пов'язані територіально-особистісними зв'язками системного характеру” [5].

Другий напрям досліджень – соціологічний. Його виокремлюють через переконання представників цього підходу щодо існування соціуму як відкритої соціальної системи із власними усталеними зв'язками та відносинами [6]. Загалом, соціологічний підхід окреслює територіальну громаду, насамперед, як емпірично визначену сукупність людей, поєднаних спільними характеристиками. Такими характеристиками є: відносна цілісність, усвідомлення людьми своєї приналежності до неї (ідентифікація і самоідентифікація), схожі умови життя і діяльності, наявність певних просторово-часових полів буття, реалізація функцій самостійного суб'єкта соціальної і історичної дії і поведінки на основі володіння та використання різних ресурсів. Відповідно до визначення представниці цього напрямку Т. Кравченко “територіальна громада є тим самоврядним соціальним осередком, формування та оптимальне функціонування якого стане передумовою побудови громадянського суспільства та правової держави в Україні. Територіальна громада – це частина громадянського суспільства, яке являє собою велику самоорганізовану систему, що складається з багатьох інститутів і асоціацій людей” [7]. Соціологічний підхід акцентує увагу на соціальному розвитку, системі міжособистісних взаємовідносин, соціокультурній, ціннісно-

символічній площині співіснування, формам самоорганізації та громадської участі їхніх членів у вирішенні спільних місцевих проблем.

Основою економічного підходу до трактування поняття “територіальна громада” є забезпечення загального добробуту, фінансової стабільності, економічного розвитку територіальної громади та задоволення основних екзистенційних потреб її членів. Представниця цього підходу Х. Патицька подає досить розширене трактування “територіальної громади”. Вона зазначає, що територіальна громада – це природно сформована людська спільнота, членами якої є фізичні особи (громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства, переміщені особи та біженці), які проживають, працюють чи володіють нерухомим майном на спільній території, у межах одного або кількох населених пунктів з єдиним адміністративним центром, характеризується сукупністю сталих зв’язків і спільних інтересів у питанні власного життєзабезпечення та є представником місцевої спільноти на політичній арені, є власником комунального майна на цій території та платником місцевих податків і зборів [8]. Економічний напрям досліджень сутності територіальної громади сконцентрований на ресурсній складовій колективного буття і взаємодії, втілює ідеали самоврядування, взаємопідтримки, взаємовиручки, громадської активності та є логічною схемою-орієнтиром соціально-економічного спільного існування членів територіальної громади, максимально охоплює поняття “спроможності” територіальної громади.

Сьогодні відбувається процес подальшого законодавчого врегулювання статусу територіальних громад, що сприятиме розвитку місцевої демократії та належного становлення дієздатних і самодостатніх, спроможних територіальних громад. Розглянуті підходи до визначення поняття територіальної громади можуть бути використані у подальших дослідженнях, а встановлені за їх допомогою результати – при вдосконаленні законодавчого регулювання правового статусу територіальних громад. Саме за вказаними напрямками на основі уніфікації домінуючих характеристик можна сформулювати базове визначення територіальної громади.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80?find=1&text=%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80#Text>
3. Європейська хартія місцевого самоврядування. Міжнародний документ від 15 жовтня 1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036/find?text=%F2%E5%F0%E8%F2%EE%F0lang%3Denlang%3Den#Text
4. Біленчук П., Кравченко В., Підмогильний М. Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право). К., Атіка, 2001. 304 с.

5. Батанов О.В. Територіальні громади як первинні суб'єкти місцевого самоврядування в Україні: проблеми класифікації. Наукові праці Одеської національної юридичної академії. 2002. № 1. С. 136-142.

6. Спасів Н. Територіальна громада: наукова систематизація дефінітивних характеристик. European journal of economics and management. 2018. Vol. 4. Issue. 5. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eujem.cz/wp-content/uploads/2018/eujem201845/07.pdf>

7. Кравченко Т.А. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування: аналіз сучасних наукових досліджень в Україні. Держава та регіони. Серія: Державне управління. 2015. № 1 (49). С. 67-72.

8. Патицька Х.О. Територіальна громада в політико-правовій практиці в сучасній Україні. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2014. № 4 (108). С. 320-328.

Зубенко Вячеслав Валерійович

аспірант кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Державного університету «Одеська політехніка»

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТІВ ВІДБУДОВИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

В умовах повномасштабного вторгнення рф в Україну органи місцевого самоврядування зіткнулися з необхідністю виконання нової функції із забезпечення відновлення, відбудови та реконструкції ушкодженого та зруйнованого в громадах майна, що потребує підвищення організаційної та функціональної спроможності для невідкладного подолання наслідків війни. Водночас, зниження фінансової спроможності місцевих бюджетів внаслідок змін у структурі місцевих економік, спаду економічної діяльності, спричиняє дефіцит власних коштів на покриття не тільки потреб відбудови громад, а і на забезпечення нагальних першочергових витрат з метою надання найважливіших для життєдіяльності населення послуг. З огляду на це, актуальною є систематизація усіх можливих внутрішніх та зовнішніх ресурсів для забезпечення проектів відбудови та відновлення та пошук альтернативних джерел фінансування.

На початковому етапі пошуку джерел відбудови, органам місцевого самоврядування, перш за все, слід оцінити спроможність власного місцевого бюджету та визначити можливості фінансування відбудови шляхом здійснення капітальних видатків з бюджету розвитку, мета якого – фінансування програм соціально-економічного розвитку відповідної території, пов'язаних з розширеним відтворенням. Капітальні видатки бюджету розвитку включають видатки на соціально-економічний розвиток регіонів, виконання інвестиційних

програм (проектів), будівництво, капітальний ремонт та реконструкцію об'єктів соціально-культурної сфери і житлово-комунального господарства тощо [1].

Місцеві органи влади формують бюджет розвитку в обсягах не менше 10 відсотків доходів загального фонду. Однак, слід зазначити, що загалом надходження бюджету розвитку, передбачені Бюджетним кодексом України [1], зокрема місцеві запозичення, дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї), плата за надання місцевих гарантій, кошти від відчуження майна тощо, не мають стабільного характеру. Єдиним реальним джерелом наповнення бюджету розвитку можуть бути кошти, передані із загального фонду місцевого бюджету за умови наявних можливостей. Для того, щоб у цілому підвищити фінансову спроможність місцевих бюджетів, слід проводити системну роботу по вишукуванню додаткових джерел доходів, максимально ефективно використовувати потенціал місцевих податків та зборів, таких як податок на нерухомість, земельний податок, єдиний податок, підвищувати ефективність управління земельними ресурсами та комунальним майном тощо.

На сьогодні основним джерелом фінансування проектів відбудови в громадах залишаються кошти Державного бюджету. Так, в умовах війни, пріоритетом Державного бюджету є фінансування національної безпеки та оборони, а капітальні трансферти громадам відсутні. Разом з тим, існують певні можливості для органів місцевого самоврядування отримувати фінансування з державного бюджету для відновлення та розбудови інфраструктури на своїх територіях. Розглянемо деякі з них.

Одним із основних інструментів державної підтримки проектів відбудови в громадах є Фонд ліквідації наслідків збройної агресії (далі – Фонд), джерелами наповнення якого у 2023 році були кошти від конфіскації російських активів (26 млрд грн) та 50% прибутку НБУ (36 млрд грн). Напрямами використання коштів Фонду є:

- Будівництво громадських будинків та споруд
- Будівництво об'єктів інфраструктури
- Будівництво житла для ВПО, у тому числі розроблення ПКД
- Розроблення ПКД
- Будівництво, ремонт та інші інженерно-технічні заходи із захисту об'єктів критичної інфраструктури
- Закупівля шкільних автобусів, спеціального транспорту для закладів охорони здоров'я та комунальних підприємств з благоустрою територій
- Компенсація і відновлення за знищений/пошкоджений об'єкт житлового призначення та громадського призначення [5].

У червні 2023 р. з Фонду була надана субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів (об'єктів, заходів), спрямованих на ліквідацію наслідків збройної агресії (відібрані Міжвідомчою комісією у 2023 р.) у обсязі 11,4 млрд грн. [3].

Крім цього, у Державному бюджеті у 2023 році передбачені субвенції місцевим бюджетам на відбудову та відновлення, а саме:

- на реалізацію проектів у рамках Програми з відновлення України – 5292 млн.грн.;

– на відновлення об’єктів критичної інфраструктури в рамках спільного з Міжнародним банком реконструкції та розвитку проекту “Проект розвитку міської інфраструктури - 2” – 2080 млн.грн.;

– на реалізацію проектів у рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України – 1703,4 млн. грн.;

– на проектування, відновлення, будівництво, модернізацію, облаштування, ремонт об’єктів будівництва громадського призначення, соціальної сфери, культурної спадщини, житлово-комунального господарства, інших об’єктів, що мають вплив на життєдіяльність населення – 4477 млн. грн. [4].

У 2022 році Урядом було прийнято рішення про фінансування відновлення через резервний фонд державного бюджету [2]. Це було викликано необхідністю оперативного фінансування відновлення значної кількості об’єктів у різних деокупованих регіонах. Ці кошти передавалися до обласних державних адміністрацій, які вже забезпечували організацію процесу відбудови. Однак, постанови щодо розподілення коштів з резервного фонду та рішення місцевих адміністрацій (рад) не завжди оприлюднюються на сайтах, що робить цю інформацію непрозорою та закритою для громадськості.

Крім ресурсів власних бюджетів та трансфертів з Державного бюджету, органи місцевого самоврядування можуть отримувати підтримку від міжнародних організацій для відновлення своїх територій. Зокрема, сьогодні міжнародними донорами відбудови громад є Міжнародна організація міграції, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, Global Empowerment Mission, Програма розвитку ООН та багато інших. З метою полегшення доступу громад до таких ресурсів важливим є створення платформи донорів для координації проектів донорів, в межах яких фінансуються проекти відновлення та відбудови, а також розробка регіональної та тематичної карти донорів.

Під час пошуку додаткових джерел фінансування відбудови та відновлення громад не слід недооцінювати можливості співпраці з приватними компаніями та інвесторами, що може призвести до реалізації важливих інфраструктурних проектів, а також безпосередній внесок громадськості.

Підсумовуючи, слід зазначити, що на сьогодні фінансування відбудови відбувається через різноманітні механізми фінансування з державного та місцевих бюджетів, за сприяння міжнародних організацій, а також коштом громадських організацій та самих жителів. Розуміння цих механізмів фінансування та нагляд за використанням коштів є важливим для здійснення системного управління процесами відбудови в громадах та забезпечення ефективності бюджетних витрат.

При виборі джерел фінансування відбудови слід враховувати специфіку кожного конкретного регіону та потреби його населення. Також важливо забезпечити прозорість та ефективне управління отриманими коштами. Видатки на відновлення об’єктів коштом окремих громадян, благодійників та міжнародних організацій практично неможливо ідентифікувати й порахувати. Однак видатки на такі цілі з державного та місцевих бюджетів мають бути підзвітні суспільству, щоб кожен житель міста, села чи селища знав, чого вартує

відбудова. З огляду на це, напрямком подальших досліджень можуть стати наукові пошуки у сфері механізмів реалізації принципів прозорості та публічності фінансування процесів відбудови.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 р. №2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 10.11.2023)
2. Про виділення коштів з резервного фонду державного бюджету: Розпорядження КМУ від 10 квітня 2022 р. № 280-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.11.2023)
3. Про виділення коштів з фонду ліквідації наслідків збройної агресії: Розпорядження КМУ від 16 червня 2023 р. № 534-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/534-2023-%D1%80#n15> (дата звернення: 10.11.2023)
4. Про Державний бюджет України на 2023 р.: Закон України від 3 листопада 2022 року № 2710-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text> (дата звернення: 13.11.23)
5. Про затвердження Порядку використання коштів фонду ліквідації наслідків збройної агресії: Постанова КМУ від 10 лютого 2023 р. № 118 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/118-2023-%D0%BF#n19> (дата звернення: 13.11.23)

Коткевич Назар Юрійович

аспірант кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

**РОЗРОБКА МІСЦЕВИХ СТРАТЕГІЙ І ПРОГРАМ ЯК ІНСТРУМЕНТІВ
НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ**

Реформа децентралізації, здійснюваної в Україні, призвела до того, що перед територіальними місцевими громадами постали завдання коротко- та довгострокового планування своєї діяльності. Інструментами такого планування виступають:

- цільові програми та місцеві програми соціально-економічного розвитку строком на 1-3 роки;
- стратегії територіальних громад строком на 7-10 років [1].

Зазначені документи повинні складатися із врахуванням оцінки місцевих проблем та соціально-економічного потенціалу громади, бути пов'язаними між собою шляхом постановки загальних цілей в стратегіях та їх конкретизації в програмах, а також пропонувати конкретні шляхи подолання проблем, які

існують на час складання цих нормативних документів. Поряд із цим, стратегії територіальних громад повинні складатися у відповідності із завданнями державної регіональної політики та корелюватися із нормами наступних правових актів:

– Національна економічна стратегія на період до 2030 року, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України №179 від 3.03.2021 р. [3];

– Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України №695 від 5.08.2020 р. [2];

– відповідні обласні стратегії.

Враховуючи міжнародний вимір, стратегії територіальних громад повинні гармоніювати із Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року», у якій регламентовано цілі сталого розвитку суспільства.

В основі розробки стратегій розвитку територіальних громад мають лежати пріоритетні завдання, вирішення яких покликане досягти найвищих результатів розвитку громад. Конкретизуючи цю тезу, розробники стратегії повинні використовувати спеціальні кількісні та якісні показники та індикатори.

Зважаючи на децентралізаційні процеси, розробка зазначених програм та стратегій покликана формувати більше ефективні підходи до реалізації процедур місцевого самоврядування. Важливим інструментом при цьому повинно стати залучення широких кіл (зовнішніх експертів, благодійних та громадських організацій, населення) до розробки та впровадження в життя стратегій та програм розвитку територіальних громад. Це дасть можливість контролювати дії влади та підсилити інституційний ефект в цілому. Адже зовнішній контроль дасть змогу знизити бюрократичні ризики та зорієнтує чиновницький апарат на досягнення результату, а не на просте виконання регламентованих процедур.

Розробка місцевих стратегій та програм повинна ґрунтуватися на загальнодержавній нормативно-правовій базі, яка на даний час характеризується фрагментарністю, безсистемністю та нечіткістю. До того ж, в законодавстві є чимало колізій і неузгодженостей, коли часто одні нормативні документи суперечать іншим. Зважаючи на це, необхідно удосконалити правову базу, відповідно до чого потрібно провести стандартизацію процедурних підходів до розробки та прийняття стратегій і програм територіального розвитку. Органи місцевого самоврядування мають краще розуміти свої завдання, функції та повноваження, реалізуючи стратегічні та програмні документи. Усі заходи повинні в комплексі бути націленими на покращення якості здійснення політики розвитку територіальних громад та підвищення ефективності управління їх розвитком в цілому.

Список використаних джерел:

1. Нормативно-правове забезпечення розробки стратегій громад: колізії та проблеми. LB. UA. 5 травня 2021. URL: https://lb.ua/blog/observatory_democracy/483923_normativnopravove_zabezpechennya.html

2. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України №695 від 5.08.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>

3. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України №179 від 3.03.2021р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>

Мосейчук Сергій Володимирович

аспірант кафедри державної політики та
врядування Навчально-наукового
інституту адміністрування, державного
управління та професійного розвитку
Національного університету «Львівська
політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Суспільний розвиток практично завжди характеризувався наявністю такого явища як корупція в органах влади, що є великою проблемою для держави. Корупційні прояви викликають недовіру з боку інших держав та унеможлиблюють їх співпрацю, загрожують фундаментальним цінностям суспільства та державному суверенітету, а також підривають легітимність влади в цілому.

Україна, ставши на шлях євроінтеграції, повинна зважати на потребу вдосконалення своїх інститутів в рамках здатності державної служби ефективно протидіяти корупційним проявам задля реалістичної перспективи свого членства в Європейському Союзі. Сучасні реалії вимагають формування й реалізації дієвої антикорупційної політики в системі державної служби у напрямі реалізації таких завдань як розробка та впровадження заходів антикорупційного спрямування і ефективного запобігання та протидія корупції на усіх рівнях державної влади.

Корупція у загальному розумінні – це діяльність осіб, що від імені держави виконують її функції, яка носить протиправний характер шляхом використання своїх повноважень поза рамками законодавства і яка спрямована на отримання і примноження матеріальних благ, пільг чи послуг.

В Законі України «Про запобігання корупції» [30] в першому розділі в загальних положеннях статтею першою корупція визначається як «використання особою, зазначеною у частині першій статті третій цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті третій цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи

юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей» [2].

Корупційні зловживання спричинюють дестабілізацію демократичних інститутів в суспільстві, загрожують інституту верховенства права, порушують соціальну справедливість та сповільнюють економічний розвиток в країні. Об'єктивна необхідність боротьби з цим негативним явищем на рівні держави виникає тоді, коли виникає та поглиблюється недовіра народу до інституцій публічної влади і підриваються моральні основи серед населення.

Міжнародний та вітчизняний досвід свідчать, що феномен корупції ліквідувати практично неможливо. Тому державі потрібно в межах антикорупційної політики докладати максимуму зусиль на обмеження її впливу на економічні та соціально-політичні процеси, а також на зменшення рівня та її локалізації в суспільстві.

Реалізація державної політики у сфері запобігання та протидії корупції, покликана боротися з цим негативним явищем, може мати такі ознаки:

- реалізація антикорупційної функції держави в політичній, правовій, економічній, соціальній, культурній та інших соціально важливих сферах регулятивного впливу, що слід розцінювати як загальне завдання антикорупційної політики в системі державної служби;

- антикорупційна політика в системі державної служби здійснюється шляхом організаційного та регулюючого впливу на об'єкти державного управління за одночасної взаємодії у межах єдиної складної системи об'єктів та суб'єктів;

- антикорупційна політика в системі державної служби здійснюється на певному конкретно-історичному відрізку виключно на основі чинного законодавства певної держави;

- антикорупційна політика в системі державної служби здійснюється виключно в межах складної соціальної системи, тому має системний характер, який виступає внутрішньою характеристикою антикорупційної політики держави;

- державна антикорупційна політика реалізується посадовими особами органів державної влади шляхом здійснення цілеспрямованої, вольової діяльності конкретних людей в системі державної служби;

- антикорупційна політика є різновидом державного управління та державної політики в системі державної служби в адміністративно-правовому значенні;

- антикорупційна політика розглядається як скоординована взаємодія діяльності всіх громадян, інститутів громадянського суспільства, органів місцевого самоврядування та державних органів, спрямована на протидію будь-яким корупційним проявам у суспільстві відповідно до сфер, завдань, напрямів та форм впливу антикорупційної політики в системі державної служби [1].

Відповідно до цього можна надати таке узагальнене визначення: державна політика у сфері запобігання та протидії корупції – це особливий різновид державної політики, що комплексно та системно реалізовується виключно на підставі чинного законодавства шляхом вольової та цілеспрямованої діяльності

належних суб'єктів державної влади з метою протидії та запобіганню корупції як негативному соціальному явищу і полягає у проведенні організаційних заходів, спрямованих на реалізацію антикорупційної функції держави створенні нормативно-правових актів та впровадженні конкретних заходів впливу на об'єкти правових відносин у системі державної служби.

Іншими словами, ця політика являє собою систему офіційно визнаних принципів, пріоритетів, завдань і цілей діяльності держави щодо регулювання та організації процесів протидії та запобігання корупції.

Отже, корупція як негативне суспільне, політичне, економічне явище потребує пильної уваги держави щодо його викорінення, усунення негативних наслідків впливу на процеси, що відбуваються в державі. Усі ці дії повинні відбуватися відповідно до державної політики у сфері запобігання та протидії корупції, спрямованої на боротьбу з цим ганебним явищем.

Список використаних джерел:

1. Кустова Т. Формування й реалізація антикорупційної політики в системі державної служби України: сучасний стан та шляхи вдосконалення. Державне управління та місцеве самоврядування, 2019, вип.3(42). С137-143.

2. Про запобігання корупції: Закон України № 49-1700-VII від 14 жовтня 2014р. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2014. С. 20–56.

Небрат Анна Борисівна

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Полтавського державного аграрного університету

Науковий керівник:

Сердюк Ольга Іванівна

кандидатка економічних наук, доцентка, доцентка кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету

ХАРАКТЕРИСТИКА ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ КОМУНІКАЦІЙ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ УКРАЇНИ

Демократична стратегія розвитку України підвищує значимість взаємодії влади і суспільства через організації громадянського суспільства. Органи місцевого самоврядування максимально наближені до середовища, де акумулюються суспільні інтереси, а тому мають можливість впливати на залучення громадян до управління і громадського життя. Нині територіальні громади зацікавлені не лише в інформаційній відкритості з питань своєї

діяльності, але і в схваленні своїх дій населенням, у забезпеченні легітимності. Побудова відносин з громадськістю, що базуються на діалозі, є визначальним чинником подальшого становлення органів публічної влади як інститутів громадянського суспільства. Отже, дослідження, присвячене взаємодії органів місцевого самоврядування і громадян є актуальним.

Метою дослідження є узагальнення факторів, що впливають на ефективність комунікацій в територіальних громадах України, в т.ч. в умовах воєнного стану.

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року спричинило багато кризових ситуацій, зокрема масове переміщення населення, зруйновану соціальну й критичну інфраструктуру та військову окупацію. Введення воєнного стану спричинило ряд наслідків для системи управління в Україні в цілому і у сфері комунікацій, зокрема:

- розширено повноваження голів громад [1];
- надано повноваження обласним військовим адміністраціям (ОВА) щодо організації надання соціальних послуг [2], а громадам – можливість використовувати кошти спецфондів для забезпечення надзвичайних потреб;
- призупинено дію традиційних демократичних механізмів: протягом дії воєнного стану заборонено проведення будь-яких виборів, референдумів, протестів і страйків [3];
- відсутній механізм, що дозволяє законно припинити повноваження голів громад чи депутатів, партії яких заборонено законом, за зверненням громадськості;
- обмежено прозорість: деякі проєкти актів органів місцевого самоврядування не потребують оприлюднення;
- обмежено оприлюднення відкритих даних [4] і, незважаючи на послаблення обмежень, деякі дані, пов'язані з підзвітністю, досі не є відкритими.

Це все спричинило ще більшу паніку серед населення, відчуття безпорадності через слабку поінформованість; втрату традиційних комунікаційних зав'язків органів місцевого самоврядування із «зовнішнім світом» – структурами й інституціями, що задіяні у процесах публічного управління; послаблюють підзвітність у системі багаторівневого врядування. Тобто, ефективність комунікацій органів публічної влади знизилась.

Проведене дослідження дозволяє зробити узагальнення, що ефективність роботи системи публічного управління визначається ефективністю таких складових: взаємодія з громадянами і підприємствами; внутрішня робота кожної установи окремо; взаємодія органів публічної влади між собою (рис. 1).

Ефективність публічних комунікацій можливо підвищити через запровадження комунікаційних технологій, що дозволяє оптимізувати організаційні процедури органів управління, які стають простими і логічними. Результатами запровадження комунікаційних технологій є: 1) стратегічні – поліпшення якості управлінських рішень, підвищення рівня довіри до влади; 2) тактичні – передбачають скороченням витрат.

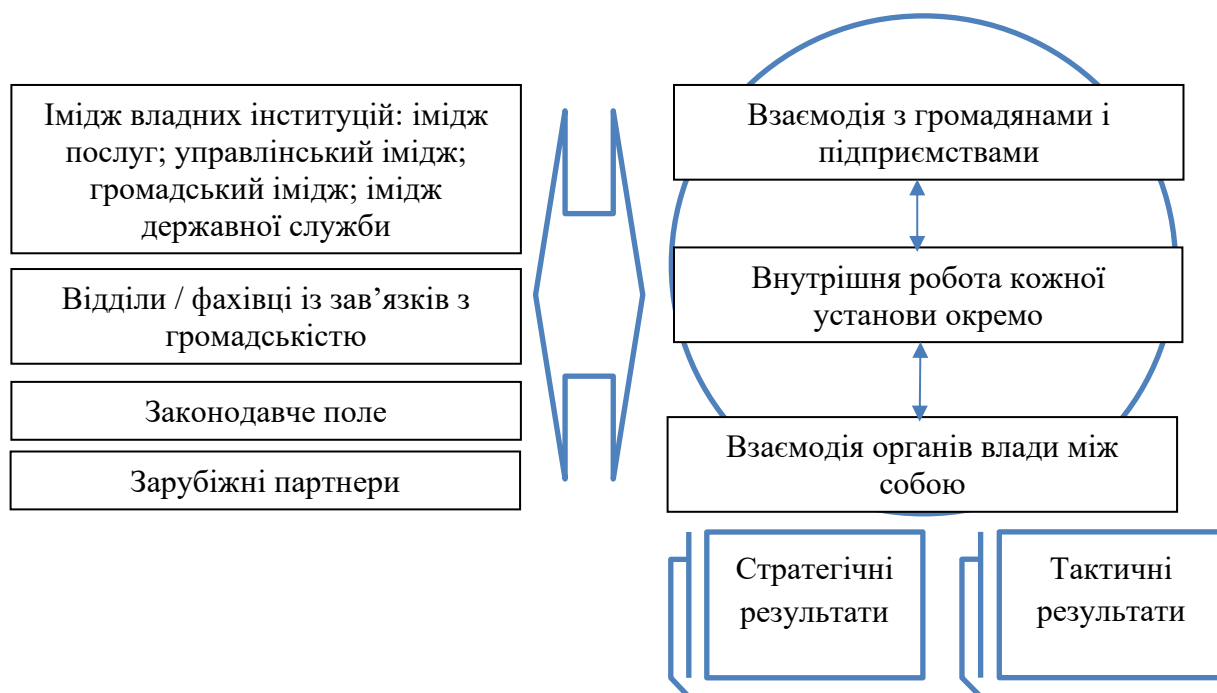

Рис. 1. Модель ефективної роботи системи публічного управління [розробка автора]

При цьому важливо враховувати вплив низки факторів, які можуть негативним чином вплинути на комунікаційні процеси (табл. 1).

Таблиця 1

Фактори впливу інформаційно-комунікаційних технологій на комунікації в публічному управлінні [5]

№ з/п	Фактори	Обґрунтування
1	Відсутність інформаційної безпеки	1) відсутність законодавчої, нормативної та технічної бази для забезпечення інформаційної безпеки; 2) відсутність стійкої співпраці з різними державними структурами; 3) відсутність штатного органу для забезпечення та координації інформаційної безпеки
2	Не можливість швидко адаптувати ІКТ до зміни стратегічних цілей та структури організації	важлива інформація часто утаємнюється, у результаті чого стає недоступною до аналізу фахівців. Також великий обсяг інформації складно обробляти
3	Відсутність можливостей створювати нові бази на основі уже існуючих систем	1) розпорошеність і не повнота існуючих локальних технологічних підходів і стандартів формування інформаційних систем; 2) залежність різних типів інформації від рольового профілю споживача

Окрім цього, на ефективність комунікацій чинять вплив кризові явища – такі як пандемія та військові дії в Україні. Про це свідчать результати проведеного аналізу та оцінки думок представників громадського сектору (табл. 2).

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що інформаційні ресурси державних органів влади та органів місцевого самоврядування є одними з найбільш затребуваних у суспільстві; органи публічної влади є власниками найбільшого обсягу соціально значимої інформації; інтернет є найефективнішим сучасним засобом розповсюдження інформації.

Таблиця 2

Проблеми комунікації ОМС з громадськість під час війни, % [6]

№ з/п	Найменування проблеми	2021 р.	2022 р.
1	Емоційний тиск через поширення чуток	43	59
2	Перевантаження відповідальних працівників	33	51
3	Немає	13	23
4	Уповільнення процесу прийняття рішень	20	11
5	Поглиблення розколу громади через занадто різні позиції громадськості	36	10
6	Групи інтересів використовували процес залучення громадськості для захисту приватних, а не суспільних інтересів	31	9
7	Громадські пропозиції не відповідали повноваженням чи можливостям влади	59	31
8	Партнери та зацікавлені сторони були ненадійними у взаємодії з ОМС	7	10

Ефективна комунікація вимагає від органів публічного управління різного рівня ясності та повноти того, на що саме націлена комунікація. Щоб бути ефективним комунікатором у професійному середовищі необхідно опанувати навичкам обміну інформацією, враховуючи особливості сучасного інформаційного світу.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану. Закон України №2259-IX від 12.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2259-20> (дата звернення: 09.10.2023).
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях. Закон України №2193-IX від 14.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2193-20> (дата звернення: 07.10.2023).
3. Про затвердження Указу Президента України “Про введення воєнного стану в Україні”. Закон України №2102-IX від 24.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2102-20> (дата звернення: 08.10.2023).
4. Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану. Постанова Кабінету Міністрів України №263 від 12 березня 2022 р. URL: <http://surl.li/lyrfh> (дата звернення: 07.10.2023).

5. Бондарчук Н. В. Взаємодія органів публічної влади та громадянського суспільства в умовах цифровізації. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2022. Вип. 28. С.36-39.

6. Потреби та пріоритети органів місцевого самоврядування України. Надання послуг у воєнний та післявоєнний період. *Дослідження Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи*. URL: <https://rm.coe.int/survey-on-the-needs-and-priorities-of-local-authorities-in-ukraine-ukr/1680aae27c> (дата звернення: 07.10.2023).

Нєнова Діана Миколаївна,
студентка Національного університету
«Одеська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА НА МІСЦЕВОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

Державно-приватне партнерство визнано у всьому світі ключовим механізмом для розв'язання значних проблем у досягненні збалансованого розвитку як на регіональному, так і на місцевому рівнях. Стратегічні плани, які спираються виключно на бюджетні асигнування, часто заважають владі реалізовувати масштабні проекти, що мають вирішальне значення для підвищення конкурентоспроможності територіальних соціально-економічних систем. Залучення приватних операторів до реалізації стратегії дає можливість вивільнити частину бюджетних коштів для спрямування на інші пріоритетні сфери збалансованого розвитку.

Відповідно до статті 1 Закону «Про державно-приватне партнерство»: «Державно-приватне партнерство – це співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів ... та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств ..., що здійснюється на основі договору ...» [5].

Ключовим викликом для муніципальної влад є обмеженість фінансових ресурсів, що робить необхідним залучення приватного капіталу, для розв'язання нагальних соціально-економічних проблем. ДПП на рівні громад (особливо у великих та малих містах) є необхідними для реалізації важливих соціальних проектів. Такі проекти можуть охоплювати підтримку належного стану доріг і транспорту, соціальну інфраструктуру, управління водними ресурсами, охорону навколишнього середовища, житлове будівництво, очищення води, а також енерго- та газопостачання.

Попри наявність переваг, що дозволяють застосовувати механізм залучення приватного капіталу, концепція державно-приватного партнерства має також потенційні недоліки [6]:

1. Вищі капітальні витрати приватного сектору, які компенсуються внаслідок економії від правильно проведеного тендеру на виконання та підвищення продуктивності приватного сектору.

2. Обмежена фінансова гнучкість у державному секторі через довгострокові партнерські зобов'язання.

3. Складніший і триваліший процес застосування практики ДПП, що вимагає фінансових внесків як з боку державного, так і з боку приватного сектору.

Уникнути потенційних недоліків можна за допомогою наявності представників місцевих органів влади, що мають високий кваліфікаційний рівень. Окрім цього, повинна бути база, що складається із відповідних законів та чітко прописаних механізмів їх реалізації [3, с. 239]. Успішна реалізація ДПП на місцевому рівні вимагає наступних ключових передумов [1]:

- політична воля та підтримка ДПП на місцевому рівні у розв'язанні питань економічного та соціального розвитку;

- чітко визначена стратегія розвитку громади, що враховує місцеві потреби, сильні та слабкі сторони;

- визначення пілотних проєктів ДПП з обмеженими ресурсами для поступового набуття досвіду та зменшення ризиків;

- розбудова інституційної спроможності за допомогою команди спеціалістів, які підтримують проєкти ДПП;

- консультативна підтримка у підготовці та реалізації пілотних проєктів.

Через недосконалість законодавства та обмежене співфінансування з боку МОВВ/ОМС, успішна реалізація проєктів ДПП вимагає дотримання певних критеріїв [1]:

1. Мати позитивний соціально-економічний вплив, зменшуючи фіскальне навантаження на місцевий бюджет за умови незначного співфінансування з боку органів місцевого самоврядування.

2. Мати комерційну складову для залучення інвесторів, включаючи прийнятні фінансові показники, готовність приватного інвестора до проведення техніко-економічного обґрунтування, стійкий попит на товари/послуги, відсутність значних бар'єрів для входу на ринок, а також термін реалізації проєкту, що не перевищує 2-3 роки.

Проєкти ДПП у сфері благоустрою територій піднімають рівень розвитку міських чи сільських районів, покращують якість життя, безпеку та імідж місцевості. Такі проєкти найчастіше стосуються парків, зелених зон, водойм, споруд на річках та критих спортивних майданчиків [4].

У сфері освіти проєкти ДПП передбачають передачу закладів у концесію, укладання угод на управління, надання послуг та залучення інвестицій. Приватні партнери здійснюють управління проєктами, включаючи навчання персоналу, що підвищує їх репутацію в суспільстві. Нові моделі управління спрямовані на підтримку стандартів якості, підвищення рівня освіти та реформування системи освіти [2].

Аналіз наукових робіт надав змогу виокремити привабливі сфери для реалізації проєктів ДПП на регіональному рівні: виробництво, транспортування та постачання тепла, туризм, дозвілля, рекреація, культура та спорт, управління нерухомістю та комунальним майном, виробництво, розподіл та постачання електроенергії (особливо сонячні електростанції).

Досліджуючи використання ДПП як інструменту для регіонального розвитку, необхідно звернути увагу на успішну тенденцію впровадження подібних проєктів на практиці та їх особливості. Проєкти державно-приватного партнерства в регіонах переважно зосереджені на житловому будівництві, енергетиці та транспорті. Співпраця включає в себе такі сфери як альтернативна енергетика та житло для специфічних демографічних груп, таких як внутрішньо переміщені особи.

Таким чином, державно-приватне партнерство надалі стає потужним інструментом сприяння економічному та соціальному розвитку на регіональному та місцевому рівнях. Вони уособлюють стратегію мобілізації коштів у проєкти, де державні та місцеві органи влади прагнуть зберегти контроль, водночас сприяючи співпраці з інвесторами. Таке партнерство сприяє покращенню техніко-економічних показників, підвищенню ділової активності та більш ефективному використанню державних ресурсів і муніципальних активів. ДПП підходить для розвитку та забезпечення ефективного функціонування об'єктів соціальної сфери, які традиційно потребують значних бюджетних асигнувань.

Список використаних джерел:

1. Державно-приватне партнерство як механізм реалізації нової регіональної політики: можливості застосування та практичні аспекти підготовки і впровадження інвестиційних проєктів. URL: https://rdpa.regionet.org.ua/images/129/PPP_report_U-LEAD_30_10_2017.pdf (дата звернення: 12.11.2023).

2. Доценко-Білоус Н. Секторальний огляд у сфері надання освітніх послуг. Київ, 2015. 25 с.

3. Клевцевич Н. А. Державно-приватне партнерство як інструмент регіонального розвитку. Економіка і суспільство. 2017. № 9. С. 237-241.

4. Круглов В. В., Стадник В. В. Державно-приватне партнерство як інструмент регіонального розвитку. Державно регулювання процесів економічного і соціального розвитку. 2017. № 2 (57). С. 1-7.

5. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. Дата оновлення: 03.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 12.11.2023).

6. Публічно-приватне партнерство. URL: <http://www.dialog.lviv.ua/socialpartnership/articles/10/> (дата звернення: 12.11.2023).

Остропольська Яна Володимирівна
здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
Полтавського державного аграрного
університету

Науковий керівник:

Лозинська Тамара Миколаївна
докторка наук з державного управління,
професорка кафедри публічного
управління та адміністрування
Полтавського державного аграрного
університету

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ЦІЛІСНОЇ СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ГРОМАД

Просторове планування територіального розвитку є одним із ключових інструментів створення довгострокових стійких рамок для соціального, територіального та економічного розвитку як усередині країн, так і на міжнародному рівні. Планування територіального розвитку є відображенням сформованої системи соціальних відносин у суспільстві та покликане втілювати відповідні принципи й пріоритети як державної політики, так і суспільних запитів. *Стратегічне планування розвитку у системі державного управління на місцевому рівні та у місцевому самоврядуванні стає загальноприйнятою світовою практикою.* Сучасні наукові дослідження у сфері публічного управління визначають стратегічне планування важливим елементом механізму горизонтальної і вертикальної координації управління сталим розвитком. Стійкий розвиток – це такий розвиток, у якому задоволення сьогоденних потреб суспільства відбувається без послаблення можливостей задоволення потреб майбутніх поколінь [2]. Загалом, планування є найбільш динамічною функцією управління органів влади. Професійне і якісне планування є запорукою досягнення поставлених цілей розвитку певної території чи регіону.

Стратегічне планування у публічному управлінні – це системна діяльність, що поєднує такі види менеджменту як: визначення цілей (коротко-, середньо-, довгострокові), прогнозування, оцінка ресурсної бази (людські ресурси, матеріально-технічні, фінансові), адаптація до умов зовнішнього середовища, внутрішня комунікація і координація – усі ці компоненти відображаються в докладних комплексних планах, що націлені на досягнення поставлених завдань.

Розвиток територіальних громад (сільських, селищних, міських) характеризується комплексом різноманітних чинників – просторових, економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших, які слід враховувати в процесі здійснення територіального планування. У зв'язку з цим

територіальні громади розробляють кілька планувальних документів, кожен з яких має свій об'єкт, принципи, призначення, а разом вони формують цілісну систему планування територіального розвитку. Розробка стратегії, яка є трансформаційною, орієнтованою на майбутнє та інклюзивною, вимагає стратегічної орієнтації для вирішення складних питань і об'єднання кількох гравців і політик для досягнення мети. Це спонукає до зміни мислення та бажання експериментувати з новими інструментами, методами та практиками.

Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2027 року (затверджена 2020 р.), стала головним планувальним документом державної регіональної політики країни на 7 років з синхронізацією українського планувального циклу із європейським. Проте війна дуже сильно вплинула на всі складові внутрішньої політики держави взагалі, та державної регіональної політики зокрема. До традиційних викликів, які стояли перед Україною до війни, додалися нові, які з різних причин навіть не враховувались при плануванні як мало ймовірні, які тепер стали домінуючими і такими, що впливатимуть на Україну та її громади ще тривалий період часу [6].

Враховуючи руйнівний вплив російської агресії та необхідність відновлення громад наразі базовими видами планувальних документів в Україні є наступні [1; 3]:

1) На державному рівні:

- Державна стратегія регіонального розвитку України;
- План відновлення та розвитку регіонів;
- Генеральна схема планування території України.

2) На регіональному рівні:

- Регіональна стратегія розвитку;
- Регіональний план відновлення та розвитку регіонів;
- Схеми планування територій областей та регіонів;
- Програма комплексного відновлення області.

3) На місцевому рівні:

- Стратегія розвитку територіальної громади;
- План відновлення та розвитку громади;
- Комплексний план просторового розвитку територіальної громади/

Генеральний план;

- Програма комплексного відновлення території громади;
- Концепція інтегрованого розвитку території громади;
- План / програма соціально-економічного розвитку громади (табл. 1).

Все більшої уваги набуває синергетична діяльність усіх сфер суспільства та співпраця між різними суб'єктами процесу розвитку, включаючи приватний сектор та громадянське суспільство. Для максимізації можливостей майбутнього розвитку громад необхідно, щоби процес соціально-економічного розвитку був стійким. Тому підготовка стратегічних документів має здійснюватися з урахуванням «Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року» [5], які є орієнтирами для розроблення проектів прогностичних і програмних документів, з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України.

Документи стратегічного планування [4]

	Державна стратегія регіонального розвитку України	Регіональна стратегія розвитку	Стратегія розвитку територіальної громади
1	2	3	4
Період/ строк дії	7 років	На період дії Державної стратегії	На строк, що визначений Державною стратегією та регіональною стратегією
Суб'єкт, який затверджує	КМУ	ВР АРК, обласна, Київська та Севастопольська міські ради	Сільські, селищні, міські ради
Суб'єкт, який розробляє	Центральний орган виконавчої влади	РМ АРК, ОДА, Київська та Севастопольська МДА	Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад
Порядок розроблення	Встановлює КМУ	Встановлює КМУ	Методичні рекомендації щодо порядку їх розроблення затверджує ЦОВВ

Сучасні стратегічні документи відновлення громад і територій України мають спиратися на основні просторові, містобудівні та соціально-економічні пріоритети відновлення: людиноцентризм і соціальна справедливість; раціональне просторове планування; забезпечення балансу розселення та розміщення робочих місць; стала міська мобільність; інклюзивність; енергоефективність; екологічність; збереження культурного розмаїття та національної пам'яті. Перелічені підходи відображують принцип відбудови «краще, ніж було».

Проте, на переконання фахівців, на практиці вітчизняне стратегічне планування територіального розвитку стикається з рядом проблем, що перешкоджають успішному плануванню, а отже, розвитку громад і територій:

- бракує фахівців у сфері стратегічного планування і проектного менеджменту в органах публічної влади на різних рівнях. Через це документи носять суто формальний характер;
- існує об'єктивна орієнтованість на оперативні (поточні) питання фахівців обласних державних адміністрацій;
- недостатньо використовуються партисипативні практики, тобто інтереси пересічних громадян, представників бізнесу мало враховуються під час підготовки документів, що суперечить принципам прозорості та публічності стратегічного планування;

- недостатньо відпрацьований механізм підрахунку збитків від руйнувань, завданих військовими діями;
- відсутність або недостатній рівень оцінки ризиків, продумування сценаріїв розвитку подій.

Отже, в Україні актуалізується необхідність стратегічного планування розвитку громад і територій. Розроблення планувальних документів має ґрунтуватися на принципах державної регіональної політики, використовувати територіально-орієнтований та безпековий підходи з урахуванням змін та впливу, завданого збройною агресією проти України.

Список використаних джерел:

1. Берданова О., Вакуленко В. Стратегічне планування місцевого розвитку. «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». URL: http://despro.org.ua/media/articles/04_book_berdanova_vakulenko_strateg_chne_plannuvann.pdf (дата звернення: 09.10.2023).
2. Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. *ПРООН в Україні*. URL: <http://surl.li/cyloa> (дата звернення: 08.10.2023).
3. Про засади державної регіональної політики. Закон України від 21.07.2023 р. №156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 09.10.2023).
4. Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них. Постанова Кабінету міністрів України від 14 жовтня 2022 р. №1159. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1159-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.10.2023).
5. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 08.10.2023).
6. Ткачук А., Третяк Ю. Про відновлення та регіональний розвиток після війни. *Інститут громадянського суспільства*. URL: <https://www.csi.org.ua/news/pro-vidnovlennya-ta-regionalnyj-rozvytok-pislya-vijny/> (дата звернення: 07.10.2023).

Павлів Оксана Володимирівна
аспірантка державної політики та
врядування кафедри Навчально-наукового
інституту адміністрування, державного
управління та професійного розвитку
Національного університету «Львівська
політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ У КОНТЕКСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

З початком широкомасштабного вторгнення змінилося життя держави в цілому, окремих місцевих громад, частково змінилися правила і у земельних відносинах.

За даний період неодноразово вносились зміни до Земельного кодексу України. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» від 24.03.2022 р., який набрав чинності 07.04.2022 р. Перехідні положення Земельного кодексу України доповнено пунктами 27 та 28, якими під час дії воєнного стану регулюються земельні відносини.

Також, 12.05.2022 р. прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану», яким внесли зміни у підпункт 4 пункту 27 Перехідних положень Земельного кодексу, якими врегулювали передачу земельних ділянок в оренду без проведення земельних торгів, як винятки, оскільки статтею 134 Земельного кодексу передбачено, що «земельні ділянки державної чи комунальної власності продаються або передаються в користування (оренду, суперфіцій, емфітевзис) окремими лотами на конкурентних засадах (на земельних торгах)» [1].

Підпунктом 4 пункту 27 Перехідних положень Земельного кодексу передбачено, що «передача земельних ділянок державної, комунальної власності в оренду без проведення земельних торгів, крім випадків, визначених частиною другою статті 134 цього Кодексу, допускається для:

а) розміщення виробничих потужностей підприємств, переміщених (евакуйованих) із зони бойових дій (у тому числі тих, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави);

б) розміщення річкових портів (терміналів) на річці Дунай, доцільність будівництва (розширення) яких визначена рішенням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері внутрішнього водного транспорту;

в) будівництва мереж електропостачання, газорозподільних, водопровідних, теплопровідних, каналізаційних мереж, електронних комунікаційних мереж, об'єктів магістральних газопроводів;

г) розміщення морських портів.

Порядок визначення підприємств, виробничі потужності яких підлягають переміщенню (евакуації) із зони бойових дій, та осіб, яким надається право на одержання в оренду без проведення земельних торгів земельної ділянки державної, комунальної власності для розміщення виробничих потужностей підприємств, переміщених (евакуйованих) із зони бойових дій, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Перелік осіб, яким надається право на одержання в оренду без проведення земельних торгів земельної ділянки державної, комунальної власності для розміщення виробничих потужностей підприємств, переміщених (евакуйованих) із зони бойових дій, а також перелік підприємств, виробничі потужності яких підлягають переміщенню (евакуації) із зони бойових дій, визначаються спільним рішенням обласної, Київської міської військової адміністрації, з території якої переміщуються (евакууються) виробничі потужності, та обласної, Київської міської військової адміністрації (а у разі припинення або скасування воєнного стану на відповідній території - обласної, Київської міської державної адміністрації), на територію якої такі потужності переміщуються (евакууються).

Для розміщення об'єктів для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб земельні ділянки комунальної власності надаються у постійне користування виконавчим органам сільських, селищних, міських рад. Передача земельних ділянок державної, комунальної власності для таких цілей фізичним, юридичним особам на інших речових правах забороняється.

Розміщення тимчасових споруд, їх комплексів, призначених для життєзабезпечення (тимчасового проживання та обслуговування) внутрішньо переміщених осіб, а також інженерних мереж, необхідних для функціонування таких споруд, може здійснюватися на земельних ділянках усіх категорій земель (крім земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, земель історико-культурного призначення, земель лісогосподарського призначення) без зміни цільового призначення земельної ділянки. Розміщення на зазначених земельних ділянках інших об'єктів здійснюється відповідно до цільового призначення земельних ділянок.

Умови договору оренди земельних ділянок у випадках, визначених підпунктами "а"- "в" цього підпункту, визначаються з урахуванням таких особливостей: орендар не має права змінювати цільове призначення земельної ділянки; відчуження, застава (іпотека) права користування земельною ділянкою забороняється; передача земельної ділянки в суборенду забороняється; орендар зобов'язаний здійснити розміщення об'єктів, для яких земельна ділянка передана в оренду, протягом строку, визначеного договором оренди земельної ділянки (з припиненням орендодавцем дії такого договору, якщо орендар не виконав це зобов'язання, в односторонньому порядку, без урахування волевиявлення орендаря); передача в оренду земельних ділянок державної, комунальної власності не допускається, якщо земельна ділянка віднесена до категорії земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, земель історико-культурного призначення.» [1].

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану»

частково спростили можливість перенесення бізнесу для підприємств, які перебувають на тимчасово окупованих територіях на території, які віддалені від бойових дій і є безпечними для ведення бізнесу. Такі заходи сприяють створенню робочих місць та наповнення місцевих та державного бюджету.

Дані зміни до Кодексу дають можливість спростити забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, оскільки, полегшують механізм надання земельних ділянок для зведення об'єктів їх тимчасового проживання.

Враховуючи вищенаведене, можна зробити висновки, що в умовах воєнного стану на територіях вільних від тимчасової окупації та бойових дій земельні відносини, які стосуються оренди земельних ділянок функціонують у штатному режимі без обмеження прав фізичних та юридичних осіб.

Також, варто зазначити, що продовжує роботу Державний земельний кадастр, який наповнюється даними та доступний для надання та внесення відомостей (змін до них) про новостворені та вже існуючі земельні ділянки. Продовжує функціонувати ринок земель, проводяться земельні торги у формі електронних аукціонів, що дає можливість наповнювати бюджети місцевих громад.

Список використаних джерел:

1. Земельний кодекс України від 01.01.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#n3344>

Пінтоха Микола Миколайович

аспірант кафедри державної політики та
врядування Навчально-наукового
інституту адміністрування, державного
управління та професійного розвитку
Національного університету «Львівська
політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Проблема забезпечення безпеки банківського сектору України в сучасних умовах розвитку національної економіки, різного роду викликів та загроз набуває виняткового значення. Особлива увага та зосередженість, насамперед, органів державної влади до питань безпеки стала відчутніша після початку збройної агресії росії та тимчасової окупації частини території України. Отже, у таких складних економічних процесах становлення та розвитку нашої державності певними прогалинами та слабкостями можуть скористатися різні суб'єкти для незаконного збагачення. Саме тому питання підвищення рівня безпеки банківського сектору є цілком актуальним сьогодні в умовах дії воєнного стану в державі.

Звичайно, воєнний стан не міг не позначитися на банківському секторі держави, зважаючи на зниження платоспроможності населення, розбалансування фінансово-кредитної системи та кризи підприємницької діяльності. Банківські установи постали перед фактом потреби діяти в нових умовах, залучати клієнтів, проводити фінансові операції та реагувати на ризики часто у форс-мажорних обставинах. На рівні держави з початку війни було здійснено заходи щодо оптимізації функціонування банківського сектору в умовах воєнного стану.

Так, Правлінням Національного банку України було прийнято Постанову «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» №18 від 24 лютого 2022 року, яка визначила основний порядок роботи банків в умовах війни [1]. Цією Постановою було визначено порядок забезпечення роботи банків та їх відділень в безперебійному режимі в умовах відсутності загрози життю та здоров'ю населення, але з урахуванням обмежень щодо видачі готівки.

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022р. № 2120-IX. було змінено правила щодо надання послуг з кредитування банками та небанківськими фінансовими установами [2]. Зокрема:

- у разі невиконання зобов'язань за договором про споживчий кредит забороняється збільшувати відсоткову ставку за користування кредитом, окрім випадків, коли встановлення змінюваної відсоткової ставки передбачено кредитним договором чи договором про споживчий кредит;

- споживач звільняється від обов'язку сплати кредитодавцю неустойки (штрафу, пені) та інших платежів у разі допущення такого прострочення;

- у випадку прострочення виконання зобов'язань за споживчим кредитом споживач не нести відповідальності у період воєнного стану та у 30-денний строк після дня його припинення або скасування;

- не передбачено скасування відсотків за користування кредитними коштами – таке нарахування є цілком правомірним з боку кредитора.

Незважаючи на активні воєнні дії на значній території України банківський сектор може похвалитися відносною стабільністю функціонування. Так, хоча у 2022 році кількість відділень банківських установ в країні скоротилася, проте банки відновлювали роботу своїх мереж у звільнених регіонах. Наразі майже 70% всіх відділень даної мережі припадає на системно важливі банки, третина – на відділення інших банків. Скороченням банками кожного п'ятого відділення та персоналу зумовлене розташуванням їх у регіонах, де велися чи наразі відбуваються активні бойові дії, а, отже, попит на банківські послуги нижчий. [3].

Треба сказати, що банківський сектор демонстрував непогані результати своєї діяльності протягом 2022 року. Так, у 2022 році відбулося зростання загальних та чистих активів у загальних балансових показниках банківського сектора порівняно із 2021 роком. Збільшення активів відбувалося передусім завдяки зростанню вкладень у кошти в інших банках та в депозитні сертифікати Національного банку України. Також у 2022 році варто відмітити притік коштів фізичних осіб та господарюючих суб'єктів у банки у національній та в іноземній

валюти порівняно із 2021 роком, про що вже згадувалося вище. В той же час спостерігається зменшення кількості кредитів, виданих фізичним та юридичним особам, що є закономірним явищем, зважаючи на ризики, які притаманні воєнному стану в країні. Іншими словами, попит на кредити залишався кволим, надалі збільшувалася частка непрацюючих кредитів, втрати від кредитного ризику зростали, тому чистий кредитний портфель скорочувався. Загалом, кредитний ризик залишається ключовим поряд із посиленням інших ризиків банківських установ [4].

Таким чином, незважаючи на значні трансформації, які зумовлювалися нестабільною ситуацією в країні, пандемічними тенденціями в державі та у світі, а також активними воєнними діями на значній території України, банківському сектору вдалося зберегти стабільні позиції на ринку. Ситуація щодо воєнного стану може мати довготривалий ефект, тому банківському сектору потрібно розуміти, яким чином діяти на перспективу, враховуючи очевидні та приховані ризики такої ситуації.

Банки повинні розуміти, яким чином відновити кредитування у масштабах довоєнного періоду, втримуючи та підтримуючи таким чином своїх клієнтів. Фінансові установи повинні стабілізувати свої бізнес-моделі в умовах тривалої війни. Потрібно працювати з кредитними ризиками, оскільки саме вони будуть домінуючими для банків в подальшому.

Загалом, банківський сектор залишається високоліквідним за рахунок припливу коштів клієнтів. Проте зберігаються ризики, зважаючи на подальше зниження частки строкових коштів. У напрямі стимулювання банків покращувати строкову структуру Національним банком забезпечується підвищення резервних вимог для коштів на вимогу та для коштів на поточних рахунках. Банківські установи повинні приділяти максимум уваги управлінню своєю ліквідністю відповідно до вимог процентної політики, що стимулюватиме строкові вклади населення.

Загалом, забезпечення безпеки банківського сектору України в сучасних умовах повинно передбачати посилення управлінських дій та заходів банківського менеджменту, спрямованого на залучення клієнтів, убезпечення їх вкладів від непередбачених втрат, диверсифікації банківських кредитних ризиків та розширення спектру послуг, які надаватимуть банківські установи фізичним та юридичним особам.

Список використаних джерел:

1. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова НБУ від 24.02.2022р. № 18. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/pb22027?ed=2022_05_19 (дата звернення: 04.11.2023).

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022р. № 2120-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/T222120?an=1> (дата звернення: 07.11.2023).

3. За 2022 рік банки скоротили кожне п'яте відділення - огляд банківського сектору від НБУ | Think brave. Think brave | Останні новини бізнесу України. URL: https://biz.ligazakon.net/news/217614_za-2022-rk-banki-skorotili-kozhne-pyate-vddlennya---oglyad-bankvskogo-sektoru-vd-nbu (дата звернення: 10.11.2023).

4. Огляд банківського сектору. Лютий 2023. URL: chrome-extension://efaidnbnmnnibpcajpcglclefindmkaj/https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023-02.pdf?v=4 (дата звернення: 10.11.2023)

Прокопів Іван Ількович

аспірант кафедри публічного управління та публічної служби Навчально-наукового інституту адміністрування державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

БУДІВНИЦТВО АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ І ЙОГО ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Досвід останніх років свідчить про певні прогресивні зрушення в дорожній галузі та будівництві і реконструкції автомобільних доріг. Проте активні воєнні дії спричинили катастрофічні руйнування на значній території української держави, що також торкнулося і дорожнього покриття у багатьох регіонах. Тому українська держава достатнім чином страждає від цих проблем, що вимагає адекватних управлінських дій з боку державних органів влади та належного нормативно-правового забезпечення ефективного будівництва автомобільних доріг, здатного вивести галузь на новий рівень розвитку.

Нормативно-правове забезпечення будівництва автомобільних доріг в Україні визначається низкою законодавчих актів парламенту та підзаконних нормативно-правових документів центральних органів влади. В першу чергу варто згадати: Закон України "Про автомобільні дороги", Закон України "Про дорожній рух", Закон України "Про джерела фінансування дорожнього господарства України", Закон України "Про концесію", Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»; постанова Кабінету Міністрів України від 11.05.2011 № 560 «Про затвердження Порядку затвердження проектів будівництва і проведення їх експертизи та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України»; постанова Кабінету Міністрів України від 10 09 2014 № 439 «Про затвердження Положення про Державне агентство автомобільних доріг України»; постанова Кабінету Міністрів України від 30 06 2015 № 460 «Про затвердження Положення про Міністерство інфраструктури України»; розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.08.2011 № 739 «Деякі питання реформування системи державного управління автомобільними дорогами загального користування».

Також варто згадати Державні будівельні нормами ДБН Д.1.1-1-2000 «Правила визначення вартості будівництва»; Галузеві будівельні нормами Г.1-218-182:2011 «Організаційно-методичні, економічні і технічні нормативи. Ремонт автомобільних доріг загального користування. Види ремонтів та перелік робіт»; Стандарт організації України СОУ 42.1-37641918-050:2012 «Порядок визначення вартості капітального та поточного ремонтів автомобільних доріг загального користування (державного та місцевого значення)».

Цей перелік законодавчих та нормативних актів містить документи, які визначають загальні засади будівництва, реконструкції та утримання автомобільних доріг. Проте цей процес є доволі багатограним і багатоаспектним з огляду на те, що сфера автобудування зачіпає низку дотичних до неї галузей. Тому нормативне забезпечення передбачає не лише прямі вказівки щодо процедурного врегулювання будівельних процесів, але й повинно враховувати особливості містобудування, виділення земель для потреб автомобільної галузі та врахування при цьому екологічних аспектів, інституційне забезпечення, фінансування ремонтних робіт автомобільних доріг.

Основним органом влади, покликаним забезпечувати формування державної політики у досліджуваній сфері, є Міністерство інфраструктури України, в той час як реалізовувати цю політику через підпорядковані йому відповідні служби зобов'язане Державне агентство автомобільних доріг України. Ці норми зазначені в Законі України «Про автомобільні дороги» [1], в якому, зокрема, йде мова про основні обов'язки органів державного управління автомобільними дорогами загального користування. Деталізує діяльність Укравтодору Положення про Державне агентство автомобільних доріг України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 439 [3], відповідно до якого агентство є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого координується урядом.

У щорічних законах «Про Державний бюджет України» окремим записом зазначається, що лише із загального фонду державного бюджету здійснюється фінансування будівництва та реконструкції об'єктів дорожнього господарства, що мають загальнодержавне значення та забезпечують функціонування Єдиної транспортної системи України. А за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів здійснюється капітальний та поточний ремонт вулиць і доріг населених пунктів та інших доріг, які є складовими автомобільних доріг державного значення.

Щодо особливих умов фінансування ремонту автомобільних доріг та удосконалення його механізму, то 1 січня 2018 року в Україні було створено Державний дорожній фонд у складі спеціального фонду державного бюджету відповідно до законів «Про внесення змін до Закону України «Про джерела фінансування дорожнього господарства України» та «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо удосконалення механізму фінансового забезпечення дорожньої галузі».

Зміни в державі, які стосуються розмежування повноважень центральних і місцевих органів влади, торкнулися і сфери управління автомобільними дорогами та нормативно-правового забезпечення їх ремонту і реконструкції. На

основі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування системи управління автомобільними дорогами загального користування» [2] значно більша частка доріг державного значення перейшли в зону відповідальності місцевих державних адміністрацій порівняно із часткою, що залишилися у підпорядкуванні Укравтодору.

Щодо безпосереднього виконання авторемонтних робіт, то в цьому випадку потрібно згадати норми Закону України «Про публічні закупівлі» [4], у якому визначено, що замовником можуть бути як органи місцевого самоврядування, так і органи державної влади, а також юридичні особи та їх об'єднання, які забезпечують потреби державного чи місцевого значення, якщо така діяльність не здійснюється на комерційній чи промисловій основі. При цьому юридична особа, що отримує фінансування з бюджету, повинна чітко дотримуватися умов програми в межах виділених їй коштів.

Отже, проведений аналіз нормативно-правового забезпечення будівництва автомобільних доріг свідчить про достатність правового врегулювання досліджуваної сфери. Проте все ж варто згадати про низку проблем, які існують на даний час і дають підстави вести мову про необхідність уніфікації законодавчої та нормативної бази функціонування дорожньої галузі.

Зокрема, існує потреба покращення нормативно-правового забезпечення фінансування будівництва, реконструкції та ремонту автомобільних доріг. Причинами цього слід відмітити наступне: незатвердження Кабінетом Міністрів України окремого порядку та умов надання субвенції; відсутність нормативного визначення стратегічного розвитку автомобільних доріг загального користування; неналежна правова регламентація видів ремонту автомобільних доріг; нівелювання важливості державної політики щодо розвитку місцевих доріг за рахунок існування можливості переведення видатків розвитку у видатки споживання.

Ці та інші прогалини в українській нормативно-правовій базі потрібно усувати, оскільки їх існування знижує ефективність будівництва автомобільних доріг та сприяє процвітанню значної кількості махінацій та зловживань у зазначеній сфері. У зв'язку із цим, на наш погляд, необхідно здійснити наступні кроки, здатні покращити нормативно-правове забезпечення будівництва автомобільних доріг: з метою зниження корупційних ризиків наблизити норми українського законодавства до вимог Директиви 2014/24/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 року про державні закупівлі у процесі проведення торгів щодо виконання робіт, пов'язаних із будівництвом автомобільних доріг; внести зміни у Закон України «Про публічні закупівлі», які стосуються закріплення обов'язку використання електронної системи закупівель та оптимізації співвідношення цінового та нецінового критерію у процесі здійснення торгів щодо виконання робіт, пов'язаних із будівництвом автомобільних доріг; нормативно врегулювати питання заборони здійснення закупівель послуг з проведення поточного середнього ремонту автомобільних доріг окремими ділянками з метою усунення зловживань та розкрадань майна і ресурсів; покращити консультативно-кадрове питання шляхом внесення змін до деяких законодавчих актів відповідно до потреби залучення інженера-

консультанта під час реалізації проектів з будівництва, ремонту та утримання автомобільних доріг. Зазначені пропозиції покликані уніфікувати нормативно-правове забезпечення будівництва автомобільних доріг в Україні в сучасних умовах та знизити рівень корупційних ризиків.

Отже, нормативно-правове забезпечення будівництва автомобільних доріг в Україні характеризується наявністю значної кількості законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів у цій сфері. Проте тут існує значна кількість прогалин та неузгодженостей, які дають підстави вести мову про значні корупційні ризики у досліджуваній сфері. З метою вирішення цих проблем та зменшення зазначених ризиків потрібно провести гармонізацію українського законодавства із європейською законодавчою базою, внести зміни у відповідні нормативні документи щодо підвищення рівня прозорості проведення торгів у процесі будівництва автомобільних доріг, забезпечити належний рівень консультування спеціалістами під час реалізації робіт, пов'язаних із будівництвом доріг.

Список використаних джерел:

1. Про автомобільні дороги: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 51, ст.556
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо реформування системи управління автомобільними дорогами загального користування: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 1, ст.6
3. Про затвердження Положення про Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 439, Київ
4. Про публічні закупівлі: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 9, ст.89

Романюк Юрій Миколайович

аспірант кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

Козак Іванна Ігорівна

кандидатка наук з державного управління, доцентка, доцентка кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПОТЕНЦІЙНИХ РЕСУРСІВ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Для вирішення місцевих проблем та досягнення цілей розвитку громад місцева влада має узагальнити інформацію про наявні та потенційні місцеві ресурси, ефективне управління якими дозволить забезпечити додаткові фінансові ресурси і можливості подальшого розвитку.

Ресурсний потенціал територій не є сталим, він може нарощуватись або втрачатись, може змінюватися його структура. Таким чином, інформація про ресурсний потенціал території має постійно актуалізуватись. Саме задля цього доцільним є запровадження у відповідних органах влади програмних документів – баз даних щодо ресурсного потенціалу [1].

Сьогодні, ресурсний потенціал місцевого економічного розвитку часто ототожнюють із забезпеченістю фінансами, проте поряд із фінансовими ресурсами важливо акцентувати і на наявні та потенційні негрошові ресурси, серед яких природний потенціал, матеріальні ресурси, майнові права, кадровий потенціал тощо.

Прикладом успішного використання природного потенціалу (звісно, у поєднанні з іншими видами місцевих ресурсів) є розвиток сільського зеленого туризму. Такий вид відпочинку в умовах затяжного періоду COVID-19 та тривалого продовження активних бойових дій набуває все більшої актуальності. Натомість, українське село має значний потенціал для надання послуг у цій сфері.

Серед місцевих ресурсів для розвитку «зеленого бізнесу» варто звернути увагу на наявність туристично-рекреаційного потенціалу:

- природно-ландшафтних особливостей (гори, пагорби, ліси, скелі, печери, долини, пустелі, моря, річки, озера, штучні водойми, заплави, болота), які можуть забезпечити унікальні краєвиди, відчуття спокою, єднання з природою, стануть в нагоді для організації риболовлі, активностей на воді, спостереження за рослинним і тваринним світом;

- територій природно-заповідного фонду загальнодержавного чи місцевого значення (біосферні заповідники, природні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища, парки-пам'ятки), які відтворюють найкраще збережені природні екосистеми, демонструють різноманіття флори і фауни, представляють колекції рослин чи тварин;

- історико-архітектурних пам'яток (замки, ратуші, монастирі, храми, музеї, дерев'яна архітектура, архітектурні пам'ятники та об'єкти, історичні вілли, меморіальні дошки, археологічні розкопки, інші об'єкти – криниця, дерево, стовп, школа, будинок, пам'ятний знак тощо), які додатково мотивуватимуть потенційних туристів відвідати саме цю територію;

- наявність інфраструктури (туристичні бази, готелі, санаторії, будинки відпочинку, оздоровчі табори, ресторани, дороги, облаштовані автостоянки, виділені місця загального користування, транспортне забезпечення, розвиток

сфери громадського харчування, наявність промаркованих туристичних маршрутів, туристичні марки), що сприятиме або гальмуватиме розвитку зеленого туризму;

– релігійно-паломницького ресурсу (духовно-релігійні центри, прощі, молитовні відпусти, сакральні пам'ятки, цілющі джерела, дерев'яні святині, меморіальні поховання, братські могили та історичні кладовища), що об'єднує окрему категорію туристів, використовує особливі канали поширення інформації та формує зацікавленість серед туристів;

– рекреаційного потенціалу (мінеральні води, грязі, озокерит, джерела питної «цілющої» води), розвиток якого дозволить значно розширити можливості зеленого туризму;

– традицій в сфері культури, мистецтва та побуту (традиційно оформлені будівлі, інтер'єр у садибах, етнографічно облаштовані зони відпочинку, збережені предмети побуту, відтворені старовинні ремесла, артефакти, традиційні страви), які дозволять підприємцям організувати демонстрацію місцевих звичаїв, відтворювати традиційні свята, залучати до заходів дозвілля місцевих музик, танцівників та ансамблі, забезпечити представлення традиційних ремесел та виробів, ознайомлювати з традиційними заняттями, проводити дегустацію традиційних місцевих продуктів, запропонувати туристам традиційні страви та відтворювати місцеві традиції харчування;

– штучно створених об'єктів та подій (ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятники садово-паркового мистецтва, представлення експозицій, фестивалі, народні святкування), які також привертатимуть увагу потенційного туриста;

– партнерство і кооперація місцевої громадськості, співпраця з органами місцевого самоврядування, наявність регіональних та місцевих Стратегій та програм розвитку, зацікавлених інституцій.

Результати якісного моніторингу місцевих та приватних ресурсів вкажуть на актуальні напрямки розвитку бізнесу в сфері зеленого туризму. Розвиток цієї сфери дозволить посилити природний місцевий потенціал та забезпечити підвищення рівня доходів від інших видів діяльності, наприклад, ночівлі, харчування, надання транспортних послуг, оренди спорядження, екскурсійної діяльності, реалізації місцевої продукції сільського господарства та народних промислів тощо.

Список використаних джерел:

1. Берданова О. Ресурсне забезпечення регіонального та місцевого розвитку https://regionet.org.ua/files/05.RLD_Resource_Berdanova_Materials_UA.pdf

Сливка Євгенія Миколаївна

старша викладачка кафедри освітньої політики Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»

РОЛЬ ЗДОРОВОГО УЧНІВСТВА У МІСЦЕВОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ

Інвестиції у дитяче здоров'я є стратегічною складовою для стійкого економічного розвитку будь-якої країни. Відтак, забезпечення фізичного, емоційного та соціального добробуту дітей визначає майбутнє суспільства, його економічний потенціал та стабільність.

Зв'язок між місцевим економічним розвитком і формуванням здорових школярів є динамічним і взаємодоповнюючим: розвиток дитини як особистості, розширення її можливостей та потреб можуть перетворити її на повноцінного економічного агента, оскільки добробут і здоров'я учнів сприяють загальній життєздатності громади, а процвітаюча місцева економіка у свою чергу може створити середовище, яке підтримує здоров'я та розвиток учнів. В школі діти перебувають значну частину часу активної доби, вона забезпечує масовість, системність та систематичність впливу на їх здоров'я та поведінку. Це місце, що закладає основи до формування успішної особистості. Разом з тим, стан здоров'я дітей за період навчання в школі значно погіршується [2;3]. В майбутньому це загрожує серйозним і згубним ефектом на (серед іншого) прямі та непрямі витрати на охорону здоров'я, витрати домогосподарств з власних кишень, втрату здорових років праці, прогули та зниження продуктивності праці [5].

Саме тому, при плануванні механізмів місцевого економічного розвитку слід враховувати:

– Здоров'я як людський капітал: здорові школярі є людським капіталом для суспільства. Їх міцне здоров'я може позитивно вплинути на рівень освіти та майбутню участь у робочій силі, сприяючи місцевому економічному розвитку.

– Підвищення продуктивності: здорові школярі, швидше за все, будуть присутні та залучені до навчання, що призводить до підвищення продуктивності в класі. Цей розширений освітній досвід може призвести до кращої підготовки робочої сили до майбутнього.

– Підтримка підприємств, які займаються спортом і відпочинком: інвестиції в спортивні та рекреаційні об'єкти для учнів шкіл можуть сприяти розвитку місцевої індустрії спорту та відпочинку. Це включає попит на спортивне обладнання, тренерські послуги та розвиток місцевих ліг і турнірів.

– Зростання індустрії здоров'я та фітнесу: акцент на популяризації здорового способу життя серед учнів школи може стимулювати розвиток бізнесу, пов'язаного зі здоров'ям і фітнесом. Це може включати фітнес-центри, послуги консультування з питань харчування та заходи, присвячені здоров'ю.

– Сприяння розвитку місцевого сільського господарства: шкільні програми, які віддають перевагу здоровим харчовим звичкам, можуть стимулювати попит на свіжу та поживну їжу місцевого походження. Це, у свою чергу, може підтримати місцевих фермерів і стимулювати зростання місцевого сільськогосподарського сектора.

– Туристичні та оздоровчі програми: громада, яка зосереджена на здоров'ї та благополуччі своїх студентів, може використати цю репутацію для залучення відвідувачів. Оздоровчий туризм, включаючи спортивні заходи, оздоровчі відпочинки та освітні програми, може сприяти місцевому економічному розвитку.

– Заохочення інновацій та підприємництва: перетин охорони здоров'я та освіти відкриває можливості для інновацій та підприємництва. Місцеві підприємства можуть розробляти рішення, послуги та продукти, які задовольняють потреби школярів у сфері охорони здоров'я та освіти.

– Співпраця з місцевою владою та бізнесом: налагодження партнерства між місцевою владою, бізнесом та навчальними закладами може призвести до спільних ініціатив. Результатом спільних зусиль можуть бути інноваційні проекти та програми, які принесуть користь як школярам, так і місцевій економіці.

– Просування позитивного іміджу спільноти: громада, яка надає пріоритет здоров'ю та добробуту своїх учнів, може створити позитивний імідж. Цей позитивний імідж може привабити підприємства, інвесторів і нових жителів, сприяючи економічному зростанню.

– Інвестиції в освітню інфраструктуру: зусилля щодо економічного розвитку можуть включати інвестиції в освітню інфраструктуру, наприклад, сучасні шкільні приміщення, які можуть покращити загальне навчальне середовище та зробити внесок у привабливість громади.

Підводячи підсумок, формування здорових учнів може виступати катализатором місцевого економічного розвитку, а процвітаюча місцева економіка може, у свою чергу, створити умови для підтримки здоров'я та благополуччя учнів. Синергія між цими двома аспектами життєво важлива для побудови стійкої та динамічної спільноти. До стратегічних напрямів місцевої політики, націленої на створення системи виховання здорової нації, належать: збереження здоров'я дітей, формування в учнів знань про здоров'я, взаємозв'язок організму людини з природним і соціальним оточенням; розвиток в учнів мотивації дбайливого ставлення до власного здоров'я, занять фізичною культурою; опанування навичок здорового способу життя та безпечної поведінки; створення умов для гармонійного розвитку особистості; виховання в учнів потреби удосконалювати фізичну, соціальну, психічну і духовну складові здоров'я; формування світоглядної позиції, що здоров'я є важливою життєвою цінністю, свідомого прагнення до ведення здорового способу життя; розвиток умінь самостійно приймати рішення щодо власних вчинків; набуття учнями власного збережувального досвіду з урахуванням стану здоров'я; використання у повсякденному житті досвіду збережувальної діяльності для власного здоров'я та здоров'я інших людей.

Список використаних джерел:

1. Бондар Т.В. Навчальний заклад як осередок формування здорового способу життя молоді, що навчається. – Електронний ресурс. Режим доступу: https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2014/04/99-107_no-2_vol-49_2014_UKR.pdf

2. Дослідження STEPS: поширеність факторів ризику неінфекційних захворювань в Україні 2019 року. м. Копенгаген, Європейське регіональне бюро ВООЗ, 2020 р. – Електронний ресурс. Режим доступу: https://cdn.who.int/media/docs/default-source/ncds/ncd-surveillance/who-euro-2020-1468-41218-56061-ukr.pdf?sfvrsn=ec816a6c_1&download=true

3. Здоров'я дітей в умовах сучасних викликів. – Електронний ресурс. Режим доступу: <https://amnu.gov.ua/zdorov-ya-ditej-v-umovah-suchasnyh-vyklykiv/>

4. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі. – Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text>

5. Соціальна обумовленість та показники здоров'я підлітків та молоді : за результатами соціологічного дослідження в межах міжнародного проекту «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді»: моногр./О.М.Балакірева, Т. В. Бондар та ін. ; наук. ред. О. М. Балакірева ; ЮНІСЕФ, ГО «Укр. ін-т соц. дослідж. ім. О. Яременка». – К. : Поліграфічний центр «Фоліант», 2019. – 127 с.

Смачило Валентина Володимирівна

докторка економічних наук, професорка професорка кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова

Кулініч Олег Васильович

кандидат наук з державного управління, старший викладач кафедри соціальної і гуманітарної політики Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Божидай Ірина Ігорівна

кандидатка економічних наук, старша викладачка кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування Державного біотехнологічного університету

АНАЛІЗ БЮДЖЕТУ СЛОБОЖАНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Важливою ланкою бюджетної системи України є місцеві бюджети, які відповідно до Бюджетного кодексу України містять надходження і витрати на

виконання повноважень органів місцевого самоврядування. Самостійність їх забезпечується майном, землею та закріпленням за ними відповідних джерел доходів, правом на визначення напрямів використання коштів відповідно до законодавства і правом відповідних рад самостійно розглядати та затверджувати бюджети.

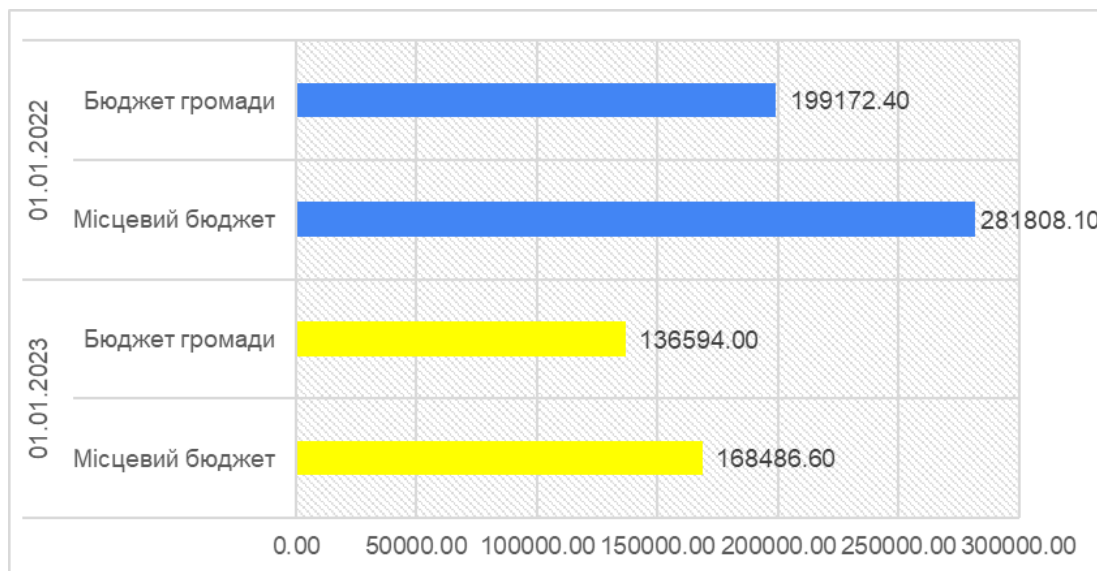

Рис. 1 Динаміка податкових надходжень, тис. грн.

Надходження платежів, що контролюються податковою службою до місцевого бюджету та бюджету Слобожанської селищної територіальної громади за 2022р. становило: 168486,6 тис. грн та 136594,0 тис. грн відповідно. Очевидне зменшення податкових надходжень в порівнянні з 2021р. (рис.1).

Частка Слобожанської селищної територіальної громади у загальному обсязі податкових надходжень по області (без м. Харкова) в 2022р. скоротилася до 2,20 % в порівнянні з 2021р. (3,0%).

Кількість платників податків в 2022р. в порівнянні з 2021р. скоротилася на 3725 осіб, в т. ч.: юридичні особи - 364; фізичні особи - підприємці, громадяни - 3361, що детально представлено на рис. 2.

Відмічаємо значне скорочення платників податків на території громади, особливо серед фізичних осіб-підприємців, громадян, що негативно впливає на наповненість бюджету.

Важливо визначити ті надходження, які є бюджетоутворюючі для громади. Спираючись на дані табл. 1 представимо структурний аналіз бюджетних надходжень в 2023р.

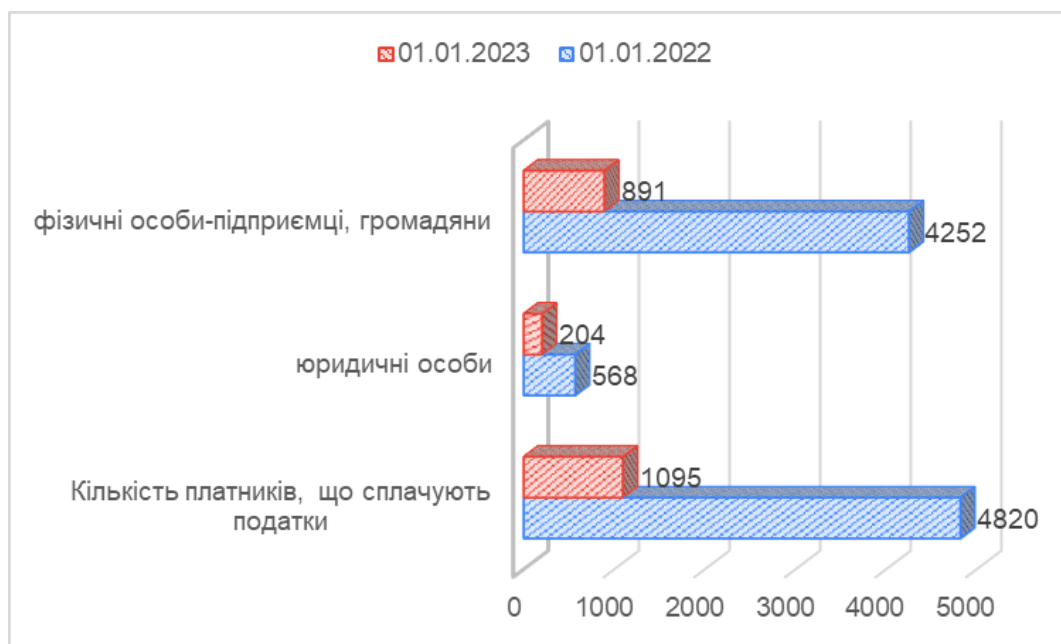

Рис. 2 Порівняльний аналіз кількості платників, що сплачують податки на території Слобожанської селищної територіальної громади

Таблиця 1

Структура податкових надходжень до бюджету Слобожанської селищної територіальної громади

Податкові надходження	01.01.2023		01.01.2022	
	Місцевий бюджет	Бюджет громади	Місцевий бюджет	Бюджет громади
Податок на доходи фізичних осіб	66.17	66.06	60.69	63.41
Рентна плата за користування надрами	14.28	10.47	15.78	12.29
Єдиний податок	10.06	12.40	8.40	10.97
Податок на майно	4.59	5.66	7.98	10.42
Акцизний податок (роздрібна торгівля)	3.18	3.92	1.19	1.56
Рентна плата за спец. використання води	0.00	0.00	4.55	0.00

Як бачимо, найбільше надходжень від податку на доходи фізичних осіб, що обумовлює необхідність розвитку підприємництва, створення нових робочих місць та підвищення рівня оплати праці. Також, слід звернути увагу на єдиний податок, питома вага якого займає третє місце в наповненні місцевого бюджету,

але є важливим для громади, адже цей тип податку є місцевим. Зростання його обсягів також базується на збільшенні суб'єктів малого та середнього підприємництва, які найчастіше обирають спрощену систему оподаткування та забезпечують зайнятість. Слід також відмітити, що в громаді відсутні надходження від збору за паркування та туристичного збору, що можна розглядати як потенціал для розвитку.

На основі аналізу фінансового стану Слобожанської селищної територіальної громади можна зробити висновок, що існує необхідність збільшення податкових надходжень до бюджету через розширення статей, за якими здійснюватиметься надходження (наприклад, туристичний збір); стимулювання розвитку підприємницької активності, що забезпечить збільшення кількості платників єдиного податку, податку на доходи громадян, зростання зайнятості, особливо в сфері сільського господарства.

Тоцька Віталія Євгенівна

аспірантка кафедри публічного управління та публічної служби Навчально-наукового інституту державного управління Національного університету «Львівська політехніка»

МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК: МЕХАНІЗМИ ТА РЕСУРСИ В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Вдосконалення системи публічного управління у сфері охорони є актуальною проблемою у сучасних умовах.

Держава вважає за необхідне забезпечити належні умови для функціонування системи охорони здоров'я і звертає увагу на удосконалення публічного управління з метою ефективного використання потенціалу галузі та покращення рівня здоров'я населення.

На сучасному етапі українського суспільства відбувається реформування моделі охорони здоров'я. Радянська модель охорони здоров'я, відома як модель Семашко, замінюється новою моделлю, яка базується на досвіді розвинених країн, зокрема США та Великобританії.

З моменту незалежності України проводиться постійне оновлення правової бази та розроблення нормативно-правового забезпечення в медичній сфері. Конституція України, прийнята в 1996 році, гарантує право кожного громадянина на достатнє та повноцінне медичне обслуговування, що стало основою для формування нової системи охорони здоров'я.

Для поліпшення якості медичного обслуговування та медичних послуг українською державою була прийнята Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я на період 2015-2020 років. Ця стратегія передбачала перехід на нові моделі охорони здоров'я та впровадження загальнодержавного

соціального медичного страхування. У рамках цієї стратегії бюджетні заклади охорони здоров'я перетворювалися на неприбуткові підприємства.

Основні принципи реформування системи охорони здоров'я в Україні включали:

Децентралізація: Реформа передбачала передачу влади та фінансової відповідальності з центрального рівня до місцевих органів влади, що сприяло покращенню місцевого управління охороною здоров'я та адаптації до потреб конкретних територій.

Загальнодержавне соціальне медичне страхування: Впровадження системи обов'язкового медичного страхування сприяло формуванню стабільного фінансування системи охорони здоров'я, забезпеченню доступності медичних послуг для населення та зменшенню фінансового навантаження на пацієнтів.

Розвиток первинної медичної допомоги: Було приділено особливу увагу розвитку та покращенню першої ланки медичної допомоги, зокрема сімейних лікарів та амбулаторій загальної практики.

Електронне здоров'я: Впровадження електронної медичної документації та обміну медичною інформацією між медичними закладами дозволяє покращити координацію лікування, зберігати електронні медичні записи та забезпечити доступ пацієнтів до своїх медичних даних.

Акцент на профілактику та здоровий спосіб життя: Реформа спрямована на посилення заходів щодо профілактики захворювань та популяризацію здорового способу життя серед населення.

Реформа лікарняно-амбулаторної допомоги: У рамках реформи проводилося перегляд та оптимізація мережі лікарень та амбулаторій з метою забезпечення ефективного використання ресурсів та покращення якості медичних послуг. Зокрема, розглядалися питання реорганізації, об'єднання чи ліквідації медичних закладів з недостатньою потужністю або дублюючими функціями.

Розвиток медичних кадрів: Реформа спрямовувалась на покращення підготовки та підвищення кваліфікації медичних працівників. Це включало вдосконалення системи навчання та атестації медичних фахівців, стимулювання професійного зростання та підвищення їх оплати праці.

Медичні закупівлі та контроль якості: Реформа сприяла впровадженню прозорої системи закупівель медичного обладнання, ліків та медичних матеріалів, що забезпечує ефективне використання бюджетних коштів і зменшує ризик корупції. Також було посилено контроль якості медичних послуг та впроваджено механізми оцінки задоволеності пацієнтів.

Партнерство з громадськістю та НПО: Реформа сприяла активному залученню громадських організацій, пацієнтських груп та інших зацікавлених сторін до процесу прийняття рішень щодо організації та функціонування системи охорони здоров'я. Це сприяло забезпеченню більшої відкритості, прозорості та врахуванню потреб населення.

Електронне здоров'я: Реформа передбачала впровадження електронних медичних карток, що дозволяють ефективно обмінюватися медичною інформацією між різними лікарнями, амбулаторіями та лікарями загалом. Це

сприяє покращенню координації та якості надання медичної допомоги, а також зменшенню ризику помилок у лікуванні.

Ці реформи мають на меті покращити доступність, якість та ефективність медичної допомоги, забезпечити стабільне фінансування системи охорони здоров'я та підвищити задоволеність населення її якістю.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року із змінами, внесеними законом України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV. К.: Видавничий дім Скіф", 2006. 48 с.

2. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 років. URL: <chrome-extension://efaidnbnmnnibpcajpcglclefindmkaj/https://uoz.cn.ua/strategiya.pdf>

3. Барзилович А.Д. Реформування системи охорони здоров'я в Україні: стратегічні аспекти. Інвестиції: практика та досвід № 2/2020. С. 134-140.

Філик Руслан Васильович

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту адміністрування державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

Науковий керівник

Матвіїшин Євген Григорович

доктор економічних наук, професор, професор кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У НОВИХ УМОВАХ

Територіальні громади (відповідно до ст.140 Конституції України – жителі села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста) мають певну автономію, що й передбачала реформа децентралізації державної влади в Україні. Її наслідком було утворення впродовж 1439 унікальних громад загальною площею 553818 км² [1]. Реформа децентралізації мала на меті реформування місцевого самоврядування для покращення життєвого середовища, збільшення народовладдя та зменшення

адміністративно-територіального навантаження в країні. Створення таких громад, своєю чергою, надало можливість людям власноруч вирішувати, куди витратити зароблені гроші, що безперечно стало перевагою і зменшило навантаження на фінансову систему країни.

Важливим викликом у діяльності територіальних громад є умови воєнного стану. Особливо це стосується прифронтових і деокупованих територій. Першочерговим завданням органів місцевого самоврядування там є забезпечення життєдіяльності громад і турбота про безпеку громадян.

Загалом об'єднані громади отримують доходи за рахунок суттєвих часток податку з доходів фізичної особи (тобто із зарплати громадян), податку на прибуток підприємств, акцизного податку, екологічного податку. Також у бюджет громади йде сума єдиного та земельного податків, податку на нерухомість [2]. Із державного бюджету територіальні громади напряму отримують гроші на освіту, медицину, спорт, культуру, соціальний захист. Окрім того, за державні гроші можна реалізовувати власні проєкти. Що активніша громада, то більше проєктів буде реалізовано, і більше зароблятиме і більше витратитиме на розвиток територій. Це є стимулом для залучення додаткових інвестицій, а в подальшому – для поліпшення життя людей [3].

Загалом система фінансування територіальних громад є доволі прозорою та зрозумілою, проте має значний недолік, пов'язаний із людським фактором, який проявляється в декількох аспектах. Одними із ключових чинників формування та подальшого розвитку громад є компетентність і ділові якості їхніх керівників. Проблема полягає в тому, що головою громади може бути будь-який громадянин України, що має право голосу, незалежно від рівня освіти, попереднього досвіду, віку тощо. Може виявитися, що в малочисельних громадах із малою кількістю людей з ініціативним бажанням їх очолити не знайдеться жодного кандидата з чітко вибудованою стратегією для розвитку громади. Ще однією причиною неоптимального самоврядування громад є брак кадрів. Наслідок децентралізації – наявність більшої кількості автономних установ і відповідна потреба в їх забезпеченні кваліфікованим людським ресурсом. Через брак добре кваліфікованого персоналу можуть прийматися неоптимальні рішення в роботі громади.

Наслідком прямого фінансування від держави і браку кваліфікованого персоналу стала надмірна ініціативність у додатковому фінансуванні громад. З отриманням можливості надання запиту на реалізацію власних проєктів, існують ризики неоптимального розподілу витрат бюджету держави. Внаслідок переходу до горизонтального формування держави з'явилась необхідність переорієнтації органів контролю та фінансового моніторингу з метою обробки ширшого спектру вхідних даних [4].

Найкращим варіантом виділення переваг і недоліків функціонування територіальних громад є розгляд однієї з них як прикладу. Вишнівецька територіальна громада знаходиться в Кременецькому районі Тернопільської області і функціонує від моменту її створення. За час функціонування було виконано ряд рішень, які мають як позитивний, так і негативний зміст [5]. Від моменту створення було організовано систему самоврядування, а також

створено низку проєктів, зокрема інфраструктурного характеру. Так, було облаштовано інфраструктуру поселення, проведено реставрацію шкіл та амбулаторій, реорганізовано місцевий стадіон. На перший погляд, такі фінансові вклади є доволі аргументованими та покращують загальний стан справ, проте вони містять проблему фінансової перспективи. Через планування фінансових проєктів, що не приносять в перспективі доходу і не створюють додаткових робочих місць, такий підхід у довгостроковій перспективі не є раціональним.

Загалом концепція децентралізації виглядає кращим рішенням порівняно із класичним вертикальним складом управління, проте в форматі такої системи нерідко трапляються випадки, які несуть за собою не найоптимальніші рішення. Проте підхід децентралізації, на мою думку, має хороші перспективи – внаслідок отримання досвіду самоврядування територіальні громади будуть лише покращувати результати та оптимізувати процеси, що безперечно покращить стан справ у майбутньому. Важливо враховувати особливості функціонування територіальних громад в умовах воєнного стану. Цей аспект вимагає додаткових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Децентралізація [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/newgromada>
2. Ставки місцевих податків та зборів на 2023 рік / Дебет-Кредит. – 23.01.2023 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://news.dtkk.ua/taxation/other/80880-stavki-miscevix-podatkov-ta-zboriv-na-2023-rik-uzе-na-saiti-dps>
3. Що таке ОТГ простими словами [Електронний ресурс] / Сватівська ОТГ – Режим доступу: <https://svatove.city/cards/15914/prostimi-slovami-pro-otg-scho-se-vzagali-take->
4. Історії успіху вирішення проблем розвитку в об'єднаних територіальних громадах [Електронний ресурс] / А.С. Крупник, В.В. Кіщенко – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/294/how.pdf>
5. Вишнівецька об'єднана територіальна громада [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://vyshnivetska-gromada.gov.ua/>

Черніховський Роман Іванович

аспірант кафедри державної політики та врядування Навчально-наукового інституту адміністрування державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Публічне управління у сфері охорони здоров'я регулюється низкою законодавчих та нормативно-правових актів. Усю чинну нормативно-правову

базу у сфері охорони здоров'я можна поділити на види, до яких належать такі документи: Конституція України; міжнародні нормативно-правові акти, ратифіковані в Україні; Цивільний Кодекс, кодифіковане законодавство, закони України; укази й розпорядження Президента України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України; рішення Конституційного Суду України; відомчі нормативно-правові акти, які видаються МОЗ України, іншими міністерствами й відомствами і стосуються системи охорони здоров'я та надання медичної допомоги населенню; нормативно-правові акти місцевих органів державної та виконавчої влади, що стосуються охорони здоров'я; внутрішні нормативно-правові акти лікувально-профілактичних закладів охорони здоров'я

В першу чергу потрібно згадати Конституцію України, стаття 49 якої гарантує право кожного на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування [1]. Основний закон засвідчує, що на рівні держави повинні існувати умови, достатні для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. В Україні медична допомога у державних і комунальних закладах охорони здоров'я надається безоплатно і відповідно до законодавства не можна скорочувати існуючу мережу таких закладів.

Також до нормативних актів, які регулюють відносини публічного управління у сфері охорони здоров'я, потрібно віднести Цивільний Кодекс України, у якому регламентовано право на охорону здоров'я. Так, у ст. 283 Кодексу зазначено, що охорона здоров'я забезпечується системною діяльністю державних та інших організацій, передбаченою Конституцією України та законом [2]. Ця норма тісно пов'язана із нормативним трактуванням Основного закону, відповідно до якого кожен дієздатний громадянин має можливість самостійно обирати законні шляхи і засоби для досягнення стану повного фізичного, душевного і соціального благополуччя в рамках конституційного права на охорону здоров'я.

Поряд із цими нормативними документами варто згадати Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», який визначає права громадян на охорону здоров'я (ст. 6), регулює суспільні відносини у цій галузі з метою забезпечення гармонійного розвитку фізичних і духовних сил, високої працездатності і довголітнього активного життя громадян, усунення факторів, що шкідливо впливають на їх здоров'я, попередження і зниження захворюваності, інвалідності та смертності, поліпшення спадковості. Так, в цьому законі вказано, що право на охорону здоров'я передбачає [3, ст. 6]:

- життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та соціальне обслуговування і забезпечення, який є необхідним для підтримання здоров'я людини;
- здорові і безпечні умови відпочинку, навчання, побуту та праці, а також санітарно-епідемічне благополуччя території і населеного пункту;
- право отримувати кваліфіковану медико-санітарну допомогу, своєчасну та достовірну інформацію про здоров'я населення і про стан свого здоров'я;
- участь в обговоренні проектів законодавчих актів і внесення пропозицій щодо формування державної політики в галузі охорони здоров'я;

- участь в управлінні охороною здоров'я та можливість об'єднання в громадські організації з цією метою;
- оскарження неправомірних дій і рішень працівників закладів охорони здоров'я та відшкодування заподіяної здоров'ю шкоди пацієнтів;
- правовий захист від будь-яких незаконних форм дискримінації, пов'язаних зі станом здоров'я;
- безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище;
- можливість проведення незалежної медичної експертизи у разі незгоди з висновками державної медичної експертизи, застосування до нього заходів примусового лікування та в інших випадках, коли діями працівників охорони здоров'я можуть бути обмежені загально визнані права людини і громадянина.

Варто згадати і деякі основні законодавчі акти, які регулюють сферу охорони здоров'я в Україні. Це, зокрема, закони "Про лікарські засоби", "Про психіатричну допомогу", "Про боротьбу із захворюванням на туберкульоз", "Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення", "Про захист населення від інфекційних хвороб", "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" та інші законодавчі акти, прийняті відповідно до них.

Основу державної політики охорони здоров'я формує Верховна Рада України відповідно до чинного законодавства. Формування такої політики здійснюється закріпленням конституційних і законодавчих засад охорони здоров'я, визначенням її мети, головних завдань, напрямів, принципів і пріоритетів, встановленням нормативів і обсягів бюджетного фінансування, створенням відповідних кредитно-фінансових, податкових, митних та інших регуляторів, затвердженням загальнодержавних програм у сфері охорони здоров'я. Реалізація державної політики охорони здоров'я, особисту відповідальність за яку несе Президент України, покладена на органи державної виконавчої влади.

На регіональному рівні система охорони здоров'я регулюється як законодавчими та нормативними актами, які мають загальнодержавне значення, так і підзаконними нормативними документами, які приймаються місцевими органами влади і стосуються підвідомчого їм регіону. Отже, нормативна база врегульовує діяльність медичних закладів та їх фінансове забезпечення на достатньому рівні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення 01.01.2020р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України: Відомості Верховної Ради України, 2003, №№ 40-44, ст.356
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992р. №2801-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

Шуст Володимир Богданович

аспірант кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В сучасних умовах відбуваються масштабні зміни у всіх сферах життєдіяльності українського суспільства, що зумовлене нападом російської федерації на Україну. Культурна спадщина стала особливим об'єктом зацікавлення ворога, тому саме зараз набирає потужних обертів битва за національну культуру української держави.

Жахливі наслідки війни обчислюються значною кількістю знищених та зруйнованих об'єктів культурної спадщини. Так, лише за перші два місяці, за даними ЮНЕСКО, в Україні було зруйновано або пошкоджено 7 бібліотек, 11 музеїв, 15 пам'ятників, 14 культурних центрів, 26 історичних будівель та 54 церкви, що стало наслідком російського вторгнення на територію української держави [1].

У напрямі порятунку та збереження об'єктів культури необхідно на рівні держави проводити відповідну політику, спрямовану на відновлення розвитку та популяризацію культурної спадщини України після війни. Це завдання може бути успішно вирішене завдяки застосуванню сучасних технологій оцифрування, тому діджиталізація культурної спадщини повинна бути одним із актуальних напрямів державної політики, зважаючи на те, що нині під егідою ЮНЕСКО цифрова культура особливо цілеспрямовано та активно розвивається багатьма країнами та міжнародною спільнотою.

Цифрову культуру можна позиціонувати як абсолютно новий досвід взаємодії з культурним контентом, який активно впроваджується у культурний простір, при цьому змінюється формат збереження культурної спадщини. Він вважається зовсім іншим форматом сприйняття реального досвіду, який при цьому не є другорядним чи заміником реального стану.

Цифровізація у сфері культури використовується у наступних випадках:

– під час створення спеціалізованих інформаційних систем, застосування яких дозволяє вести облік культурних цінностей та об'єктів культури на державному рівні;

– при покращенні фінансово-господарських та організаційно-економічних процесів діяльності організацій культури шляхом застосування цифрових технологій;

– у безпосередній культурній діяльності у процесах поширення, створення, збереження, вивчення та споживання культурних благ та культурних цінностей.

Завдяки цифровим технологіям можна здійснити велику роботу в контексті вивчення культурної спадщини. Зокрема, мова йде про дистанційне зондування поверхні, візуалізацію та моделювання, застосування технологій 3D-сканування, архівування та оцифрування. Наприклад, за допомогою технологій доповненої реальності та 3D-моделювання можна набути інший досвід осягнення мистецтва та зовсім по-іншому оцінити процеси залучення широкої аудиторії до культурних цінностей.

У світі вже давно проводиться активне оцифрування контенту культурних об'єктів, проте в Україні цей процес відбувається на початковій стадії, незважаючи на розвиток ІТ-сфери. Тим не менше, варто згадати певні напрацювання: проєкт «Кишенькова країна» для оцифрування об'єктів архітектурної спадщини, а також реалізація інноваційної платформи-маркетплейсу «Український національний інтелект» шляхом розкриття потенціалу української науки й культури.

На думку спеціалістів, цифровий контент також має і соціальну цінність, адже завдяки оцифрованим об'єктам культурної спадщини полегшується доступ до них для населення, що стимулює процеси демократизації щодо взаємодії з культурною спадщиною. Відповідно, користувачі перетворюються на «автономних учасників, здатних до дії у глобальній інфосфері» [2].

Загалом, державна політика щодо формування цифрової культури у період дії воєнного стану повинна спрямовуватися на збереження музейного, бібліотечного, архівного фондів, які повинні зберігатися для майбутніх поколінь, зважаючи на високий рівень їх знищення чи руйнування. Навіть у розвинених країнах світу, де відсутні ризики, притаманні Україні на даний час, існує розуміння потреби таких цифрових колекцій для культурологічних та інших досліджень у галузі гуманітарних наук, позиціонуючись як джерело візуальних даних, а також для дослідження різних типів культур та типів користувачів [3]. Тому на державному рівні слід ініціювати розвиток цифровізації культурного контенту, сприяти залученню інвестицій, зокрема, з-за кордону, у розвиток цих взаємодій, а також заохочувати дію різноманітних проєктів, спрямованих на збереження культурної спадщини України в умовах дії воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Порятуюнок культурної спадщини України (2022). Голос Америки. URL: <https://www.golosameriki.com/a/saving-ukraine-culture/6565932.html> (дата звернення: 07.10.2023).

2. Allen L., Frost H., Padilla Th., Potvin S., Roke E.R., Varner S. (2019). The Collections as Data Framework: A Review from the Always Already Computational Project. URL: <https://tdlir.tdl.org/handle/2249.1/156364> (дата звернення: 08.10.2023)

3. Cameron F.R. (2019). Theorising heritage collection digitisations in global computational infrastructures / In Hannah Lewi, Wally Smith, Dirk vom Lehn, Steven Cooke (eds). The Routledge International Handbook of New Digital Practices in Galleries, Libraries, Archives, Museums and Heritage Sites, Routledge.

СЕКЦІЯ 2.

СТАЛИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ І ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Базилюк Константин Володимирович
здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
Полтавського державного аграрного
університету

Науковий керівник:

Лозинська Тамара Миколаївна
докторка наук з державного управління,
професорка кафедри публічного
управління та адміністрування,
Полтавського державного аграрного
університету

СПІВПРАЦЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ: МЕТОДИ ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДЯН ДО СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

У демократичному суспільстві розвиток територій, регіонів та держави в цілому значною мірою залежить від відкритості в прозорості органів публічної влади, від участі громадян у процесі розробки і прийняття рішень, а також від ефективності взаємодії усіх сторін. Партисипація дозволяє суспільству більш свідомо діяти не лише через процеси виборів, але й через безпосередній вплив упродовж усього процесу прийняття рішень. У зв'язку з цим тема дослідження є актуальною.

Мета дослідження полягає у висвітленні сучасних методів залучення жителів територіальних громад органами місцевого самоврядування до процесу підготовки і прийняття рішень на місцевому рівні.

Застосування органами публічної влади різних форм залучення громадян до прийняття рішень на локальному рівні є корисним для обох суб'єктів цього процесу – як влади, так і жителів громад. Так, через механізми партисипації в період між виборами досягається відповідальність, прозорість та підзвітність органів влади, що має позитивний вплив: покращується якість публічних послуг для населенню, підвищується рівень довіри до влади. В результаті громадської участі влада ухвалює ефективніші рішення, котрі з високою ймовірністю будуть схвально сприйняті жителями. Громадськість, своєю чергою, відчуває реальну здатність вирішувати проблеми своєї спільноти. Найважливішим результатом партисипації є налагодження конструктивного діалогу між органами влади та громадськістю, що підвищує довіру з обох сторін [1, с. 11-12].

Партисипативний стиль публічного управління передбачає використання різних технологій участі населення в управлінні – це сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі планування та розвитку, вирішення різноманітних проблем.

Розглянемо сучасні методи залучення, спрямовані на посилення співпраці спільноти й органів влади, які зарекомендували свою результативність за кордоном: консенсусна конференція, дорадче опитування, відкритий офіс, громадська панель, сусідський форум та ін.

Консенсусна конференція (*Consensus Conference*) – це конференція, під час якої спілкування громадян з різних соціальних груп та експертів (фасилітаторів, модераторів) дозволяє прийняти найбільш комфортне для всіх рішення. Така конференція залучає на різних етапах в одній групі від 10 – 30 людей до кількох сотень. Конференція може тривати від 6 тижнів до 6 місяців і проходить у два етапи. На першому етапі експерти та учасники зі спільноти обговорюють теми в малих групах – кожен може висловити свою думку, поставити питання та запропонувати вирішення. Кожна з таких груп має знайти консенсус і підготувати спільну презентацію з результатами свого діалогу. На другий етап запрошують широке коло громадськості, журналісти, органи влади, і представники груп презентують свої напрацювання [3].

Дорадче опитування (*Deliberative polling*) дозволяє вплинути на громадську думку та побачити її зміну в експериментальний спосіб, залучаючи кілька сотень учасників. Проводять опитування вибірки громадян щодо певної проблеми. Потім їх запрошують на обговорення цієї ж проблеми з політиками, експертами та громадськими діячами. По завершенню обговорення ця ж вибірка громадян проходять повторне опитування, аби дізнатися – як змінилася їх думка. Таким метод залучення є ефективним, коли опитування проводиться під час Консенсусної конференції – тобто, коли поєднується кілька методів партисипації [3].

Відкритий офіс (*Open Hours*) – у комфортному приміщенні є можливість у визначені години вільно відвідувати органів влади. Це також можуть бути спеціальні офіси для комунікації між органами влади і громадянами. Комунікація відбувається у двох можливих варіантах:

1) стаціонарний Відкритий офіс, який надає консультації громадянам (може бути офісом розвитку певної громади, де наявна детальна інформація про проекти, які стосуються цієї громади;

2) періодичні Відкриті години в приймальні голови, секретаря ради, депутата або іншого службовця. Важливо: в обох випадках передбачена офлайн зустріч громадянина і компетентної особи – віч-на-віч.

Громадська панель (*Citizen Reference Panel*) – створений з громадян дорадчий орган, який консультує депутатів або службовців з питань публічного управління. Техніка виконання наступна: групи учасників (24-54 осіб) збираються кілька разів на рік (найкраще – щокварталу), для обговорення важливих питань, щоб запропонувати стейкхолдерам пропозиції. Склад учасників може змінюватися періодично, або повністю. Можливо до кожної зустрічі залучати нових учасників. Перед зустрічами учасникам дають вихідну

інформацію, щоби вони могли підготуватися. По завершенню зустрічі відбувається таємне опитування учасників, які висловлюють свої думки. Поради і рекомендації, зібрані під час Громадянської панелі можуть бути важливим джерелом інформації про проблеми та потреби мешканців і використовуватися у стратегічному плануванні розвитку громади [3].

Активність громадян у прийнятті суспільних рішень залежить також від того, наскільки сильно вони відчують спільність з іншими жителями громади. Органи публічної влади і самі мешканці зацікавлені в тому, аби об'єднати людей у спільноти, аби полегшити комунікацію та стимулювати позитивні зміни для всіх зацікавлених сторін. Інтерактивні методи, які дозволяють об'єднати людей у спільноту все частіше застосовуються у практичній діяльності. Це, зокрема, наступні [2].

Сусідський форум (*Local Issues Forum, Local Community Forum, Community Forum, Neighbors Forums*) – Інтернет-форум для обговорення суспільних проблем, який дозволяє ідентифікувати жителів, зацікавлених у житті громади. Можливо утворювати окремі групи за старостатами або районами міста. Сусідський форум може також виконувати інформативну функцію, як безкоштовна дошка оголошень. Аналоги сусідських інтернет-форумів – це сусідські групи у соціальних мережах.

Гроші за час (*Time dollars*) – час, витрачений на волонтерські заходи і проекти, спрямовані на користь громаді, конвертується у «валюту», якою громадяни можуть розраховуватись за інші послуги в громаді. Як це працює: «гроші за час» нараховуються у співвідношенні до часу, затраченого на волонтерську діяльність. Необхідно знайти тих учасників, які готові та можуть платити (перевізники, сфера побуту тощо), і тих, які готові «волонтерити».

Відкритий простір (*Open Space*) – необмежена кількість зацікавлених учасників вільно дискутує на попередньо окреслену проблематику. Учасники збираються в коло, представляються і озвучують важливу для них теми. Модератори записують усі теми, а потім починають обговорювати у малих групах, між якими люди можуть вільно переміщатися, долучаючись туди, де кому цікавіше. Інструмент дієвий, коли тема обговорення є гарячою та/або необхідні швидкі спільні дії. Однак він не працює, коли є контроль над темою або чітко окреслений план діалогу. Після закінчення вільного обговорення учасники можуть скласти план подальших дій і заходів для вирішення проблеми.

Розмовне кафе (*Conversation cafe, Socrates cafe, Bohm dialogue*) передбачає невимушену розмова в публічному просторі (кафе, бібліотека), до якого будь-хто може приєднатися і висловитися. На відміну від відкритого простору, цей метод не передбачає ані плану, ані розробки подальших заходів. Він має на меті лише спілкування: учасники представляються і висловлюють свою думку на задану проблематику; коли всі висловилися і вислухали початкові позиції усіх присутніх, дається ще по кілька хвилин на кожного, аби визначити, чи змінилися позиції. Після цього відбувається вільний діалог на задану проблематику. На завершення учасники діляться власними враженнями [2].

Крім представлених методів участі населення у місцевому управлінні, у зарубіжній практиці на сьогоднішній день є достатній досвід взаємодії населення

та органів управління, який необхідно вивчати та використовувати у вітчизняній практиці. Тоді публічне управління в Україні вийде на якісно інший рівень, дозволяючи громадянам та органам місцевого управління спільно вирішувати місцеві проблеми. Під час будь якої кризової ситуації (пандемія, військовий стан, стихійне лихо тощо) громадськість ще гостріше потребує інформації та чіткого розуміння наступних речей: що саме відбувається; які дії / заходи здійснює влада; яка роль відводиться громадськості. Люди мають розуміти, як вплине на них кризовий період, як вони можуть вплинути на процес та як отримати допомогу. У цьому контексті ефективна комунікація і співпраця органів публічної влади і громадськості дозволять послабити вплив кризових явищ на громадян.

Список використаних джерел:

1. Захарченко О. Роль громадськості в розвитку місцевого самоврядування: теоретичні аспекти. *Наукові записки*. 2020. Том 20. С. 9-13.
2. Ковшун Л. Інструменти партисипації. Об'єднання спільноти. *Аналітичний журнал Mistosite*. URL: <https://mistosite.org.ua/ru/articles/instrumenty-partysypatsii-obiednannia-spilnoty/> (дата звернення: 08.10.2023 р.).
3. Ковшун Л. Інструменти партисипації. Співпраця спільноти й органів влади. *Аналітичний журнал Mistosite*. URL: <https://mistosite.org.ua/uk/articles/instrumenty-partysypatsii-spivpratsia-spilnoty-i-orhaniv-vlady> (дата звернення: 08.10.2023 р.).

Бешко Роман Вікторович

аспірант кафедри державної політики та врядування Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Концепція сталого розвитку визнана розвиненими державами як єдино правильна для забезпечення функціонування соціальних систем різного рівня і передбачає гармонізацію таких трьох основних елементів, як економічне зростання, соціальна інтеграція, охорона навколишнього середовища. Перехід до сталого розвитку передбачає зміну ціннісних орієнтацій суспільства, де ключову роль відіграють свобода, рівність, солідарність, толерантність, повага до природи, спільна відповідальність. Досягнення цілей сталого розвитку територій

вимагає залучення значних фінансових ресурсів, реалізації масштабних інвестиційних проектів, як державних, так і приватних. Ефективним інструментом залучення коштів для розвитку територіальних громад є формування інвестиційної привабливості, позитивного іміджу території.

Вагомий внесок у визначення категорії «сталий розвиток» здійснили такі українські науковці, як: Б. М. Данилишин, А. Ф. Федорищев, О. Г. Топчієв, Проблеми місцевого розвитку досліджували П. Ворона, Я. Гонцяж, Е. Дерезенко, І. Коломієць, В. Малиновський, А.Ткачук. Питання формування іміджу територій вивчали В. Вакуленко, О. Балуєва, С. Гончарова, М. Мальська.

Метою доповіді є розкрити роль позитивного іміджу територіальних громад у забезпеченні сталого розвитку територій.

В Україні основним планувальним документом для реалізації секторальних стратегій розвитку, досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць та збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів є Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки [1].

Першочерговими завданнями регіональної політики, відповідно до Стратегії, є прискорення економічного зростання регіонів, підвищення їх конкурентоспроможності на основі ефективного використання внутрішнього потенціалу, створення нових робочих місць, покращення зайнятості населення.

Важливим інструментом досягнення стратегічних цілей розвитку є формування позитивного іміджу території, який підвищує її цінність у свідомості споживачів. При формуванні позитивного іміджу територіальної громади акцентується увага на територіальній індивідуальності, природно-кліматичних, сировинних, історичних, культурних, економічних, соціальних особливостях конкретної території. Сутність іміджу територіальної громади розкривається сукупністю переконань людей, що виникають з приводу його особливостей.

Імідж територіальної одиниці є носієм характеру території і зумовлює ухвалення рішення про вибір, наприклад, місць реалізації інвестицій, місць відпочинку, місця проживання; спрощує і селекціонує інформацію, що поступає в людську свідомість, необхідну для ухвалення певних рішень; інтегрує інформацію, що поступає в людську свідомість, в єдине ціле; виконує орієнтаційну функцію, оскільки дозволяє проводити суб'єктивну диференціацію територіальних одиниць [2].

Формування позитивного іміджу території передбачає інформаційну діяльність, спрямовану на формування або корегування певного образу, і включає технології і підходи до роботи, рівень довіри партнерів, наявність і якість експертної інформації, рівень і якість керівництва, особливості спілкування.

На імідж територіальної громади впливає низка об'єктивних та суб'єктивних чинників. До об'єктивних чинників можна віднести: діяльність ТНК, інноваційна політика, ресурсна база, науково-технічний потенціал, оприлюднені статистичні показники; оприлюднені рейтинги кредиторської

спроможності, історія, культура. До суб'єктивних - сприйняття споживачами брендів знаків територіальної громади, сприйняття споживачами рівня гостинності, вплив комунікаційної політики на сприйняття громади споживачами, образ громади, що склався у свідомості споживачів [3]. Імідж повинен відповідати місії розвитку території. При цьому він повинен бути актуальним і достовірним, простим, впізнаваним та унікальним, привертати увагу інвесторів.

Формування іміджу територіальної громади проходить декілька етапів, зокрема:

- аналіз початкового стану, або вивчення наявного іміджу, позитивних і негативних рис території;
- визначення цілей бажаного, ідеального іміджу, ідентифікація показників ідентичності, на яких базуватиметься створюваний образ (унікальність, найбільш значні сильні сторони);
- сегментація адресатів іміджу (інвестори, туристи, студенти);
- позиціонування іміджу – створення у свідомості потенційних споживачів територіальної пропозиції такого образу території, який би дозволив відрізнити її від пропозицій конкурентів;
- вибір маркетингових інструментів формування іміджу - просування образу; відбір інструментарію територіального маркетингового комплексу, засобів комунікацій; програмування рекламних заходів;
- контроль, порівняння стану фактичного і планованого - вимір іміджу [4].

Таким чином, позитивний імідж території в умовах функціонування інформаційного суспільства є життєвою необхідністю. Він дозволяє сформувати соціально-економічну, культурно-історичну, інвестиційну і туристичну привабливість територіальної громади, реалізувати стратегічні цілі сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова КМУ від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#n11>
2. Luczak A. Wizerunek miasta jako element strategii marketingowej [w:] Marketing terytorialny, red. T. Markowski, PAN Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Warszawa 2002, s. 189
3. Кириленко М. Характеристика чинників формування міжнародного іміджу держави // Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування». 2023. Вип. 3. С. 98-104.
4. Балусєва О.В., Рибаченко Т.Ю. Формування іміджу територій в контексті сталого розвитку // Економіка і організація управління 2014. № 3 (19) – 4 (20). С. 19-24.

Бобровський Олексій Ілліч

докторант кафедри публічного управління
та митного адміністрування Університету
митної справи та фінансів

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ОЦІНЮВАННЯ ПЛИНУ ПРОЦЕСІВ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ І ПЛАНІВ

Сучасний світ життя і діяльність суспільства швидко змінюються і стають непередбачуваними. Це мотивує до поглиблення уваги до якості і надійності управління як поточними процесами життєдіяльності так і процесами розвитку суспільства в майбутньому. Стратегії є головними нормативними документами, що визначають цілі і завдання розвитку регіонів, їх районів, міст і галузей. Теорія і методологія розробки стратегій соціально-економічного розвитку територій здійснюється за визначеними алгоритмами з використанням принципів і методів, пропонованими вченими, провідними фахівцями, експертами-аналітиками, державними діячами і активними громадянами. Постійно удосконалюється і механізм управління процесами розвитку. Сьогодні регіони, міста і господарюючі суб'єкти мають довгострокові й середньострокові стратегії розвитку на період від 3 до 5, 10 та 15 років. Для підтримки і супроводу здійснення стратегій необхідною є своєчасна і повна оцінка її реалізації. До того ж існують ситуації, коли є необхідність змін у стратегіях і планах розвитку, що потребує проведення ґрунтовного аналізу стану, плину і результату процесів розвитку за низкою ключових показників і критеріїв їх досягнення.

Якісний контроль показників успішності досягнення стратегічних цілей не може бути здійснений без їх своєчасного оцінювання. При цьому важливим є як локальне, так і узагальнене інтегроване оцінювання усього спектру завдань по виконанню стратегії. Низька результативність процесів стратегічного розвитку може бути доказом стосовно того, що надійного механізму оцінювання поки не створено. Існуюча державна статистика не надає своєчасної формалізованої оцінки стану соціально-економічного розвитку міст і регіонів, що створює неспроможність влади до дієвих управлінських впливів шляхом застосування корегувальних заходів. Це зумовлює появу суперечностей між зростаючою якістю розробки стратегій і відсутністю своєчасної та об'єктивної системи оцінювання результативності її реалізації.

На сьогодні має місце проблема розрахунків й узагальнення інтегральних показників стратегічних здобутків, строків і рівня досягнення цілей, визначення причин порушень і розробки управлінських рішень для підтримки розвитку. Існуючий порядок оцінювання фактичного стану базується на звітності, періодичність якої не завжди збігається зі строками виконання завдань. Регіональна статистика не містить достатньо інформації про стан досягнення стратегічних цілей, хоча по деяким показникам можна зробити висновок про їх недосягнення, але причини відхилень зостаються недослідженими.

До першочергових заходів вирішення цієї проблеми необхідно включити

вибір методів для кількісного оцінювання результатів досягнення цілей – показників та індикаторів процесу розвитку за значно коротший період їх плину. Адже оцінювання заходів, проведених за рік, тобто після його завершення, не дозволяє своєчасно вносити необхідні корективи. Такі корективи через втрату часу перестають бути актуальними і не сприяють формуванню ефективного управлінського впливу.

Встановлення більш коротких інтервалів оцінювання результатів стратегій розвитку можна досягти шляхом застосування при розробці стратегії планування і управління методу інтервально-арифметичного аналізу даних. Використання інтервального аналізу і контролю результатів досягнення цілей і визначення типу розвитку за фактичним сценарієм дозволить враховувати чіткі наперед визначені соціально-економічні параметри розвитку й удосконалювати внутрішню організацію систем управління, організацію й обслуговування процесів розвитку, визначати очікувані ризики й ефективність інвестиційних.

Порівняння фактичних техніко-економічних показників результативності процесів життєдіяльності в інтервальному часовому проміжку із стратегічно запланованими, дозволять визначати тенденції і закономірності змін в аналізованій період за певним набором показників, правильно визначати стан справ і стратегічних векторів управлінських впливів.

На сучасному етапі під час аналізу оцінювання цілей розвитку регіональних стратегій і планів майже не застосовуються математичні моделі і наявні для їх реалізації комп'ютерні технології та програмне забезпечення, а саме: інформаційно-довідкові, функціонально-структурні, факторно-критеріальні, моделі ресурсної ефективності, сценарно-ситуаційні та ін. І хоча на сьогодні всі організації державного сектору мають власні інформаційні системи, набір даних, які зберігаються в них, є непридатним для узагальнення, порівняння і аналізу соціально-економічного розвитку.

Під час аналізу плину процесів розвитку і оцінки набутих практичних результатів досягнення стратегій існує проблема об'єктивного та своєчасного відображення результатів розвитку в статистичних документах. Порівняння і визначення відхилень і фактичного досягнутого рівня показників розвитку із запланованим рівнем за всіма цілями розвитку: економічних, соціальних, виробничих та інших систем регіонів, забезпечить об'єктивне оцінювання досягнених результатів довгострокового розвитку і дозволить органам публічної влади своєчасно і обґрунтовано здійснювати управлінські впливи.

Вирішення проблеми створення надійного механізму оцінювання плину процесів розвитку є можливим при широкому використанні статистично-математичних і економіко-математичних методів і моделей, зокрема інтервальних моделей і методу інтервального арифметичного аналізу, реалізація якого з використанням програмних продуктів дозволяє оцінювати ресурси, витрати, результати в межах коротких проміжків часу за системою статистично обраховуваних показників і розуміння сценаріїв їх плину.

Бойко Оксана Анатоліївна

кандидатка наук з державного управління,
старша викладачка кафедри інновацій,
інформаційної діяльності в освіті та
навчання за міжнародними проєктами
Інституту державного управління та
наукових досліджень з цивільного захисту,
м. Київ

ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Одним із основних результатів реформування територіально-адміністративного устрою в Україні стала побудова системи захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, яка спроможна більш ефективно забезпечувати безпеку людини, а у разі необхідності, надавати їй своєчасну допомогу.

Проведена в Україні децентралізація влади забезпечила створення нової територіальної основи місцевого самоврядування, затверджено 1470 громад, що завершило формування базового рівня, проведено реформування на субрегіональному рівні адміністративно-територіального устрою України, ліквідовані наявні на той час 490 районів і утворено 136 районів, їх межі встановлені зовнішнім кордоном територій сільських, селищних, міських територіальних громад, що входять до складу відповідного району.

В перший день введення в дію воєнного стану розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.02.2022 № 179 – р єдину державну систему цивільного захисту переведено у найвищу ступінь готовності. Це вплинуло безпосередньо на функціонування її територіальних підсистем та відповідних ланок в територіальних громадах, стало випробуванням на здатність ефективно діяти в умовах воєнного стану [2].

Забезпечення функціонування єдиної державної системи цивільного захисту в умовах війни потребувало негайного внесення змін до чинного законодавства та оперативного прийняття понад 120 нових законодавчих актів. Переважна більшість їх стосується реалізації завдань територіальних підсистем ЄДЦЗ та їх ланок.

Під час війни внесено ряд змін до Кодексу цивільного захисту України, зокрема щодо визначення цивільного захисту: «Цивільний захист – комплекс заходів, які реалізуються на території України в мирний час та в особливий період і спрямовані на захист населення, територій, навколишнього природного середовища, майна, матеріальних і культурних цінностей від надзвичайних ситуацій та інших небезпечних подій, запобігання виникненню таких ситуацій та подій, ліквідацію їх наслідків, надання допомоги постраждалим, здійснення державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки» [1, стаття 4].

Відпрацьовано питання взаємодії з військово-цивільними адміністраціями, органами та підрозділами ДСНС під час ліквідації наслідків обстрілів населених пунктів, гасіння пожеж, евакуації цивільного населення, гуманітарного розмінування тощо.

Останнім часом дослідженням питань публічного управління у сфері цивільного захисту в умовах децентралізації також приділена помітна увага вітчизняних науковців, зокрема О. Бабаджанової, Д. Белюченка, К. Белікової, П. Волянського, В. Гвоздя, В. Коробкіна, В. Костенка, В. Михайлова, І. Мохнатко, А. Рогулі, Є. Романченка, В. Садкового, О. Твердохліба, А. Терент'євої, Т. Ященко та інших.

В довоєнний період робився акцент на розв'язанні практичних питань організації цивільного захисту в умовах децентралізації влади: формування нормативно-правової бази для ланок ЄДСЦЗ в територіальних громадах; організації цивільного захисту в територіальних громадах; реалізація пілотних проєктів щодо удосконалення системи цивільного захисту та безпеки громад на базовому рівні місцевого самоврядування; створення центрів безпеки громад; активне створення в територіальних громадах підрозділів місцевої пожежної охорони та їх технічне переоснащення, добровільних пожежних дружин та центрів безпеки.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

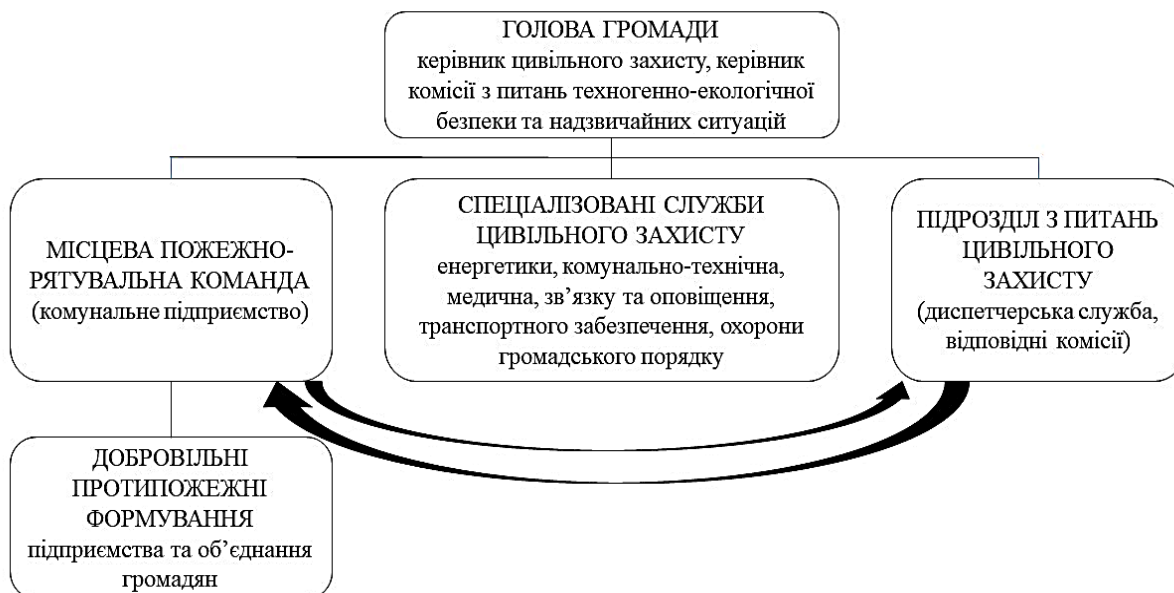

Рис. 1. Організаційно-функціональна структура цивільного захисту в територіальних громадах в умовах децентралізації (розроблена автором).

До повноважень територіальних громад з питань цивільного захисту належать: організація та функціонування структурного підрозділу з питань цивільного захисту (призначення посадової особи); формування системи оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайної ситуації, інформування у

сфері цивільного захисту; організація евакуації населення; укриття населення у захисних спорудах у разі виникнення надзвичайної ситуації; утворення та організація діяльності підрозділів місцевої пожежної охорони; забезпечення функціонування підрозділів добровільної пожежної охорони; фінансове забезпечення витрат, пов'язаних із здійсненням органами місцевого самоврядування повноважень у сфері цивільного захисту тощо.

Важливим напрямком роботи місцевої влади є гарантування пожежної безпеки. Цьому сприяє створення місцевих пожежних команд, запровадження руху добровільних пожежних. Адже додаткові сили гарантуватимуть більшу безпеку для громадян. Наразі триває активне створення місцевих пожежних команд в усіх регіонах України, адже це дозволить розпочинати рятування людей і гасіння пожежі не пізніше ніж через 10 – 20 хвилин з моменту виклику (враховуючи те, що понад 40 % усіх пожеж відбуваються у сільській місцевості).

Впродовж 2022 року ДСНС у взаємодії з органами місцевого самоврядування забезпечено функціонування 1 тис. 23 пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони та 1 тис. 287 підрозділів добровільної пожежної охорони та додатково утворено 21 місцеву пожежну команду і відновлено роботу 3 місцевих пожежних команд, діяльність яких було припинено раніше [3, с. 7].

Формування системи цивільного захисту на рівні територіальної громади стало базисом для створення в усіх регіонах центрів безпеки громад, де розміщуються пожежно-рятувальний підрозділ з диспетчерським пунктом громади, підрозділ медичної допомоги, поліцейська станція (поліцейський громади).

Під час здійснення в Україні заходів з децентралізації державного управління у сфері цивільного захисту враховуються кращі європейські практики, зважаючи на те, що європейські країни історично рухались за вектором адміністративної та бюджетної децентралізації. Цьому сприяє міжнародне співробітництво у сфері цивільного захисту як на двосторонньому так і на багатосторонньому рівнях, приєднання України 20 квітня 2023 року до Механізму цивільного захисту Європейського Союзу.

Водночас подальше вдосконалення публічного управління у сфері цивільного захисту потребує вжиття додаткових організаційних та практичних заходів щодо розв'язання наявних на цьому напрямку проблемних питань.

Перспективні заходи подальшого вдосконалення системи цивільного захисту в територіальних громадах затверджені обласними радами в регіональних стратегіях розвитку на період до 2027 року.

Підсумовуючи аналіз заходів щодо децентралізації державного управління у сфері цивільного захисту слід відмітити, що ця важлива робота сприяє помітному підвищенню рівня безпеки життєдіяльності населення, гарантування безпеки громадян, враховуючи умови війни.

Як під час дії воєнного стану так і після завершення війни актуальними залишаються питання створення місцевих пожежних команд, запровадження руху добровільних пожежних; створення центрів безпеки громад; оновлення в

територіальних громадах парку пожежних і аварійно-рятувальних машин та обладнання; побудови сучасної автоматизованої системи централізованого оповіщення населення; навчання керівного складу і фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів із питань цивільного захисту, навчання громадян діям у разі виникнення надзвичайних ситуацій, в тому числі при терористичних загрозах; впровадження кращих світових та європейських практик децентралізації публічного управління у сфері цивільного захисту тощо.

Список використаних джерел:

1. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 р. № 5403 – VI. Дата оновлення: 05.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 11.11.2023).
2. Про організацію функціонування єдиної державної системи цивільного захисту в умовах воєнного стану: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2022 р. № 179 – р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 11.11.2023).
3. Публічний звіт про основні результати діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 2022 році. URL: <https://dsns.gov.ua/upload/1/6/4/9/3/5/0/publicnii-zvit-2022-ostannia-versiia-1.pdf> (дата звернення: 11.11.2023).

Бондаренко Любов Іллівна

аспірантка кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів

ІННОВАЦІЙНІСТЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯК ШЛЯХ СТАЛОСТІ І РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Стрімкі структурні перетворення усіх сфер життя, розвиток інтеграції соціальних, організаційних, технічних, інформаційних і процесів і різноманітність бізнес – середовища зменшують ймовірність досягнення цілей розвитку господарюючих суб'єктів, потребують потужного менеджменту і спонукають до суттєвого поглиблення знань з менеджменту як окремих фахівців, так і системи управління організаціями і підприємствами.

Високий рівень професійної освіти працівників на полі управлінської діяльності може допомогти у вирішенні проблем управління практично усіх рівнів і галузей і превентивно запобігти можливим негараздам. Саме управління, якість управлінського капіталу і інноваційність управлінських рішень і процесів здатні підвищити мобільність і якість усіх ресурсів і здійснювати реінжиніринг усіх видів процесів і забезпечувати досягнення цілей і стратегій розвитку.

Управлінська освіта і наявність конкурентоспроможного менеджменту прямо пов'язана з якістю життя, в формуванні якого суттєву роль безпосередньо

відіграє управлінський потенціал. Водночас невизначеність напрямів і процесів стратегічного розвитку українського суспільства, підвищення ступеня мінливості управлінської поведінки, формує жорстокі вимоги до її адаптаційних здібностей і підвищення відповідальності систем управління за рівень економічного і соціального розвитку країни. Це обумовлює підвищення значущості і впливу управлінської складової суспільної праці на економічний і соціальний розвиток суспільства і мотивує розглядання менеджмент-освіти у складі пріоритетних інноваційних галузей.

Україна витрачає багато коштів на освіту, в тому числі на професійну освіту з менеджменту. З кожним роком підвищується і частина витрат населення на вищу освіту своїх дітей, але набуток від цього поки недостатній. Причиною останнього, як уявляється, є недостатність стійких зв'язків і партнерських відносин освітянської галузі з менеджмент-освіти з бізнесовими структурами, органами влади та недостатнє усвідомлення в суспільстві сили менеджменту як чинника сталості і розвитку. Хоча система менеджмент-освіти в освітянській галузі України є достатньо розвинутою як з точки зору кількості навчальних закладів, які здійснюють підготовку менеджерів різних кваліфікаційних рівнів, так і з якості технологій і змісту навчання. В цьому велику роль відіграють структури і інституції державного управління освітою, український консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні, українські наукові школи з менеджменту, які створюють і розповсюджують стандарти освіти, інноваційні технології і методи навчання, здійснюють комунікативні і інші заходи. Це дозволяє інтегрувати і системно оновлювати навчальні плани, починаючи з професійно-орієнтованих шкіл, коледжів і технікумів, забезпечувати гнучкість у виборі управлінської спеціалізації і генерувати національний управлінський капітал.

Освітні заклади, їх відділення і інші інституції з менеджмент-освіти є ключовою складовою соціальної інфраструктури будь-якого міста, регіону і країни в цілому. Усвідомлення суспільством значущості для країни якісного менеджменту і необхідності його постійного удосконалення і раціонального використання може стати фундаментом побудови інтегрованих міжсекторальних і міжорганізаційних систем менеджмент-освіти, елементами якої стануть різні форми муніципального і регіонального соціального партнерства і форм співпраці освітянських закладів із бізнесом, владою і населенням у напрямку формування, раціонального використання, розвитку і відтворення управлінського потенціалу. Організаційними формами такої співпраці можуть обиратися освітянські кластери, Ділові асоціації освітянських закладів (в тому числі шкіл, гімназій, коледжів, технікумів, університетів, закладів післядипломної перепідготовки), виробничих комплексів (акціонерних товариств, холдингів, непромислових підприємств і організацій тощо) які здатні об'єднати ресурси і виробничі та інші можливості задля цільового і сумісного їх використання у напрямку створення конкурентоспроможного управлінського ресурсу і пріоритетного чинника в системі інноваційних чинників сталості і розвитку економічної і соціальної сфери країни. Тому, завдання суспільства створити відповідні умови реалізації цього процесу на всіх етапах і захистити соціальні права молодих фахівців. До них слід

віднести надання реальної можливості стажування в період навчання, а молодим фахівцям з менеджменту умов для використання і поповнення знань, а згодом їх розвитку і відтворення. Останнє повинно здійснюватися шляхом створення зв'язуючих процесів передачі фахівців з системи освіти в систему бізнесу, державних організацій (прибуткових і неприбуткових) для заняття відповідних посад. При цьому для ефективного використання знань з менеджменту неприпустимо використовувати менеджера не за фахом і в галузях з потребою в фахівцях нижчої кваліфікації. Вже давно назріла необхідність переглянути існуючу практику використання випускників закладів вищої освіти не за отриманим фахом в одній галузі, при відсутності цих фахівців в іншій. Якісне навчання майбутніх менеджерів і соціальний захист їх прав на плідну працю за отриманою спеціальністю – це реальний шлях підйому сталості і розвитку країни за рахунок інноваційного управлінського ресурсу.

Підвищення якості управлінського потенціалу потребує усвідомлення суспільством того, що навіть незначне відставання в розвитку освіти, зокрема в управлінській галузі призводить до рівня зниження конкурентоспроможності керованих систем, об'єктів і процесів. Тому, інвестування в проекти розвитку системи управлінської освіти повинно бути невід'ємною складовою стратегій і планів економічного розвитку, що спрямовані на здобуття і задоволення спільних цінностей і досягнення розвитку держави.

Бондарук Сергій Васильович

аспірант кафедри публічного управління та публічної служби Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

**ОРГАНІЗАЦІЯ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ОРГАНАХ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

Організація кадрового забезпечення будь-якого органу публічного управління покликана реалізовувати політику набуття персоналом нових компетентностей, формувати відповідальне ставлення до їх виконання, відповідати стратегічним пріоритетам реформування публічного управління в Україні. Для того, щоб кадрове забезпечення відповідало цілям та завданням органу публічного управління, варто вирішити низку проблем, що зокрема, мають місце в органах місцевого самоврядування, шляхом:

- реалізації єдиних стандартів діяльності, якими повинні оперувати кадри в системі публічного управління;
- організації сучасної системи підвищення рівня кваліфікації і навчання кадрів;

- підвищення функції корпоративної культури, врахування психологічних принципів мотивації та формування ефективних стимулювальних механізмів розвитку кадрового потенціалу в системі мотивації персоналу органів місцевого самоврядування;

- постійне підвищення компетенції та професійної рівня кадрового потенціалу;

- узгодження якості та структури кадрів відповідно до мінливих потреб суспільства.

- Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [2] розмежує дві форми публічної служби – муніципальну та державну. Його норми спонукають до того, щоб реалізовувати комплексні дії функціонування муніципальної служби на стабільних організаційних та правових підходах, що сприятиме здійсненню публічної влади в Україні на принципово нових засадах.

Ті завдання, що стоять нині перед українським суспільством і стосуються кадрового забезпечення та розробки нової кадрової політики в органах місцевого самоврядування, тісно пов'язані із завданнями, які існують сьогодні у сфері діяльності територіальних громад та держави. Кадрову політику, як один із основних засобів підвищення ефективності органів місцевого самоврядування, варто здійснювати за допомогою підвищення професіоналізму кадрів та їх професійної здатності.

Кадрове забезпечення на даний час спрямоване на вирішення низки проблем, однією з яких є похилий вік працівників муніципалітетів та небажання молоді працювати в органах місцевого самоврядування. Проте масове оновлення кадрів та їх механічна заміна в короткотривалому періоді є практично неможливим. Тому ця проблема очікує вирішення у довгостроковій перспективі на основі поступової заміни кадрів у напрямі формування нового покоління муніципальних службовців, яке буде володіти сучасними методами управління, практичними навиками та вміннями, особистими якостями і необхідними знаннями, а також відповідати критеріям істинної демократії та ринкової економіки в цілому [1].

Важливим напрямком є забезпечення цілеспрямованого оновлення та стабільності кадрового складу при формуванні кадрів в органах місцевого самоврядування. Ця стабільність сприяє забезпеченню безперервності в роботі та накопиченню достатнього досвіду кадрів органів місцевого самоврядування. Адже така робота працівника завжди служить надійним стимулом його ефективної діяльності, тому впевненість у стабільності свого робочого місця є важливим чинником психологічного штибу у колективі. Виходячи із високої моральної відповідальності, стабільності та професіоналізму, слід керуватися стратегією гнучкого переформатування муніципального апарату при оновленні кадрового складу органів місцевого самоврядування, яка передбачає збагачення та збереження кадрового потенціалу.

Отже, формування кадрів у виконавчих органах місцевих рад має базуватися на таких засадах як дотримання законності, компетентності, професіоналізму та справедливості, які реалізуються шляхом підвищення соціального забезпечення і заробітної плати службовців органів місцевого самоврядування та престижу

муніципальної служби, надання службовцям гарантій щодо можливості кар'єрного росту, публічності та прозорості в діяльності муніципального апарату, забезпечення гласності та проведення демократичних конкурсів на заміщення посад службовців.

Список використаних джерел:

1. Антонова Л.В., Козлова Л.В. Професіоналізація державних службовців та службовців органів місцевого самоврядування як напрям реалізації теорії лідерства в публічному управлінні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 1. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua> (дата звернення 08.11.2023)

2. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 33, ст. 175

Вершигора Юрій Захарович

аспірант кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка

ТРАНСПОРТНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ І ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Ключову роль в реалізації стратегії держави, щодо стимулювання економічного розвитку регіонів України, відіграє розвиток транспортної інфраструктури, найважливішою складовою якої є мережа автомобільних доріг. Відповідно до законодавства України автомобільні дороги поділяються на:

- автомобільні дороги загального користування;
- вулиці і дороги міст та інших населених пунктів;
- відомчі (технологічні) автомобільні дороги;
- автомобільні дороги на приватних територіях.

Для успішної взаємодії секторів економіки, підвищення добробуту населення, надання якісних адміністративних послуг, забезпечення обороноздатності та захисту економічних інтересів держави найважливішу роль відіграють автомобільні дороги загального користування, які, своєю чергою, поділяються на автомобільні дороги загального користування державного значення та автомобільні дороги загального користування місцевого значення [1].

Для розуміння внутрішніх і зовнішніх факторів функціонування дорожнього господарства нами застосовано SWOT-аналіз, який розглядає сильні та слабкі сторони, можливості та загрози для даного сектора господарства.

До сильних сторін дорожнього господарства відносяться:

- вигідне географічне положення на перетині міжнародних торгівельних коридорів, значний транзитний потенціал;
- пріоритетна політика держави щодо відновлення дорожнього фонду та залучення інвестицій у галузь (до 24.02.2022);
- розгалужена мережа автомобільних доріг;
- розвинута галузь автомобільних перевезень.

Слабкими сторонами дорожнього господарства є:

- військові дії на території країни, падіння транзитних перевезень;
- нестабільна економічна ситуація, високий рівень інфляції;
- неефективна взаємодія між державними та місцевими органами влади;
- незадовільний стан переважної більшості дорожнього фонду та висока вартість технічного обслуговування;
- порівняно висока вартість автомобільних перевезень;
- розповсюджена практика перевищення максимального навантаження при вантажних перевезеннях.

Разом з цим дорожнє господарство має низку можливостей для розвитку, а саме:

- відкриття нових можливостей участі приватного бізнесу у проектах зі стратегічно та соціально важливими об'єктами інфраструктури;
- залучення вільних інвестиційних ресурсів на міжнародному ринку капіталу та зацікавленість інвесторів у нових ринках;
- необхідність будівництва швидкісних доріг.

Загрозами для активного розвитку дорожнього господарства являються:

- конкуренція з альтернативними торгівельними шляхами між ЄС та Азією;
- відсутність гарантій довгострокового фінансування з боку держави в зв'язку з короткостроковим бюджетуванням;
- неспроможність господарства забезпечити належний ваговий контроль на дорогах;
- недостатність наявної супровідної інфраструктури вздовж доріг.

Певні позитивні кроки здійснюються для покращення ситуації загалом. Так, для збільшення транзитного потенціалу Національною стратегією передбачається побудувати 10 автобанів за принципом концесійних доріг, серед яких «Go-Highway» Гданськ – Одеса, «Via Carpatia», кінцевими точками якого є Клейпада та Солоніки, а Україною даний маршрут проходить дорогою Київ – Одеса – Рені, Відень – Будапешт – Львів – Київ – Харків – Донецьк та ін. Україна включена до Транс'європейської опорної транспортної мережі (TEN-T) і стає важливим учасником розбудови стратегічного транспортного коридору в сполученні Європа – Азія [2]. Завдяки Національній програмі «Велике будівництво», яка стала найбільш масштабним інфраструктурним проектом за всі роки незалежності України, за два роки вдалося оновити й побудувати понад 14 тисяч кілометрів автомобільних доріг [3].

Крім позитивних сторін управління дорожнім господарством держави слід звернути увагу на неефективну взаємодію між державними та місцевими органами влади. У межах децентралізації управління дорогами у 2018 році зі

сфери управління «Укравтодору» до сфери управління обласних державних адміністрацій було передано 120 000 км доріг місцевого значення (обласні та районні). Облдержадміністрації та органи місцевого самоврядування, відповідно до законодавства, мають можливість фінансувати ремонтні роботи як на дорогах місцевого значення, так і на дорогах комунальної власності [4], однак на практиці ними фінансуються лише ті дороги, що перебувають у них на балансі.

Такі питання, як розвинута галузь автомобільних перевезень, висока вартість цієї послуги, постійна практика перевищення максимального навантаження при вантажних перевезеннях та, як наслідок і в той же час першопричина, незадовільний стан переважної більшості дорожнього фонду слід розглядати в комплексі.

У зв'язку з постійним недофінансуванням дорожньої галузі протягом 2010-2020 років дороги першої категорії, які здатні витримувати автомобілі максимальною вагою 40 тон, становлять лише 2% загальної протяжності автомобільних доріг загального користування, дороги другої і третьої категорій, які витримують максимальну вагу авто 36 тон, становлять 24%. Найбільша частка в мережі автомобільних доріг (74%) належить дорогам четвертої і п'ятої категорій, які витримують автомобілі вагою не більше 24 тон [5]. Висока експлуатаційна вартість транспортних засобів та економічна доцільність змушує перевізників постійно перевантажувати їх. Це, своєю чергою, руйнує наявне дорожнє покриття до основи конструкції та змушує перевізників шукати інші логістичні маршрути, збільшуючи протяжність шляху, і це повторюється циклічно. В результаті логістична вартість транспортування товарів в Україні на 40% вища, ніж у країнах ЄС [6]. Виходом з цієї ситуації є встановлення великої кількості комплексів автоматичного вагового контролю, яке передбачено Національною стратегією «2030 Drive Ukraine» [6].

Однак, найсуттєвішою проблемою галузі, яку слід вирішити державі у найкоротші строки, є постійне її недофінансування, наслідком чого є лише виконання робіт з комплексного відновлення чи покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг та інженерних споруд або приведення геометричних параметрів і технічних характеристик окремих елементів до нормативних вимог без підвищення категорії дороги, що в майбутньому може призвести до колапсу транспортної інфраструктури України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про автомобільні дороги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-15#Text> (дата звернення: 19.10.2023).
2. Реформа інфраструктури. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/reforma-infrastrukturi> (дата звернення: 19.10.2023).
3. Всеукраїнський форум «Велике будівництво: дороги і мости». URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-za-dva-roki-v-mezhah-programi-velike-bud-72245> (дата звернення: 19.10.2023).
4. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 19.10.2023).

5. Розвиток дорожнього господарства України у посткризовий період. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/63355/1/12.pdf> (дата звернення: 19.10.2023).

6. Національна стратегія «2030 Drive Ukraine». URL: <https://mtu.gov.ua/files/projects/str.html> (дата звернення: 19.10.2023).

Грицик Юрій Йосипович

аспірант кафедри публічного управління та публічної служби Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Для всіх сфер діяльності органів місцевого самоврядування актуальною і важливою є проблема управління персоналом. Вона передбачає формування підсистеми підготовки кадрів нової генерації, завдяки якій стає можливим формування команд у системі виконавчих органів, які на основі попередньо розробленого бачення майбутнього регіону зможуть забезпечити економічне зростання населеного пункту, а також дозволяє забезпечити одночасну підготовку кандидатів на заміщення вакантних посад у процесі управління персоналом.

На даний час якісний стан персоналу службовців місцевих органів влади не здатний забезпечити прогресивний розвиток регіонів. Основними причинами цього явища є незацікавленість кадрів працювати в органах місцевого самоврядування та низький престиж муніципальної служби.

Внаслідок трансформаційних змін, які відбуваються в українському суспільстві, організаційні заходи управління персоналом в органах місцевого самоврядування покликані передбачати поступове перенесення центру відповідальності за прийняття рішень на місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування. З огляду на це, на нашу думку варто поставити акцент на прискоренні формування та оновлення персоналу в муніципальній службі шляхом формування сприятливих умов для роботи в органах місцевого самоврядування ініціативних, компетентних та енергійних кадрів нової генерації.

У сфері управління персоналом в органах місцевого самоврядування на даний час слід виокремити такі проблеми, що потребують на думку окремих експертів, свого вирішення:

– слабка інтелектуальна складова керівного та виконавчого персоналу виконавчих органів місцевих рад;

– дефіцит компетентності значної частини службовців на всіх рівнях муніципального управління;

- недостатня професійна підготовка персоналу, що не дає змогу повноцінно виконувати належні йому функції та обов'язки;
- нездатність значної частини персоналу обґрунтовувати оптимальні та реальні рішення, прогнозувати тенденції роботи та робити достовірні аналітичні оцінки [1].

Виходячи із цих та інших проблемних питань, основним напрямом у сфері управління персоналом в органах місцевого самоврядування є підвищення його інтелектуального рівня відповідно до викликів та вимог сучасного суспільства. Також комплектація персоналу покликана базуватися на принципах компетентності і професіоналізму, відходячи від підбору працівників за політичним критерієм. Професіоналізм передбачає вміння приймати обґрунтовані управлінські рішення, а не лише володіння необхідним комплексом знань та навичок. З метою підвищення професіоналізму персоналу органів місцевого самоврядування треба, як вважає О. Пархоменко-Куцевіл, сформуванню систему на конкурентних та демократичних засадах, яка би:

- забезпечувала надання окремих заохочень та популяризацію найкращих фахівців управління, а також персональне стимулювання високоерудованих спеціалістів в галузі муніципального управління;
- стимулювала використання зарубіжного досвіду на практиці;
- сприяла встановленню взаємної відповідальності та взаємозв'язків структур підготовки та підвищення кваліфікації муніципальних службовців і виконавчих органів;
- давала працівникам можливості для нормативно врегульованої службової кар'єри;
- забезпечувала саморозкриття та творчу атмосферу для кожного працівника в самому апараті органів муніципальної влади;
- дозволяла залучати талановитих людей в органи місцевого самоврядування, зокрема у виконавчі органи місцевих рад [2].

Отже, у процесі ефективної організації управління персоналом в органах місцевого самоврядування слід створити усі умови для підготовки висококваліфікованих фахівців. Адже результативні навчальні процеси, підвищення кваліфікації, спеціальна підготовка та перепідготовка кадрів є визначальними у процесах управління персоналом. З цією метою варто залучати науковців для розробки наукових критеріїв управління персоналом, а також використовувати позитивний міжнародний досвід управлінських дій у зазначеній сфері. Це є однією з головних умов підвищення ефективності органів місцевого самоврядування в питаннях організації життєдіяльності територіальних громад

Список використаних джерел:

1. Жовнірчик Я.Ф. Сучасна кадрова політика в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. Інвестиції: практика та досвід. 2017. №12. С. 102–107.
2. Пархоменко-Куцевіл О.І. Теоретико-методологічні засади впровадження інноваційних методів управління персоналом державної служби

Гулей Андрій Богданович

аспірант кафедри публічного управління та публічної служби Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЙ

Реалізація реформи з демократизації і децентралізації публічних та суспільних інституцій окреслила такі тенденції: недосконалість правових механізмів реалізації програми реформ і нових повноважень органів публічної влади; проблеми конструктивної комунікації між суспільними інституціями суспільства: владою, громадськими організаціями та громадянами; проблеми в процесах становлення нових структур регіональної влади; проблеми конструктивної і правової свідомості у громадській діяльності об'єднань громадян і посадових осіб на території; тощо [5, с. 70].

Метою дослідження є обґрунтування особливостей участі інститутів громадянського суспільства в управлінні розвитком територій.

Базовими нормативно-правовими актами, відповідно до яких реалізується участь інститутів громадянського суспільства в управлінні розвитком територій, є: 1) Закон України «Про громадські об'єднання» від 23 березня 2012 р. [1]; 2) Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. (зі змінами) [2]; 3) Закон України «Про органи самоорганізації населення» від 11 липня 2001 р. (зі змінами) [3]; 4) Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 03 листопада 2010 р. [4].

Громадянське суспільство включає у свій спектр діяльності недержавні організації, які самостійно утворюються і представляють волю та інтереси всіх громадян, формують громадську думку для тиску на політичний складник суспільства. Елементи громадянського суспільства в регіоні можуть уособлюватись у різних об'єднаннях: господарські, соціальні, екологічні, професійні, конфесійні, творчі, спортивні тощо. В сучасному цифровому світі суспільства з'являються нові об'єднання – інтернет-спільноти, які отримали в сучасному суспільстві поле для діяльності і задоволення комунікативних потреб й інтересів людини, заохочення соціально активного життя на рівні адміністративних одиниць. З огляду на окреслене постають питання взаємовідносин публічної влади і громадянського суспільства, які у правовій державі окреслюються процедурами обмеження і не втручання та регламентації діяльності з боку публічної влади. Відповідно, взаємини будуються в аспектах

відносин у суспільстві та її сферах – економічній, соціальній, екологічній, духовній, етнічній, релігійній тощо [5, с. 70].

Основними організаційними проблемами у розвитку конструктивної взаємодії органів публічної влади та громадськості постають такі питання: ефективна реалізація державної політики у різних сферах суспільства та комунікативна дія всіх учасників процесу; послідовна публічна діяльність у протидії порушенням норм права та корупції; забезпечення демократичних принципів урядування територіальної громади, громадянських інститутів і громадян; розвиток новоутворених територіальних громад у сталому суспільному просторі, призначеному для освіченої та суспільно-активної особистості.

Проведення постійно діючих консультацій із громадськістю надає можливості у сприянні налагодженню ефективного, системного і відкритого діалогу між органами публічної влади та громадських організацій. Від дотримання окреслених демократичних процедур, громадянських інституцій та системного долучення громадян до вирішення проблем території залежить, чи буде ефективний кінцевий результат розвитку суспільно активної громади [5, с. 71].

Сьогодні в Україні закріплено консультації з громадськістю, участь представників громадськості в громадських радах при органах місцевого самоврядування, проведення громадських експертиз діяльності органів публічної влади, а також звернення громадян, включаючи електронні петиції й багато інших форм демократії участі. Разом із тим їх застосування часто залишається формальним, а громадяни не бачать реального відображення своїх інтересів і позицій в остаточних локальних нормативно-правових актах і рішеннях органів місцевого самоврядування з вирішення питань місцевого значення.

Отже, конструктивна співпраця органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства підвищує ефективність управління розвитком територій, виступає сприятливим чинником демократизації, децентралізації держави. Проте, часто реальна взаємодія між цими інституціями часто має формальний характер. Тому є необхідним дослідити та запропонувати шляхи удосконалення, щоб пропозиції інститутів громадянського суспільства у процесах вирішення проблем місцевого значення для сталого розвитку територій знаходили своє остаточне відображення в рішеннях органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 1. Ст. 1.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170.
3. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 48. Ст. 254.

4. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996. Офіційний вісник України. 2010. № 996-2010-п.

5. Безена І. Інститути громадянського суспільства як суб'єкти управління розвитком територій / І. Безена // Публічне управління та митне адміністрування. – 2020. – № 1 (24). С. 69-73.

Зубаль Олена Павлівна

студентка кафедри державного управління та місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету

Науковий керівник:

Половцев Олег Валентинович

доктор наук з державного управління, кандидат технічних наук, професор, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ
ДО РОЗРОБКИ ТИПОВОЇ СТРУКТУРНОЇ МОДЕЛІ ОРГАНУ
ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ЗАДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ І
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

Концепцію сталого розвитку часто зображують як триєдину модель, що поєднує в собі три основні, збалансовані в певних пропорціях, складові життєдіяльності людства: економічну, екологічну та соціальну. Так само, триєдиною моделлю, можна відобразити умову досягнення сталого розвитку – налагоджену співпрацю суб'єктів життєдіяльності на територіях: публічної влади, підприємців та громадян.

Забезпечення сталого розвитку територій та територіальних громад можливе лише за рівноважної взаємодії влади, бізнесу та населення. Однак, тільки влада є відповідальною за функціонування усіх процесів життєдіяльності, що виходять за межі можливостей та інтересів мешканців території або населеного пункту [3]. Саме для органу публічної влади основним завданням є розв'язування загальносуспільних питань та організація задоволення загальносоціальних потреб, вирішення яких не підвладне будь-якій іншій організації або структурі.

Тобто, сталий розвиток територій та територіальних громад забезпечують саме органи публічної влади різних рівнів, що поєднані спільною метою – відтворити життя населення, задовольняючи максимальну кількість потреб мешканців території з використанням мінімальної кількості ресурсів. Спроможність та дієздатність органу публічної влади будь-якого рівня

визначається зокрема його організаційною структурою та її відповідністю зовнішнім умовам. Саме тому належна організаційна структура органу публічної влади є однією з провідних умов сталого розвитку громад.

До загальних критеріїв побудови ефективної структурної моделі органу публічної влади відносять наступні [1]:

- організаційна структура органу публічної влади повинна віддзеркалювати повноваження, забезпечуючи інституційно їх ефективне виконання. Тобто, кожне повноваження органу публічної влади повинно бути закріплено за певним структурним підрозділом або посадовою особою задля забезпечення його ефективної реалізації;

- назва структурної одиниці (відділ, підрозділ, посада тощо) має зберігати ключову (основну) функцію або повноваження підрозділу;

- організаційна структура повинна переглядатися на періодичній основі і стати індикатором для визначення ефективності діяльності органу публічної влади;

- кожне повноваження забезпечується окремим структурним підрозділом, а також категорія посад в кожному структурному підрозділі повинна визначатися складністю та комплексністю функцій та завдань структурної одиниці;

- необхідним є збереження певної пропорційності, однакового принципу формування структурної одиниці (сектор, відділ, підрозділ, управління, посада тощо), який гарантуватиме «керованість» структури або співвідношення керівник-спеціалісти та належний розподіл між ними завдань та сфер відповідальності;

- структурних одиниць має бути стільки по кількості, щоб забезпечити надання якісних послуг усім жителям територіальної громади на одному рівні (однакового прийнятого «стандарту» – сталого розвитку) при раціональному використанні коштів бюджету та інші.

Тобто, ефективна структурна модель органу публічної влади передбачає забезпечення оптимальної організації роботи та максимальне сприяння досягненню поставлених цілей. Це зі свого боку потребує чіткої ієрархії, що визначає ланцюг керування та розподіл обов'язків і повноважень відповідно до специфіки роботи органу публічної влади. Разом з цим ефективна модель повинна передбачати налагоджену систему комунікації та координації між різними рівнями та окремими елементами, щоб забезпечити швидкий обмін необхідною інформацією та належну взаємодію і взаємодоповненість структурних елементів.

Так само необхідно враховувати, що швидкоплинна та мінлива ситуація у зовнішньому середовищі зумовлює зміни в суспільстві та завданнях органу публічної влади, що вимагатиме змін і в його структурі. Згідно з цим ефективна модель повинна бути пластичною та легко адаптуватись до нових потреб та викликів, що зі свого боку передбачає постійний контроль зовнішніх тенденцій та якості виконання наявних завдань задля перманентного самонавчання органу публічної влади.

Аби згадані критерії належно використовувались та дійсно формували ефективну структуру, необхідним є виключення можливості їх спотворення «бюрократичною природою» органу публічної влади, негативні риси якої проявляються у формалізмі, тяганині, некомпетентності, ускладнені канцелярських процедур, кар'єризмі, інерційності та безініціативності, спрямованості на утримання попередніх станів, які призводять до неефективних управлінських дій [2].

Згідно з особливостями ефективної структурної моделі органу публічної влади, що матиме змогу підтримувати сталий розвиток територій та територіальних громад, має бути передбаченим циклічний алгоритм еволюції, який має змогу постійно спонукати жорстку та схильну до зашкарублості бюрократичну систему, якою є й орган публічної влади, до самооновлення.

Така винятковість притаманна природним біологічним системам, оскільки кожне наступне покоління стає все більш пристосованим до зовнішніх умов. Це пояснює суцільну спрямованість сучасних трендів та великі надії на інноваційні зрушення за допомогою типової структурної моделі природних біологічних систем – нейромереж.

Структурна модель нейромережі передбачає безперервне та безумовне «запрограмоване» самонавчання власних елементів згідно з внутрішніми і зовнішніми потребами та викликами, що призводить до постійного вдосконалення самої моделі, а відповідно і до вдосконалення реалізації поставлених перед нею завдань, що за аналогією з органом публічної влади спричинює збільшення підтримки сталого розвитку територій та територіальних громад і рівня благополуччя населення, як його цільових функцій.

Використовуючи нейромережу за прототип, «запрограмованість» структурних елементів може бути задана певним стандартним протоколом функціонування органу публічної влади, який передбачатиме загальні принципи побудови структурної моделі, перманентний моніторинг внутрішніх та зовнішніх зрушень, оцінку якості поточної діяльності, вдосконалення стратегічного бачення подальшого розвитку, терміни, спосіб реалізації, чинники необхідності еволюційного алгоритму та певний перфекціонізм у вимогах до якості системи.

Переходячи до розробки самої структурної моделі органу публічної влади, можна зазначити, що, спираючись на структуру нейромережі, традиційні структурні одиниці є відповідними до нейронних, які представляють певні функції або завдання. Кожна нейронна одиниця має свої «входи» та «виходи», які передають інформацію та сигнали між ними, що в органі публічної влади регулює комунікацію та координацію. Також така структурна модель за своєю природою не може спиратись на застарілий пострадянський принцип тоталітарної привілейованості, оскільки зв'язки між нейронними одиницями будуються на основі вагових коефіцієнтів, що визначають силу зв'язку (впливу) і можуть змінюватися під час самонавчання або на основі зібраних даних оцінки якості діяльності та зворотного зв'язку.

Як зазначалось раніше, в умовах постійної зовнішньої трансформації вагомою властивістю органу публічної влади є його здатність бути пластичним.

Структурна модель на основі нейромереж передбачає автоматичне самонавчання та адаптацію за постійної обробки інформації, що формує базу даних, яка безперервно оновлюється та містить алгоритми прогнозування, прийняття оптимальних рішень, антикризового управління, розробки оперативних, тактичних та стратегічних планів та інше.

Таким чином, структурна модель органу публічної влади, яка зможе забезпечити його належне функціонування та, відповідно, реалізацію його основного завдання, відтворення життя населення на територіях та в територіальних громадах, передбачає чітке закріплення за структурними одиницями обов'язків та повноважень, налагоджених каналів комунікації та координації, пластичності та постійного самооновлення, що може бути доцільно реалізовано за аналогією до нейромереж.

Список використаних джерел:

1. Критерії ефективних організаційних структур виконавчих органів місцевого самоврядування України. Децентралізація в Україні. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/476/new_KO.pdf

2. Нікулін В. С. Бюрократизм // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Бюрократизм>

3. Половцев О. В., Зубаль О. П. Теоретико–методичні підходи розробки змісту алгоритму діяльності публічної влади щодо повоєнного відновлення територій. Синергія науки і бізнесу у повоєнному відновленні Херсонщини : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (ХНТУ, 26–28 квітня 2023 р.) у 2-х т. ; Т. 2 / за ред. О. В. Чепелюк. – Одеса : Олді+, 2023, с. 13–17.

Іванкова Наталія Олегівна

аспірантка, асистентка кафедри адміністративного та фінансового менеджменту Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ «ЧОТИРЬОХЛАНКОВОЇ СПІРАЛІ» РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОСИСТЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Модель «потрійної спіралі», яку почали розробляти і вдосконалювати ще в 90-х роках, була запропонована вченими Е. Етзковіцом та Л. Лейві [5]. Дана модель включає в себе три основні вектори: влада, освіта та бізнес. В контексті розвитку регіону ці три вектори представлені наступними гравцями – місцева влада, як представник владної спіралі; заклади вищої освіти та науково-дослідні лабораторії, як представники освітньої спіралі; підприємства та бізнес

структури, як представники підприємницької спіралі. Модель «потрійної спіралі» є ідеальним поєднанням трьох секторів, як молекула ДНК, створює синергію між трьома ланками, що в свою чергу має позитивний вплив на розвиток регіону [1]. В даній моделі громадянське суспільство виступає як споживач інноваційних продуктів та рішень, його вплив полягає в створенні попиту на відповідному ринку (рис.1.). Також може спостерігатися вторинний вплив на громадянське суспільство:

- покращення і розвиток інфраструктури регіону,
- збільшення інвестиційної привабливості,
- підвищення якості освіти,
- створення нових робочих місць.

Рис. 1. Вплив моделі «потрійної спіралі» на громадянське суспільство

**Примітка: сформовано автором на основі джерел [1,5]*

Ми можемо зробити висновок, що в моделі «потрійної спіралі» ми спостерігаємо значний соціальний ефект, але громадянське суспільство залишається пасивним елементом, які лише виступає користувачем всі інноваційних рішень та змін, які відбуваються в результаті співпраці трьох окреслених елементів.

Модель «чотирьохланкової спіралі», на відміну від моделі «потрійної спіралі», залучає громадянське суспільство як активного учасника процесу розвитку інноваційного середовища зокрема, так і регіону в цілому (рис. 2).

Модель "чотирьохланкової спіралі" може бути використана як потужний інструмент для сталого розвитку регіону. Вона дозволяє забезпечити більшу інтеграційну взаємодію між освітнім, бізнес, державним секторами та громадянським суспільством. В даній моделі суспільство буде задіяно в наступних напрямках:

1. Активна участь громадянського суспільства, при якій воно приймає активну участь у розробці стратегій сталого розвитку, надає свої пропозиції та голосує за важливі питання, що стосуються регіону. (Наприклад громадянський бюджет участі) [2].

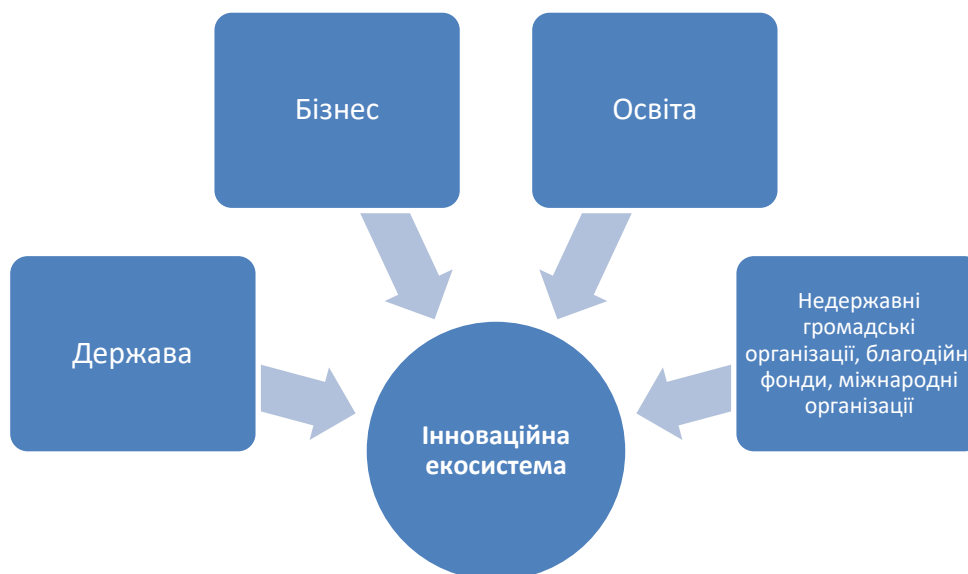

Рис. 2. Модель «чотирьохланкової спіралі» розвитку інноваційної екосистеми

**Примітка: сформовано автором на основі джерел [4]*

2. Сприяння інноваційному та інфраструктурному розвитку регіону через участь та підтримку інноваційних проєктів, спрямованих на розв'язання екологічних, соціальних та економічних проблем регіону. (Наприклад краудфандингова платформа «Стартера» від Громадської організації «Тех Стартап Скул») [3].

3. Збільшення відкритості та прозорості процесів через контроль громадського суспільства як четвертої ланки. Такий контроль з боку громадськості сприяє підвищенню відкритості та відповідальності в управлінні регіоном, що сприяє сталому розвитку.

4. Розвиток соціальних підприємств і неурядових організацій які будуть сприяти розвитку регіону, вносити значну соціальну складову, що буде підсилювати інклюзивний розвиток регіону, що набуває все більшої актуальності в воєнний і післявоєнний період.

Модель "чотирьохланкової спіралі" може бути рекомендована як основа для регіональної інноваційної стратегії, яка враховує інтереси та потреби всіх чотирьох секторів, забезпечуючи більше демократії та відкритості, створює можливості залучення нових джерел фінансування інноваційних проєктів, що будуть мати значний соціальний ефект. Така модель дозволяє створювати стратегії, які спрямовані на досягнення сталого розвитку з активним залученням громадськості до створення, обговорення, фінансування, контролю та реалізації проєктів і напрямків, які будуть мати значний позитивний соціальний, економічний та політичний ефект для регіону.

Список використаних джерел:

1. Кравченко, С. І. (2019). Інноваційний розвиток економічних систем в умовах сучасних мейнстримів світової економіки. Економічна, 2(21), 92-102.

2. Довідник громадського активіста: офіційна сторінка. Режим доступу: http://dovidnyk.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=60

3. Краудфандингова платформа «Startera»: офіційна сторінка. Режим доступу: <https://startera.org.ua/>

4. Dobrucká, L. (2017). Význam „quadruple helix“ v rozvoji regiónov Role of “quadruple helix” in regional development. In Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Region v rozvoji společnosti, 158.

5. Leydesdorff, L., & Etzkowitz, H. (1998). Triple Helix of innovation: introduction. Science and public policy, 25(6), 358-364.

Кіт Остап Романович

аспірант кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка

Бліщук Катерина Михайлівна

кандидатка економічних наук, доцентка, доцентка кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка

ПИТАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Рушійною силою соціально-економічного розвитку в Україні територіальні громади. Реформа децентралізації забезпечила місцевому самоврядуванню можливість самостійно вирішувати місцеві проблеми.

Процес децентралізації включає чотири напрямки, а саме:

1) інституційний – має забезпечити правову базу та сформувати організаційну структуру з визначенням повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування;

2) функціональний – для визначення функцій і повноважень суб'єктів публічної адміністрації за принципом субсидіарності;

3) інфраструктурний – для оптимізації мережі установ та організацій, що надають публічні послуги;

4) фінансовий – формування системи фінансової підтримки органів місцевого самоврядування для задоволення потреб населення певної території [2]

Загалом, децентралізація – це процес передачі повноважень та фінансових ресурсів на їх реалізацію від органів державної влади до органів місцевого

самоврядування з метою забезпечення його спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати проблеми локального рівня.

Фінансова децентралізація є важливою складовою реформи, основою якої є бюджетна та податкова децентралізація. Здійснення трансформаційних змін, які стосуються підвищення ефективності перерозподілу фінансовими ресурсами на місцевому рівні, супроводжується тим, що на місцях часто виникають питання, пов'язані з потребою збільшення власних коштів, оптимізацією доходів та видатків бюджетів, забезпеченням належного рівня самостійності щодо розпорядження фінансами тощо. Ці та інші проблеми вимагають особливої уваги органів влади різних рівнів, управлінців, громади, науковців та суспільства загалом.

Територіальні громади знаходяться у центрі зазначених трансформацій і найбільше відчують як внутрішні, так і зовнішні впливи: політичні, економічні, соціокультурні, технологічні, екологічні, правові тощо. Аналізуючи такі чинники можна встановити, які з них є найбільш вагомими для конкретної громади і яким чином це можна врахувати у розробці чи оновленні стратегії сталого розвитку громади.

Успішне врядування передбачає дотримання демократичних принципів демократичного врядування: чесне проведення виборів, представництво і участь; зворотній зв'язок; ефективність та результативність; відкритість і прозорість; верховенство права; етична поведінка; компетентність та спроможність; інноваційність та відкритість до змін; сталий розвиток та стратегічна орієнтація; раціональне управління фінансами, права людини, культурне різноманіття та соціальна згуртованість, підзвітність [1]. Місцева влада, маючи усі повноваження та місцеві ресурси у своєму розпорядженні, повинна працювати в інтересах своїх мешканців, забезпечуючи їх добробут та якість життя.

Сьогодні важливо створювати передумови і можливості переходу до стратегії відновлення через забезпечення економічної і соціальної стійкості територіальних громад та країни загалом.

Список використаної літератури:

1. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України – К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 256 с.

2. Проць В. І. Децентралізація в системі фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування / Проць В. І. // Сучасні проблеми економіки та фінансів : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 30 жовт. 2018 р. / Наук. т-во студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених, Каф. фінансів, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» [та ін.] ; [редкол.: В. М. Федосов та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2018. – С. 184–185. URI: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/31847>

Короляк Остап Орестович

аспірант кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Серед основних напрямів розвитку сучасного суспільства є підвищенні ролі місцевого рівня управління та забезпечення необхідних ресурсів для розвитку територіальних громад. Розвиток певної території відбувається під впливом багатьох чинників, а серед існуючих моделей та підходів до розвитку територіальних громад можна виділити такі [1-3]:

– сталий (збалансований) розвиток – підхід, спрямований на задоволення потреб сьогодення без шкоди для здатності майбутніх поколінь задовольняти власні потреби;

– спільний розвиток: наголошується на залученні членів громади до процесів прийняття рішень. Йдеться про розширення можливостей для місцевих жителів взяти на себе відповідальність за власний розвиток через активну участь у плануванні, реалізації та моніторингу проєктів;

– децентралізація та місцеве управління: передача повноважень і ресурсів від центральних до місцевих органів влади для підвищення ефективності та чутливості до місцевих потреб. Ця модель сприяє місцевій автономії та заохочує прийняття рішень на рівні громади;

– державно-приватне партнерство (ДПП): передбачає співпрацю між державними установами та компаніями приватного сектору для фінансування, будівництва й експлуатації таких проєктів, як інфраструктура, охорона здоров'я та освіта. ДПП спрямовані на використання сильних сторін обох секторів для розвитку громади;

– розумні міста та цифровізація: використання технологій для підвищення ефективності міських послуг і задоволення потреб мешканців. Це включає інтеграцію інформаційно-комунікаційних технологій у різні аспекти управління містом та надання послуг;

– управління природними ресурсами, орієнтоване на громаду (Community-Based Natural Resource Management). Ця модель зосереджена на сталому управлінні природними ресурсами, такими як ліси, рибальство та дика природа, громадами, які живуть найближче до них; спирається на місцеві знання та практику для збереження ресурсів, приносячи користь місцевому населенню;

– моделі розвитку сільських районів: вони створені для вирішення унікальних проблем сільських районів, включаючи розвиток сільського господарства, покращення інфраструктури та доступ до послуг. Це часто

передбачає стратегії підвищення продуктивності сільського господарства, доступу на ринок і засобів до існування в сільській місцевості;

– оновлення та відродження міст: фокусується на відродженні міських територій, які перебувають у занепаді, покращенні фізичної інфраструктури, житла та громадських просторів і часто включає ініціативи соціального та економічного розвитку;

– інтегрований регіональний розвиток: передбачає комплексне планування та розвиток, що враховує різноманітні аспекти регіону – економічні, соціальні, екологічні та культурні – для створення збалансованого та сталого зростання;

– соціальні інновації та соціальне підприємництво: заохочує інноваційні рішення соціальних проблем і потреб, часто через соціальні підприємства, які збалансовують прибуток із соціальними цілями.

Активізація підприємницької ініціативи в Україні могла б значно покращити фінансові потоки в територіальні громади. Проте, поточні механізми заохочення підприємництва в країні не виконують своєї головної місії ефективно. Причиною цього є низка факторів, що стримують розвиток підприємництва. Серед них: брак мотиваційних інструментів у державних програмах для створення власного бізнесу; недоліки у законодавстві та системі державної підтримки малого бізнесу; недовіра до місцевої банківської системи, відсутність гарантій власності; високі податкові ставки та складності в їхньому адмініструванні; обмежений доступ до інформаційної та консультаційної підтримки для малих підприємств; проблеми з прозорістю та управлінням фінансами; складні відносини з регулюючими органами; брак навичок управління бізнесом; недоліки у стратегічному плануванні; обмежений доступ до капіталу та неефективний контроль фінансових операцій; невдале розміщення бізнес-структур та інші проблеми.

У ЄС існують різні програми, що стимулюють сталий розвиток територіальних громад.

LEADER (акронім від “Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale” що означає “Зв’язок між заходами розвитку сільської економіки”) – підхід, що є невід’ємною частиною та фінансується інвестиційним компонентом Спільної сільськогосподарської політики ЄС, реалізується в рамках національних і регіональних програм розвитку сільської місцевості кожної країни-члена ЄС. Ідея LEADER полягала в тому, щоб залучити енергію та ресурси людей і місцевих організацій як суб’єктів розвитку, а не бенефіціарів, надавши їм можливість зробити внесок у майбутній розвиток їхніх сільських територій шляхом формування місцевих груп дій – партнерств між державними, приватними та громадськими секторами (підтримка сільських громад в розробці місцевих стратегій та фінансуванні проектів, які сприяють довгостроковому соціально-економічному розвитку). Успіх LEADER у сільській місцевості спонукав до застосування цього підходу в інших типах територій. Для цього ширшого застосування зараз використовується термін “Місцевий розвиток під керівництвом громади” (Community-Led Local Development – CLLD) [4].

Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР) прагне зміцнити економічну та соціальну згуртованість шляхом виправлення дисбалансу між

регіонами. Він підтримує розвиток міських і сільських громад, зосереджуючись на інноваціях, малих та середніх підприємствах та зеленій інфраструктурі [5].

Horizon Europe є ключовою програмою фінансування ЄС для досліджень та інновацій, яка серед іншого містить ініціативи щодо розвитку нових технологій, що можуть бути використані для покращення інфраструктури територіальних громад, а також у забезпеченні доступу до нових ринків [6].

Прикладом успішної програми управління сталим розвитком територіальних громад є WWOOF (World Wide Opportunities on Organic Farms). Це глобальна мережа, що сприяє обміну волонтерами, які бажають навчатися та допомагати на екологічно орієнтованих фермах по всьому світу [7].

Зважаючи на міжнародний досвід можна зробити висновок, що програми та гранти, розроблені у тісній співпраці із локальними підприємцями відіграють ключову роль у сприянні їх розвитку та сталому розвитку територіальних громад у цілому. Прийняття ефективних стратегій та моделей стимулювання розвитку сільського туризму, крафтового виробництва сільськогосподарської продукції допоможе покращити якість життя мешканців місцевих громад і зберегти навколишнє середовище.

Зазначені заходи є лише початковими кроками, вимагають системного підходу та довгострокової підтримки. Стимулювання сталого розвитку територіальних громад вимагає спільних зусиль усіх заінтересованих сторін, включаючи державні органи, бізнес, громадські організації та активне сприйняття жителями місцевих громад нових ініціатив та можливостей.

Розвиток територіальних громад та підтримка еко-туризму в місцевих громадах є перспективними напрямками досягнення сталого розвитку та збереження природних ресурсів України. Запровадження вищезазначених підходів та моделей допоможе підвищити економічний потенціал, покращити добробут мешканців, збільшити привабливість громад для туристів та сприяти сталому розвитку країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Слобожан О.В. Моделі місцевого економічного розвитку. Київ 2019. 140 с.
2. Котов І.В. Проблеми публічного управління сталим розвитком територіальних громад у контексті кризових ситуацій // Інвестиції: практика та досвід, 2023, № 18, с. 216-220.
3. Про затвердження Концепції сталого розвитку населених пунктів : постанова Верховної Ради України від 24 грудня 1999 р. № 1359-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1359-14#Text>.
4. Запровадження підходу LEADER для стимулювання активності в громадах. URL: <https://hromady.org/zaprovadzhennya-pidkhodu-leader-dlya-stimulyuvannya-aktivnosti-v-gromadax/>
5. European Regional Development Fund (ERDF) URL: <https://eur-lex.europa.eu/browse/summaries.html>

6. Horizon Europe. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en

7. WWOOF. URL: <https://wwooof.net/>

Кошовський Назар Володимирович

студент кафедри архітектурного проектування Національного університету «Львівська політехніка»

Пекарчук Оксана Петрівна

кандидатка архітектури, доцентка, доцентка кафедри архітектурного проектування Національного університету «Львівська політехніка»

РЕНОВАЦІЯ МІСЬКИХ ПРОСТОРІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Національна міська політика значною мірою впливає не тільки на формування стратегії розвитку регіонів, але й на містобудівну політику окремих міст. Під час розробки концепцій розвитку міст необхідно звернути увагу на тематичну своєрідність регіонального розвитку та сформуванню індивідуальну ієрархію функціональних зон [1]. У сучасних надзвичайно складних умовах війни потрібно детально аналізувати масштаби та необхідність міських трансформацій, а також способи їх реалізації та можливості залучення зовнішніх інвестицій та грантових коштів. Для ведення ефективної містобудівної політики міська влада повинна володіти компетенціями з питань діагностики урбаністичних процесів, вирішення конфліктних ситуацій під час реновації міських просторів, сприяння самоорганізації населення (партисипації) та підтримки громадських ініціативних груп для реалізації нескладних урбаністичних ідей, а також досвідом пошуку інноваційних рішень та фінансових ресурсів [1, 2].

Важливим є дослідження морфології малих та середніх міст у структурі регіону, територіальної громади, які зазвичай перебувають у гіршому стані, ніж великі міста. Просторова структура цих міст впливає на форму та спосіб їхнього подальшого розвитку. Окрім цього, просторово-функціональна структура міста та особливості її використання, просторовий порядок та фізіономіка мають вагомий вплив не тільки на комфорт проживання населення, але й є критеріями економічного потенціалу для його подальшого розвитку [2]. Дослідження фаз розвитку просторової структури малих та середніх українських міст, аналіз актуальних змін і факторів, які їх спричинили, вказують на можливі шляхи

реновації міст. Ефективне управління містом не можливе без вивчення містобудівних трансформацій. Кожне українське місто має свої детермінанти, які впливають на масштаби та характер просторових змін у структурі: економічні, соціально-демографічні, історичні, планувальні та адміністративні і т.д. [2]. Війна в Україні спричинила значні соціально-демографічні зміни, які обумовлені зміною чисельності населенні у регіонах, а також зміною умов та якості життя. Руїнування промислових та інфраструктурних об'єктів, релокація підприємств разом із зміною кількості населення вплинули на економічну діяльність міст. Крім цього, на тлі розвитку політики децентралізації виникли різні моделі міської політики та управління просторовими системами, які впливають на реорганізацію та формування функціональних зон у містах. Кожна громада має розробити свою методологію для структурування міських просторів [1]. Реновація структури міських просторів може змінити якість життя в місті: окрім забезпечення нових робочих місць та розширення економічної діяльності, необхідно подумати про ремонт, модернізацію, оновлення інфраструктурних будівель, історичних будівель та громадських просторів, благоустрій архітектурного середовища для оптимізації системи соціальних зв'язків. Потрібно формувати універсальні громадські простори, де кожна людина може знайти місце для реалізації своїх вподобань. Цього можна досягти за допомогою формування різних функціональних зон: навчальних, ігрових, рекреаційних, спортивних тощо. Важливо забезпечити доступність цих просторів – не тільки фізичну, але й візуальну, а також за допомогою архітектурно-композиційних заходів сформувати ідентичності міських просторів, підвищити рівень атрактивності, надати певного символізму та підвищувати їх соціальну значимість [3]. Не слід забувати про ергономічні характеристики, які забезпечують комфорт використання простору, а також критерії безпеки. Місто може стати інструментом соціальної інтеграції, наприклад, для внутрішньо переміщених осіб. Маленькі та середні міста мають спокійну атмосферу, з розміреним способом життя та більш тісними контактами між мешканцями, меншу інтенсивність забудови території та більшу кількість озеленення [2]. Їх містобудівний, ландшафтний, а також архітектурний потенціал доцільно використати для подальшого урбаністичного розвитку та економічної активізації.

Реновація міських просторів як і сталий розвиток – це процеси, які не відбуваються самотійно, а потребують ретельного планування, контролю за виконанням стратегічного плану, підтримки локальних ініціатив та фінансування. Розташування міста, його близькість до районів активних бойових дій, економічний стан мають вагомий вплив на вибір напрямку розвитку.

Список використаної літератури:

1. Florian Kuźnik (2015) Miejskie obszary funkcjonalne a polityka miejska, Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe, Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Nr 250, S. 7-24.

2. Katarzyna Russek (2017) Rewitalizacja małych i średnich miast, Przestrzeń, Ekonomia, Społeczeństwo, No 12/II, S. 31-44
3. Krzysztof Bierwiazzonek (2016) Społeczne znaczenie miejskich przestrzeni publicznych, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice, S. 262.

Миронович Галина Анатоліївна,
аспірантка, викладачка Національної
академії сухопутних військ імені Гетьмана
П. Сагайдачного, м. Львів,

ПОСИЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗА РАХУНОК ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ НА ПРИКЛАДІ ЇХНЬОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Ефективне впровадження системи зв'язків з громадськістю у сферу публічного управління є провідним механізмом реалізації стратегії управління та є прикладом відкритого партнерства влади та громадянського суспільства. Реалізація взаємних інтересів влади та суспільства, фундаментом яких є принципи довіри та взаєморозуміння, дають змогу використовувати різноманітні механізми втілення багатофакторної системи зв'язків з громадськістю у різних сферах суспільства. Постійні, довготривалі, засновані на довірі та взаєморозумінні відносини з громадськістю є критично важливим, необхідним елементом системи місцевого управління і самоврядування сучасного суспільства, оскільки протистояння з боку суспільства або його окремих груп цілям і рішенням органів місцевого управління і самоврядування виражається в кризах управління [1].

На основі співпраці, взаємної участі, всебічного сприяння та, в подальшому, – і спільної відповідальності, багатовекторний зв'язок суспільства і держави є фундаментом діалогу між владою та громадянським суспільством. А тому органи влади не просто інформують суспільство, не просто ставлять до відома щодо своєї діяльності, а широко залучають громадськість (зокрема активні цільові аудиторії) до розробки та ухвалення управлінських рішень державного значення. Служби зв'язків з громадськістю здійснюють діалог державних інституцій та суспільства, мета якого – обмін інформацією для вироблення спільних поглядів всіх учасників діалогу на стратегію соціального розвитку, яку буде зреалізовано в подальшому у тактиці управління публічної влади. Тому саме стратегічні комунікації через систему зв'язків з громадськістю є можливістю реалізації на практиці громадянами своїх конституційних прав на рівні публічного управління. Місцеві громади та органи публічної влади за допомогою цієї управлінської технології (зв'язків з громадськістю) реалізують процес розвитку, підтримки та загалом встановлення відносин між собою.

Як комунікаційна технологія зв'язки з громадськістю виконують функції з розробки та реалізації управлінських програм зі зв'язків з громадськістю та включають в себе рекламування, формування іміджу, лобіювання, експертні

оцінки, засоби масової інформації, консультативну діяльність. У місцевому управлінні і самоврядуванні зв'язки з громадськістю – це діяльність з планування, реалізації та оцінки комунікативних програм, що сприяє розвитку підтримці ефективного управління відносинами і комунікаціями між органами місцевого управління та самоврядування та територіальними громадами, інтереси яких ці органи представляють. Зв'язки з громадськістю виступають також як технологія підключення громадської думки до прийняття управлінських рішень [1].

Вагомим та дієвим інструментом взаємозв'язку влади з суспільством є ефективна та системна співпраця з ЗМІ усіх рівнів розповсюдження та видів. Військові фахівці зі стратегічних комунікацій ЗСУ, спираючись на досвід країн-членів Альянсу, розробили низку рекомендацій для фахівців підрозділів зв'язків з громадськістю українського війська щодо роботи зі ЗМІ.

1. Встановлювати відносини з місцевими репортерами і підтримувати постійний контакт. Якщо встановилися тісні зв'язки, то журналісти будуть продовжувати контактувати з офіцерами із зв'язків з громадськістю.

2. Встановити особливий спосіб контактів із журналістами (електронна пошта, мобільний зв'язок, соціальні мережі: «Фейсбук», «Твітер», «Скайп»). Підтримувати комунікації за основним медіасписком контактів і оновлювати його регулярно.

3. Знати і розуміти місцеві ЗМІ. Розуміти вимоги, спроможність, обмеження, упередження та інші мотивації представників місцевих ЗМІ.

4. Завжди відповідати на телефонні дзвінки або електронні листи ЗМІ так швидко, наскільки це можливо. Навіть якщо відповідь буде «Я не знаю», швидка і чесна комунікація допоможе встановити відносини та підтримати довіру.

5. Бути ввічливими і справедливими, маючи справу з різними агенціями ЗМІ.

6. Допомогати представникам преси отримувати достовірну інформацію, яку вони потребують. Не перешкоджати. Погані новини не стають кращими з часом.

7. Бути точними. Перевіряти і підтверджувати всі фактичні дані.

8. Не робити компромісу між точністю і своєчасністю. Подавати інформацію, яку можна перевірити за короткий термін; надавати додаткову інформацію, як тільки вона буде доступна.

9. Очікувати в межах розумного. Змагання за простір і час трансляції не рекомендуються, редактори і телевізійні директори вирішать, що їм необхідно.

10. Не робити неофіційних коментарів, це може зашкодити репутації.

11. Не чинити тиск на журналіста, змушуючи його використовувати або не використовувати певну інформацію для публікації чи трансляції. [2]:

Таким чином, опираючись на досвід впровадження рекомендацій роботи фахівців зі зв'язків з громадськістю у ЗСУ, слід розуміти, що ця система є рівноправним учасником реалізації державної політики. А служби зв'язків з громадськістю є посередниками між ЗМІ та владою у процесі як реалізації державної політики, так і творення позитивного іміджу державних інституцій для суспільства вцілому.

Список використаних джерел:

1. Самойленко Т.Г. Механізми реалізації зв'язків із громадськістю у публічному управлінні / Публічне управління та адміністрування в Україні Вип.14. 2019. С.67-71. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2019-14-13>

2. Стратегічні комунікації для безпекових і державних інституцій: практичний посібник / [Л. Компанцева, О. Заруба, С. Череватий, О. Акульшин; за заг. ред. О. Давліканової, Л. Компанцевої]. – Київ: ТОВ «ВІСТКА», 2022. 278с.

Панчишин Богдан Ігорович

аспірант кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Розвиток територіальних громад у сучасних умовах залежить від ефективності використання наявних місцевих ресурсів (природних, людських, фінансових) та рівня інфраструктурного забезпечення, що включає доступ до освіти, охорони здоров'я, транспорту та комунікацій. Територіальні громади повинні максимально використовувати свої унікальні можливості й успішно долати виклики, функціонувати на засадах фінансової самодостатності, забезпечуючи таким чином свої конкурентні переваги порівняно з іншими громадами держави.

Метою фінансування розвитку територіальної громади є задоволення потреб і підвищення рівня життя її населення, зміцнення самостійності територіальної громади та досягнення соціально-економічного розвитку за рахунок формування фондів фінансових ресурсів, обсяг яких повинен повністю забезпечити реалізацію адміністративних, соціальних та економічних програм. Досягнення цієї мети можливе завдяки використанню інструментів фінансового розвитку територіальних громад, таких як фонди громади, програми та проекти соціально-економічного розвитку, спонсорська допомога, страхові виплати та внески, банківські кредити та кредити небанківських установ, інвестиції, державне замовлення, державні компенсації, пільги та преференції, субвенції, дотації, субсидії, міжбюджетні трансферти, неподаткові надходження, доходи та видатки місцевих бюджетів, а також місцеві податки та збори [1].

Ключова роль у фінансуванні розвитку територіальних громад належить коштам місцевого бюджету, які надходять за рахунок сплати податків місцевими господарюючими суб'єктами, установами та організаціями, які функціонують у межах визначеної території. У напрямі регулярного та достатнього надходження

фінансових ресурсів необхідно забезпечити оптимальну величину оподаткування на основі дії такого рівня податків, який забезпечить і успішне функціонування бізнесу, і збільшення надходжень до місцевого бюджету на окремій території.

Утім забезпечення збільшення доходів до місцевих бюджетів не завжди залежить від максимального встановлення рівня податкових ставок. Взаємовигідна співпраця місцевих органів влади та господарюючих суб'єктів, яка буде корисною для обидвох сторін, базується в деяких випадках на збільшенні, а в деяких – на зменшенні податкових ставок та податкових платежів до місцевих бюджетів. Відповідно, податкове регулювання потрібно здійснювати з врахуванням особливостей розвитку тих чи інших територіальних громад та їх запитів, можливостей подальшого прогресивного поступу в цілому.

У напрямі забезпечення результативності фінансування розвитку територіальних громад важлива реалізація наступних дій [2, 3]:

- співпраця з інвесторами, які мають бажання здійснювати вкладення коштів у територіальний розвиток;

- забезпечення якості та доступності адміністративних послуг для населення шляхом ефективного використання бюджетних коштів територіальними громадами;

- збільшення доходів бюджетів громад та забезпечення їх фінансової стабільності в довгостроковому періоді за рахунок розвитку системи формування та використання місцевих податків і зборів територіальними громадами;

- активне залучення додаткових джерел фінансування (гранти, кредити, дотації тощо);

- підтримка малого та середнього бізнесу, розвиток місцевих підприємств у напрямі збільшення конкурентоспроможності територіальних громад;

- забезпечення конкурентних переваг територіальних громад на основі розробки та реалізації інноваційних проєктів.

Отже, фінансове забезпечення є важливим аспектом сталого розвитку територіальних громад. Вирішальне значення при цьому має доступ до стабільних джерел фінансування. Водночас, фінансування розвитку територіальних громад передбачає наявність ефективної системи фінансового управління, залучення інвестицій і додаткових джерел фінансування, розвиток місцевої економіки та місцевих підприємств, а також реалізацію інноваційних проєктів.

Список використаної літератури:

1. Галько І.М. Теоретичні аспекти фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Випуск 6 (128). 2017. С. 127-131.

2. Кожина А.В. Публічне управління інклюзивним місцевим розвитком: теорія, методологія, практика: моногр. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. 452 с.

3. Крижанівський В. Надання органами місцевого самоврядування фінансової підтримки на розвиток місцевого бізнесу та стимулювання підприємництва: посіб. Київ: 2021. 48 с.

Савчин Володимир Федорович

аспірант кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗАХИСТУ ЛІСІВ

Сьогодні, в умовах глобальних змін клімату та зростаючого негативного впливу людської діяльності на природу, питання захисту навколишнього середовища стають надзвичайно важливими. У цьому контексті публічне управління в сфері охорони природи та екології набуває ключової ролі.

Перед повномасштабною російською агресією в Україні було виражено пріоритетну потребу в збереженні природи та більш раціональному використанні природних ресурсів. Проте, зосередження уваги на соціально-економічних реформах призвело до послаблення екологічної політики та інституцій, зменшило ефективність контролю за дотриманням екологічних стандартів та сповільнило необхідні зміни у законодавстві. Ці чинники значно вплинули на ефективність управління екологічною політикою на рівнях держави та регіонів. Неузгодженість у розподілі обов'язків і відповідальності між інституціями, дублювання дій ускладнили координацію та узгодження заходів у сфері охорони довкілля, і, як наслідок, не забезпечили необхідного рівня інтеграції економічного та екологічного управління на території країни.

У системі державних пріоритетів з охорони природи особлива увага приділяється наданню спеціального статусу територіям та об'єктам, на яких повністю або частково заборонена звична господарська діяльність. На даний момент приблизно 4,2% загальної площі України віднесено до природно-заповідного фонду (ПЗФ), що суттєво менше, ніж у країнах Західної Європи, де цей показник зазвичай коливається від 8% до 10%, а подекуди і 15%. Розуміння екологічних наслідків такого розриву є вельми важливе. Отже, поза всяким сумнівом, існує потреба у розширенні та збільшенні кількості природно-заповідних об'єктів в Україні. Це завдання вважається одним із пріоритетів екологічної політики держави і воно закріплене у загальнодержавних програмах, таких як "Заповідники" і "Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України". Однак залишається актуальним питання знаходження компромісів між екологічними пріоритетами та станом навколишнього природного середовища, з одного боку, та нагальними

суспільними і, передусім, економічними інтересами держави та її фінансовим потенціалом, з іншого.

Трапляються ситуації, коли надзвичайно важко знайти політичний консенсус між екологічними органами та природокористувачами, інтереси яких часто лобіюються відповідними відомствами та місцевими владними і неурядовими структурами. Зокрема, це стосується питань використання природних ресурсів суспільного користування, розподілу економічних вимог та витрат, відповідальності за майбутні екологічні наслідки тієї чи іншої діяльності (або бездіяльності) тощо.

Проілюструю це твердження ситуацією, що склалася довкола проблеми захисту лісів.

Лісові масиви України зазнавали серйозного знищення в останні роки через незаконну вирубку дерев. Ми могли спостерігати за безконтрольною незаконною рубкою лісів, яка завдавала великих економічних збитків країні та негативно впливала на екологічну безпеку, призводячи до непередбачуваних наслідків. Реальні розміри завданих збитків важко оцінити.

Крім того, деревину, яка вирубувалась в різних областях України, не використовували на внутрішньому ринку. Вона експортувалась як необроблена сировина. Ця практика призвела до закриття переробних підприємств, втрати робочих місць та значних втрат для економіки країни. Україна ставала сировинною базою для інших країн.

І через це в 2015 році був запроваджений мораторій на продаж необробленої деревини закордон. Цей мораторій діє до сьогодні. Також у 2018 році Верховна Рада прийняла законопроект про криміналізацію контрабанди лісу[1]. Після запровадження мораторію, зріс тіньовий експорт необробленої деревини, про що неодноразово повідомляли керівництво кількох областей та громадські активісти. Зокрема вказувалося, що кругляк можуть вивозити під виглядом дров.

Але в цілому мораторій ніяк не вплинув на вирубку лісу. Хоча і об'єми вирубки зменшились і повномасштабне вторгнення росії на Україну теж вплинуло на це, але це не надто суттєві зміни. У 2022 році кількість заготівлі деревини в Україні становила 15,9 млн куб. м. Це на 1,7 млн куб. м менше, ніж у 2021 році. Знизився й відсоток відтворення лісів на 25%. Зокрема, у 2022 році було висаджено 36,8 тис. га лісу, а минулого 2021 року — 49,3 тис. га. [2] Попри існування мораторію, за прогнозом "Укрдержліспроєкту" об'єми рубок можуть навіть збільшитися до 2030 року на 52% [4].

Через мораторій Україна обрала нішу розвитку деревообробки. Але залишається відкрите питання: чому Польща, яка з приблизно таких же запасів деревини, як і в Україні, рубає 38 мільйонів кубометрів дерева і вийшла на 4 місце у світі за виробництвом меблів, а Україна поставляє на експорт плиту і пиломатеріали? Річ у тому, що бізнес в Україні не має можливостей для нормального розвитку: немає податкових пільг, немає стимулів, а також відбувалася масова міграція людей закордон. Сьогодні триває війна і це ускладнює ситуацію в рази. Якщо ставити питання - чи потрібен мораторій, то я б переформулював його: а як розвинути бізнес, щоб зняти питання мораторію? Такий мораторій є не ефективний з економічної сторони і з природоохоронної.

Іншим прикладом може бути ситуація із утворенням нових заповідних територій. В Україні складно утворювати нові заповідні території через те, що на них хтось може мати власні бізнес-інтереси.

Створення резервату на території лісу досить довгий і складний процес, тому, що він складається із багатьох етапів. На законодавчому рівні порядок створення об'єктів природно-заповідного фонду регламентується Законом України "Про природно-заповідний фонд України" [3]. Статтею 51 цього Закону визначається порядок підготовки та подання клопотання, перелік матеріалів, які включає в себе цей документ. А, відповідно до статті 52 Закону, повноваження на розгляд клопотання щодо створення об'єктів загальнодержавного значення надається центральному органу виконавчої влади в галузі навколишнього природного середовища, а щодо об'єктів місцевого значення - його підрозділам в адміністративних областях. Після схвалення клопотання проводиться його узгодження із землевласниками та землекористувачами стосовно визначення меж та площі об'єкта, порядку використання природних ресурсів на його території після заповідання та отримання принципової згоди на заповідання. І суть проблеми в тому, що на будь-якому етапі можуть проект заблокувати, не підтримати і через справді ґрунтовні причини, але часто вони можуть бути замасковані під чийсь прохання, інтереси, тощо. В Україні ця проблема виникає також і через те, що держслужбовці, отримують низькі заробітні плати і це ніяк не мотивує їх якісно виконувати свої обов'язки. І за багато років ці проблеми ніхто не вирішує і ніхто не поніс відповідальності за неефективне і некомпетентне виконання своїх обов'язків.

Проте хочу наголосити ще на тому, що це також проблема цінностей людей. Адже якщо людина зайняла посаду через свої особисті комплекси, або бажання самоствердитись перед кимось, то така людина ніколи не проникнеться в суть первинних задач, які покладені на неї. Такі особи часто є причиною корупції, бо вони свої персональні бажання ставлять вище загальносуспільних.

Збільшення зацікавленості держслужбовців у виконанні своїх обов'язків у сфері екологічної політики України і в даному випадку у галузі захисту лісів є найважливішим завданням для покращення ситуації в цій галузі. Для досягнення цієї мети слід використовувати різні стратегії та заходи, які були б спрямовані на стимулювання та мотивацію держслужбовців.

Одним із чинників, що впливають на мотивацію держслужбовців, є заробітна плата. Важливо забезпечити справедливу та конкурентоспроможну оплату праці для працівників, які працюють у сфері екологічної політики. Це може сприяти збільшенню їхньої зацікавленості у виконанні обов'язків і зменшити корупцію.

Партнерство з громадськістю та організаціями повинно допомагати збільшити зацікавленість держслужбовців у виконанні екологічних обов'язків. Громадськість повинна відігравати важливу роль в моніторингу та нагляді за виконанням заходів у сфері екології, що сприятиме більшій відповідальності чиновників.

Отже, Україна стикається з серйозними проблемами у збереженні лісів та природних резерватів через незаконну вирубку дерев, яка спричинює великі

екологічні та економічні збитки країні. Мораторії на вирубку лісів та законодавчі норми, які регулюють створення заповідних територій, існують, але бізнес-інтереси та недостатнє врядування часто блокують зусилля з охорони природи. Важливо звернути увагу на необхідність ефективної державної політики у сфері захисту лісів, яка сприятиме відповідальному використанню природних ресурсів, а також удосконаленню законодавства та контролю, щоб забезпечити сталий розвиток і збереження екосистем. Окремим аспектом цієї політики має стати недопущення корупційних впливів у прийнятті рішень, що стосуються проблем лісу.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження українських лісів та запобігання незаконному вивезенню необроблених лісоматеріалів». // режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2531-19#Text>

2. Максим Красіков; Станом на 2023 рік вирубка лісів в Україні скоротилася на 10% — Держстат // режим доступу: <https://thepage.ua/ua/news/virubka-lisiv-v-ukrayini-skorotilas-na-10percent>

3. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» // режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>

4. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. // Трохи про мораторій на експорт лісу: те, що варто знати населенню та політикам // режим доступу: http://www.ier.com.ua/ua/publications/regular_products?pid=6179

Сембай Наталія Миколаївна

заступниця директора з виховної роботи Відокремленого структурного підрозділу «Львівський фаховий коледж харчової та переробної промисловості Національного університету харчових технологій», аспірантка кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету "Львівська політехніка"

РОЗВИТОК ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ЛЬВІВЩИНІ В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Ідеї сталого розвитку є надзвичайно важливими для України, адже вони здатні впливати на різні аспекти суспільного життя, економіки та довкілля. Передусім, мова йде про забезпечення гармонії між економічним розвитком, забезпеченням життєвих потреб сучасного суспільства та збереженням

природних ресурсів, що надає можливість ефективно впроваджувати сталі практики в економічній, екологічній та соціальній стійкості країни.

Львівщина як західний форпост України має визначний потенціал та перспективи у цьому напрямі, адже саме Львів став першим містом в Україні, в якому підготували локальний Огляд про досягнення Цілей сталого розвитку (Voluntary Local Review) [4]. Зокрема, у Огляді відзначено харчову промисловість як таку, що займає найбільшу частку виробництва на Львівщині та акцентовано, що саме для Львова є пріоритетом розвиток екосистеми інновацій.

Метою нашої розвідки буде окреслення стратегічних напрямів розвитку харчової промисловості на Львівщині в контексті сталого розвитку. У зв'язку із цим окреслимо декілька найважливіших аспектів, які дозволять нам відобразити цілісну картину.

З-поміж них, це забезпечення продовольчої безпеки України, що можна визначити як стратегічне завдання; обмін досвідом для підвищення ефективності розвитку промисловості; зменшення екологічного навантаження, стимулювання місцевого виробництва; забезпечення економічної стійкості та соціальної стабільності; розвиток ринкових механізмів та стимулів для сприяння екологічному підприємництву.

Незважаючи на воєнний стан, слід відзначити доволі значну активність у цьому напрямі – створення відповідної нормативно-правової бази для швидкого залучення сільськогосподарських земель для виробництва продукції в умовах воєнного стану [2], затвердження плану заходів із забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану (серед найзначущих – підтримка національних виробників харчових продуктів та соціально вразливого населення) [8], відтак, західно-центральні області показують приріст активності в цій галузі [5].

Розвитку й стабілізації таких процесів сприяють постійні зустрічі з метою обміну досвідом у сфері харчової та переробної промисловості, форуми щодо посилення співпраці агробізнесу та торгових підприємств Львівщини, різні заходи, спрямовані на збереження та відновлення земель сільськогосподарського призначення, засідання відповідних проектних робочих груп.

Харчові підприємства Львівщини дедалі більше отримують право на грантову підтримку та залучення грантових коштів [7], а у 2023 році на Комплексну програму підтримки та розвитку сільського господарства у Львівській області передбачено понад 48 млн грн з обласного бюджету, що є найбільшим фінансовим ресурсом серед областей України [3], до 300 000 євро передбачено на стимулювання інновацій у харчовій промисловості в рамках проєкту DRG4FOOD [1].

Це свідчить про поживлення процесів інтенсифікації у цій стратегічній галузі, а також необхідність взаємообумовленого та взаємовигідного сполучення економічних і екологічних інтересів [9, 313].

Зокрема, це стосується й зміни підходів у практиці планування розвитку територіальних громад Львівщини у сенсі:

- зміни рівнів відповідальності влади за здійснення планування розвитку територій, коли територіальні громади перенесли практично всю відповідальність на себе за місцеву ситуацію;
- зміни методології здійснення процесу управління місцевим розвитком, коли уся діяльність громад підпорядковується відповідній стратегії, що реалізується шляхом організації проектної діяльності;
- зміни суб'єктів управління, коли міста почали самостійно розширювати простір свого впливу в регіоні, створюючи місцеві фактори конкурентних переваг [6, 3].

Прикладом такої взаємодії може бути спільна робота громад області над Стратегіями розвитку за підтримки Проекту USAID «ГОВЕРЛА» які можуть стати підґрунтям для формування напрямів діяльності та завдань задля досягнення стратегічної цілі розвитку громади, у тому числі для забезпечення сталого розвитку [10].

Очевидно, що з позиції сталого розвитку усі ці заходи передбачають додержання принципів екологізації, біологізації, збалансованого землеробства та раціонального землеустрою, розвитку екологічної культури населення.

Отже, стратегічними напрямами розвитку харчової промисловості на Львівщині в контексті сталого розвитку можна визначити підтримку сталого сільського господарства, збільшення локального виробництва та постійну підтримку місцевих виробників, впровадження ефективних технологій та забезпечення якості та безпеки продукції, створення та розвиток партнерських зв'язків між галузями, виробниками, урядовими органами та громадськими організаціями, зменшення негативного впливу на довкілля та збереження природних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. До 300 000 євро на стимулювання інновацій у харчовій промисловості в рамках проекту DRG4FOOD. URL: <http://www.chaszmin.com.ua/do-300-000-yevro-na-stymulyuvannya-innovatsij-u-harchovij-promyslovosti-v-ramkah-proyektu-drg4food/>
2. Закон про продовольчу безпеку в умовах воєнного стану: роз'яснення щодо застосування. URL: <http://www.vin.gov.ua/images/all-news/03-2022/30/2403.pdf> (дата звернення:)
3. Комплексна програма підтримки та розвитку сільського господарства у Львівській області на 2021 – 2025 роки. URL: <https://loda.gov.ua/documents/34804>
4. Львів видав перший в Україні добровільний локальний Огляд про досягнення Цілей сталого розвитку. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16790>
5. Огляд впливу війни на промисловість України та прогноз перспектив в економіці. URL: <https://uspp.ua/news/actual/2018/ohliad-vplyvu-viiny-na-promyslovist-ukrainy-ta-prohnoz-perspektyv-v-ekonomitsi>
6. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України – К.: ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 256 с.

7. У 2023 році вже 2 підприємства харчової промисловості Львівщини отримали право на грантову підтримку. URL: <https://loda.gov.ua/news/53951>

8. Уряд затвердив план із забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zatverdiv-plan-izzabezpechennya-prodovolchoyi-bezpeki-v-umovah-voyennogo-stanu> (дата звернення: 03.05.20)

9. Шеремет О. О. Теоретико-методологічні засади забезпечення та реалізації ринкових стратегій у харчовій промисловості: Монографія / О. О. Шеремет. – Харків: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. – 374 с.

10. 7 громад Львівщини працюють над Стратегіями розвитку за підтримки Проєкту USAID «ГОВЕРЛА». URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16331>

Сувало Орест Богданович

аспірант кафедри публічного управління та публічної служби Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету "Львівська політехніка"

ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПОСЛУГ У СФЕРІ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ВІЙНИ

З 2014 року Україна перебуває в стані війни, яка після повномасштабного вторгнення 24.02.22 набула особливого руйнівного характеру для людей та інфраструктури країни. Нагальність відповідей на зростаючі потреби в сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки (ПЗПСП) не завжди могла бути вчасно забезпеченою зі сторони державної чи місцевої влади, тому часто надається міжнародними організаціями, які працюють в цій сфері.

Війна супроводжується порушенням прав людини, смертями, втратами, руйнуваннями, фізичними пошкодженнями, горем та має надзвичайний вплив на психічне здоров'я населення. Згідно даних МОЗ України за попередніми прогнозами психологічної підтримки буде потребувати близько 15 млн українців, з них близько 3-4 млн потрібно буде призначати медикаментозне лікування [1]. Згідно з глобальними оцінками ВООЗ, кожна п'ята людина (22%), яка проживає в районі, що в той чи інший час постраждав від конфлікту впродовж останніх 10 років, має певну форму психічного розладу, від легкої депресії або тривожності до психозу, а майже кожна 10 людина (9%) живе з помірним або тяжким психічним розладом. Російсько-українська війна теж чинить безпосередній чи опосередкований вплив на психічне здоров'я та добробут населення України. Згідно методики ВООЗ з-поміж усіх громадян (43,7 мільйони) орієнтовно 9,6 мільйонів можуть мати психічні розлади, з них 3,9 мільйони - середні або важкі розлади [8]. Психологічної підтримки та реабілітації потребуватимуть й ветерани війни, члени їх сімей, сім'ї полеглих. За

останніми підрахунками прогнозована їх кількість в Україні - близько 3 млн. осіб [4]. Станом на серпень 2023 року в Україні зареєстровано 908,8 тис. ветеранів війни, біля 20% з яких заявили, що мають потребу в психологічній підтримці [3].

Попри те, що війна чи інші катастрофи, не лише створюють нові виклики та потреби, а й загострюють проблеми, які існували раніше, реагування держави, громад та міжнародних організацій на потреби в сфері ПЗПСП, пов'язані з війною також можуть викликати негативні наслідки для психічного здоров'я, що пов'язані некоординованим реагуванням на виклик, з перенаселенням та відсутністю приватності в поселеннях та прихистках, послабленням структур громад або традиційних механізмів підтримки, з залежністю від допомоги. Ці та інші соціальні процеси викликають тривогу через брак інформації, щодо розподілу гуманітарної допомоги та харчів та інше.

Для мінімізації негативних наслідків та покращення реагування на потреби в сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки під час надзвичайних ситуацій у 1992 році в рамках ухваленої Генеральною Асамблеєю ООН Резолюції 46/182), спрямованої на зміцнення координування у сфері надання гуманітарної допомоги було засновано Міжвідомчий постійний комітет (МПК, IASC – Interagency standing committee). Згідно з Резолюцією, МПК є основним механізмом зі сприяння міжвідомчому ухваленню рішень з метою реагування на надзвичайні ситуації чи стихійні лиха [14]. В зв'язку з тим, що під час надзвичайних ситуацій та воєн населення часто зазнає великих страждань. Гуманітарні організації все частіше працюють з метою забезпечення захисту і покращення психічного здоров'я та психосоціального добробуту постраждалого населення під час надзвичайної ситуації і після її завершення.

Проте, значним недоліком залишається відсутність мультисекторальної, міжвідомчої структури, яка забезпечувала б ефективне координування, визначала б дієві практики й виявляла б потенційно небезпечні підходи, а також роз'яснювала б, як різні підходи до психічного здоров'я і психосоціальної підтримки доповнюють один одного та сприяли розвитку стійких послуг в державі.

Міжвідомчий постійний комітет (МПК) у Керівництві з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації [2], надає рекомендації з метою допомоги гуманітарним організаціям, державним органам, організаціям системи Організації Об'єднаних Націй, неурядовим організаціям і донорам, що працюють в умовах надзвичайних ситуацій на місцевому, національному та міжнародному рівнях. Його мета допомогти у плануванні, впровадженні та координуванні низки мультисекторальних дій мінімального реагування для захисту і покращення психічного здоров'я, а також психосоціального добробуту в розпалі надзвичайної ситуації. Впровадження принципів цього Керівництва потребує всебічної співпраці між різними гуманітарними організаціями, тому що малоімовірно, що окрема громада або організація матиме спроможність для реалізації всіх необхідних заходів системи мінімального реагування в розпал надзвичайної ситуації.

Немає однозначних дієвих шляхів вирішення проблем чи покриття потреб в гуманітарній ситуації. Спектр надзвичайних ситуацій є дуже широким і контекст

країн, території чи громад відрізняється. Тому, МПК рекомендує формувати відповіді в сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки на надзвичайні ситуації відповідно до основних принципів допомоги. До основних принципів МПК щодо реагування в сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки належать: 1. Права людини та справедливість; 2. Участь громади; 3. Принцип «не нашкодь»; 4. Використання доступних ресурсів і спроможності; 5. Інтегрування систем підтримки; 6. Багаторівнева підтримка.

В умовах надзвичайної ситуації вкрай важливо, щоб різні сторони та сектори, кожен із яких реагує на ту саму кризу зі своїми посадовими обов'язками, індивідуальними мандатами, місією, інтересами та робочими мовами, координували свої зусилля. Це дозволяє забезпечити ефективність гуманітарної допомоги, оскільки запобігає плутанині, знижує ризик дублювання та формування прогалів і підтримує ефективне використання обмежених ресурсів. Кластерний підхід, який застосовується Організацією Об'єднаних Націй за лідерства уряду країни, є нинішнім підґрунтям координаційної системи міжнародного гуманітарного реагування та організований навколо тематичних напрямів або кластерів (наприклад, охорона здоров'я, харчування, захист, освіта тощо) та програмного циклу гуманітарної діяльності. Окрім кластерів, існують також технічні напрями роботи, такі як психічне здоров'я та психосоціальна підтримка (ПЗПСП) та гендерно зумовлене насильство (ГЗН), які не можна однозначно помістити в одну сферу гуманітарної діяльності, і тому вони представлені міжсекторальними технічними робочими групами (ТРГ).

ТРГ із ПЗПСП в Україні функціонує з 2015 року з метою задоволення потреб населення, яке постраждало внаслідок конфлікту в Донецькій та Луганській областях [8], а з 2021 року – пандемії COVID-19 [12]. Після повномасштабного вторгнення робочі підгрупи були створені в різних регіонах України – в квітні 2022 у Львові, в подальшому в Закарпатті, в Чернівцях, Одесі-Херсоні, Дніпрі, Вінниці та в Київській області [8]. До завдань цих підгруп входить інформування про свою діяльність, координація з іншими партнерами та місцевими органами та взаємодія щодо планування діяльності в сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки.

В травні 2022 року Постановою Кабінету Міністрів було створено Міжвідомчу координаційну раду з питань охорони психічного здоров'я та надання психологічної допомоги особам, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України [7]. Також в червні 2022 року Олена Зеленська ініціювала Національну програму психічного здоров'я та психосоціальної підтримки [6], що є надзвичайно важливими для країни кроками, оскільки відбувається не лише реагування на гуманітарні потреби, а й формується стала політика в сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки [13].

В грудні 2022 року спільними зусиллями був опрацьований та представлений Пріоритетні багатосекторні заходи з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в Україні під час та після війни: оперативна дорожня карта Відкритий документ (5 грудня 2022 року) [15].

Різні області та громади формували та формують відповіді на потреби в сфері ПЗПСП по-різному. У Львівській області з 2021 року проведена попередня активна робота в сфері психічного здоров'я в деяких громадах [10], яка дала важливі результати під час повномасштабного вторгнення та продовжує формувати мережу допомоги як внутрішньо переміщеним особам, так і місцевому населенню [5]. У червні 2023 року Львівська обласна військова адміністрація створила робочу групу по напрацюванню комплексної програми охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки цивільного населення Львівщини 2023-2026 рр. У вересні 2023 року ця програма була затверджена [9]. Метою програми є зміцнення психічного здоров'я цивільного населення Львівської області шляхом створення цілісної, скоординованої, міжсекторальної системи охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, яка відповідає потребам населення та базується на принципах доказовості, дотримання прав людини та відновлення. Програма скерована на забезпечення окремих кроків в трьох напрямках – охороні здоров'я, освіті та соціальному захисті, як в основних, для формування сталих послуг в сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки.

Список використаних джерел

1. Вплив війни на психічне здоров'я — колосальний, — Віктор Ляшко. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vpliv-vijni-na-psihichne-zdorovya-kolosalniy-viktor-lyashko> (дата звернення 14.11.23)
2. Керівництво МПК з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації. Міжвідомчий постійний комітет (МПК) Женева. (2007).
3. Кіріллова Ю., Знов'як В., Казанська А. Ткалич М. (2023) Потреби ветеранів 2023. Український Ветеранський Фонд. URL: <https://veteranfund.com.ua/analytics/needs-of-veterans-2023> (дата звернення 14.11.23)
4. Комітет з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів схвалив низку рекомендацій органам влади стосовно забезпечення підтримки ветеранів - учасників бойових дій у післявоєнний період. Верховна Рада України. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/234988.html (дата звернення 14.11.23)
5. Координаційний центр підтримки цивільного населення при ЛОВА URL: <https://loda.gov.ua/project/57381> (дата звернення 14.11.23)
6. Олена Зеленська обговорила Національну програму психічного здоров'я та психосоціальної підтримки з представниками неурядового сектору. Президент України. Офіційне інтернет-представництво. URL: <https://www.president.gov.ua/news/olena-zelenska-obgovorila-nacionalnu-programu-psihichnogo-zd-75861> (дата звернення 14.11.23)
7. Про утворення Міжвідомчої координаційної ради з питань охорони психічного здоров'я та надання психологічної допомоги особам, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/539-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 14.11.23)

8. Пріоритетні багатосекторні заходи з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в Україні під час та після війни: оперативна дорожня карта. Відкритий документ (5 грудня 2022 року). URL: <https://knowledge.org.ua/operativna-dorozhnja-karta-z-psihichnogo-zdorov-ja-ta-psihosocialnoi-pidtrimki-v-ukraini/> (дата звернення 14.11.23)

9. Про затвердження Комплексної програми охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки цивільного населення у Львівській області на 2023-2026 роки URL: <https://loda.gov.ua/documents/78112> (дата звернення 14.11.23)

10. Сувало О. Приклад Локальної команди впровадження проєкту з охорони психічного здоров'я в місті Червоноград Львівської області (2020-2022) МН4U, 2022. URL: https://www.mh4u.in.ua/wp-content/uploads/2023/03/mizhsektoralni_organu_v_sferi_psyhichnogo_zdorovya_pryklad_chervonograda.pdf (дата звернення 14.11.23)

11. Mental Health and Psychosocial Support Technical Working Group. URL: <https://response.reliefweb.int/ukraine/mental-health-and-psychosocial-support-technical-working-group> (дата звернення 14.11.23)

12. MHPSS TWG Ukraine. Terms of Reference: Mental Health and Psychosocial Technical Working Group of Ukraine. 2019.

13. MHPSS TWG Referrals map. URL: <https://response.reliefweb.int/ukraine/mental-health-and-psychosocial-support-technical-working-group/mhpss-twg-referrals-map> (дата звернення 14.11.23)

14. The Inter-Agency Standing Committee. URL: <http://interagencystandingcommittee.org/iasc> (дата звернення 14.11.23)

15. Ukrainian Prioritized Multisectoral Mental Health and Psychosocial Support Actions During and After the War: Operational Roadmap. WHO. 2022. URL: https://reliefweb.int/report/ukraine/ukrainian-prioritized-multisectoral-mental-health-and-psychosocial-support-actions-during-and-after-war-operational-roadmap-enuk?_gl=1%2A1kwtz48%2A_ga%2ANTIyNTc4NTcxLjE2Mzk2NjM5NzU.%2A_ga_E60ZNX2F68%2AMTY5NDUxMTQ0MS45Mi4xLjE2OTQ1MTE1NDMuNjAuMC4w (дата звернення 14.11.23)

Тютюнник Олег Ігорович,
аспірант кафедри державної політики та
врядування Навчально-наукового
інституту адміністрування, державного
управління та професійного розвитку
Національного університету «Львівська
політехніка»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ ЯК ЧИННИКА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну загострило питання української національної ідентичності, яка почала розглядатись як важлива

складова забезпечення національної безпеки нашої держави. Вагомим показником утвердження української національної ідентичності є досягнення єдності в українському суспільстві шляхом подолання суперечностей соціокультурного, мовного, регіонального характеру, забезпечення дотримання конституційних гарантій прав і свобод людини і громадянина. Значну роль у цьому процесі відіграє громадянська освіта, завдяки якій в українських громадян формуються активна громадянська позиція, відчуття національної самобутності, оборонна свідомість та громадянська стійкість.

Метою доповіді є розкрити питання розвитку громадянської освіти на місцевому рівні як чинника формування української національної ідентичності.

Проблеми національної ідентичності та консолідації нації вивчали К. Вітман, В. Євтух, Г. Луцишин, П. Надолішній, В. Троцинський. Питання громадянської освіти досліджували Т. Бевз, І. Петровська, О. Пометун, О.Швачко, М. Шульга.

Про важливість утвердження української національної ідентичності в умовах війни свідчить ухвалення Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» від 13.12.2022 р. Український законодавець розрізняє такі поняття, як українська громадянська ідентичність та українська національна ідентичність. Зокрема, під українською громадянською ідентичністю розглядається стійке усвідомлення громадянином України, закордонним українцем свого політико-правового зв'язку з Україною, українським народом та громадянським суспільством. Під українською національною ідентичністю - стійке усвідомлення особою належності до української нації як самобутньої спільноти, об'єднаної назвою, символами, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, комплексом духовно-культурних цінностей, зокрема українською мовою і народними традиціями [3].

Національна ідентичність людини формується протягом життя. Її фундамент закладається в дитинстві на підсвідомому рівні під впливом родини та оточуючої її реальності і зміцнюється у процесі соціалізації під впливом різних чинників, а найбільше проявляється, коли нація протистоїть зовнішньому чи внутрішньому ворогу [1]. У шкільному віці формування ідентичностей переходить на рівень свідомості, коли дитина має зробити для себе власні усвідомлені особисті вибори, зокрема щодо ідентичності. Вона має усвідомити себе як представника української політичної нації, громадянина демократичної правової держави, з якими він/вона пов'язані й спільною соціальною пам'яттю, й системою цінностей і смислів. Зазвичай це відбувається через викладання уроків історії України та громадянської освіти [2]. У дорослому віці – через залучення громадян до процесів формування та реалізації державної, регіональної і місцевої політики, участь громадян у масових просвітницьких заходах.

Однією із складових утвердження української національної ідентичності поруч із національно-патріотичним та військово-патріотичним вихованням є громадянська освіта. Її метою є формування та розвиток громадянських компетентностей на основі національних цінностей України. Громадянська

освіта охоплює усі види та складники освіти, усі рівні освіти та всі вікові групи громадян.

В контексті децентралізації влади забезпечення якості освіти, в тому числі і громадянської, на певній території є завданням органів місцевого самоврядування, яке виконується шляхом ефективного здійснення відповідних повноважень. Якість освіти на рівні територіальних громад забезпечується формуванням ефективної цілісної системи закладів освіти, добором професійних керівників, розвитком педагогічного потенціалу, ефективним управлінням освітою в громаді. Територіальні громади беруть участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності через суб'єкти освітньої діяльності, які забезпечують здобуття громадянських компетентностей здобувачами освіти, їх громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне та духовно-моральне виховання під час здійснення освітньої діяльності.

Таким чином, формування національної ідентичності залежить від форм та методів виховної діяльності, а громадянське самовизначення потребує критичного мислення, усвідомлення власних світоглядних орієнтацій. Формування національної ідентичності через громадянську освіту потребує комплексного підходу та об'єднання зусиль педагогів, науковців, органів публічної влади, представників неурядових організацій.

Список використаних джерел

1. Іваненко Б. Я. Ідентичність особистості: статичні й динамічні аспекти // Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2020. Випуск 7. С. 53–61. URL: <https://doi.org/10.30970/PS.2020.7.8>.
2. Пометун О. Навчання історії й громадянської освіти як чинник формування національної й громадянської ідентичності учнів в умовах війни та повоєнного розвитку України // Український педагогічний журнал. 2023. №2. С. 62-72. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/661>
3. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>

Хомюк Сергій Петрович

аспірант кафедри регіонального та місцевого розвитку Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

Дзяна Галина Олексіївна

кандидатка наук з державного управління, доцентка, доцентка кафедри публічного управління та публічної служби Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Проблема безпеки є актуальною як для особи, так і держави та суспільства загалом. Безпека – це надважлива потреба індивідуума. Людина постійно дбає про збереження своїх прав і свобод від різних посягань, небезпечних явищ, прагне до безпеки, адже це благо є умовою для нормальної безпечної життєдіяльності людини.

Одним з п'яти головних принципів Концепції сталого розвитку є те, що необхідно задовольнити елементарні потреби всіх людей і всім надати можливість реалізувати свої надії на краще життя. Без цього сталий і довготривалий розвиток просто неможливий.

Стратегічною метою державної регіональної політики до 2027 року «є розвиток та єдність, орієнтовані на людину – гідне життя в згуртованій, децентралізованій, конкурентоспроможній і демократичній Україні, забезпечення ефективного використання внутрішнього потенціалу територій та їх спеціалізації для досягнення сталого розвитку країни, що створює умови для підвищення рівня добробуту та доходів громадян під час досягнення згуртованості в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному та просторовому вимірах». Передбачається, що ця мета може бути досягнена на основі трьох стратегічних цілей:

I. Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах.

II. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів.

III. Розбудова ефективного багаторівневого врядування [3].

Війна в Україні вимагатиме коригування цих цілей, але наголос варто зробити на першій, яка залишається незмінною. Саме тому, реалізація потреби в

безпеці та відчуття соціально-економічної захищеності є одними з першочергових та необхідних умов для розвитку людини та суспільства загалом.

Одним із критеріїв соціальної безпеки людини в суспільстві є забезпечення можливостей громадян реалізовувати свої права, здатність до самовираження на особистісному, груповому, суспільному рівнях.

Загрозами соціальній безпеці людини на як на місцевому, так і на державному рівнях є:

- війна в Україні;
- різке погіршення соціально-економічного становища громадян;
- нестабільність у країні та її регіонах;
- руйнування системи соціальних цінностей;
- незахищеність прав і свобод громадянина;
- погіршення здоров'я та можливості його охорони;
- поширення безробіття;
- небезпечне екологічне середовище;
- низька залученість громадян до державного та регіонального управління;
- обмеження свободи слова та доступу громадян до інформації;
- наявність ризиків та загроз для життя і здоров'я на виробництві;
- схильність особистості до ризику тощо [4].

На сьогодні за межами України перебуває 8,5-9 млн. українців, з яких 6 млн. (4,1 перебувають у країнах Євросоюзу) – це «біженці». Останні опитування свідчать, що станом на сьогодні майже 87% громадян України (тих, які знайшли прихисток) почуваються захищено в країнах Європейського союзу, знаходячи там відчуття безпеки. Дані опитувань підтверджує риторика європейських країн: «Ми хочемо гарантувати українцям почуття визначеності» [2].

На жаль, сьогодні в Україні неможливо забезпечити соціальні гарантії для спокійного життя, і тому потрібно працювати на майбутнє.

Соціальна безпека на регіональному рівні має враховувати ризики та небезпеки, властиві конкретній території, існуючу соціально-економічну регіональну диференціацію і пов'язані з цим передумови виникнення внутрішніх конфліктів. Ігнорування особливих потреб регіонів формують загрози соціальній безпеці України [4].

Соціальна безпека тісно пов'язана з економічною. Соціальні загрози посилюються, оскільки пов'язані із значним погіршенням платоспроможності, зниженням доходів та зайнятості населення, від'їздом значної кількості громадян України за кордон [1]. Недостатня спроможність держави в умовах війни підтримувати достатні обсяги та якість соціального забезпечення не лише на прикордонних територіях, територіях, на яких уже відбуваються бойові дії, а й на відносно безпечних, значно посилюють загрози соціальній безпеці.

Вразливе становище людей часто є результатом перетину різних структурних нерівностей. На державному рівні потрібно комплексно вирішувати питання вирівнювання можливостей територіальних громад, які мають різні ресурси, а тому не всі можуть виконувати обов'язки, які на них покладено.

Список використаних джерел:

1. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/executive-1.pdf>
2. Демографічний лікбез: 10 тез щодо України від Елли Лібанової. URL: https://huxley.media/uk/demografichnij-likbez-10-tez-shhodo-ukraini-vid-elli-libanovoi/?fbclid=IwAR2NB2DuvueraOSGg16wapnDQ-WgivAbGfKR55yb_odFWldKV6O1aQ7ERzM
3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF/print#n11>
4. Сидорчук О.Г. Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення: монографія; Львівський регіональний ін-т держ. управління. Львів, 2018. 492 с.

Чепурна Катерина Володимирівна

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Полтавського державного аграрного університету

КОМУНІКУВАННЯ ПРОЦЕСУ РОЗРОБЛЕННЯ КОМПЛЕКСНИХ ПЛАНІВНА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Досвід розвинутих держав світу свідчить про обов'язкову наявність містобудівної документації на всіх рівнях територіального управління, дотримання послідовності її розроблення, дотримання її проектних рішень. Ключова роль просторового планування у відновленні та відбудові України та її розбудови як сучасної, модернізованої та європейської держави обумовлює мету даного дослідження – висвітлити комунікаційну складову у просторовому плануванні територіальних громад.

Залучення мешканців громади до прийняття управлінських рішень на місцях є важливим аспектом сталого розвитку громад. У зв'язку з цим жителі громад мають залучатися до процесу прийняття важливих рішень, адже вони краще розуміються на проблематиці своєї громади. Таким чином, ініціативні жителі можуть формувати завдання для органів управління та організацій громадянського суспільства. На це спрямована й Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 р. № 366-р. [2].

В цьому документі введені поняття, які вже давно використовуються в містобудівній діяльності:

- безбар'єрність – загальний підхід до формування та імплементації державної політики для забезпечення безперешкодного доступу всіх груп населення до різних сфер життєдіяльності;
- доступність – забезпечення рівного доступу всім групам населення до

фізичного оточення, транспорту, інформації та зв'язку, інформаційно-комунікаційних технологій і систем, а також до інших об'єктів та послуг, як у міських, так і в сільських районах;

– стала мобільність – організація переміщення людей, що знижує рівень впливу на навколишнє середовище і передбачає розвиток інтегрованої системи громадського транспорту, мережі пішохідних та велосипедних шляхів.

З урахуванням цих понять визначена мета Стратегії – створення безперешкодного середовища для всіх груп населення, забезпечення рівних можливостей кожній людині реалізовувати свої права, отримувати послуги на рівні з іншими шляхом інтегрування фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної та громадянської, економічної та освітньої безбар'єрності до всіх сфер державної політики.

Важливу роль у досягненні цієї мети відіграє містобудівна документація, зокрема, комплексні плани просторового розвитку території громад. Процес розробки документації включає обов'язкову складову – комунікаційну. Комунікування передбачає двосторонній зв'язок, що забезпечує налагодження взаєморозуміння, коли влада не тільки чує, але й бере до уваги побажання, потреби та ідеї мешканців під час прийняття рішень. А отже комунікація переходить від ієрархічного типу, коли все вирішує одна чи дві особи, до демократичного, коли рішення формується спільно.

На підготовчому етапі розроблення містобудівної документації процес комунікування в трикутнику влада – бізнес – громада полягає у консолідації та балансуванні рішень щодо напрямів розвитку територіальної громади, які здійснює робоча група з урахуванням побажань всіх зацікавлених сторін.

Рекомендується, щоб цей етап завершився створенням “партисипативного плану”, на якому будуть відображені всі побажання громади щодо перспективного використання території. В подальшому це ляже в основу завдання на розроблення містобудівної документації і дозволить розробнику сформулювати проєктні пропозиції для досягнення цілей розвитку територіальної громади.

Важливою складовою на основному етапі є обговорення з громадою і погодження ескізу проєктних рішень, коли розробник, провівши просторовий аналіз та аналіз вихідних даних, пропонує проєктні рішення, які відповідають завданню і спрямовані на досягнення індикаторів розвитку території, в тому числі варіанти вирішення спірних питань. Наприклад, перепрофілювання виробничої території на менш шкідливе виробництво із зменшенням розміру санітарно-захисної зони чи перенесення виробництва на іншу територію, де буде дотримано санітарно-захисну зону до житлової та громадської забудови. Завдання розробника – поінформувати громаду про економічні та екологічні наслідки кожного варіанту рішення, а також попередити про правові наслідки. Обговорення такої варіативності пропозицій дає змогу громаді самостійно зробити вибір того чи іншого рішення без авторитаризму розробника.

Крім того, на основному етапі в разі необхідності замовник містобудівної документації разом з розробником проводять наради та консультації для узгодження позицій щодо державних та регіональних інтересів, інтересів

суміжних територіальних громад. Таким чином відбувається інтеграція проектних рішень містобудівної документації регіонального та державного рівня з містобудівною документацією місцевого рівня, а також містобудівної документації місцевого рівня суміжних територіальних громад для віднаходження балансу між інтересами та планами держави із забезпеченням максимальної вигоди для громади та з мінімальним впливом на комфорт життя мешканців та мешканок.

Процедури стратегічної екологічної оцінки, яка також проводиться на основному етапі розроблення містобудівної документації, теж передбачають інформування та залучення до обговорення мешканців територіальної громади.

Завершальними кроками основного етапу розроблення містобудівної документації є громадське обговорення її проєкту відповідно до вимог, передбачених в Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації» [1]; розгляд проєкту архітектурно-містобудівною радою; публікація відкоригованого проєкту, протоколів громадського обговорення, засідання архітектурно-містобудівної ради, довідок щодо громадських слухань та консультацій з органами виконавчої влади та суміжних територіальних громад на веб-сайті сільської, селищної, міської ради та веб-сайті замовника. Таким чином реалізуються принципи інформаційної, соціальної та громадянської безбар'єрності.

Після затвердження проєкту містобудівної документації, коли громада отримує дієвий інструмент управління розвитком своєї території, процес комунікування не завершується. Щоб забезпечити збалансований розвиток території, необхідно постійно відслідковувати зміни та оперативно реагувати на них. І це має робити не тільки місцева влада, але й мешканці та представники бізнесу. Для цього замовник містобудівної документації забезпечує доступ до її матеріалів шляхом: надання їх за запитом на інформацію; оприлюднення, у тому числі у формі відкритих даних, на єдиному державному веб-порталі відкритих даних; офіційному веб-сайті Міністерства; веб-сайті сільської, селищної, міської ради та веб-сайті замовника (протягом п'яти робочих днів з дня її затвердження).

Отже, комунікування з громадськістю здійснюється на кожному з етапів просторового планування і забезпечує сталий розвиток територіальної громади з додержанням принципу збалансованості державних, громадських та приватних інтересів.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.09.2021 р. № 926. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/926-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.10.2023).

2. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 09.10.2023).

Чисневич Тетяна Миколаївна

аспірантка кафедри економічної політики та менеджменту Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Децентралізація владних та фінансових повноважень держави на користь місцевого самоврядування є однією з найбільш визначальних і разом з тим найбільш складних та суперечливих реформ в Україні з часів української незалежності.

Усвідомлення важливості місії територіальних громад у забезпеченні економічного зростання та стимулювання розвитку регіонів знайшло відображення у «Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки», затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. Стратегія є основним планувальним документом для реалізації секторальних стратегій розвитку, координації державної політики у різних сферах, досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць та збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутніх поколінь українців. Стратегія визначає генеральний вектор сталого розвитку регіонів та розроблена відповідно до Цілей сталого розвитку України до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722.

Як зазначено у Стратегії, регіони та територіальні громади отримали доступ до потужних державних інвестиційних ресурсів - державного фонду регіонального розвитку, субвенцій на соціально-економічний розвиток територій, розбудову інфраструктури територіальних громад тощо, у зв'язку з чим актуальним є питання побудови ефективної взаємозв'язаної системи документів стратегічного, програмного та бюджетного планування на центральному та місцевому рівні. З 2014 року на державному рівні прийнято більше 72 концепцій та 52 стратегій, але механізм взаємоузгодження таких документів практично відсутній. Часто місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування не поінформовані про заходи центральних органів виконавчої влади, що здійснюються на відповідній території. Існує потреба у посиленні на центральному рівні координації галузевих політик, що реалізуються у регіонах [4].

Автори Стратегії констатують факт відсутності на сьогодні у законодавстві суворих вимог щодо визначення необхідних обсягів фінансування та здійснення контролю за їх дотриманням, що призвело до погіршення зв'язку між

бюджетним процесом та плануванням діяльності Кабінету Міністрів України, негативно впливає на середньострокове бюджетне планування, знижує ефективність заходів державної політики в цілому.

На нашу думку, прикладом неузгодженості дій держави та територіальних громад, а також непослідовності держави у реалізації основних постулатів реформи децентралізації є нинішній механізм державного фінансування освіти. У бюджетному процесі існує тенденція щодо здійснення фінансування видатків з державного бюджету на окремі сфери шляхом запровадження цільових субвенцій. Якщо у 2010 році згідно із Законом України «Про Державний бюджет України на 2010 рік» було 13 субвенцій загального фонду, то у 2015 році їх кількість зростає до 24, а в 2019 році досягла 39 субвенцій [2]. Особливо це стосується видатків на освіту. І якщо в інших сферах такий підхід може забезпечити досягнення конкретної мети державної політики, то у сфері освіти він вказує на певну хаотичність у прийнятті рішень щодо державного фінансування, оскільки:

- механізм субвенцій передбачає насамперед цільовий характер фінансування;
- мету фінансування визначає Кабінет Міністрів України;
- кінцевим отримувачем та відповідальною за раціональне та ефективне використання бюджетних коштів є територіальна громада;
- громада не має можливості визначити пріоритетні напрямки державного фінансування відповідно до ситуації в громаді і не має повноважень спрямувати кошти субвенції за необхідним напрямком навіть за умови наявності невикористаного залишку субвенцій;
- відсутній стимул до раціонального та ефективного використання субвенцій (кошти мають бути витрачені в межах бюджетного року «під загрозою» повернення до державного бюджету наприкінці року).
- фактично стримується ініціатива органів місцевого самоврядування та громадськості в бюджетному процесі;
- розробка бюджетних програм та оцінка ефективності їх виконання має формальний характер, враховуючи обмежений фінансовий ресурс громади та фактичну неможливість оперативного перерозподілу коштів субвенцій для вирішення освітянських проблем громади.

Показовою є інформація Звіту Рахункової палати про результати аудиту ефективності використання коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти "Нова українська школа", відповідно до якого обсяги коштів субвенції на 2018 і 2019 роки, визначені Міністерством освіти і науки України як головним розпорядником коштів, не мають обґрунтувань щодо необхідності передбачених видатків. До аудиту також не було надано розрахунки попередніх обсягів видатків субвенції та фактичних даних за коштами (зокрема, норми і нормативи, ціни на товари, закупівлю яких передбачалося здійснювати у межах відповідної програми), які використано. З департаментів освіти і науки обласних, Київської міської держадміністрацій Міністерство не було затребувано інформації про

потреби у коштах для фінансування НУШ у 2018 та 2019 роках (у тому числі щодо субвенції), а також даних для її визначення [3].

Таким чином, під час планування видатків зазначеної субвенції не дотримано принципу ефективності та результативності бюджетного процесу, відповідно до якого при складанні та виконанні бюджетів усі учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення цілей, запланованих на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки, шляхом забезпечення якісного надання публічних послуг при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів [1]. Як наслідок, затверджений у держбюджеті обсяг субвенції був формальним і неналежно обґрунтованим, що створило ризики недосягнення ефективності та результативності їх використання.

Крім того, дискусійним є питання доцільності виділення значних обсягів субвенції (у держбюджеті на 2018 рік – 359,5 млн грн) за таким напрямом, як закупівля сучасних меблів (столи та стільці учнівські одномісні) [3].

З урахуванням вищевикладеного вважаємо за потрібне створити робочу групу за участю Міністерства фінансів, Міністерства освіти і науки, Рахункової палати та представників органів місцевого самоврядування, якій потрібно доручити:

- проаналізувати існуючий механізм фінансування освіти;
- змоделювати та апробувати нову систему державного фінансування освіти шляхом запровадження єдиної освітньої субвенції з визначенням першочергових напрямків її використання та напрямків, необхідність яких буде визначатися громадою (з відповідними розрахунками та обґрунтуваннями) з можливістю оперативного перерозподілу коштів;
- розробити та запровадити дієву систему державного контролю якості надання освітніх послуг, яка передбачає не лише моніторинг результатів навчання, а й якість освітнього середовища, матеріально-технічний стан закладів освіти;
- проаналізувати та надати оцінку системі закупівель на предмет доцільності запровадження централізованого постачання певних ресурсів з метою уникнення ланцюгів посередників та, як наслідок, завищення цін;
- приділити особливу увагу педагогічній освіті та підвищенню кваліфікації педагогічних працівників;
- переглянути систему оплати праці учителів з метою підвищення престижу професії.

Враховуючи складність та важливість зазначених проблем, їх вирішення є важливим завданням щодо вдосконалення механізму фінансового забезпечення освіти.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний Кодекс України / Верховна Рада України // Закон № 2456-VI від 08.07.2010р. [Електронний ресурс] – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
2. Гончаренко М.В., Чисневич Т.М. Субвенції в системі державного

фінансування освіти: шляхи підвищення ефективності в умовах децентралізації. Матеріали XX Міжнародного наукового конгресу «Публічне управління XXI століття: портал можливостей», м. Харків, 23 квітня 2020 року . URL: http://https://kbuara.kh.ua/wp-content/themes/kbuara/filesforpages/publications/2020_01.pdf#page=297

3. Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти "Нова українська школа" // Рішення рахункової палати від 26.11.2019 № 33-1 URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/33-1_2019/Zvit_33-1_2019.pdf.

4. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>

СЕКЦІЯ 3. МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ В РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РОЗВИТКУ

Барінов Дмитро Володимирович
аспірант кафедри державної політики та
врядування Навчально-наукового
інституту адміністрування, державного
управління та професійного розвитку
Національного університету «Львівська
політехніка»

МІЖНАРОДНІ ДОКУМЕНТИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Захист прав людини і громадянина базується на нормах вітчизняних та міжнародних документів, які визначають сутність життєдіяльності кожної особи в суспільстві. Ці документи на міжнародному рівні називаються міжнародними стандартами в галузі прав людини, і до них відносять такі норми як міжнародні звичаї, політичні домовленості типу документів Копенгагенської і Віденської зустрічей ОБСЄ (НБСЄ), Гельсінського Заключного акта, резолюції міжнародних організацій, правила міжнародних договорів тощо.

В галузі захисту прав людини і громадянина можна розглянути такі основні міжнародно-правові акти:

- Загальна декларація прав людини 1948 року [1];
- Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року (відповідно 20.03.1968 р.; 19.10.1973 р.; 23.03.1976 р.) [2];
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні, культурні права 1966 року (підписаний Україною 20.03.1968 р.; ратифікований Україною 19.10.1973 р.; вступив у дію для України 3.01. 1976 р.) [3];
- Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання за нього 1948 року (підписана Україною 16.12.1949 р.; ратифікована Україною 22.07.1954 р.; вступила в дію для України 15.02. 1955 р.) [4];
- Факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 року (вступив у дію 23.03.1976 р.; Україна приєдналася 25.12.1990 р.) [5];
- Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини 1950 року (підписана Україною 9.12.1995 р.; ратифікована Україною 17.07.1996 р.) [6];
- Міжнародна конвенція про ліквідацію усіх форм расової дискримінації 1966 року (підписана Україною 7.03.1966 р.; ратифікована Україною 21.01.1969 р.; вступила в дію для України 7.04.1969 р.) [7];

– Конвенція про права дитини 1989 року (підписана Україною 14.02.1990р.; ратифікована Україною 28.02.1991 р.; вступила в дію для України 27.09.1991 р.) [8];

– Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації у відношенні до жінок 1979 року (підписана Україною 17.07.1980 р.; ратифікована Україною 24.12.1980 р.; вступила в дію для України 3.09.1981 р.) [9].

Поряд із згаданими документами щодо прав людини також потрібно відмітити і такі міжнародні стандарти як Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі 1975 року, Підсумковий документ Віденської зустрічі 1986 року представників держав-учасниць НБСЄ, Паризька Хартія для нової Європи 1990 року, Документ Копенгагенської наради Конференції з людського виміру НБСЄ 1990 року тощо. Зазначені міжнародні документи були прийняті в контексті потреби перезавантаження напруженості, яка існувала на міжнародному рівні у цей період.

Усі міжнародні документи, які були прийняті у сфері захисту прав людини та громадянина, мають за основу Статут Організації Об'єднаних Націй, в якому була регламентована основоположна правова норма, яка стосувалася затвердження віри в рівність прав великих і малих націй, у рівноправність чоловіків і жінок, у гідність і цінність людської особистості та в основні права людиною в цілому.

Після прийняття зазначеного Статуту було затверджено ряд інших міжнародних стандартів, зокрема, таких як Пакт про економічні, соціальні та культурні права, Пакт про громадянські та політичні права з Факультативними протоколами до нього, Загальна декларація прав людини. Цими документами розпочався новий етап взаємодії суб'єктів на міжнародній арені, яка стосувалася захисту прав людини і громадянина. Треба відмітити, що в цих нормативних документах визначалися права всіх індивідів у всіх сферах суспільного життя, а не окремі права або захист особливої категорії осіб.

Отже, можна прийти до висновку, що на міжнародному рівні існує значна кількість нормативних документів, які регламентують захист прав людини і громадянина. Кожна держава, яка позиціонує себе як цивілізоване демократичне суспільство, повинна ратифікувати ці документи і базувати вітчизняне законодавство відповідно до стандартів, прийнятих на міжнародному рівні.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини / Права людини в Україні: Інформаційно-аналітичний бюлетень Українсько-Американського Бюро захисту прав людини: Випуск 21. Київ, 1998. 455 с.

2. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права / Права людини в Україні: Інформаційно-аналітичний бюлетень Українсько-Американського Бюро захисту прав людини: Випуск 21. Київ, 1998. 455 с.

4. Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання за нього 1948 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU48K03U>

5. Факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_086#Text

6. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

7. Міжнародна конвенція про ліквідацію усіх форм расової дискримінації 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text

8. Конвенція про права дитини 1989 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU89K01U>

9. Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації у відношенні до жінок 1979 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text

Гадзіковський Орест Юрійович

аспірант кафедри публічного управління та публічної служби Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Реформування місцевого самоврядування розпочалося ще в минулому столітті і базувалося на низці міжнародних угод, конвенцій та договорів. Перш за все варто згадати ухвалену на засіданні Генеральної Асамблеї ООН Загальну Декларацію прав людини, в якій зазначено, що кожна людина має право на участь в управлінській діяльності своєю державою через обраних представників або безпосередньо шляхом обрання на державну службу (стаття 21) [2].

Важливою інституцією на рівні європейського врядування є Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи, діяльність якого визначає основні напрями та принципи регулювання місцевого самоврядування в країнах Європи. Основною функцією Конгресу є забезпечення постійної участі регіональних та місцевих самоврядних органів у євроінтеграційних процесах, їх укріплення і захист, а також здійснення нагляду за процедурами проведення місцевих виборів. Це є консультативний орган Ради Європи у напрямку діяльності органів місцевого самоврядування і до його відання належать такі основні сфери діяльності, які визначені Хартією Конгресу [3]:

– організація міжнародних конференцій та публічних «відкритих» обговорень регіонального і місцевого рівня з метою долучення до місцевого самоврядування активних громадян у країнах-членах Ради Європи;

– забезпечення обміну досвідом між представниками місцевого самоврядування та створення платформи для обговорення спільних проблем між ними;

– представлення інтересів муніципалітетів та регіонів європейських країн.

Окремо слід розглянути діяльність Ради Європи, яка працює у сфері розробки і впровадження в життя основних норм і стандартів щодо реформування місцевого самоврядування в розвинених європейських країнах. Зокрема, важливим документом Ради Європи є Європейська хартія місцевого самоврядування, підписана 15 жовтня 1985 року [1]. Статті цього документу спрямовані на регламентацію самостійної діяльності місцевих органів урядування як одного з основних принципів демократичного конституційного устрою європейських країн. Норми, прописані в цьому міжнародному документі, зобов'язують країни, які підписали Хартію, виконувати її правила, які стосуються реформування місцевого самоврядування.

Загалом, досвід реформування місцевого самоврядування в європейських країнах свідчить про те, що цей процес супроводжувався реалізацією децентралізаційних процедур в контексті впливу на них таких основних чинників:

- підтримка між владними структурами різного рівня стимулюючої економічної конкуренції;
- гарантії підтримки та забезпечення етнічного, мовного та культурного різноманіття;
- свобода як результат автономії регіонального і місцевого рівня;
- розв'язання місцевих проблем з максимальним ефектом;
- розвиток регіональних та місцевих автономій як спосіб досягнення демократизації суспільства [4].

Отже, зарубіжний досвід реформування місцевого самоврядування говорить про те, що на основі комплексних і складних перетворень у системі суспільних відносин децентралізаційні процеси стали достатньо дієвими для країн перехідного періоду. На основі прийняття та впровадження міжнародних нормативних документів налагоджувалася співпраця між муніципалітетами різних територіальних рівнів, здійснювалося утворення самостійних територіальних громад з повноваженнями у вирішенні питань місцевого рівня, а також забезпечувалося формування, встановлення та реалізація ефективної і громадсько націленої системи органів місцевого самоврядування. Це дало можливість створити сильні самоокупні місцеві громади, спроможні ефективно вирішувати питання в рамках своїх повноважень, забезпечувати свій стабільний розвиток та функціонування та залучати іноземні інвестиції.

Список використаних джерел:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування: Офіційний переклад від 15.07.1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення 12.11.2023)
2. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. Голос України. 10.12.2008. №236. URL: <http://www.golos.com.ua/article/178578>. (дата звернення 12.11.2023)
3. Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи: Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni->

vidnosini/rada-yevropi/ kongres-miscevih-i-regionalnih-vlad-radi- yevropi. (дата звернення 12.11.2023)

4. Пігуль Н.Г., Люта О.В. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ / Н. Пігуль, О. Люта // Глобальні та національні проблеми економіки - 2016 - №9 - С. 684-688

Єфанов Олег Валерійович

аспірант кафедри державної політики та
врядування Навчально-наукового
інституту адміністрування, державного
управління та професійного розвитку
Національного університету «Львівська
політехніка

НАПРЯМИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Формування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС здійснюється на основі нормативно-правових документів та угод, укладених та підписаних між сторонами. Зона вільної торгівлі забезпечує країнам-членам режим вільної торгівлі товарами та послугами і не поширюється на сільськогосподарську продукцію, а також гарантує вільне пересування капіталів і фізичних осіб.

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом передбачає формування всеохоплюючої та поглибленої зони вільної торгівлі на основі відповідного положення, яким передбачається гармонізація нормативно-регуляторної бази і українського законодавства відповідно до європейських стандартів, а також суттєва лібералізація торгівлі між сторонами на основі усунення квот чи тарифів.

Алгоритм формування зони вільної торгівлі передбачає виконання наступних завдань:

- вжиття посиленних заходів українською стороною щодо захисту прав інтелектуальної власності;

- у сфері транскордонного переміщення вантажів попередження контрабанди, шахрайства та інших правопорушень, а також спрощення митних процедур;

- поступове відкриття ринку публічних закупівель ЄС для України шляхом запровадженні українською стороною правил Євросоюзу у сфері публічних закупівель;

- встановленні сторонами найбільш сприятливих умов доступу до своїх ринків послуг;

- приведення Україною своїх технічних процедур, регламентів, заходів щодо безпеки харчових продуктів, санітарних та фітосанітарних заходів у відповідність з європейськими, завдяки чому українську сільськогосподарську

та харчову продукцію, а також промислові товари не потрібно буде додатково сертифікувати в ЄС;

- застосування торговельних преференцій шляхом запровадження правил визначення походження товарів;

- скасуванні Україною та ЄС ввізних мит на більшість товарів, що імпортуються на ринки один одного [1].

Формування поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, як зазначають у Представництві України при Європейському Союзі, планується завершити протягом 10 років. В результаті реалізації запланованих заходів очікується досягнення наступних позитивних наслідків для обидвох сторін:

- поглиблення та закріплення тісної економічної інтеграції
- для української сторони заплановано створення практично таких же умов у сфері здійснення торговельних операцій, які існують в межах Євросоюзу для його членів;

- збільшення вибору напрямів взаємодії між сторонами Угоди;
- зниження цін на товари і послуги для українських споживачів та підвищення їх якості та безпечності;

- створення прозорих правил ведення бізнесу в Україні та покращення інвестиційного клімату в ній;

- у зв'язку з переходом на прийняті в усьому світі стандарти створення можливостей доступу українських підприємств до ринків третіх країн крім ринку ЄС [1].

Слід зауважити, що Євросоюзом ще до набрання чинності Угодою про асоціацію було запроваджено режим автономних торговельних преференцій для України, який передбачав скасування ввізних мит, які стосувалися 94,7% від усього обсягу промислових товарів та 83,4% сільськогосподарських товарів та харчової продукції, що ввозилися на територію Європейського Союзу з української сторони до 1 січня 2016 року, в односторонньому порядку з боку ЄС.

З 1 січня 2016 року закінчив свою дію режим автономних торговельних преференцій ЄС для України, відповідно до якого українському експорту в односторонньому порядку надавався доступ до ринку ЄС на умовах поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі. В той же час розпочалося тимчасове застосування Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в частині поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, а у вересні 2017 року Угода про асоціацію між Україною та ЄС набрала чинності в повному обсязі.

Відповідно до норм цього документу було утворено спеціалізований двосторонній орган для співробітництва з торговельно-економічних питань, який отримав назву Комітет асоціації Україна-ЄС у торговельному складі. У його рамках діють 4 підкомітети: підкомітет з питань географічних зазначень; підкомітет з питань митного співробітництва; підкомітет з управління санітарними та фітосанітарними заходами та підкомітет з питань торгівлі та сталого розвитку [1].

У червні 2023 року між міністром економіки України та міністрами Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ) була проведена зустріч, під час якої було оголошено рішення почати внутрішньодержавні процедури з оновлення пакета угод про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ та двосторонніх угод про сільське господарство між Україною та Швейцарією, Ісландією і Норвегією. Зокрема, українська сторона закликала включити розділи щодо технічного співробітництва та електронної комерції, торгівлі та сталого розвитку, а також малих та середніх підприємств в нову редакцію угоди з ЄАВТ. Поряд із цим було запропоновано оновити розділи, присвячені спрощенню процедур державних закупівель, захисту інтелектуальної власності, торгівлі, а також технічним бар'ерам у сфері санітарних та фітосанітарних заходів та торгівлі товарами [2].

Таким чином, незважаючи на дію воєнного стану в державі, Україна продовжує взаємовигідну співпрацю в Європейським Союзом у сфері дії зони вільної торгівлі. Українська сторона розуміє важливість такої взаємодії і прикладає значні зусилля для продовження та підтримки тих зв'язків, які були налагоджені раніше і покликані сприяти розвитку вітчизняної економіки, незважаючи на складні обставини, в яких перебуває нині українське суспільство.

Список використаних джерел:

1. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. Представництво України при Європейському Союзі. 15 квітня 2021 року. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgovelnno-ekonomichne-spivrobotnictvo-ukrayina-yes/zona-vilnoyi-torgivli-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>
2. Україна почне перегляд угоди про вільну торгівлю з чотирма країнами ЄАВТ. Економічна правда. 27 червня 2023. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/06/27/7164549/>

Заболотня Василина Русланівна

старший лейтенант, офіцер відділення морально-психологічного забезпечення ПВК Захід ЗС України

ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВІ ВІДНОСИНИ В УКРАЇНІ ТА НАТО

В 2014 році Російська Федерація розпочала агресію проти України, що послужило однією із причин створення підрозділів цивільно-військового співробітництва (ЦВС) у Збройних Силах України (ЗСУ), стало прикладом використання зарубіжного досвіду для врегулювання питань цивільно-військових відносин в українській армії.

Безпекове середовище в Україні на початок 2014 р., показало недостатню ефективність заходів, спрямованих на покращення співпраці між цивільним сектором, Збройними Силами України та іншими складовими сил оборони України, що засвідчило необхідність удосконалення вітчизняних цивільно-

військових відносин між сектором безпеки і оборони, цивільним сектором та політичною владою.

Термін цивільно-військові відносини було визначено в Законі України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», який вже втратив чинність: «цивільно-військові відносини – сукупність правових взаємовідносин між суспільством та складовими частинами Воєнної організації держави, які охоплюють політичні фінансово-економічні, соціальні та інші процеси у сфері національної безпеки і оборони» [3].

Необхідно наголосити на тому, що цивільно-військові відносини є управлінськими відносинами субординаційного, координаційного та реординаційного характеру, що виникають у системі державного управління Збройними Силами України, тісно пов'язані із цивільно-військовим співробітництвом.

У Доктрині «Цивільно-військове співробітництво» дається наступне визначення цивільно-військового співробітництва: «Цивільно-військове співробітництво – системна, планомірна діяльність ЗС України та інших складових сил оборони: командувачів (командирів), начальників, органів військового управління, штабів всіх рівнів, військових частин (підрозділів) та/або військовослужбовців для взаємодії з об'єктами цивільного середовища з метою створення сприятливих умов для виконання визначених їм завдань з використанням військових та невійськових сил та засобів» [1].

Верховна Рада України 7 лютого 2019 року прийняла Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України у Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» № 2680-VIII, відповідно до якого на Верховну Раду України покладалась обов'язки «реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноцінного членств в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору», на Кабінет Міністрів України – «забезпечення реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноцінного членств в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» та на Президента України – гарантування «реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноцінного членств в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» [2].

Стандартизація та взаємосумісність армій держав-членів НАТО визначається основою безпеки у Стратегічній концепції НАТО 2010 року. Метою стандартизації є досягнення належного рівня взаємосумісності (interoperability) союзників.

Стратегія воєнної безпеки України в довгостроковій перспективі передбачає «завершення впровадження в силах оборони військових (адміністративних, оперативних і технічних) стандартів, прийнятих у збройних силах держав - членів НАТО» [4].

Досвід НАТО щодо запровадження ЦВС потребує детального вивчення та використання. На запровадження концепції ЦВС в НАТО вплинули наступні чинники:

(1) запровадження стратегії «гнучкого реагування» після завершення «холодної війни», яка спиралась на принципи колективної оборони, конструктивного діалогу та співробітництва;

(2) рішення НАТО 1992 року про участь в миротворчих операціях з підтримання миру та безпеки ООН та ОБСЄ;

(3) зростання кількості збройних конфліктів на регіональному рівні з 90-х років минулого століття;

(4) досвід операцій на території колишньої Югославії, який показав недостатність застосування військових засобів для досягнення мети;

(5) досвід збройних сил США зі створення центрів ЦВС у Іраку (1991 р.), Сомалі (1993–1994 рр.) і т. д.

Першим офіційним документом НАТО з питання ЦВС стала Директива Військового комітету НАТО (МС 411, NATO Military Policy on Civil-Military Cooperation), ухваленій у серпні 1997 р., (так званий План СІМІС 2000) .

Згідно Директиви МС411 ЦВС визначається як «військова операція, основним завданням якої є підтримка цивільної влади, населення, міжнародних та урядових організацій, що сприятиме досягненню військових цілей та реалізації поставлених завдань». Тобто ЦВС повинно розглядатися як складова частина процесу планування будь-якої військової операції [5].

Слід наголосити на тому, що Директива МС411 стосується стратегічного рівня планування ЦВС, Доктрина АJP-3.4.9 (прийнята у лютому 2013 року) - оперативного рівня, а посібник оперативного командування НАТО «Тактика, методи та процедури ЦВС» (АСО СІМІС Tactics, Techniques and Procedures) - тактичного рівня [5].

Відповідно до доктрини НАТО система ЦВС під час операцій під егідою НАТО має відповідати таким принципам:

- 1) пріоритетність військових цілей і завдань;
- 2) економність;
- 3) концентрація ресурсів на пріоритетних напрямках;
- 4) дотримання норм гуманітарного права;
- 5) визначення спільної мети;
- 6) прозорість;
- 7) координація зусиль між військовими і цивільними учасниками тощо [6, с. 15].

Виходячи з того, що врегулювання будь-якої кризи здійснюється в цивільному середовищі, підрозділи ЦВС сприяють сектору безпеки і оборони досягати поставлених завдань у співробітництві з цивільним сектором.

Україна активно впроваджує стандарти НАТО у силах оборони, в т. ч. і стандарти діяльності підрозділів ЦВС. Зокрема, при розробці Директиви «Цивільно-військове співробітництво» використовувався досвід НАТО та країн-членів НАТО.

Список використаних джерел:

1. Доктрина «Цивільно-військове співробітництво» СП 9-00(01).01 URL; https://mil.knu.ua/files/302_428878551.pdf

2. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України у Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) Закон України № 2680-VIII від 07.02.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#n2>

3. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави. Закон України від 19.06.2003 № 975-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-15>

4. Про рішення РНБО від 25 березня 2021 року «Про стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України № 121/2021 від 25 березня 2021 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#n2>

5. Ушаков І. Зарубіжний досвід реалізації цивільно-військового співробітництва у секторі безпеки і оборони. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/263/257>

6. Цивільно-військове співробітництво за стандартами НАТО. – К.: НУОУ ім. Івана Черняхівського. 2016. – 92 с.

Ісаченко Дмитро Сергійович

аспірант кафедри публічного управління та публічної служби Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ПОСЛУГ: МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ

Зміст і спрямованість діяльності держави визначаються правами і свободами людини та їх гарантіями – це записано в статті 3 Конституції України, де також зазначено, що «держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [1]. Зважаючи на активний розвиток суспільства у напрямі діджиталізації на сьогоднішній день є сенс вести мову про розвиток таких категорій як цифрові та інформаційні права людини.

Про інформаційні права також йде мова в Основному Законі, де регламентовано гарантію права кожного на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір (стаття 34) [1]. Щодо цифрових прав, то вони на даний час не мають нормативного визначення, зокрема, в Конституції.

Дехто з науковців розцінює цифрові права як систему, до якої належить право використання електронних інструментів демократії та/або право на асоціації і мирні зібрання; право на особисту безпеку та свободу онлайн; право

на захист персональних даних і приватність; свобода вираження поглядів онлайн; право на цифрове самовизначення (право відключатися від онлайн або бути забутим в онлайні – так звана цифрова смерть) [2, с. 59].

Основною відмінністю інформаційних прав від цифрових є можливість реалізовуватися не тільки за допомогою цифрових технологій, в той час як цифрові права не можуть реалізуватися без наявності цифрових та інформаційних технологій. Загалом, можна представити порівняльну характеристику цифрових та інформаційних прав людини, яка подана в табл. 1

Щодо міжнародного рівня, то зацікавленість міжнародних організацій до забезпечення цифрових та інформаційних прав людини зростає із кожним днем. Так, з 2003 року у сфері використання цифрових технологій видано понад 50 декларацій та рекомендацій Комітетом Міністрів Ради Європи, і ці документи регламентують застосування прав людини в контексті діджиталізації. Радою ООН з прав людини прийнято пакет нормативних документів з 2012 року стосовно захисту прав людини в Інтернеті. Також варто згадати норми документів-керівництв «Свобода ЗМІ в Інтернеті: керівництво Організацією з безпеки і співробітництва в Європі», які визначають особливості свободи вираження думок в Інтернеті – ці документи прийняті Організацією з безпеки і співробітництва в Європі [3, с. 187].

Таблиця 1

Порівняльні характеристики цифрових та інформаційних прав

Критерій розмежування	Інформаційні права	Цифрові права
предмет за якого можна реалізувати	доступ до джерел інформації, можливість комунікації, доступ до Інтернету, комп'ютер	доступ до Інтернету, комп'ютер
наявність державного примусу за порушення	Наявний	відсутній
середовище, де використовуються	інформаційне середовище (прочитання книги, спілкування в реальному світі, смартфон, комп'ютер, мережа Інтернет тощо)	цифрове середовище (смартфон, комп'ютер, мережа Інтернет тощо)
наявність нормативного визначення	наявне (Конституція України)	відсутнє

Закріплення основоположних прав на повагу до приватного і сімейного життя та свободу вираження поглядів відзначено в Європейській конвенції з прав людини (статті 8 та 10), що таким чином теж врегульовує цифрові та інформаційні права. Проте у цій конвенції передбачена можливість обмеження зазначених прав для підтримання безсторонності і авторитету суду або для запобігання розголошенню конфіденційної інформації; для захисту прав чи репутації інших осіб; для охорони моралі чи здоров'я; для запобігання злочинам чи заворушенням; в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки [4].

Загалом, система міжнародних нормативно-правових актів, у яких відзначено інформаційні та цифрові права людини, характеризуються наступними ознаками:

по-перше, не враховують ризики виникнення воєнних конфліктів, під час яких йде пряме порушення прав людини;

по-друге, недостатньо повно регулюють суспільні відносини в інформаційній та цифровій сферах;

по-третє, норми цих актів мають рекомендаційний, а не зобов'язальний характер, тому держави можуть мати вибір стосовно здійснення заходів для забезпечення цифрових та інформаційних прав людини.

Загалом, для посилення захисту інформаційних та цифрових прав людини на міжнародну рівні варто підсилити інституційний аспект шляхом створення спеціального Комітету з питань забезпечення безпечного функціонування цифрового та інформаційного середовищ при Генеральній Асамблеї ООН, який зможе охопити такі питання:

– ініціювання видачі Конвенції цифрових та інформаційних прав людини;

– розширення міжнародного співробітництва у сфері запобігання вчинення правопорушень у цифровому та інформаційному середовищах;

– розробка та удосконалення наявних засобів захисту цифрових та інформаційних прав людини;

– прийняття звітів від держав-учасниць про результати державної політики щодо забезпечення цифрових та інформаційних прав людини.

Отже, забезпечення прав людини в сфері діджиталізації стосується її цифрових та інформаційних прав, які в Україні поки що не регламентовані належним чином. На міжнародній арені цей процес перебуває в стадії розвитку, тому необхідно вжити заходи на рівні міжнародних організацій, які здатні підсилити процедуру захисту прав громадян у сфері діджиталізації.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 03.10.2023).

2. Братасюк О.Б., Ментух Н.Ф. Поняття та класифікація цифрових прав в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 10. С. 58–61.

3. Хаустова М.Г. Стандарти прав людини в сфері цифрових технологій під впливом глобалізаційних викликів. Збірник наукових праць НДІ ПЗІР НАПрН України. Вип. 5: Цифрові трансформації України 2021: виклики та реалії: за матеріалами II круглого столу (м. Харків, 20 вересня 2021 року) / за ред. С.В. Глібка, К.В. Єфремової. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2021. С. 180–189.

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 01.01.1990 р. № 995-004. Дата оновлення: 01.08.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#n343 (дата звернення: 03.10.2023).

Леськів Микола Богданович

аспірант кафедри державної політики та
врядування Навчально-наукового
інституту адміністрування, державного
управління та професійного розвитку
Національного університету «Львівська
політехніка

МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ КУЛЬТУРИ: ДОСВІД, КОРИСНИЙ ДЛЯ УКРАЇНИ

Важливим фактором розвитку держави є не лише її економічна, політична чи соціальна успішність, але й прогресивний поступ у сфері культури, який забезпечує позитивний імідж на міжнародній арені та внутрішню стабільність країни в цілому. Гармонійний розвиток буде притаманний тим державам, у яких належним чином будуть поглиблюватися культурні процеси, адже культура країни є чинником національної консолідації та інструментом просування її зовнішньополітичних інтересів, що в кінцевому результаті покликане забезпечувати її загальноцивілізаційний прогрес.

На даний час в Україні сфера культури не є пріоритетом уваги держави, зважаючи на активні воєнні дії на її території. Недостатність фінансування та нездатність надавати і отримувати якісні послуги у сфері культури, неувага та поступовий занепад до об'єктів культурної спадщини, застаріла інфраструктура та недосконалість залучення приватних інвестицій – ці та інші проблеми, пов'язані із функціонування культурної галузі, негативно впливають на здатність суспільства охороняти та передавати традиції.

У сфері публічного управління України основними проблемами, які стосуються культурної сфери, є децентралізація, демократизація та деідеологізація її державного регулювання. Поряд із цим існують значні труднощі впровадження міжнародних стандартів якості в діяльність органів державної влади й органів місцевого самоврядування.

З метою розв'язання цих та інших проблем варто проаналізувати міжнародний досвід та розглянути можливості його запозичення для української держави.

У міжнародній практиці існують такі моделі публічного управління сферою культури [1]:

– «Меценат», характерна для англосаксонських країн. В рамках цієї моделі діють спеціальні ради мистецтв, які координують і регулюють процедури формування на рівні держави спеціальних фінансових фондів, які повинні розподілятися між галузями культури;

– «Інженер», притаманна країнам Східної Європи. При цій моделі освіта виступає головною метою культурної діяльності, а держава є власником її матеріальної бази.

– «Архітектор», що застосовується у західноєвропейських країнах. Тут культурна політика є невід'ємною складовою загальної державної політики, і

при цьому фінансування сфери культури здійснюється відповідним міністерством чи іншим відповідальним органом державної влади.

– «Помічник» - політика, притаманна США, за якою здійснюється субсидування культурної сфери за кошти держави та стимулювання приватних вкладень в цю сферу.

Так, у США культурна політика є складовою загальної державної політики і ґрунтуються на моральних традиціях протестантизму та принципах індивідуальної свободи, децентралізації та плюралізму. Протягом всього часу існування США публічне управління виробляло різні форми державного регулювання і в 90-і роки було запроваджено принципово нові форми реалізації культурної політики: стратегічне планування і звітність [2]. В країні були створені профільні федеральні ради і агентства, через які уряд здійснює державну підтримку культурної галузі.

Особливість публічного управління культурною сферою Німеччини є те, що в цій країні відсутній такий центральний орган управління як міністерство культури. Основний закон Німеччини зазначає, що культура є справою німецьких земель, які мають суверенітет у галузі культури, проте на федеральному рівні керівництво країни за допомогою органів-посередників дбає про привабливість країни для світу. Фінансування культури здійснюється у децентралізованому порядку. Щодо координуючих та регулюючих органів, то в Німеччині присутня посада Державного міністра у справах культури та ЗМІ, проте вирішальну роль відіграють Інститут міжнародних культурних зв'язків та Інститут Гете.

У Франції культура позиціонується як національне надбання і саме в такому руслі реалізовується публічне управління цією сферою. Держава не втручається в заробітки відомих культурних та мистецьких об'єктів, а державні культурні установи отримують 100% фінансування [3].

Культурна сфера Італії працює на засадах спонсорства на основі дії нового кодексу законів про державні роботи, норми якого спрощують процедури спонсорства на користь культурної спадщини. А в Іспанії існує скоординована робота Міністерства культури та Міністерства інфраструктури, які спільно управляють наповненням фондів за рахунок сплати 1,5% культурного податку. Потім ці кошти спрямовуються на збереження та реставрацію музеїв, театрів, замків та соборів по усій країні [1].

Загалом, в розвинених країнах існує декілька напрямів публічного управління культурною сферою:

- 1) мистецька освіта;
- 2) підготовка управлінського персоналу для галузі культури;
- 3) творчість (робота тих, хто залучений до процесу творчого виробництва);
- 4) розповсюдження мистецького продукту (субсидування медіа та видавничої діяльності, вартості квитків; фінансування вистав, виступів на фестивалях, гастролей);
- 5) безпосереднє збереження культурної спадщини (фольклор, живопис, історичні будівлі, музейні колекції тощо).

Отже, врахування міжнародного досвіду публічного управління сферою культури дає можливість зрозуміти, що Україна може запозичити позитивний досвід у таких напрямках:

- здійснення реформування культурної сфери у напрямі виокремлення пріоритетів культурної політики в рамках децентралізації;
- реалізація моніторингової, координуючої та контролюючої функції Міністерством культури та інформаційної політики України на національному та місцевому рівні у напрямі переформатування культурних подій та заходів, зважаючи на реалії воєнного часу.

Потрібно пам'ятати про важливу роль та значення культури саме зараз, зважаючи на її можливість популяризувати українську ідею у світі, залучати кошти для воєнних цілей та підтримувати у людей відчуття прекрасного у нелегкі часи.

Список використаних джерел:

1. Мерзляк А.В., Огнарбов Є.С. Державне управління сферою культури: вітчизняний та зарубіжний досвід. Публічне адміністрування: теорія та практика. 2017. Вип. 1 (17). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2017_1_4
2. Шостак В.М. Участь держави в культурних процесах: досвід США і України. Культурологія. 2018. № 1. С. 44–48.
3. Колісник Г.М. Зарубіжний досвід державного регулювання соціально-культурної сфери та його адаптація в Україні. Регіональна економіка. 2018. Випуск 1 (129). С. 144 – 147. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2018_1_27.

Лилик Мар'яна Володимирівна

аспірантка кафедри публічного управління та публічної служби Навчально-наукового інституту адміністрування державного управління та професійного розвитку Національного університету "Львівська політехніка"

МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ФАХІВЦІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ЧИННИК МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ

В публічній сфері формується пласт фахівців, покликаних виконувати важливі завдання, покладені на них державою. Тому актуальність володіння належним рівнем міжкультурної компетентності фахівців публічного управління зростає, особливо останніми роками, коли Україна чітко задекларувала євроінтеграційний вектор свого розвитку.

В сучасних умовах фахівець публічного управління повинен володіти широким спектром знань, вмінь та компетентностей, зважаючи на особливості його роботи та завдань, покладених на нього державою. І якраз володіння міжкультурною компетентністю в рамках міжкультурної комунікації є прямим

обов'язком сучасного фахівця з огляду на потребу реалізації євроінтеграційних прагнень України. Адже розвиток міжкультурних компетенцій спеціалістів публічної сфери покликаний сприяти ефективній співпраці партнерів різних країн, комунікації керівництва з представниками культур різних суспільств та налагодженню діалогу з туристами, мігрантами та іншими представниками етносів, відмінних від культури української держави.

Діалог у сучасному мультикультурному суспільстві можливий завдяки розвиненій міжкультурній комунікації. І саме міжкультурна компетентність у різних сферах і, окрема, у сфері публічного управління, є тим інструментом, завдяки якому здійснюється ефективна міжкультурна комунікація. Тут слід зробити акцент на потребі володіння стандартами і нормами, моделями та цінностями певної культури, а також розуміння різних форм участі в тій чи іншій культурі. При цьому потрібно враховувати географічні, психологічні, соціально-політичні, історико-правові та інші особливості комунікативного процесу.

Виходячи із цього, міжкультурна компетентність фахівців публічного управління нами розглядається як сукупність навичок, відповідно до яких формується достатній та ефективний діалог між партнерами та відповідними групами спеціалістів, які є представниками різних економічних, політичних, релігійних, етнічних чи національних груп.

В Статуті ООН з питань освіти, науки і культури в редакції від 12.05.1954 р. (документ №995-014) [4] відмічено, що організація не повинна втручатися у внутрішню діяльність країн, які є її членами, для того, щоб забезпечувалися збереження своєрідності їх культур та їх недоторканість. А норми Загальної декларації прав людини [1] свідчать про те, що кожна людина може реалізовувати свої права у соціально-культурній сфері як член суспільства для того, щоб розвиватися як особистість на основі міжнародної взаємодії країн та національних зусиль окремих держав.

Налагодженню ефективної міжкультурної комунікації та підвищенню рівня міжкультурної компетентності сприяють і норми Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права [3], ратифікованого Україною ще у 1973 році. У ньому йде мова про зобов'язання кожної людини дотримуватися норм цього документу і про право кожного народу на самовизначення та на вільний вибір напрямів розвитку економіки, соціальної сфери і культури. Виходячи із цього, як окремі індивіди, так і працівники усіх сфер України повинні розвивати свій міжкультурний діалог на основі взаєморозуміння, терпимості та дружби між усіма релігійними групами, етнospільнотами, націями та расами.

Поряд із міжнародними нормативно-правовими актами варто згадати і Основний закон української держави. Так, у Конституції України [2] зазначено, що «Держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України» (стаття 11).

Отже, короткий огляд вищезгаданих нормативних документів свідчить про важливість міжкультурної комунікації та набуття міжкультурної компетентності з огляду на глобалізаційні тенденції по всьому світу та об'єктивну необхідність

розвитку комунікативного процесу у всіх сферах життєдіяльності глобалізованого суспільства на основі сприяння взаєморозумінню представників різних культур, визнання культурної різноманітності, терпимості та толерантності.

Таким чином, фахівці публічної сфери покликані реалізовувати міжкультурний діалог відповідно до поставлених перед ними завдань державою. Поряд із цим вони повинні володіти широким спектром вмінь та навичок особистісного та професійного характеру.

Насамперед, у сфері міжкультурної комунікації публічний службовець повинен вміти взаємодіяти з партнерами, які можуть бути представниками різних культур та етносів. Тут мається на увазі і вміння переконувати партнерів та вибудовувати ефективні партнерські відносини, тобто комунікувати з найвищим результатом.

Близькою до цього є здатність ведення взаємовигідного діалогу та готовність фахівців до того, щоб прийняти найефективніше рішення для комунікантів із врахуванням інтересів усіх сторін. Високим рівнем ведення діалогу вважається вміння його учасників чути та сприймати позицію своїх опонентів, оскільки часто представники різних культур та етносів можуть мати діаметрально протилежні позиції стосовно одного і того ж питання, зважаючи на свої культурні особливості. Тому учасники комунікативного процесу повинні розуміти, що вони несуть відповідальність за процес та результати діалогу.

Як і в діловій сфері, так і у сфері публічного управління спеціалісти повинні володіти навичками та вміннями проведення ділових переговорів на найвищому рівні, особливо якщо це стосується переговорів із представниками різних культур. Тобто фахівець повинен вміти аргументувати свою позицію, при цьому враховуючи сильні та слабкі сторони опонента, і на основі цього знаходити найкращі варіанти вирішення того чи іншого питання чи співпраці.

Публічна сфера вимагає чіткості розуміння подій, які відбуваються в ній, тому фахівці повинні вміти обґрунтовувати свою позицію, правильно її представляти, розставляти акценти та аргументувати. Публічні службовці в межах міжкультурної компетентності повинні володіти широким спектром прийомів та методів порівняння та узагальнення з метою пошуку якнайкращих підходів до своїх партнерів, які є представниками інших культур та етносів.

Насамкінець, фахівець публічної сфери повинен бути ефективним конфліктологом і вміти керувати конфліктними ситуаціями, тобто орієнтуватися на припинення чи уникнення непорозумінь. Публічний службовець, вибираючи оптимальну стратегію розв'язання конфліктів, повинен націлюватися на спільність завдань комунікантів та обговорення проблемних питань з максимальним ефектом. При цьому він має налаштовуватися на сприйняття емоцій партнера і контролювати свої емоції.

Таким чином, формування міжкультурної компетентності фахівців публічного управління передбачає наявність у публічних службовців різноманітних рис особистісного характеру та компетентнісних навичок, які здатні поглибити та розширити міжнародну співпрацю в контексті міжкультурної комунікації та підвищити ефективність публічної сфери в цілому.

Отже, завдяки розвиненій міжкультурній комунікації стає можливим діалог у сучасному мультикультурному суспільстві, і якраз міжкультурна компетентність служить її ефективним інструментом. Вона здатна формувати середовище, яке передбачає базовий та вищий рівень на основі таких чинників як мотивація, навички та знання, а також моральна автономія, творчість та критика. Наявність зазначених різноманітних рис особистісного характеру та компетентнісних навичок здатні поглибити міжнародну співпрацю в контексті міжкультурної комунікації та підвищити ефективність публічної сфери.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини / Права людини в Україні: Інформаційно-аналітичний бюлетень Українсько-Американського Бюро захисту прав людини: Випуск 21. Київ, 1998. 455 с.

2. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV. К.: Видавничий дім Скіф", 2006. 48 с.

3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права / Права людини в Україні: Інформаційно-аналітичний бюлетень Українсько-Американського Бюро захисту прав людини: Випуск 21. Київ, 1998. 455 с.

4. Статут ООН з питань освіти, науки і культури (документ №995-014 у редакції від 12.05.1954 р.) / Міжнародні нормативні акти ЮНЕСКО.: URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=c&sp=i&find=1&org=788>. (дата звернення 02.10.2023р.)

Нарівний Микола Миколайович

аспірант кафедри публічного управління та публічної служби Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Публічне управління житлово-комунальним господарством України потребує значної уваги з огляду на сучасні реалії, зокрема, руйнування значної кількості майна внаслідок активних воєнних дій. Запозичення позитивного досвіду реалізації ефективних управлінських дій у цій галузі допоможе українській державі впровадити його та покращити життя своїх громадян.

Значна кількість європейських країн успішно реалізовували програми реформування публічного управління житлово-комунальним господарством шляхом впровадження сучасних інформаційних технологій, приведення нормативно-правової бази, що стосувалася житлових відносин, у відповідність до вимог часу. Наприклад, у Німеччині були прийняті такі нормативно-правові

акти як Закон "Про право власності на житло", Декларація "Про розподіл спільної власності в будинку"; у Польщі – закони "Про охорону прав піднаймачів комунального житла і внесення змін до цивільного Кодексу" та "Про право власності на житло"; у Латвії – Закон "Про квартирну власність, яка виникає тільки в багатоквартирних будинках".

Проаналізуємо особливості публічного управління житлово-комунального господарства деяких європейських країн. Так, у Великій Британії всі об'єкти житлово-комунального господарства знаходяться у приватній власності. Підприємства, які надають житлово-комунальні послуги, контролюються Департаментом регулювання водних послуг та Управлінням газо- та електроенергетичних ринків [3; 4].

У Німеччині публічне управління житлово-комунальним господарством здійснюється на основі формування ринку житлово-комунальних послуг на конкурентних засадах. Зміни в системі органів муніципального самоуправління були зумовлені передачею управлінських функцій приватним компаніям та приватизацією об'єктів житлово-комунального господарства. Функції забезпечення надання житлово-комунальних послуг і управління житловим фондом були покладені на комунальні компанії у формі акціонерних товариств та приватні підприємства.

Реформа польської системи публічного управління житлово-комунальним господарством базувалася на змінах адміністративно-правової моделі його управління. Були прийняті важливі нормативно-правові акти стосовно набуття права власності та приватизації житла і відбулася реорганізація комунальних підприємств в управлінські фірми різних форм власності, яка призвела до зменшення видатків з державних і місцевих бюджетів та управлінського навантаження на органи влади [1].

У Франції в кінці минулого століття надання комунальних послуг було передано у приватний сектор, а більшість об'єктів житлово-комунального комплексу були приватизовані. Житлово-комунальне господарство знаходиться в управлінні комуни як конкретної адміністративно-територіальної одиниці, яка вирішує значну кількість проблем у сфері міського господарства, які стосуються забезпечення комфортного та безпечного життя громадян. Комуни несуть політичну відповідальність за належне утримання та управління об'єктами житлово-комунального комплексу, а управляє ними рада муніципалітету, що обирається на шестирічний термін шляхом проведення виборів, і мер, який, у свою чергу, призначається радою. [2].

Французька модель реформування житлово-комунального господарства притаманна Фінляндії, у якій усіма об'єктами житлово-комунального господарства володіє та управляє муніципалітет, але при цьому підприємства, що надають житлово-комунальні послуги, є приватними. Жителі міст мають право вибирати компанії з надання комунальних послуг та компанії з управління нерухомістю. [2].

Характерним для більшості зарубіжних країн стало впровадження сучасних інформаційних технологій, покликаних уніфікувати систему публічного управління житлово-комунальним господарством. Наслідком цього стало

формування системи електронної взаємодії органів влади із споживачами житлово-комунальних послуг, а також з бізнесом у процесі забезпечення виробництва та постачання таких послуг.

Отже, європейські країни мають успішну самоорганізовану, самофінасовану та самоокупну систему публічного управління житлово-комунальним господарством з мінімальним втручанням органів влади. Їхній досвід свідчить про те, що реформування неможливе без приведення нормативно-правової бази відповідно до вимог часу, залучення населення і бізнесу до процесів управління об'єктами житлово-комунального комплексу та впровадження інформаційних технологій. Саме досвід залучення бізнесу та впровадження інформаційних технологій є важливим для України на шляху до євроінтеграції.

Список використаних джерел:

1. Бриль П.О. Досвід республіки Польща в удосконаленні публічного управління сферою житлово-комунального господарства // Матеріали ХХ Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених "Дні Науки ФСП" (20-21 квітня 2017р., м.Київ) / А.А. Мельниченко, В.А. Прищепа, Є.А. Клейно. К.: ТОВ НВП "Інтерсервіс", 2017. - С. 161-162.

2. Лук'янов В.І. Регіональні аспекти державного регулювання розвитку житлово-комунального господарства / В. Лук'янов // Соціальна економіка – 2017 - №2 - С.120-124.

3. Ofgem: Офіційний сайт. URL: <https://www.ofgem.gov.uk/about-us>

4. Ofwat: Офіційний сайт. URL: <https://www.ofwat.gov.uk/about-us/>

Турчин Катерина Юріївна

аспірантка кафедри публічного управління та публічної служби Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ НА ТЕРИТОРІАЛЬНОМУ РІВНІ

На шляху до євроінтеграції Україна прагне переймати позитивний досвід розвинених країн. Це стосується усіх сфер функціонування народногосподарського комплексу, в тому числі і медичної галузі. Тому вивчення кращих надбань медичної сфери та особливостей надання медичних послуг у напрямі задоволення основних потреб населення є ключовим завданням як держави, так і місцевих органів влади.

У Європі в середньому частка державних видатків на охорону здоров'я складає 72,9%. Найвища питома вага державних витрат на охорону здоров'я спостерігається в таких країнах як Монако, Норвегія, Велика Британія, Люксембург, Швеція, Чехія, Румунія, Хорватія та Естонія (88,5%; 85%; 84%; 83,5%; 81,3%; 84%; 80,3%; 80,1% та 78,7% відповідно). Такий підхід дає можливість стримувати зростання медичних послуг для населення. Разом з тим, часто пацієнт не має можливості сам вибрати медичний заклад чи лікаря, тому що все вирішується в централізованому порядку, а також сама медична система має схильність до монополізму стосовно надання медичних послуг [1].

В той же час у галузях охорони здоров'я діє страхова модель надання медичних послуг, яка заснована на принципах солідарності: компанії, що надають страхові послуги. А споживачі, які вклали кошти у страхові компанії, можуть контролювати їх використання, а також вибрати медичний заклад чи лікаря, отримуючи таким чином ті медичні послуги, на які розраховують. Страхові внески при цьому можуть надходити з Державного бюджету, а також від підприємців за рахунок відрахувань з доходів та від найманих працівників за рахунок відрахувань із заробітної плати.

Загалом, у світі функціонує три основні моделі системи охорони здоров'я:

- приватна модель (найбільш повно представлена у США).
- страхова модель (здебільшого представлена у європейських країнах, зокрема, у Швейцарії, Бельгії, Австрії та Франції, а також у Японії та у деяких країнах Латинської Америки);
- державна модель (найповніше представлена у Великобританії);

Переважно такі моделі у чистому вигляді не функціонують, адже поряд із державною системою часто розвивається напрям приватного медичного страхування. Здебільшого держава впливає та контролює діяльність організацій, що надають медичні та страхові послуги. Так, наприклад, у Великобританії кошти на забезпечення потреб системи охорони здоров'я розподіляються зверху вниз, надходячи в систему з Державного бюджету [1].

В цій країні на охорону здоров'я виділяється близько 10% коштів державного бюджету, в той час як 95% медичних установ належить державі, і це засвідчує високу ефективність надання медичних послуг населенню, які можуть отримувати як громадяни, так і ті, у кого є вид на проживання. Держава контролює цінову політику, тому вартість медичних послуг залишається стабільною. Приватна медицина оплачується як за власний рахунок пацієнтів, так і за рахунок страхових компаній, а значна частка приватних лікарів можуть надавати безкоштовні послуги в лікарнях у певні дні тижня. Пацієнти можуть розраховувати на кваліфіковану допомогу як на платній, так і на безплатній основі [2].

Для осіб, які потребують тривалого лікування, у Великобританії передбачено запровадження механізму персонального бюджету здоров'я відповідно до норм The Health and Social Care Act. При цьому хворі самі можуть визначати структуру медичних послуг та їх обсяги, а також самостійно вести бюджет свого лікування. Але така самостійність бажана не для всіх пацієнтів,

оскільки не кожен може сам управляти своїми фінансами, бо не має належного досвіду і знань, достатніх для ефективного лікувального процесу [3].

Завдяки значним фінансовим вливанням в систему охорони здоров'я, а також науковим відкриттям і фундаментальним медичним дослідженням німецькі заклади охорони здоров'я вважаються лідерами європейської медицини. Система охорони здоров'я Німеччини є представником найбільш розвиненої системи соціального медичного страхування, послугами якої користуються понад 90% населення. Страхові організації реалізують функції обов'язкового медичного страхування через лікарняні каси [4].

Приватні медичні послуги займають близько 45% послуг, які надаються у німецькій системі охорони здоров'я, відповідно до чого існує високий рівень конкуренції між приватними лікарями та медичними закладами. Найвищий рівень медичних послуг притаманний таким містам як Мюнхен, Берлін та Дюссельдорф. На вартість медичних послуг впливає низка чинників, зокрема, таких як кваліфікація лікаря, який проводить лікування та консультування; діагноз пацієнта, його загальний фізичний стан та наявність чи відсутність у нього супутніх захворювань і ускладнень; обраний пацієнтом медичний заклад [2].

Швейцарська медицина практично повністю є приватною. Медичні послуги оплачуються частково за рахунок державних коштів, а частково – завдяки страховкам, якими повинні володіти усі швейцарці або власники виду на проживання. Щодо лікарень, то у Швейцарії послуги надають переважно у невеликих клініках чи у приватних кабінетах, а не у великих медичних закладах. Наприклад, у швейцарській столиці 200 000 населення може розраховувати лише на два медичних заклади [2].

Загалом, міжнародний досвід надання медичних послуг доводить раціональність змішаної форми охорони здоров'я, в основі якої лежить гармонійне поєднання обов'язкового медичного страхування та бюджетного фінансування медицини як додаткового джерела фінансування. Про це свідчить успішний досвід функціонування, наприклад, німецької чи французької систем охорони здоров'я. Увага української держави та органів місцевого самоврядування до здоров'я своїх громадян якраз і повинна проявлятися у побудові такої системи охорони здоров'я, яка би могла враховувати особливості розвитку українського суспільства і надавала би пацієнтам можливість доступу до тих медичних послуг, які їм необхідні.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний досвід реформування системи охорони здоров'я (досвід країн Європейського Союзу) // Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит народного депутата України. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29185.pdf>. (дата звернення 11.10.2023)

2. Криничко Л. Р., Крикун О. Д., Малігон Ю. М. Зарубіжний досвід державного регулювання ринку приватних медичних закладів. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 24. С. 159–164. DOI: [10.32702/2306-6814.2020.24.159](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.24.159)

3. Are personal budgets really the best way to personalise health care? URL: <http://www.kingsfund.org.uk/blog/2011/11/are-personal-budgets-really-bestway-personalise-health-care> (дата звернення 12.10.2023)

4. Розвиток соціальної сфери територіальних громад в умовах адміністративно-фінансової децентралізації / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» ; за ред. С. Л. Шульц. – Львів, 2018. 140 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

Харченко Тетяна Олександрівна

кандидатка економічних наук,
доцентка, доцентка кафедри
публічного управління та
адміністрування Сумського
національного аграрного
університету

ОЦІНКА ПЕРЕДУМОВ ДО ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВЕКТОРУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Поглиблення євроінтеграційних процесів передбачає розширення напрямів впровадження європейських методів та підходів до системи публічного управління. В рамках удосконалення системи публічного управління набуває актуальності визначення векторів державної політики в сфері розвитку аграрного сектора економіки України, спрямованих на гармонізацію політик з ЄС, та обґрунтування відповідних програмних документів [1]. Зауважимо, що європейська система управління розвитком аграрного сектора передбачає виконання певних програм, обов'язковою складовою яких є визначення співвідношення необхідних ресурсів для реалізації програми та результативних показників розвитку. При цьому в Україні також запроваджено систему управління розвитком аграрного сектора в рамках реалізації програм, проте, як показує досвід, результативність виконання визначених програмних показників є низькою [2, с. 34].

Для оцінки передумов до формування концептуальних положень європейського вектору сталого розвитку аграрного сектора економіки України, в умовах гармонізації політик з ЄС, необхідним є дослідження рамкових документів та визначення базового концепту Спільної аграрної політики ЄС (далі – САП). Так, рамковими документами регламентації САП на 2021-2027 роки виступають:

✓ Регламент (ЄС) 2021/2115 Європейського Парламенту та Ради від 2 грудня 2021 р. Даним документом, зокрема, регламентовано умови розробки стратегічних планів в рамках САП [3];

✓ Регламент (ЄС) 2021/2116 Європейського Парламенту та Ради від 02.12.2021 р. В рамках даного документу здійснюється регламентація вимог до фінансування, управління та моніторингу в рамках реалізації САП [4];

✓ Регламент (ЄС) 2021/2117 Європейського Парламенту та Ради від 2 грудня 2021 р. Даним актом внесено зміни та доповнення до Регламентів ЄС № 1151/2012, № 251/2014 та № 228/2013, зокрема, в частині регламентації якості сільськогосподарських продуктів та харчових продуктів, заходів для сільського господарства в найвіддаленіших регіонах Європейського Союзу тощо [5].

✓ Комюніке «Майбутнє виробництва харчових продуктів та сільського господарства» від 29 листопада 2017 року [6].

Представлені нормативні акти окреслюють стратегування в якості базового управлінського підходу до планування сталого розвитку аграрного сектору, визначають напрями підтримки та умови фінансування виробників сільськогосподарської продукції, забезпечують відповідність Цілям сталого розвитку тощо [3-5]. В першу чергу слід зупинитись на Регламенті (ЄС) 2021/2115, котрий виступає ключовим нормативним актом при формуванні аграрної політики ЄС до 2027 року в частині формування цілей та показників; спільних вимог та типів допомоги; умов здійснення прямих платежів та підтримки галузей; базових напрямів розвитку сільських територій; фінансового забезпечення. Окремим блоком Регламенту 2021/2115 визначено вимоги: до розробки національного стратегічного плану, його змісту, умов щодо погодження та оновлення; системи координації та управління; проведення моніторингу, підготовки звітів та здійснення оцінювання. Детальна характеристика умов щодо функціонування системи фінансового забезпечення заходів в рамках САП, управління та контролю видатків (бюджету), регламентація норм щодо безпеки фінансової інформації, особистих даних, рівня публічності звітів тощо містить Регламент (ЄС) 2021/2116 [4]. Додаткова регламентація дискусійних питань щодо міжнародної торгівлі, об'єднань виробників та їх внесків в реалізацію САП, дотримання стандартів щодо якості харчових продуктів, збереження природних ресурсів тощо наведена в Регламент (ЄС) 2021/2117 [5].

В окремій проекції слід розглянути Комюніке «Майбутнє виробництва харчових продуктів та сільського господарства» [6], адже даний документ посилює вплив екологічної складової та інноваційної діяльності в сфері сталого розвитку аграрного сектору. Врахування принципів, регламентованих даним документом, дозволить удосконалити механізми державного регулювання сталого розвитку аграрного сектору в частині забезпечення імплементації Цілей сталого розвитку, дотримання умов Паризької кліматичної угоди, принципів Цілей ЄС щодо клімату та енергії 20-30, пропозицій Єврокомісії щодо зміни управління землями та лісами.

Слід зазначити й про актуалізацію тенденцій щодо децентралізації в умовах практичної реалізації САП на 2021-2027 роки. В даній площині, рамковими актами регламентуються базові параметри САП в розрізі країн-членів, до складу яких, зокрема, входять стратегічні орієнтири розвитку, форми надання підтримки тощо. При цьому рівень відповідальності країн-членів ЄС в рамках

виконання САП лежить в площині досягнення загальної мети, практичної реалізації завдань, впровадження моніторингу та оцінки ефективності державної підтримки сільськогосподарських виробників та аграрної політики. Однак, національні стратегічні плани САП країн-членів не мають суперечити іншим політикам ЄС, потребують погодження з боку Єврокомісії та мають забезпечуватись звітами щодо ефективності реалізації.

Проведений аналіз ключових нормативних актів в сфері реалізації САП на період до 2027 року, дозволив окреслити підґрунтя для формування дієвої системи управління. Так, базовим концептом виступає стратегування, практична імплементація якого, реалізується шляхом розробки національних стратегічних планів країн-членів ЄС. При цьому окрема увага приділяється питанням залучення регіональної влади, партнерів, громадськості тощо до сфери стратегічного планування.

В частині оцінки співставності тенденцій в умовах гармонізації політики України та ЄС, зауважимо, що сучасний стан державного регулювання в Україні характеризується активізацією заходів щодо формування національних стратегій розвитку. В даному контексті аграрний сектор не є виключенням, що, відповідно, актуалізує необхідність детального вивчення підходів до розробки національних стратегічних планів САП (Регламенті (ЄС) 2021/2115). Так, даним нормативним актом регламентовано обов'язковість розробки та затвердження національного стратегічного плану для кожної країни-партнера, визначено єдиний період їх функціонування - з 01.01.2023 р. по 31.12.2027 р. та цільові орієнтири. За потреби, окреслено можливість розробки внутрішніх регіональних планів при дотриманні ключової вимоги щодо їх відповідності національному плану та його представлення в якості складової частини. При цьому не менш важливим залишається й питання узгодження політик в сфері регіонального розвитку, зміни клімату, охорони навколишнього середовища в рамках здійснення фінансування заходів САП. Враховуючи відсутність затвердженої концепції сталого розвитку аграрного сектору економіки України, наявність різновекторних підходів в сфері державного регулювання щодо пріоритетності розвитку аграрного сектору та сільських територій, першочерговим є визначення стратегічних напрямів гармонізації державної політики сталого розвитку аграрного сектору до концепції САП.

Список використаних джерел:

1. Ковальова О. В. Інституційні форми організації управління розвитком аграрного сектора. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. Полтава, 2012. № 4. С. 121–126.

2. Луцків О.М. Програмно-цільовий підхід до управління регіональним розвитком. *SOCIO-ECONOMIC PROBLEMS OF THE MODERN PERIOD OF UKRAINE*. 2018. Випуск 1 (129). С. 33-38.

3. Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the common agricultural policy (CAP Strategic Plans) and financed by the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and by the European

Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Regulations (EU) No 1305/2013 and (EU) No 1307/2013 URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R2115> (дата звернення: 10.11.2023 р.)

4. Regulation (EU) 2021/2116 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy and repealing Regulation (EU) No 1306/2013 URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R2116> (дата звернення: 10.11.2023 р.)

5. Regulation (EU) 2021/2117 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 amending Regulations (EU) No 1308/2013 establishing a common organisation of the markets in agricultural products, (EU) No 1151/2012 on quality schemes for agricultural products and foodstuffs, (EU) No 251/2014 on the definition, description, presentation, labelling and the protection of geographical indications of aromatised wine products and (EU) No 228/2013 laying down specific measures for agriculture in the outermost regions of the Union URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R2117> (дата звернення: 10.11.2023 р.)

6. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS The Future of Food and Farming URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017DC0713> (дата звернення: 10.11.2023 р.)

Янишівський Тарас Ярославович

аспірант кафедри державної політики та врядування Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

**МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ БОРОТЬБИ З
ТЕРОРИЗМОМ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Сучасне світове співтовариство переживає неспокійні часи, коли гібридні загрози, такі як тероризм, сепаратизм та екстремізм, стають все більшою проблемою для сталого розвитку країн, регіонів та громад. Для боротьби з ними на національному рівні створюються різноманітні органи, метою діяльності яких є зменшення шкідливого впливу цих явищ. Крім того, держави створюють міжнародні організації для того, щоб об'єднати власні зусилля та поділитися корисним досвідом. Однак, варто розуміти, що у першу чергу прояви тероризму та екстремізму зачіпають звичайних жителів громад, яким не пощастило опинитися у епіцентрі подій. Саме тому варто дослідити те, які механізми існують на регіональному рівні у інших країн світу у сфері боротьби з

тероризмом, та як органи місцевого самоврядування в Україні можуть поглибити співробітництво з місцевими органами цих країн для того, щоб вдало перейняти цей досвід.

Однією із головних країн у сфері боротьби з тероризмом вважаються Сполучені Штати Америки, адже початком сучасної ери поширення міжнародного тероризму можна назвати саме 11 вересня 2001 року, коли терористи зруйнували Всесвітній торговий центр у Нью-Йорку. Після цих подій у США створили цілу низку федеральних органів, які були покликані боротися з тероризмом - Міністерство національної безпеки, Рада внутрішньої безпеки та інші [5, с. 223]. Однак, досить мало уваги було приділено розширенню повноважень та компетенцій влади штатів та громад. Суттєвих змін зазнало фінансування поліції та рятувальників, однак наслідки цього є досить неоднозначні, адже ще із початку 2000-х у США поширеною є думка, що це тільки посилює напруження у суспільстві та збільшило проблему поліцейського свавілля [3].

Дещо кращим, на моя думку, прикладом для переймання досвіду та поглиблення співробітництва у сфері боротьби з тероризмом та сепаратизмом є Європейський Союз. ЄС активно працює над забезпеченням безпеки своїх громадян і боротьбою з тероризмом. Крім того, сепаратизм є серйозною загрозою для стабільності в ЄС. Часто в країнах ЄС сепаратизм та тероризм тісно пов'язані, тому ЄС бореться з цими явищами у комплексі. Найбільшу проблему сепаратистського тероризму мають такі регіони, як Каталонія та Країна Басків в Іспанії та Корсика у Франції. Саме на ці країни припадає велика частка терактів у Європі [4, с. 150]. ЄС намагається сприяти діалогу та мирному вирішенню конфліктів, підтримуючи суверенітет та територіальну цілісність Іспанії та Франції. Важливим аспектом вирішення сепаратистських конфліктів є забезпечення соціальної та економічної інтеграції регіонів, що може допомогти зменшити мотивацію до розділення від країни [6].

Після терактів 11 вересня 2001 року у США та 11 березня 2004 року в Іспанії ЄС спрямували значні зусилля на боротьбу з проявами тероризму та екстремізму. Для ефективної боротьби з тероризмом у 2005 році ЄС прийняла Стратегію з протидії тероризму, головним аспектом якої було покладення головної відповідальності за боротьбу з тероризмом на держави-члени ЄС, які повинні зміцнювати національний потенціал, поліпшувати співробітництво та заохочувати міжнародне партнерство, в тому числі й на локальному рівні [7, с. 72].

Європейський Союз покладає значну роль саме на регіональну та місцеву владу у тому, щоб першими реагувати на загрози тероризму. Для цього у ЄС було створено багато планів дій та стратегій, які мають допомагати їм у цьому. Зокрема, План дій щодо підтримки захисту громадських місць, прийнятий у 2017 році, допомагає громадам передбачати нові загрози та запобігати радикалізації шляхом спрямування коштів на покращення планування міст. Протягом останніх років громадські місця в містах ЄС постійно ставали об'єктами терористичних атак. Вони часто здійснюються з повсякденними речами, такими як транспортні засоби, які використовуються для наїзду на натовп. Єврокомісія співпрацює з

містами та регіонами через Партнерство для безпеки в громадських місцях згідно з Міською програмою для ЄС та цим Планом дій. Пріоритетами Партнерства є міське планування та дизайн для створення безпечніших міст, розвиток технологій для управління безпекою та спільного використання публічного простору [2].

Щоб посилити запобігання терактам і підтримати громади країн ЄС, План дій Єврокомісії щодо підтримки захисту громадських місць визначає заходи для сприяння обміну найкращими практиками та залученню приватного сектору до цієї роботи. Крім того, у цьому документі визнали важливість міжнародного співробітництва, зокрема зі США, у таких сферах як виявлення вибухових пристроїв [1].

Для допомоги громадам у різноманітних питаннях, які стосуються боротьби з тероризмом, Європейська Комісія періодично розробляє посібники та гайдлайни. Зокрема, за останні кілька років було видано Посібник про захист публічних місць від терористичних атак та Посібник ЄС щодо захисту місць культу. Крім того, прийнята у жовтні 2021 року Стратегія щодо антисемітизму покликана покращити безпеку єврейських громад та культових місць. Зараз іде робота над створенням Ініціативи ЄС щодо безпеки та стійкості міст (*EU Pledge on Urban Security and Resilience*), яка би встановила основні принципи та цілі для місцевих органів влади щодо захисту громадських просторів. Міста, які беруть участь у Ініціативі, стануть частиною загальноєвропейської ініціативи «Міста проти радикалізації та тероризму», за допомогою якої Комісія сприятиме обміну передовим досвідом і підтримці проектів, які ведуть міста [2].

Завдяки розробці цих спільних проектів, ініціатив та обміну передовим досвідом ЄС суттєво просунулися вперед у допомозі громадам протистояти тероризму. Тепер місцева влада в ЄС може відігравати значну роль у покращенні захисту громадських місць.

Підводячи підсумки можна сказати, що боротьба з проявами тероризму, сепаратизму та екстремізму на регіональному та місцевому рівнях містить в собі багато проблем, пов'язаних з обмеженими можливостями, які мають громади на відміну від центральної влади. На прикладі США можна побачити, що не існує легкого вирішення цієї проблеми, а також що важливо враховувати досвід інших країн та разом знаходити рішення сучасним викликам. Дослідивши досвід ЄС у цій сфері можна лише позаздрити громадам країн-членів ЄС в тому, що вони мають розроблені програми боротьби з тероризмом та можуть легко ділитися досвідом одне з одним в межах ЄС на різноманітних форумах та платформах. Рівень розвитку ЄС у цьому питанні також підводить до висновку, що ефективна міжнародна співпраця є запорукою ефективної політики боротьби з тероризмом. Органам місцевого самоврядування в Україні потрібно продовжувати співпрацю та обмін досвідом, щоб досягти більшої ефективності в боротьбі з цими загрозами і забезпечити безпеку на локальному та регіональному рівнях. А центральним органам влади потрібно продовжувати рухатися до більш поглибленої інтеграції з ЄС, адже тільки так українські громади зможуть ефективно співпрацювати з громадами Європи.

Список використаних джерел

1. Action Plan to support the protection of public spaces. Brussels, 18.10.2017 COM(2017) 612 final. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2020-09/20171018_action_plan_to_improve_the_protection_of_public_spaces_en.pdf
2. Counter terrorism and radicalisation. Веб-сайт Європейської комісії. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/counter-terrorism-and-radicalisation/protection_en (дата звернення: 08.11.2023)
3. Want Real Homeland Security? Give State and Local Governments a Real Voice. *The Heritage Foundation*, 20 September 2010. URL: https://thf_media.s3.amazonaws.com/2010/pdf/bg2467.pdf (дата звернення: 08.11.2023)
4. Гуцало М. Європейська політика безпеки у сфері протидії тероризму. *Політичний менеджмент*, 2010. № 1. С. 147-154, URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/hutsalo_уєвропейська.pdf (дата звернення: 08.11.2023)
5. Мокляк В. В. Сучасний досвід США у запобіганні тероризму. *Питання боротьби зі злочинністю: Збірник наукових праць*, 2017. №34. С. 219–229
6. Резнікова О. Міжнародний досвід боротьби із сепаратизмом: висновки для України. *Національний інститут стратегічних досліджень*, 2016. 52 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-01/Separatism_druk-8a53a.pdf (дата звернення: 08.11.2023)
7. Ярмош О. В., Хом'якова М. Є. Міжнародний тероризм та особливості боротьби з ним на регіональному рівні на прикладі ЄС та ШОС. *International Relations. Economics. Country Studies. Tourism*. 2020. С. 69–76

СЕКЦІЯ 4. МЕНЕДЖМЕНТ І ПІДПРИЄМНИЦТВО В ЧАС ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Веретельніков Ігор Олегович

аспірант кафедри економічної політики та менеджменту Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

ПІДХОДИ ДО ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Банківський сектор виконує критично важливу роль у перерозподілі фінансових ресурсів між державою, підприємствами та домогосподарствами, і, відповідно, становить одну з ключових складових економічної системи. Його основною функцією є концентрація фінансових ресурсів, які потім маршрутизуються через кредитні механізми у стратегічно важливі галузі економіки. Загалом, більш як 90% фінансових потоків в економіці проходять через банківський сектор.

Необхідність і важливість втручання держави у функціонування банківського сектору підтверджується тим, що ефективна робота банківського сектору є основою підвищення конкурентоспроможності національної економіки та запорукою довгострокового економічного зростання. Так, банки є основним джерелом інвестування фінансових ресурсів в економіку країни та важливим фактором забезпечення ефективного здійснення відтворювальних процесів в економіці. Крім цього, через банківську систему здійснюється перерозподіл тимчасово вільних коштів суб'єктів ринку на галузевому, міжгалузевому, регіональному та державному рівнях.

Держава зобов'язана регулювати діяльність банківського сектору з кількох ключових причин, які відображають її зобов'язання забезпечувати стабільність фінансової системи та захищати інтереси громадян і економіки загалом. Аргументами цього твердження вважаємо такі:

1) Державна регуляція спрямована на запобігання кризам та збереження фінансової стабільності. Кризи у банківському секторі можуть впливати на всю економіку, викликаючи руйнування довіри населення та фінансові труднощі.

2) Держава створює та підтримує страхову систему депозитів, щоб гарантувати повернення певної суми грошей клієнтам у випадку банкрутства банку. Це сприяє збереженню довіри до банків.

3) Регулювання допомагає уникнути надмірного кредитування, що може викликати проблеми у вигляді несплати кредитів та загрози для фінансової стійкості.

4) Державна регуляція гарантує, що банки надають високоякісні фінансові послуги та не порушують права клієнтів.

5) Держава веде макропруденційний нагляд за фінансовою системою в цілому, оцінюючи ризики та вживаючи заходів для їх запобігання.

6) Держава встановлює стандарти та процедури для запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму через банківську систему.

7) Держава забезпечує антимонопольне регулювання, контролюючи концентрацію ринку та вживаючи заходів для підтримки конкуренції, що сприяє інноваціям та покращенню обслуговування клієнтів.

8) Держава контролює грошовий обіг, впливаючи на нього через центральний банк, встановлюючи відсоткові ставки та інші інструменти монетарної політики.

Всі ці заходи спрямовані на збереження стабільності фінансової системи, захист інтересів громадян та економічний розвиток країни.

Системне бачення необхідності і особливостей режиму державного регулювання банківської діяльності представлено у дослідженні [1], у якому визначені такі умови та чинники:

- банки є агентом реалізації грошово-кредитної політики і формування пропозиції грошей, тобто виконують важливі економічні функції;
- наявність асиметричної інформації на банківських ринках, що збільшує ризики ухвалення помилкових рішень;
- нездатність вкладників проконтролювати банки;
- вагома соціальна ціна банкрутства банків;
- ризиковість діяльності і потенційна нестабільність банківського бізнесу;
- банківський бізнес особливо приваблює шахраїв і шукачів легкої наживи;
- тенденція до монополізації банківської сфери;
- перехід банків на міжнародну систему фінансової звітності;
- міжнародний характер і глобалізація банківської діяльності [1, с.43].

Крім зазначених чинників, слід також враховувати, що банківська система держави знаходиться під значним тиском корпоративних інтересів комерційних банків, їхніх власників, тому постійне втручання держави необхідне для нормального функціонування банківського сектору економіки країни.

Досліджуючи сутність державного регулювання діяльності банків, вчені дотримуються дещо різних підходів. Зокрема, А. Пугач та Н. Демчук вважають що це комплекс заходів, яких вживають відповідні державні органи для підтримання стабільності та ефективності банківської діяльності, обмеження негативних наслідків різноманітних ризиків [3, с. 41]. У той же час, М. Коваленко трактує це поняття більш широко і пропонує розглядати державне регулювання банківського сектора як комплекс заходів, які вживаються державою для координації правових, організаційних та економічних відносин в усіх банківських установах, і має на меті досягнення цілей її соціально-економічного розвитку [2].

Держава у процесі регулювання діяльності банківського сектора виконує низку функцій, які мають на меті забезпечення стабільності, прозорості, безпеки

та ефективності банківської системи. На нашу думку, серед основних функцій державного регулювання банківського сектора слід виокремити такі:

1. Моніторинг і нагляд за банками. Держава здійснює постійний моніторинг та нагляд за фінансовою діяльністю банків, гарантуючи їхню стабільність та відповідність встановленим нормам. Це включає контроль фінансових показників, оцінку ризиків, вимоги до капіталу, проведення аудиту та інші аспекти їхньої роботи.

2. Регулювання нормативно-правового середовища. Держава розробляє та приймає законодавство, встановлює правила та стандарти, які охоплюють капітал, ліквідність, кредитування, звітність, антикорупційні заходи та інші аспекти роботи банків.

3. Ліцензування та контроль діяльності. Держава ліцензує та контролює діяльність банків та інших фінансових установ, встановлюючи вимоги до кваліфікації керівництва, обов'язковий рівень капіталу, розкриття власників та дотримання інших нормативних вимог.

4. Захист прав споживачів. Держава розробляє та впроваджує законодавство, яке захищає права клієнтів банків, включаючи вкладників. Це охоплює правила компенсації збитків, забезпечення конфіденційності фінансових даних та забезпечення доступу до інформації.

5. Мінімізація фінансових ризиків. Держава встановлює механізми для мінімізації фінансових ризиків, включаючи системи моніторингу ризиків, проведення стрес-тестів банків, розробку кризових планів та інші заходи для зменшення системних ризиків.

6. Регулювання міжнародних відносин. Держава встановлює правила та контролює міжнародні фінансові відносини, зокрема переказ коштів, валютний контроль та дотримання міжнародних фінансових стандартів.

Такий комплекс заходів забезпечує ефективне функціонування банківського сектора та збереження стабільності в фінансовій системі.

Переваги державного регулювання банківського сектору виявляються у тому, що обґрунтоване втручання держави сприяє уникненню фінансових криз, зменшує ризики банкрутства фінансових установ, сприяє утриманню довіри клієнтів до банківської системи та гарантує надійність депозитів і фінансових послуг. Воно також дозволяє захищати права та інтереси клієнтів банків шляхом забезпечення конфіденційності фінансових даних, гарантій чесної та прозорої практики банківської діяльності, контролю якості послуг і забезпечення доступності фінансових послуг для всіх верств населення. Загалом, державне регулювання допомагає запобігати системним ризикам, таким як руйнування банків, передача фінансових криз через систему, неплатоспроможність банків тощо.

Отже, банківський сектор може повноцінно функціонувати виключно у межах системи державного регулювання економіки і повинен бути об'єктом уваги з боку держави, оскільки банківська система загалом, та банківський сектор, зокрема, є важливим каталізатором економічного розвитку, сприяючи залученню інвестицій, кредитуванню підприємств та підтримці фінансової стабільності.

Державне регулювання банківського сектора набуває особливо важливого значення в умовах війни, коли рівень нестабільності та невизначеності у зовнішньому середовищі функціонування банків значно підвищується. У таких обставинах від держави вимагається прийняття оперативних і ефективних рішень. Реалізація цих рішень необхідна для забезпечення стабільності та безпеки фінансової системи, а також для захисту інтересів споживачів і підтримки економічного розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Кльоба Л.Г., Кльоба В.Л., Кльоба Р.Л. Умови та чинники державного регулювання банківської діяльності. *Економіка та держава*. 2013. № 9. С. 42-45. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2013/12.pdf (дата звернення: 19.10.2023)
2. Коваленко М. М. Механізм державного регулювання банківського сектору економіки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук з держ. упр. : 25.00.02. Рівне, 2014. 40 с.
3. Пугач А.М., Демчук Н.І. Державне регулювання банківського сектору в умовах економічної кризи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 22(3). С. 38-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_22%283%29__11 (дата звернення: 7.11.2023)

Войтик Олександра Євгенівна

кандидатка наук з державного управління,
доцентка, доцентка кафедри публічного
управління та публічної служби
Навчально-наукового інституту
адміністрування, державного управління
та професійного розвитку Національного
університету “Львівська політехніка”

ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВДОСКОНАЛЕННЯ

В сучасних умовах децентралізаційних перетворень в Україні місцеві органи влади отримують нові права, повноваження та відповідальність відносно тої ролі та функцій, які вони покликані виконувати перед державою та населенням. Відповідно до цього розширюється та оновлюється спектр управлінських дій, які вони повинні реалізовувати, що зобов'язує органи місцевого самоврядування особливу увагу приділяти прийняттю якісних та ефективних управлінських рішень в межах своєї компетенції.

Процес прийняття управлінських рішень характеризується як складний процес, який у загальному розумінні слід розглядати за такими двома напрямками: нормативний, відповідно до якого рішення приймаються на основі

визначених норм, стандартів та нормативів; поведінковий, в рамках якого суб'єкти управління приймають рішення на основі певного досвіду. Управлінські рішення в органах місцевого самоврядування повинні прийматися, виходячи із потреби їх розгляду у складі єдиного управлінського процесу, доцільності, обґрунтованості та раціональності.

Прийняття управлінських рішень в органах місцевого самоврядування, базується на розгляді інформації, її аналізі та підбитті підсумків з позиції комплексності та єдиності управлінського процесу. Це означає, що всі етапи взаємопов'язані між собою та поєднані нерозривними зв'язками, що в комплексі дозволяє вирішити завдання, поставлені перед управліннями.

Прийняття управлінських рішень – це процес, який повинен бути раціональним, тобто продукувати максимально обґрунтовані рішення навіть тоді, коли суб'єкти-управлінці володіють мінімальними ресурсами для їх ухвалення. Відповідно до цього процедура прийняття рішень має бути добре продуманою та передбачати ідеальний алгоритм для своєї реалізації.

У найзагальнішому вигляді модель раціонального прийняття управлінських рішень в органах місцевого самоврядування повинна передбачати такі етапи як підготовка до розроблення управлінського рішення, його безпосередня розробка, ухвалення та реалізація [1].

На етапі підготовки управлінням необхідно зібрати потрібну інформацію про ситуацію, яка слугуватиме аналітичним матеріалом для майбутніх рішень. Менеджери визначаються з обґрунтуванням цілей, їх ранжуванням за пріоритетами, визначенням критеріїв оцінки та будують на цій основі дерево цілей. Після цього здійснюється розробка системи оцінювання на основі визначення порівняльних пріоритетів та оцінок, розроблення умов тендерів та виявлення чинників, які характеризують територіальний розвиток в межах підвідомчості тих чи інших органів місцевого самоврядування, а також формування рейтингів, індикаторів та індексів, що будуть використовуватися при прийнятті управлінських рішень.

Володіючи необхідним набором даних та інструментів для їх оцінки, суб'єкти управління повинні виявити чинники, які сприятимуть територіальному розвитку, та можливості його оптимального ресурсного забезпечення. Після цього потрібно здійснити діагноз ситуації на основі розуміння проблем, які існують на даний час на певній території, та оцінки їх впливу на її майбутній розвиток і забезпечення потреб населення, а також спрогнозувати розвиток ситуації, базуючись на сучасних методах прогнозування.

Розробка управлінських рішень як наступний етап передбачає обґрунтування альтернативи та відбір варіантів того, яким чином управлінські впливи будуть відбиватися на управлінських рішеннях в майбутньому. Після цього необхідно розробити можливі напрями розвитку ситуації відповідно до розглянутих альтернатив, використовуючи при цьому експертні прийоми та ситуаційний аналіз обставин, що склалися. Насамкінець потрібно здійснити експертну оцінку впливів, від яких залежить прийняття управлінських рішень [2].

Після розробки управлінці ухвалюють прийняті рішення, що становить суть наступного етапу. Він передбачає узгодження цих рішень в колективі на базі експертних оцінок та ухвалення їх особами, відповідальним за їх реалізацію.

Щодо реалізації як заключного етапу прийняття управлінських рішень, то вона передбачає послідовність та структуру розробки плану дій, строки їх виконання, залучення необхідних ресурсів та застосування різноманітних стимулів для ефективного виконання зазначених рішень. Після цього необхідно здійснити контроль з метою можливої необхідності коригування управлінських планів, а також провести аналіз сильних та слабких сторін ситуації, що склалася внаслідок прийняття та реалізації управлінських рішень. На цьому етапі слід виявити перспективи та додаткові можливості територіального розвитку в межах управлінських повноважень тих чи інших органів місцевого самоврядування, а також оцінити додаткові ризики, які можуть бути внаслідок реалізації прийнятих управлінських рішень [3].

Таким чином, прийняття управлінських рішень в органах місцевого самоврядування є складним процедурним процесом і не позбавлене труднощів та проблем під час розгляду, аналізу та ухвалення тих чи інших питань. Зокрема, мова йде про ефективність реалізації управлінських функцій, які умовно можна поділити на спрямувальну, забезпечувальну, координувальну та стимулювальну. В рамках реалізації зазначених функцій управлінці часто мають справу з некоректно поставленими цілями та завданнями, визначенням механізмів їх реалізації, координацією та виконанням поставлених завдань і створенням сприятливих умов для функціонування управлінського персоналу загалом.

Поряд із проблемами, пов'язаними із суто процедурними моментами існують і інші невіршені на сьогодні питання, які перешкоджають якісному та повноцінному прийняттю управлінських рішень в органах місцевого самоврядування. Сюди варто віднести: недосконалість інституційного та організаційного забезпечення регіонального розвитку, що безпосередньо призводить до проблем, пов'язаних із управлінськими процесами; значна централізація бюджетних ресурсів, що призводить до фактичної неспроможності органів місцевого самоврядування ефективно вирішувати покладені на них завдання; недосконалість моніторингу виконання стратегій регіонального розвитку; недосконалість підготовки управлінських кадрових ресурсів для органів місцевого самоврядування; неврахування потреб територіального розвитку при прийнятті управлінських рішень за рахунок недостатнього інформаційного, ресурсного, матеріального, фінансового, технологічного та кадрового забезпечення прийняття управлінських рішень.

Ці та інші питання впливають на якість рішень, які приймаються на рівні органів місцевого самоврядування. З метою їх вирішення необхідно: покращити процес планування діяльності органів місцевого самоврядування відповідно до потреби вдосконалення їх кадрового забезпечення; розробляти цілі та напрями роботи для органів місцевого самоврядування на науковій основі для того, щоб вони могли ефективно працювати та приймати обґрунтовані управлінські рішення; поряд із цим впевнено використовувати та впроваджувати підходи до наукової організації суто управлінської праці при формуванні управлінських

рішень в органах місцевого самоврядування; покращувати підготовку кадрів, відповідальних за прийняття управлінських рішень із врахуванням умов розвитку сучасного суспільства; застосовувати інноваційні технології та підходи у процесі прийняття управлінськими рішення в органах місцевого самоврядування, а також активно застосовувати при цьому сучасне програмне забезпечення; розробляти критерії оцінки ефективності прийняття управлінських рішень органами місцевого самоврядування, здатні забезпечити найвищу якість зазначеного процесу; удосконалювати кадрове, матеріально-технічне та фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування та виводити їх на рівень самодостатності у процесі свого функціонування.

Отже, реалізація вказаних кроків дасть можливість перевести процес прийняття управлінських рішень в органах місцевого самоврядування на якісно новий рівень. При цьому слід зважати на те, що управлінські рішення приймаються для широкого загалу і стосуються різних верств населення, тому вони повинні максимально охоплювати інтереси людей, що проживають на тій чи іншій території. До того ж, сьогоденні реалії є свідченням того, що ці рішення приймаються в умовах невизначеності, зважаючи на значні трансформаційні зміни українського суспільства, кризові явища в країні та регіонах, зумовлені війною, нестабільну політичну та економічну ситуацію тощо. Тому помилкові рішення можуть негативно вплинути на розвиток як громад, так і держави в цілому.

Відповідно, прийняття управлінських рішень в органах місцевого самоврядування є надзвичайно важливим для забезпечення ефективного функціонування не лише територіальних громад чи регіонів, але й країни в цілому. Тому ці процеси необхідно організовувати таким чином, щоб їх результати позитивно впливали на підвищення стандартів якості життя населення, надання йому якісних послуг у публічній сфері, а також на сталий розвиток громадянського суспільства та добробут держави в цілому

Список використаних джерел:

1. Ваганова Л.В., Юричина І.А., Карпанасюк О.С. Управлінське рішення як форма реалізації організаційної функції державного управління. Вісник Хмельницького національного університету. 2022. №1. С.94-98. DOI: 10.31891/2307-5740-2022-302-1-16

2. Коврига О.С. Процес прийняття управлінських рішень у публічному управлінні. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. Том 30 (69). №4. 2019. С.67-72. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2019.4/12>

3. Лащук Я.М. Організаційний механізм прийняття управлінських рішень у публічній сфері. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 16. С. 113–117. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.16.113

Гавінський Руслан Олегович

аспірант кафедри державної політики та
врядування Навчально-наукового
інституту Національного університету
«Львівська політехніка».

Ревич Андрій Володимирович

аспірант кафедри державної політики та
врядування Навчально-наукового
інституту Національного університету
«Львівська політехніка».

ПРИНЦИПИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ВУДРО ВІЛЬСОНА: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Повномасштабна війна росії проти України ставить перед Україною завдання глибокого реформування суспільних відносин та відповідно управлінського апарату. Протягом більше тридцяти років Україна намагалася відійти від радянського тоталітарного минулого і багато що їй вдалося. Сам факт того, що Україна успішно протистоїть колись другій державі світу за військовим потенціалом свідчить про стійкість урядових структур та громадянського суспільства. Однак, як показує перебіг війни, і як заявляє військово-політичне керівництво цього недостатньо. Щоб перемогти Україна має зміцнювати і розвивати свій потенціал і ґрунтовно реформувати свою систему публічного врядування.

Україна є не першою країною, яка стоїть перед завданням побудови модерної системи публічного врядування. Врахування теоретичних напрацювань в інших країнах може допомогти швидше та якісніше виконати це завдання. Пропонуємо звернути увагу на ідеї американського науковця та президента Вудро Вільсона [1], які, попри більш ніж столітню давність залишаються актуальними до цього дня.

Перш за все, зазначає Вільсон, публічне адміністрування повинно узгоджуватися з політичними стандартами і конституційними принципами. Якщо ми хочемо відповісти на питання, яким повинне бути публічне адміністрування, нам потрібно мати відповіді на питання у чому сенс врядування, яка природа політичних утворень, що таке верховна чи народна влада. Питання монархій та демократій, олігархії та рівності, привілеїв та справедливості завжди передували вивченню і моделюванню механізмів управління. Питання здобуття влади завжди передує питанню як її використовувати. Для нас це означає, що будь яким реформам адміністрування має передувати утвердження стійкої демократичної політичної системи.

Вільсон наголошує на необхідності детального вивчення теоретичних напрацювань інших країн в минулому. Для нього, як для американця, це була європейська наука, для нас – це європейська і американська. В Україні намагаються часто винайти український «велосипед». Величезна кількість

наукових дисертацій стосуються «обґрунтування теоретико-методологічних засад», тоді як усі теоретико-методологічні засади уже давно сформульовані. Потрібно просто їх вивчати і досліджувати, і наповнювати власним «духом свободи».

Вільсон виділяє три етапи розвитку врядування, які притаманні передовим країнам: епоха абсолютного правління, епоха створення конституції, яка ліквідує абсолютизм і заміняє його народним контролем, розвиток управлінських систем в умовах конституції. Країни, які пройшли всі три етапи основним своїм завданням ставлять підвищення спільного добробуту. Відповідно до цієї моделі Україна підходить до завершення другого етапу. Вступ до Європейського Союзу та євроатлантична інтеграція мають завершити етап конституційного становлення. Тепер на перший план має вийти побудова системи публічного адміністрування.

Потрібно чітко розмежовувати адміністрування і політику. Політики і громадськість мають зберігати контроль над управлінськими структурами, але вони не повинні втручатися безпосередньо у прийняття управлінських рішень. В Україні здійснено розмежування між політичними посадовцями і публічними службовцями, однак боротьба за незалежність різних антикорупційних структур – це теж боротьба за відокремлення політики від інших функціональних сфер. Знаходження балансу між громадською чи політичною участю та професійним виконанням управлінських функцій є одним з ключових завдань науки публічного адміністрування.

Правильне врядування має передбачати чіткий розподіл обов'язків і повноважень. «Наука про публічне адміністрування з філософської точки зору пов'язана з вивченням правильного розподілу конституційних повноважень. Щоб бути ефективною, вона повинна відкрити найпростіші механізми, за допомогою яких можна було б безпомилково визначити обов'язки офіційних осіб, тобто найкращий спосіб, який би міг розділити повноваження, не обмежуючи свободу дій, і з максимальною чіткістю визначити обов'язки»[1; с.213]. Чіткий розподіл повноважень і відповідальності є ключовою ознакою західних систем управління. За кожним рішенням стоять конкретні люди, це не абстрактна «влада», це завжди президент чи міністр, чи інша конкретна посадова особа. Не визначена відповідальність призводить до безвідповідальності і влада стає небезпечною.

Публічне управління повинно залучати кращих людей і займатися їх професійною підготовкою. «Питання для нас стоїть так: як потрібно управляти ієрархічною структурою зверху донизу, щоб публічна служба зацікавила чиновника в плані служіння суспільству, а не начальству, найкращим способом використовуючи свій талент та совість? Як зробити так, щоб служба була для нього цікавою і в плані значного підвищення його добробуту, щоб задовольняла його амбіції і найголовніше, щоб вона підвищувала гідність і формувала характер людини?»[1; с.221].

Як бачимо, проблеми, які стояли перед публічним управлінням в кінці ХІХ століття в Америці, все ще залишаються актуальними для України. Вивчення праць американських дослідників могло б прискорити для нас їх вирішення.

Список використаних джерел:

1. Wilson W. (1887) The Study of Administration. *Political Science Quarterly*, Vol.2, No. 2 (Jun., 1887), pp. 197-222.

Горборукова Анастасія Андріївна

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Навчально-наукового інституту архітектури та дизайну Національного університету «Львівська політехніка»

Науковий керівник

Пекарчук Оксана Петрівна

кандидатка архітектури, доцентка кафедри архітектурного проектування, інституту архітектури та дизайну Національного університету «Львівська політехніка»

ІНТЕГРАЦІЯ МИСТЕЦЬКОЇ ПРАКТИКИ У СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ МІСТ

Війна завжди супроводжується масштабними руйнуваннями будівель та інфраструктури, що створює глибоку культурну та економічну кризу для міста та його мешканців. У контексті післявоєнної відбудови виникає необхідність розробки унікальних стратегій, спрямованих на об'єднання технічного та творчого потенціалу для досягнення сталого розвитку. Особливу роль у цьому відіграє мистецька практика та її інтеграція у стратегії відновлення міст.

Співпраця між технічними експертами та митцями створює нові перспективи для розробки унікальних рішень. Проекти, які поєднують технологічні досягнення та мистецькі вираження, стають символами стратегій відновлення міст, сприяючи їхньому розвитку. Успішне функціонування мистецьких кластерів вимагає ефективного партнерства між публічним та приватним секторами. Це партнерство сприяє взаємодії між різними галузями та визначає ефективні шляхи вирішення проблем міського розвитку. Такий підхід дозволяє максимізувати соціальні та економічні вигоди для всієї громади.

Лейпцизька Хартія започаткувала зміну парадигм у розвитку міст, що створило підґрунтя для європейської міської політики в контексті «розумного міста». Впровадження інноваційних рішень та технологій стає ключовим елементом для збереження конкурентоспроможності. Ці інновації можуть включати як технічні рішення, так і новаторські підходи. "Розумне місто" – це концепція, де гармонійно поєднано інтереси громадян, бізнесу та влади за допомогою сучасних технологій та розумних рішень для вирішення нагальних проблем та оптимізації процесів муніципального управління [1].

Мистецькі кластери створюють сприятливе середовище для ефективного поєднання креативних ідей та технологій. Успішним прикладом цього є Unit.City в Києві, який виступає каталізатором залучення інвестицій у місто. Це партнерство створює інноваційне середовище, де підприємства співпрацюють з художниками для створення проєктів, що відзначаються високим рівнем креативності та технічної експертизи. UNIT.City — це прототип міста майбутнього, який створено відповідно до міжнародних стандартів smart city. Ця екосистема сприяє розвитку інноваційного підприємництва та наукових досліджень, а також формує компанії, які успішно працюють на глобальному ринку [2].

Мистецтво виступає ключовим елементом стратегій формування позитивного іміджу міст. З метою забезпечення сталого розвитку, мистецькі кластери повинні враховувати вплив на довкілля та соціум, адаптуватися до нових технологій та вимог ринку. Таким чином, сучасні мистецькі течії та технології мають значний потенціал для створення унікальних проєктів та привертання уваги аудиторії [3].

Програма "розумного міста" у Сінгапурі включає інтеграцію мистецтва для створення естетичного та технологічного середовища. Ключовим викликом для розвитку Сінгапура є те, що маючи обмежену площу землі, уряд шукає інноваційні рішення для вдосконалення міського середовища, садиб та будинків, роблячи їх більш безпечними, стійкими та життєздатними [4].

Для сталого розвитку мистецького кластера важливо враховувати екологічні та соціокультурні аспекти. Кластер повинен бути відкритим для громадськості та готовим приймати ініціативи, спрямовані на збереження навколишнього середовища та підтримку громади. Проєкти та ініціативи, орієнтовані на покращення екологічної сталості та соціальної відповідальності, сприяють позитивному впливу на громаду, створюючи здорове та стійке міське середовище.

Отже, інтеграція мистецької практики у стратегії відновлення міст визначає новий підхід до розвитку міських територій. Мистецькі кластери формують основу для впровадження інновацій, підтримують економічний розвиток та визначають шляхи забезпечення сталості у всіх аспектах міського життя. У цьому контексті, важливість створення спеціальних платформ або форумів, для поліпшення комунікації між технічними експертами та митцями, набуває особливого значення. Такі ініціативи не лише сприятимуть обміну ідеями, але і створенню спільних проєктів, сприяючи тим самим розвитку міст та підвищенню їхньої стійкості.

Список використаних джерел:

1. Дмитренко В.І. Механізми впровадження електронного урядування на місцевому рівні [Електронний ресурс] / В.І. Дмитренко // КІІВ. – 2018. URL: <http://ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/Dysertatsiia-Dmytrenka.pdf>.
2. Екосистема - Інноваційний парк UNIT.City. Офіційний сайт - UNIT.City. Інноваційний парк UNIT.City. URL: <https://unit.city/ecosystem/>

3. Köddermann P., Jung K., Kleefisch-Jobst U. Alle wollen wohnen: Gerecht, sozial, bezahlbar. Berlin : Jovis, 2017. 247 p.

4. Pillars of Smart Nation. URL: <https://www.smartnation.sg/why-SmartNation/pillars-of-smart-nation>

Зуєв Михайло Ігорович

аспірант кафедри адміністративного та фінансового менеджменту Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська Політехніка»

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ У ПРОЦЕСІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДО ЄС

На сьогодні, в Україні для адміністрування інноваційної діяльності доступні наступні організаційно-правові форми:

1. Бізнес-інкубатор – організація, яка надає на певних умовах і на певний час спеціально обладнані приміщення та інше майно суб'єктам малого та середнього підприємництва, що розпочинають свою діяльність, з метою сприяння у набутті ними фінансової самостійності [1].

Бізнес-інкубатори зазвичай є неприбутковими організаціями, що і зосереджуються на юридичних, фінансових, інформаційних, консультаційних послугах стартапам щодо створенням та просуванням ідей починаючи з етапів їх становлення. Під час роботи з бізнес-інкубатором новий стартап мінімізує адміністративні й управлінські витрати, зосереджуючись на процесі реалізації інноваційного проєкту.

2. Акселератор - організація, яка надає послуги діючому стартапу щодо вирішення наявних проблем з метою виведення стартапу на вищий рівень розвитку та прибутковості.

Під час державної реєстрації бізнес-інкубатора та акселератора доступні такі організаційно-правові форми:

– громадські об'єднання - громадська організація або громадська спілка для започаткування неприбуткового бізнес-інкубатора, акселератора;

– ТОВ, ПП для започаткування прибуткового бізнес-інкубатора, акселератора.

Фактично замість своїх послуг бізнес-інкубатори найчастіше отримують певну частку в статутному капіталі стартапу і дана умова є істотною для отримання підтримки [1].

3. Технологічний парк (технопарк) – юридична особа або група юридичних осіб, що діють відповідно до договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів з метою створення організаційних

засад виконання проектів технологічних парків з виробничого впровадження наукоємних розробок, високих технологій та забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції [1].

Європейський досвід показує доцільність створення технопарків в мало розвинених частинах країни з метою прискорення процесів їх розвитку та підвищення рівня життя громадян цього конкретного району. Відомими технопарками є Кремнієва долина (США), Кремнієва долина (Індія), Софія Антиполіс (Франція), Дослідницький парк Стенфорда (США), Херіот - Уотський науковий парк (Шотландія) тощо.

4. Науковий парк – юридична особа, що створюється відповідно до Закону України «Про наукові парки» з ініціативи вищого навчального закладу та/або наукової установи шляхом об'єднання внесків засновників для організації, координації, контролю процесу розроблення і виконання проектів наукового парку. В рамках діяльності наукового парку не допускається здійснення таких видів діяльності як торговельно-посередницька діяльність, надання послуг побутового призначення, виробництво і переробка підакцизних товарів та інших, що не відповідають меті наукового парку [1].

Учасники наукового парку реалізують свої права шляхом створення юридичної особи у формі товариства з обмеженою відповідальністю або акціонерного товариства. Саме ці організаційно-правові форми нададуть можливість здійснювати ефективне корпоративне управління та адміністрування, пов'язані з розвитком інноваційної діяльності.

Наприклад, на базі Національного університету «Львівська політехніка» вже близько 5 років успішно функціонує стартап-школа—інкубатор—акселератор Tech StartUp School (далі – Тех Стартап Школа). Також з 2020 року діє Науковий парк Національного університету «Львівська політехніка». За цей час, в рамках діяльності Тех Стартап Школи розроблено та впроваджено спеціальні навчальні програми за спільними методиками з Kingston University (London), налагоджено процеси трансферу технологій та комерціалізації наукових результатів, а команди стартапів можуть користуватися усією інфраструктурою Тех Стартап Школи, у т.ч. лабораторією прототипування розробок, отримувати навички комерціалізації ідей, напрацьовувати механізми реалізації своєї інноваційної продукції та технологій її розвитку, розміщувати проекти на краудфандинговому майданчику [2].

Результатом діяльності стартап-школи—інкубатора—акселератора Львівської політехніки є збільшення обсягу інноваційної продукції та масштабування стартапів. Завдяки наявному у Тех Стартап Школі технологічному обладнанню створюються моделі майбутніх прототипів, а також створено середовище для продукування ідей та винаходів. У Тех Стартап Школі над вказаними розробками активно працюють інноватори, науковці, студенти, стартапери та представники технологічних виробництв. Досвід роботи Тех Стартап Школи показав необхідність масштабування вказаних програм в межах регіону та на національному рівні, що дасть змогу здійснювати швидкий розвиток інноваційного середовища [2].

Успішна реалізація програм розвитку інноваційної діяльності на базі Національного університету «Львівська політехніка» доводить, що Україні варто скористатися цим досвідом та масштабувати на національному рівні, що пришвидшить розвиток інноваційної діяльності в Україні у процесі трансформації до ЄС, здійснити технологічний прорив та інтенсифікувати розвиток високотехнологічних підприємств, що призведе до росту ВВП і, як наслідок, рівня життя громадян.

Список використаних джерел:

1. Тарасенко С.І., Демченко М.Є. Партнерство університетів та бізнесу: форми та перспективи розвитку в умовах підвищення інноваційності економіки. № 13 (2017): Економіка та суспільство. Економічна теорія та історія економічної думки. С. 302-308.

2. Зуєв М.І. Сутність та значення публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми України. Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Вип. 3(72). Львів: НЛТУ України, 2022. С. 23–28.

Комаров Олег Вікторович

кандидат наук з державного управління,
докторант Університету митної справи та фінансів

**МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

Глобальна торгівля залежить від складної системи маршрутів, портів і транспорту, що з'єднують світ міжнародними ланцюгами поставок. Логістика є ключовим питанням для українських експортерів та глобальної торгівлі в цілому. Регіон загалом та чорноморські порти зокрема відіграють вирішальну роль у зовнішньоекономічній діяльності, оскільки вони забезпечують доступ до світових ринків і дозволяють транспортувати вантажі світом.

Упродовж останніх років обсяги виробництва та експорту агропродукції з України стабільно зростали, зокрема завдяки доступу до світових ринків та налагодженим ланцюгам поставок. Україна стала одним із найбільших постачальників соняшникової олії, пшениці, кукурудзи та інших продуктів харчування, у тому числі для міжнародних організацій розвитку.

Позаяк Україна є одним із провідних світових виробників та експортерів сільськогосподарської продукції, різке падіння обсягів українського експорту після початку повномасштабної війни критично вплинуло як на українську економіку, так і на стабільність глобального ринку та забезпечення країн і регіонів, які критично залежать від імпорту продовольчих товарів з України.

Оскільки більшість сільськогосподарського експорту з України залежить від морських перевезень, блокада української портової інфраструктури та морських вод критично вплинула на експортний потенціал України та обсяги

експортованих товарів, зокрема сільськогосподарської продукції. Це зумовило стрімке зростання світових цін на продовольство та загострення глобальної продовольчої кризи, що вже панувала в світі внаслідок пандемії COVID-19.

Так, внаслідок початку війни в Україні 24 лютого 2022 року світові ціни на продовольство (особливо на зернові та рослинні олії) ще більше зросли, побивши попередні рекордні значення. Середній індекс цін на продовольство становив 159,3 пункти в березні 2022 року, вирісши на 17,9 пункти (12,6%) з лютого 2022 року та досягнувши найвищого значення з 1990 року [2, с. 2].

Лише через кілька місяців українські морські порти були частково розблоковані, а експорт Україною сільськогосподарської продукції морем почав поступово відновлюватися після запровадження Чорноморської зернової ініціативи, коли в липні 2022 року було досягнуто угоди про впровадження Ініціативи з безпечного транспортування агропродукції через Чорне море.

Реалізація угоди дозволила Україні відновити можливість експорту зерна та продовольства з морських портів Одеса, Чорноморськ та Південний, суттєво збільшивши обсяги зовнішньої торгівлі. Відновлення роботи цих трьох портів дозволило українським експортерам агропродукції повернутися на міжнародні ринки та створило економічно ефективну альтернативу для автомобільних і залізничних перевезень.

Так, упродовж дії угоди понад 32 млн метричних тон зерна та продуктів харчування було перевезено до 45 країн світу у близько 2000 рейсів, що сприяло зниженню світових цін та стабілізації ринків [3]. Станом на липень 2023 року майже 33 млн тон сільськогосподарської продукції, включно з кукурудзою (51%), пшеницею (27%) і соняшниковою продукцією (11%), було експортовано з України через Чорноморську зернову ініціативу [1].

Чорноморська зернова ініціатива, яка дозволила продовжити експорт агропродукції з України, сприяла поступовому зниженню цін на міжнародних продовольчих ринках, що свідчило про збільшення глобальних експортних можливостей. Однак, після зриву зернової угоди ціни на ключові продовольчі товари вперше за кілька місяців знов почали відчутно зростати, а світові ринки знов охопила невизначеність і нестабільність.

У відповідь на нові виклики було запроваджено односторонні коридори для експорту агропродукції через українські порти Чорним морем. Попри всі труднощі та потенційні ризики, перші судна, які скористалися цими морськими коридорами, у вересні успішно експортували 50 тис. тон агропродукції з українських чорноморських портів.

У той же час необхідно також розвивати альтернативні експортні шляхи і маршрути. Максимальна диверсифікація транспортних шляхів і логістики є важливою для забезпечення безперебійного доступу української продукції на міжнародні ринки та розвитку економіки. Застосування різноманітних методів транспортування та логістики не лише сприятиме зміцненню безпеки експорту, але й підвищить загальну ефективність.

Список використаних джерел:

1. Council of the European Union and the European Council. (2023). Infographic – Ukrainian grain exports explained. <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/ukrainian-grain-exports-explained>
2. United Nations Conference on Trade and Development. (2022). Implications of the war in Ukraine for agrifood trade and food security in the Southern and Eastern Mediterranean: Egypt, Jordan, Lebanon, Morocco and Tunisia. <https://www.fao.org/documents/card/fr/c/CC0955EN/>

Коцан Віталій Володимирович

аспірант кафедри державної політики та
врядування Навчально-наукового
інституту та професійного розвитку
Національного університету «Львівська
політехніка»

**ПРАВОВА ОСВІТА У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ НА СУЧАСНОМУ
ЕТАПІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

Активна діяльність суспільства та його громадян породжує результати, які позначаються на житті кожного, і якраз правова освіта є тим продуктом, який формується внаслідок цієї діяльності. Вона служить своєрідною фундаментальною базою сучасного суспільства, оскільки освітній процес створює правопорядок та формує основні засади державотворчого процесу на основі введення в дію Конституції України і законів. Зміст правової освіти та його аналіз дає підстави говорити про потребу ґрунтовного володіння правовими знаннями та правовою інформацією громадянами, оскільки їх життєдіяльність в межах визначеного суспільства потребує не лише формальних юридичних знань та вмінь працювати із правовою інформацією, але й у багатьох випадках всебічної правової підготовки.

В Указі Президента України «Про Національну програму правової освіти населення» зазначається, що становлення України як демократичної, правової держави, формування засад громадянського суспільства зумовлюють необхідність того, щоб підвищувати рівень правової культури населення країни [3]. Відповідно, акцент ставить на тому, що в основі розвитку в Україні демократичного суспільства правова освіта стає все більш актуальною, зважаючи на навчальні і виховні дії у процесі надання та отримання освітніх послуг, які спрямовуються на те, щоб формувати у населення повагу до правової культури, сучасних правових цінностей та права в цілому.

В умовах повномасштабної війни російської федерації проти України значно зросла роль юридичних клінік. Їх функціонування відповідно до Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України [2] має відбуватись в усіх навчальних закладах III-IV рівнів акредитації,

які здійснюють підготовку фахівців за напрямом «Право», незалежно від їх форм власності та підпорядкування.

Ці клініки виконують подвійну функцію:

- надання безоплатної юридичної допомоги соціально вразливим верствам населення;

- навчання студентів практичних навиків юриста.

В контексті державного регулювання правовою просвітою населення можна визначити такі основні аспекти функціонування юридичних клінік в Україні:

- Відродження правничої освіти в Україні пов'язано з участю в цьому процесі іноземних фахівців, якими були проведені навчальні заходи щодо впровадження методології та інструментарію інтерактивної правової просвіти серед населення;

- Заходи правової просвіти досить чітко відповідають загальній концепції юридичної клініки щодо підвищення якості підготовки майбутніх правників та мають достатньо близький зв'язок із методологією вищої правничої освіти;

- Юридичні клініки в Україні ніколи не ставили на перше місце фінансову вигоду від проведених ними заходів та програм, їх інтерес спрямований на реалізацію можливості дати студентам важливі професійні уміння та навички [1].

Отже, на сучасному етапі розвитку українського суспільства із врахуванням викликів, пов'язаних з війною, важливим є формування нового рівня правової культури та правосвідомості населення. При цьому ключову роль відіграють правова освіта та правове виховання усіх вікових категорій держави. Відповідно до цього, на державному рівні необхідно вживати заходи, спрямовані на заохочення населення до правової освіти, поширення правової інформації та правової пропаганди, реалізацію правового просвітництва серед населення тощо. При цьому основним і першочерговим завданням правової освіти є навчання не тільки молодого покоління, а й людей старшого віку правовим знанням, які допоможуть їм у нинішніх умовах ризику та кризи.

Список використаних джерел:

1. Васюра Р. Юридична клініка як один із шляхів підготовки фахівців-юристів. Луцький інститут розвитку людини Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»: дорога до знань довжиною у 20 років. 2020. С. 185.

2. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України: наказ Міністерства освіти і науки України від 3 серп. 2006 р. № 592. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0956-06#Text>

3. Про Національну програму правової освіти населення: Указ Президента України від 18.10.2001 № 992 / 2001. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992/2001#Text>

Маринюк Василь Любомирович

аспірант кафедри державної політики та
врядування Навчально-наукового
інституту та професійного розвитку
Національного університету «Львівська
політехніка»

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Сучасний системний підхід щодо формування моделей публічного управління на місцевому, регіональному та загальнодержавному рівнях до державного регулювання ринку праці в кризових умовах, ефективність державної соціально-економічної політики та публічне управління інноваційними процесами у сфері зайнятості надасть можливість вирішення всіх складних питань щодо покращення функціонування ринку праці у нових умовах інституційних перетворень та соціально-економічного розвитку в Україні.

Варто відмітити, що на даний час сучасний стан ринку праці в Україні має негативні тенденції і ускладнюється дією наступних чинників:

1. війною з росією;
2. загрозами національній безпеці;
3. запровадженням протиепідемічних заходів і обмежень, які ускладнювали можливості функціонування ринку праці;
4. поступовою ситуацією;
5. істотною територіальною диференціацією у сфері зайнятості;
6. розбалансованістю між вільними робочими місцями та необхідним рівнем кваліфікації;
7. негативними демографічними процесами (зростає смертність і знижується народжуваність внаслідок міграції молодих людей і молодих сімей за кордон);
8. високим рівнем безробіття, що викликає негативні структурні зміни у сфері трудових ресурсів [1].

Також в умовах трансформаційних змін останніх років значно знизився відсоток молоді, що безпосередньо впливає на ринок праці та пенсійне забезпечення, а також зріс відсоток людей старшого, пенсійного та передпенсійного віку.

Стрімка динаміка зменшення кількості працездатного населення, в основному, внаслідок трудової міграції, передчасної смертності та старіння, демографічна ситуація, економічна та політична криза, повномасштабна війна, а також наявність значної кількості некваліфікованих працівників серед загальної кількості робочої сили, спричиняють значні проблеми з дефіцитом кваліфікованих кадрів на 3–4 рівнях Міжнародної стандартної класифікації освіти.

Практика свідчить, що в сучасних умовах в Україні склалася певна система державного регулювання ринку праці на різних рівнях управління. Державне

регулювання ринку праці України в кризових умовах повинно являти собою систему заходів, що включає можливість реалізації свободи праці, сприяння в забезпеченні зайнятості та захист від безробіття. В умовах ринкової економіки роль держави полягає, насамперед, у тому, щоб допомогти знайти роботу всім, хто може й хоче працювати, і гарантувати соціальну захищеність тим категоріям громадян, які її потребують.

В кризових умовах державне регулювання ринку праці має відбуватися із дотриманням таких основних принципів на основі системного підходу:

1. забезпечення підпорядкованості важелів, орієнтирів, завдань і цілей публічного управління, що здійснюється на різних управлінських рівнях;

2. мінімізація або усунення нерівності у можливостях зберегти чи отримати належний рівень життя та роботу, що виникає через сімейні обставини, інвалідність тощо;

3. створення соціальних, економічних та інших умов для належного добробуту населення;

4. забезпечення соціально-політичної стабільності у суспільстві на основі реалізації пріоритетних заходів [2].

З метою вдосконалення державного регулювання ринку праці України в кризових умовах як інструмента соціально-економічного розвитку країни необхідно запровадити в життя заходи та дії:

– запровадження реальних дієвих механізмів для забезпечення працевлаштування молодих фахівців, дорослого та незайнятого населення;

– подальше вдосконалення законодавчої і нормативної бази, зокрема з моніторингу й оцінювання якості зайнятості;

– розробка параметрів оцінювання процесів і результатів сфери зайнятості та ринку праці;

– запровадження ефективного довгострокового прогнозування потреби у кваліфікованих працівниках та спеціалістах для галузей економіки країни з урахуванням загальнодержавних, регіональних та місцевих потреб ринку праці;

– забезпечення взаємодії між зацікавленими сторонами в розвитку ринку праці та освітніх послуг органами державного управління, системою професійної освіти роботодавцями та працівниками;

– створення умов для підвищення конкурентоспроможності молоді на ринку праці;

– забезпечення послідовності і системності у процесі реалізації державної освітньої політики та політики зайнятості.

Досвід багатьох країн показує, що найбільш дієвими є чотири напрями державного регулювання зайнятості [2]: соціальне страхування безробіття; сприяння найму робочої сили; підготовка і перепідготовка робочої сили та стимулювання зростання зайнятості та збільшення кількості робочих місць. Однак, на нашу думку, враховуючи українські реалії, першочерговою умовою ефективного функціонування ринку праці в Україні та вдосконалення державного регулювання ринку праці України в кризових умовах є активізація економічних реформ і перетворень.

У підсумку слід зауважити, враховуючи сучасний стан у сфері ринку праці та зайнятості в Україні, спричинений економічною кризою, пріоритетними напрямками державного регулювання зайнятості мають стати проведення економічної політики в інтересах зайнятості та регулювання безробіття. В контексті забезпечення стійкого економічного зростання України запропоновані пріоритетні напрями вдосконалення державного регулювання ринку праці України в кризових умовах мають бути спрямовані на вирішення їх щодо окремих регіонів країни з урахуванням збалансованості регіональної політики держави.

Список використаної літератури:

1. Дяченко М.І., Василенко О.П. Державне управління зайнятості населення регіону. Державне управління, удосконалення та розвиток. 2018. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1183>

2. Публічне управління у сфері зайнятості в Україні у контексті євроінтеграції: проблеми, ефективність, інноваційність, результативність: колективна монографія / за наук. ред. д. держ.упр. Р. В. Войтович та К.В. Дубич. Київ, 2020. 480 с.

Медуна Богдана Любомирівна

аспірантка кафедри публічного управління та публічної служби Навчально-наукового інституту та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах правового режиму воєнного стану прийняття управлінських рішень органами публічної влади має ряд особливостей. На цей процес впливають, зокрема, безпекова та ціннісна складові суспільного життя, а також зміна алгоритмів взаємодії суспільства та органів влади в специфічних умовах війни.

Особливої актуальності набуває підвищення якості та ефективності управлінських рішень, оскільки відповідальність за прийняті управлінські рішення під час війни є значно більшою, ніж в мирний час. Ефективне рішення – це уміння правильно оцінити існуючу проблему, вміло використати наявний досвід і передбачити можливі наслідки прийнятого рішення. Ефективність управлінських рішень оцінюється за певними критеріями. Вибір основних критеріїв ефективності (економічних, технологічних, соціальних, екологічних тощо) обґрунтовується щодо кожного конкретного випадку під час прийняття

рішення. В умовах війни основними критеріями ефективності управлінських рішень стають забезпечення безпеки громадян, недоторканості території та збереження стабільності в суспільстві.

Зупинимося на основних вимогах до прийняття управлінських рішень та оцінимо особливості (можливість та важливість) дотримання їх в умовах війни.

Важливою вимогою до прийняття управлінського рішення є оперативність, оскільки несвоєчасне рішення може призвести до негативних наслідків. Для забезпечення оперативності прийняття рішень необхідно: спростити процедури прийняття рішень та забезпечити інформаційну взаємодію між органами влади. Так, відповідно до ч. 1 ст. 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації [1]. Районні та обласні військові адміністрації було утворено 24 лютого 2022 р. Указом Президента України на всій території України на базі існуючих районних та обласних державних адміністрацій (відповідних військово-цивільних адміністрацій). Військові адміністрації населених пунктів зараз утворюються в міру необхідності [2].

Деякі експерти висловлюють побоювання, що з утворенням військових адміністрацій, а, відповідно, і перерозподілом функцій між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, переваги та здобутки реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні дещо нівелюються. Проте в умовах війни в колегіальних органах, де потрібно дотримуватися відповідної процедури прийняття рішень, процес прийняття управлінських рішень є, зазвичай, малоефективним. Тому загальною тенденцією є посилення централізації прийняття рішень та єдиноначальності, що забезпечує відповідно й оперативність прийняття рішення. Це правильна тенденція, яка підтверджується історією. Водночас важливо, щоб такі рішення, які приймаються в умовах воєнного стану, стосувалися винятково потреб воєнного стану тобто питань забезпечення оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян.

На думку М. Іщенко, В. Адамовської, Г. Краснової ефективно управлінське рішення – це рішення державних органів, яке має позитивний ефект та призводить до підвищення соціально-економічного рівня життя населення [3]. У цьому аспекті важливим для прийняття управлінських рішень є участь громадськості, оскільки це забезпечує суспільну підтримку та довіру до органів влади. Хоча умови воєнного часу вносять певні корективи для залучення громадян до публічного управління, проте не можна ігнорувати такі механізми. У випадку громадських консультацій введення правового режиму воєнного стану не є підставою для їх скасування. Для успішності громадських консультацій у воєнний час необхідно адаптувати вже наявні механізми

громадських консультацій у процесі прийняття рішень, не пов'язаних із веденням військових дій; активно використовувати цифрові інструменти, публічні зустрічі та консультативні ради громадян, голосування в застосунку «Дія», щоб збирати коментарі та відгуки.

Важливим моментом у процесі прийняття рішень органами публічної влади є забезпечення публічності та прозорості. В умовах війни публічність прийняття управлінських рішень має особливо важливе значення, оскільки інформація, що отримує громадськість впливає не лише на діяльність органів влади і задоволеність чи незадоволеність населення їхніми рішеннями, але й на психологічний стан цивільного населення та військових, на рівень підтримки військових дій, фінансову підтримку сил оборони, рівень волонтерства тощо.

Очевидно, що війна обумовила нові вимоги до інформації, яка може бути у відкритому доступі, це насамперед стосується інформації про засоби та сили оборони України [4]. Тому всі суб'єкти мають усвідомлювати та визначати інформацію, яку вони подають для оприлюднення на предмет можливих загроз для безпеки держави, та значення такої інформації для сил та засобів оборони України.

Щодо звітування органами влади про свою діяльність, то умови війни не знімають, а навпаки, посилюють ці вимоги. В цьому контексті, на наш погляд, вкрай важливим є ділитися інформацією з громадськістю про реакцію держави на війну та причини тих чи інших рішень [5]. Це допоможе населенню підготуватися до певних подій, уникнути паніки та розчарувань, самоорганізуватися у разі потреби.

Прийняття управлінських рішень органами публічного управління має також ряд власних специфічних вимог а саме: відповідність чинному законодавству України та визнаним нормам міжнародного права; наукова обґрунтованість, реалістичність та своєчасність; врахування рішень вищих органів державної влади, дотримання послідовності розвитку; ґрунтування винятково на основі повної, об'єктивної та релевантної інформації; відповідність рішення кінцевій меті, чітке визначення головної ланки, пріоритетних цілей та завдань; чіткість у призначенні відповідальних за виконання осіб, окреслення термінів виконання; здійснення прийняття рішень виключно керівником, який має на це право, та може далі адресувати його іншим уповноваженим для виконання завдання особам тощо [6].

Воєнний стан характеризується динамічними змінами ситуації, що вимагає від органів влади швидкого та ефективного реагування на них. Для прийняття рішень в умовах воєнного стану необхідно використовувати різні методи прогнозування, аналізу сценаріїв та моделювання. Все це вимагає від суб'єктів прийняття управлінських рішень швидкої психологічної адаптації та мобілізації психологічних ресурсів і професійно важливих якостей: надійності, адаптації до мінливих умов праці та ненормованого робочого графіку, лабільності психічних процесів, стресостійкості, швидкої реакції на можливі екстремальні ситуації тощо. Запровадження заходів, спрямованих на розвиток психологічних навичок публічних службовців і створення сприятливих умов для їхньої роботи,

дозволить підвищити ефективність прийняття управлінських рішень в умовах воєнного стану в Україні.

Отже, прийняття управлінських рішень в умовах воєнного стану є надзвичайно складним та відповідальним процесом, який характеризується певними особливостями в дотриманні органами публічної влади таких вимог до прийняття управлінських рішень як оперативність, публічність та прозорість, забезпечення участі громадськості тощо. Також складність та важливість цього процесу вимагає від публічних службовців розвитку ними відповідних професійних якостей та психологічної готовності. Вбачаємо перспективу подальших досліджень процесу прийняття управлінських рішень з врахуванням умов воєнного стану, а також розроблення практичних рекомендацій для публічних службовців для розвитку ними відповідних навиків та якостей.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
2. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
3. Іщенко М.І., Адамовська В.С., Краснова Г.М. Особливості оцінки ефективності прийняття управлінських рішень органами місцевого самоврядування. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. № 6. URL: chrome-extension://efaidnbnmnibpcajpcgclefindmkaj/http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/4.pdf.
4. Про організацію взаємодії між Збройними силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану. Наказ Головнокомандувача Збройних сил України від 3 березня 2022 року № 73 URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/nakaz_73_050322.pdf.
5. Мюнхен – 2023: глобальне переосмислення. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3671250-munhen2023-globalne-pereosmislenna.html>.
6. Гординя Н.Д. Психологічні особливості прийняття ефективних управлінських рішень державними службовцями в умовах воєнного стану в Україні. Вісник Національного університету оборони України. 2023. № 1 (71). С. 48-58. URL: <http://visnyk.nuou.org.ua/article/view/272405/26958>

Михальчишин Наталія Лук'янівна,
кандидатка економічних наук, доцентка,
доцентка кафедри теоретичної та
прикладної економіки Навчально-
наукового інституту адміністрування,
державного управління та професійного
розвитку Національний університет
«Львівська політехніка»

Баранюк Андрій Михайлович
аспірант кафедри теоретичної та
прикладної економіки Навчально-
наукового інституту адміністрування,
державного управління та професійного
розвитку Національний університет
«Львівська політехніка»

ВПЛИВ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ НА КОНКУРЕНТНІ ВІДНОСИНИ

Розвиток товарних ринків може здійснюватись під впливом економічних законів, проте в разі викривлень необхідне втручання компетентних органів, одним з яких є Антимонопольний комітет України (далі – АМКУ), як контрольно-наглядовий орган. Діяльність відповідного органу охоплює різні напрями у сфері конкуренції, а суспільне значення результатів є настільки вагоме, що будь-яке зниження довіри до цього органу зумовлюватиме настання негативних наслідків і для конкурентних відносин на товарних ринках.

Основним чинником зниження довіри є корупційні ризики, які оцінюються в органах АМКУ, відповідно до Методології оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади [6; 7]. Виникнення таких ризиків безпосередньо пов'язано з використанням службових повноважень з не публічним, а приватним інтересом. У випадку службових осіб АМКУ мають місце дискреційні повноваження в частині розгляду заяв та справ про порушення, контролю за узгодженими діями та концентраціями, за державною допомогою, розроблення проектів та прийняття нормативно-правових актів, розгляду скарг про порушення законодавства в сфері публічних закупівель, супровід справ у судах [3].

До основних корупційних ризиків належать такі:

- недоброчесність при наданні консультацій щодо звернення до АМКУ;
- процесуальна недбалість – навмисний пропуск строків розгляду заяв та скарг, навмисне не врахування плати за подання скарги або врахування повторно платіжного доручення у зв'язку із приватним інтересом;
- кадрова недоброчесність – лобіювання інтересів певних категорій працівників в організаційній структурі АМКУ, зарахуванню на посади кандидатів, які відповідають визначеним вимогам не повною мірою, при

проведенні спеціальної перевірки, при роботі в Системі електронного документообігу;

- нормативно-правова недоброчесність – лобіювання змін до нормативно-правових актів, запропонованих суб'єктами господарювання, зацікавленими у можливості уникнути державного контролю та ін. [3;8].

За високого рівня корупційних ризиків в АМКУ спотворюються конкурентні відносини на товарних ринках оскільки конкуренційне законодавство не застосовується в однаковий спосіб до всіх порушників. Окремі підприємства через лобіювання власних інтересів отримують вплив на конкурентів на ринках, забезпечуючи таким чином переваги на ринку. Зниження довіри до АМКУ породжує зниження активності звернення фізичних та юридичних осіб за захистом своїх прав та інтересів. Відтак порушуються засади існування правової держави та формування ринкової економіки.

Оцінювання корупційних ризиків вимагає достовірних джерел інформації. В АМКУ використовують такі джерела, як регуляторні акти, результати аудитів та різних перевірок, публікації у відкритих джерелах, анкетування працівників, звернення до АМКУ, відомості з реєстрів тощо [1].

Для запобігання проявам корупції найбільш широко застосовують інформаційні заходи. Проте, при реформуванні системи органів АМКУ можливе посилення корупційних ризиків, що супроводжується наданням ширших повноважень, наприклад в частині зниження штрафу за порушення у сфері конкуренції, визначення істотності доказів змови на ринку [4; 2].

З огляду на світовий досвід, реформування публічних органів, в тому числі АМКУ, має передбачати застосування дієвої методології виявлення корупційних ризиків та їх усунення. Так, методологія оцінки корупційних ризиків, що застосовується в європейських інститутах, охоплює такі складові:

- 1) визначення стандартних фаз (відбір законодавчих актів, їх аналіз, формулювання пропозицій по усуненню виявлених ризиків);
- 2) загальне оцінювання (концепції) та змістовне оцінювання (змісту) нормативно-правового акту;
- 3) використання системи спеціальних індикаторів (показників) корупційних ризиків;
- 4) кількісне оцінювання корупційних ризиків через спеціальні індекси [5].

Для забезпечення незалежного та об'єктивного оцінювання корупційних ризиків мають залучатись спеціалізовані антикорупційні органи, які за результатами контролю можуть рекомендувати впроваджувати зміни та реформи, що дасть можливість реально знизити корупцію в публічній системі [5]. Допоки оцінювання корупційних ризиків здійснюватиметься спеціально створеною комісією самого ж органу, не може забезпечуватись об'єктивність. Одним з можливих методів усунення корупційних ризиків є не лише створення незалежного антикорупційного органу, але і гарантування невідворотності покарання за корупційні діяння з публічним розголосом як факту виявлення, так і факту притягнення до відповідальності, змін, що настали в результаті реалізації антикорупційних заходів.

Оскільки правила поведінки службовця визначаються в нормативно-правових актах, то важливого значення набуває аналіз таких актів, виявлення ймовірностей прояву порушень. Важливе значення для відновлення довіри до публічного органу має й обсяг дискреційних повноважень, який має відповідати необхідності для реалізації контрольної-наглядової функції в сфері конкуренції. Надмірний обсяг дискреційних повноважень зумовлюватиме свавілля АМКУ і надмірний тягар на судову систему.

Список використаних джерел:

1. Антикорупційна програма Антимонопольного комітету України на 2021 – 2024 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://amcu.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%90%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BF%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0/AP.pdf>.
2. Іванов О. Реформа Антимонопольного комітету України у рік війни [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://voxukraine.org/reforma-antymonopolnogo-komitetu-ukrayiny-u-rik-vijny>.
3. Ідентифіковані корупційні ризики [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://amcu.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/%D0%86%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%20%D0%BA%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BF%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%20%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B826.05.2021.pdf>.
4. Комітет АПУ звернувся до представників влади з вимогою доопрацювати законопроект №5341 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uba.ua/ukr/news/8500>.
5. Міжнародний досвід визначення корупційних ризиків та можливості його використання в Україні. Аналітична записка [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/mizhnarodniy-dosvid-viznachennya-korupciynikh-rizikiv-ta>.
6. Наказ «Щодо проведення оціни корупційних ризиків» №7-ОД від 27.01.2021 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://amcu.gov.ua/npas/shchodo-provedennya-ocinki-korupciynih-rizikiv>.
7. Наказ «Щодо проведення оцінки корупційних ризиків» №37 від 14.04.2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://amcu.gov.ua/npas/shchodo-provedennya-korupciynih-rizikiv>.
8. Формальне визначення корупційних ризиків за результатами їх ідентифікації [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://amcu.gov.ua/storage/app/sites/1/Docs/antikorupcijna_dijalnist/formalneviznachennyakorrizikiv24042019-12.pdf.

Михальчук Софія Василівна,
здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня освіти Львівського
національного університету імені Івана
Франка

Назаркевич Ігор Богданович,
доктор економічних наук, професор
кафедри фінансового менеджменту
Львівського національного університету
імені Івана Франка

АЛЬТЕРНАТИВНІ ІНСТРУМЕНТИ АВТОМАТИЗАЦІЇ БІЗНЕС- ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Український бізнес швидко розвивається, навіть попри війну, тому йому притаманна необхідність ефективного управління та оптимізації процесів. Безперечно, однією з ключових складових цього управління є використання програмного забезпечення, яке дає змогу значно спростити облік та управління ресурсами підприємства. Однак, на жаль, починаючи з того періоду, коли Україна здобула незалежність, російське програмне забезпечення «1С» істотно вважається одним з найбільш поширених рішень для автоматизації бізнес-процесів на українських підприємствах навіть попри накладені санкції у 2017 р.

Станом на лютий 2022 року близько 80% українських компаній так чи інакше користувалися окремими елементами «1С» [1]. Безсумнівно, така широка популярність цієї програми у бізнес-середовищі України обумовлена її довголітньою історією використання, стабільністю, наявністю обширного спектру готових прикладних рішень та готовністю задовольнити основні потреби в обліку та управлінні.

Проте, перехід українського бізнесу від програми «1С» до аналогів важливий з ряду причин. Перш за все, це зниження залежності від російських технологій та програмного забезпечення. Адже перехід до сучасних аналогів сприятиме збереженню бізнес-даних та конфіденційності у власній країні, уникненню ризиків щодо можливих геополітичних та правових обмежень. Також такий перехід дозволить сприяти розвитку власної ІТ-індустрії та залученню українських розробників до створення конкурентоспроможних альтернатив.

По-друге, сучасні аналоги можуть надати більше функціональних можливостей, що дозволить підприємствам краще адаптуватися до мінливих умов зовнішнього середовища та виходити за рамки обмежень, характерних для програми «1С». Також вони можуть бути більш гнучкими у використанні та забезпечувати кращу інтеграцію з іншими системами, що полегшує обмін даними та підвищує продуктивність.

Із початком повномасштабного вторгнення РФ на територію України, підприємства стали усвідомлювати важливість зниження залежності від російських технологій та програмного забезпечення у своїй повсякденній діяльності. Такий перехід від російських програмних продуктів, зокрема від програми «1С», став поступовим, але важливим кроком. Багато підприємств розпочали пошук альтернативних інструментів та програм, які були розроблені в інших країнах або в Україні.

Без сумніву, малий бізнес в Україні може легше та швидше переходити від програми «1С» до аналогів завдяки простоті використання та гнучкості альтернативних програмних рішень. Натомість для середнього та великого бізнесу цей перехід може бути складним і довготривалим. Адже довгий час використання програми «1С» призвів до накопичення великого обсягу даних та бізнес-процесів у цій системі. Перенесення цих даних та налаштувань до нової системи може бути трудомістким завданням, яке вимагає значних зусиль та ресурсів. Крім цього, програма «1С» має свої унікальні особливості та функціонал, який може бути важко адаптувати в аналогічних програмах.

Однак, український бізнес у будь-якому випадку повинен відмовлятися від програми «1С» як основного інструменту управління та обліку. Саме швидкий перехід підприємств до аналогів цієї програми може в першу чергу заохочувати держава. На нашу думку, це може відбуватися через фінансову підтримку та надання стимулів. Наприклад, надання грантів та субсидій для підприємств, які впроваджують нові програмні рішення або ж зменшення для них податкового навантаження. Також доцільно було б організувати безкоштовні курси та тренінги з використання аналогів програми «1С» для бізнесу.

На ринку комп'ютерних облікових програм в Україні є програмні продукти, які є доволі якісними аналогами російської програми.

Серед програмних аналогів «1С» від іноземних розробників особливо варто відзначити «SAP», розробником якого є німецька корпорація.

«SAP S/4HANA» – оптимальна система планування ресурсів підприємства із вбудованими інтелектуальними технологіями, зокрема штучним інтелектом, машинним навчанням і розширеною аналітикою. За допомогою неї компанії можуть впроваджувати бізнес-моделі, миттєво керувати змінами робочих процесів, організувати внутрішні й зовнішні ресурси та застосовувати прогностичні функції штучного інтелекту [2].

«SAP Business One» – доступний спосіб керувати всім бізнесом – від бухгалтерського обліку та фінансів, закупівель, інвентаризації, продажів і відносин із клієнтами, а також управління проектами до операцій та людських ресурсів. Він допомагає впорядкувати процеси, отримати краще уявлення власнику про бізнес, підвищує швидкість опрацювання інформації та прийняття рішень в реальному часі [2].

Серед найпопулярніших українських програмних аналогів «1С» можна виділити «MASTER: Бухгалтерія».

«MASTER: Бухгалтерія» – програмний продукт від української компанії-розробника IT-Enterprise для ведення бухгалтерського та податкового обліку на підприємствах малого та середнього бізнесу. Складається з функціональних

модулів, що охоплюють всі ділянки бухгалтерського та податкового обліку: банк і каса, продажі, покупки, склад, виробництво, основні засоби та нематеріальні активи, податковий облік, зарплата, кадри, операції, звіти та базових модулів довідники й адміністрування. Відповідає вимогам чинного законодавства України та повністю адаптований до українського ринку [3].

Тобто, однією з переваг цього програмного забезпечення є поєднання усіх напрямів обліку в одній програмі, для усіх даних в усіх модулях існує єдина інформаційна база, що водночас гарантує цілісність інформації. Усі модулі програми є інтегрованими в єдину систему за налаштуванням і потреба в передачі будь-яких даних відсутня. Систему захищено від помилок, втрати важливої інформації та впливу людського фактора [4].

Таким чином, перехід українського бізнесу від російської програми «1С» до аналогів є доречним та важливим кроком у забезпеченні стабільності, ефективності та конкурентоспроможності українського бізнесу. Аналоги, такі як «SAP», «MASTER: Бухгалтерія» та інші, можуть надати більше можливостей, гнучкість у використанні та інтеграцію з сучасними технологіями. Також у переході до аналогів програми «1С» бізнес зможе зберегти конфіденційність та впровадити сучасні технологічні рішення, сприяючи подальшому розвитку та успіху в умовах сучасного бізнес-середовища.

Список використаних джерел:

1. До війни 80% українського малого бізнесу користувалось російською 1С, зараз активно відмовляються. Економічна правда : веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/06/15/688186/> (дата звернення: 12.10.2023).

2. Грибовська Ю.М., Кононенко Ж. А. Застосування інформаційних систем в управлінні підприємством. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. С. 1-7. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2171/2098> (дата звернення: 12.10.2023).

3. Бахарєва Я. В. Напрями розвитку інформаційних систем і технологій обліку підприємств малого та середнього бізнесу в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. № 11. С. 1-8. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/18741.pdf> (дата звернення: 12.10.2023).

4. MASTER: Бухгалтерія. URL: www.masterbuh.com (дата звернення: 12.10.2023).

Мітін Віталій Сергійович

аспірант кафедри державної політики та
врядування Навчально-наукового
інституту та професійного розвитку
Національного університету «Львівська
політехніка»

ФОРМУВАННЯ НОВІТНЬОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ ЗА УЧАСТІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Розвиненість інститутів громадянського суспільства прямим чином впливає на специфіку публічного управління та функціонування органів державної влади. Стабільне функціонування громадянського суспільства лежить в основі сучасних демократичних держав з представницькою демократією, оскільки вони зацікавлені в цьому, делегуючи йому частину державних функцій та завдань.

Громадянське суспільство в розумінні багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців є інститутом, діяльність якого відбувається поза межами держави. Це поняття включає в себе низку соціальних інститутів, таких як правозахисні організації, навчальні центри, спортивні клуби, сімейні консультаційні установи, екологічні групи, дитячі центри, професійні організації, соціальні клуби, університети, лікарні та багато інших. Визначальними рисами таких інститутів можна назвати наступні:

- самоврядність (контролюють та керують своїми справами);
- некомерційність (не працюють заради прибутку);
- недержавність (інституційно відокремлені від держави);
- організованість (їм притаманна організаційна структура).

До основних ознак громадянського суспільства, які характеризують його особливість порівняно з іншими інститутами у сфері публічного управління та державної влади, слід віднести:

- 1) громадянське суспільство складається з позадержавних соціальних інститутів;
- 2) громадянське суспільство через посередництво дії соціальних інститутів націлене на відстоювання суспільних інтересів;
- 3) соціальні інститути громадянського суспільства формуються шляхом взаємодії свідомих та політично активних громадян.

В українському законодавстві відсутні правові норми, що регламентують поняття громадянського суспільства, проте є роз'яснення поняття «інститути громадянського суспільства». Так, Міністерство юстиції України у своєму роз'ясненні до інститутів громадянського суспільства відносить:

- недержавні засоби масової інформації та інші непідприємницькі товариства і установи, легалізовані відповідно до законодавства;
- органи самоорганізації населення;
- релігійні і благодійні організації;
- організації роботодавців;

- творчі та професійні спілки;
- громадські організації.

Інститути громадянського суспільства покликані надавати послуги та здійснювати контроль та громадський моніторинг/громадське представництво [1, с. 13].

Рівень взаємодії громадянського суспільства із органами державної влади та якість цієї взаємодії здатні вплинути на швидкість та масштаби побудови правової та демократичної української держави і моделі її державного управління. Показовим процесом стало формування принципово нових взаємозв'язків після Революції Гідності 2014 року, завдяки якій розпочався новий етап реального впливу громадянського суспільства на реформування публічного управління в країні. У напрямі забезпечення потреби формування національного законодавства щодо можливості правових форм залучення представників громадянського суспільства до управлінських процесів та ролі і місця інститутів громадянського суспільства у формуванні політики держави була затверджена «Національна стратегія розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки» Указом Президента України від 26 лютого 2016 року. У цьому документі визначалися завдання та стратегічні напрямки підвищення ролі громадськості у:

- розв'язанні гуманітарних, соціально-економічних та політичних проблем;
- утвердженні правової держави, відповідальної перед людиною;
- розробці і реалізації ефективної державної політики у різних сферах;
- вирішенні питань місцевого значення та управлінні державними справами;
- впровадженні належного врядування та нагальних суспільних змін [2].

На даний час громадянське суспільство забезпечує здійснення контролю та моніторингу діяльності муніципальних та державних підприємств, установ та організацій, органів державної влади та місцевого самоврядування, реалізовує ініціативи державного реформування, сприяє ретрансляції інтересів громадян, захисту їх прав та свобод, а також долучається до координації і організації протестних акцій.

В сучасних умовах найбільш прийнятною формою взаємодії держави та інститутів громадянського суспільства має бути соціальне партнерство, здатне забезпечити формування ефективного публічного управління в Україні. Громадянське суспільство здатне реалізовувати значну частку державних функцій в економічній, культурній та соціальній сфері за умови відкритого фінансування з боку держави. В умовах дії воєнного стану в першу чергу потрібно спрямувати зусилля на те, щоб забезпечити інституціям громадянського суспільства можливість бути залученими у процесах формування державної політики та децентралізації.

У підсумку слід зазначити, що громадськість в Україні має бути прямим чином залучена до процесів становлення ефективної системи публічного управління. Українська держава, декларуючи свої євроінтеграційні прагнення, повинна забезпечити максимально якісну реалізацію публічному регулюванню

суспільними процесами шляхом передачі окремих управлінських функцій від органів державної влади до інших суб'єктів управлінської діяльності, залучення громадського моніторингу та контролю і здійснення процесів децентралізації, публічності та демократизації. При цьому держава повинна співпрацювати з інститутами громадянського суспільства на засадах консенсусу та відкритої співпраці. Потрібно в нормативно-правовій базі української держави регламентувати роль та місце громадянського суспільства в управлінських процесах і можливість та способи залучення громадськості до управлінської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Існуючі механізми співпраці органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в контексті реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні 2016–2020. Київ, Ваїте, 2016. 280 с.

2. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки: Указ Президента України від 26 лютого 2016 р. *Президент України*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/682016-19805>.

Музика Максим Петрович

аспірант кафедри державної політики та
врядування Навчально-наукового
інституту та професійного розвитку
Національного університету «Львівська
політехніка»

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕТИЧНИХ КОДЕКСІВ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Ефективне державне управління повинне реалізовуватися на основі стандартів та норм, закріплених в законодавчій та нормативно-правовій базі. І ці стандарти є однією з найважливіших складових етичної інфраструктури, які можуть бути закріплені у професійно-етичних кодексах.

Питання потреби розробки та впровадження цих нормативних документів у діяльності державних органів влади в Україні обговорюється уже давно. Ці кодекси не розглядаються як акти, які здатні вирішити усі проблеми у сфері етичних взаємодій, проте вони цілком можуть поліпшити моральну атмосферу в організаціях та підвищити поріг довіри громадян до держави. Тому впровадження професійних кодексів етики як ціннісно-нормативних документів є важливим завданням держави на шляху до реалізації процесу модернізації державного управління.

Використання етичних кодексів у діяльності органів державної влади має можливість зберегти єдність етичних стандартів державної служби із

одночасним врахуванням специфіки різних органів управління. До основних цінностей, які повинні зазначатися в цих кодексах, варто віднести справедливість, відповідальність, рівність, ефективність, прозорість, порядність, законність та неупередженість.

Разом з тим, поряд із цими перевагами існують і недоліки, такі як:

- усталений порядок реалізації етичних норм в колективі, який ніхто з його членів не хоче порушувати;

- недовіра населення до влади та до її чесності, ширості і бажання працювати на благо народу;

- формування багатьох етичних кодексів може зайняти немало часу, зважаючи на нестачу кваліфікованих фахівців у сфері адміністративної етики або на навмисну протидію окремих посадовців;

- існує ризик розробки свідомо неефективного етичного кодексу державним органом влади, норми якого буде складно застосовувати на практиці.

У напрямі вирішення зазначених проблем варто, в першу чергу, у сфері публічного управління запровадити нові стандартизовані етичні відносини, що розробляються та впроваджуються міжнародними організаціями. Так, сюди можна згадати такий нормативний акт як Рекомендація № R (2000) Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців, прийнята 11 травня 2000 року Комітетом міністрів у м. Страсбурзі на 106 сесії [1].

Загалом, нормативні документи, які стосуються етики у сфері державного управління, присутні у багатьох розвинених країнах:

- Кодекс державних службовців (Велика Британія);

- Кодекс належного врядування (Іспанія);

- Етичний кодекс державних службовців (Польща);

- Кодекс поведінки державних службовців (Нова Зеландія);

- Кодекс поведінки для державних працівників (Італія);

- Кодекс державних службовців (Греція);

- Цінності та Етичний кодекс для державних службовців (Канада);

- Кодекс поведінки вищих урядових службовців виконавчих органів федеральної влади (Бразилія);

- Кодекс поведінки і цінності австралійських державних службовців (Австралія) [2].

Отже, у більшості розвинених країн існують власні документи, які стосуються етичних норм поведінки в системі державного управління. І навіть у тих країнах, де ці акти відсутні, йде робота щодо їх розробки та впровадження в життя. Тому така практика є корисною для України стосовно написання етичних кодексів для представників державного управління, які мають бути пріоритетними та користуватися довірою суспільства.

Етичний кодекс варто розглядати як документ в першу чергу комунікаційного, а вже потім – регуляторного характеру, на основі якого потрібно привносити позитивні зміни у колективі органів державної влади. Адже такі нормативні акти здатні виставити чіткі вектори для соціального та

професійного самовдосконалення державних управлінців і можуть значним чином впливати на виховання працівників в тому чи іншому колективі.

Для того, щоб розробити та прийняти етичний кодекс із найвищим ефектом, потрібно наступне:

- оприлюднення кодексу та його доступність усім державним службовцям з метою його широкомасштабного визнання;
- застосування норм цього документу у щоденній практиці державного управління;
- набуття управлінцями позитивних навичок етичної поведінки та відносин і просування їх серед працівників;
- реалізація контрольних функцій щодо виконання норм етичного кодексу;
- використання покарань для тих, хто порушує етичні норми;
- впровадження комплексу стимулюючих заходів для тих державних управлінців, які демонструють етичну поведінку [3].

Цілком зрозуміло, що в сучасному світі важко продумати та впровадити в життя правила поведінки та інструкції етичної поведінки на всі випадки життя для усіх державних інституцій. Тому кожна організація повинна передбачати розробку саме такого нормативного акту, який буде враховувати специфіку її діяльності.

Отже, запровадження етичних кодексів поведінки службовців у системі державного управління здатне вирішити низку важливих проблем, які існують на даний час у цій сфері та дати поштовх до розбудови нової якісної державної служби України.

Список використаних джерел:

1. Committee of Ministers of the Council of Europe (2000), "Recommendation vol. R (2000), 10 of the Committee of Ministers to member States of the Council of Europe on codes of conduct for civil servants", available at: http://www.dridu.dp.ua/cpk/Lib/7_Zapobigannya%20ta%20protydiya%20proyavam%20korup/Legislation/Legislature/Rekomend_poved_DS.pdf.
2. Пашкова М. Адміністративна етика в органах виконавчої влади: результати експертного опитування державних службовців / М. Пашкова // Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2014. Вип. 14. С. 220-231.
3. Етика державного управління: підручник/ Т.Е. Василевська, В.О. Саламатов, Г.Б.Марушевський; за заг. ред. Т.Василевської. К.:НАДУ, 2015. 204с

Пилипець Роман Юрійович

аспірант кафедри державної політики та
врядування Навчально-наукового
інституту та професійного розвитку
Національного університету «Львівська
політехніка»

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СИТУАЦІЇ ЕТНІЧНОГО КОНФЛІКТУ

В умовах повномасштабної військової агресії проти України з боку російської федерації одним із важливих аспектів протистояння сторін є етнічна складова збройного конфлікту. Адже саме ця причина спонукає до виникнення та розвитку значної кількості воєн, як свідчить історичний досвід та сучасні реалії.

Під етнічними конфліктами слід розуміти протистояння між групами населення, відмінними одна від одної, як на прикордонних територіях, так і на території окремої держави, які базуються на расових, історичних, мовних чи культурних відмінностях. Такі конфлікти є надто небезпечними, зважаючи на проникнення їх у всі сфери життєдіяльності і потенційно можуть бути основним джерелом протистоянь на рівні держав, зважаючи на такі їхні особливості як боротьба за обмежені ресурси, конкуренція та ворожість між етнічними групами.

До основних стратегій поведінки у сфері державної політики в ситуації етнічного конфлікту можна віднести наступні:

- компроміс;
- пристосування;
- уникнення;
- суперництво;
- співпраця.

Цілком зрозуміло, що етнічні конфлікти нелегко вирішити лише такими способами як посередництво чи переговори, тому що ефект від них у напрямі вирішення таких протистоянь буде невеликим. Тому більш результативними будуть макрополітичні стратегії на основі інституційних процедур, правил та механізмів державної влади [3].

Держава в пергу чергу повинна спиратися на потребу врегульовувати такі конфлікти на основі застосування мирних інструментів взаємодії. У таких випадках варто згадати такі інструменти як мирні переговори з медіаторами, погоджувальні комісії і навіть робота груп посередників.

При цьому слід базуватися на функціонуванні спеціальних інститутів з управління етнічними конфліктами, які зазвичай виникають стихійно у фазі безпосередньої ескалації конфлікту, коли існує велика загроза застосування насильства однією або обома сторонами [2].

У процесі вирішення етнічних конфліктів дуже важливо для сторін отримувати зворотній зв'язок, при якому можна взнати думку населення та

проаналізувати причини, які призвели до протистояння. В сучасних умовах на допомогу цьому приходять цифрові технології, які дозволяють отримати наступні результати:

- виникає можливість спрощення здійснення соціологічних опитувань, відповідно до яких можна встановити проблеми, що існують у суспільстві, та вжити заходів щодо уникнення їх;
- цифрові технології дають змогу зібрати та обробити значні обсяги необхідної інформації;
- на основі зібраної та обробленої інформації можна швидше відреагувати на конфліктні ситуації [1].

У сфері здійснення державної політики застосування цифрових технологій дозволяє органам державної влади гнучко реагувати і попереджувати розвиток конфліктів на ранній стадії їх виникнення, коли протистояння не набули серйозних масштабів.

Загалом, механізми державного управління повинні передбачати залучення усіх можливих інструментів врегулювання ситуації щодо етнічних протистоянь, які повинні забезпечувати уникнення конфліктів, пропаганду толерантного ставлення громад та етносів одне до одного. Важливим завданням держави є не лише пряме вирішення етнічних конфліктів, але й формування такої атмосфери, нормативної бази та умов для розвитку, при яких етнічні групи зможуть отримувати та користуватися належними їм правами людини та громадянина. Також в рамках держави потрібно врегульовувати міжетнічні відносини із застосуванням сучасних цифрових технологій, здатних опрацьовувати значну кількість інформації у напрямі регулювання ситуації у сфері етнічних конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Квітка, С. (2020). Цифрова трансформація як сучасний тренд періодичного циклу розвитку суспільства. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. Спецвипуск, 131-134. <http://doi.org/10.36.030/2664-3618-2020-si-131-134>
2. Макаров, Г. (2022). Етнічний чинник реформування адміністративно-територіального устрою: досвід європейських демократичних держав. Аспекти публічного управління, 10(5), 54-61. <https://doi.org/10.15421/152235>
3. Світлов, В. А. (2014). Класифікація стратегій поведінки в конфлікті К. Томаса та Р. Кілманна та єдина теорія конфлікту. SWORLD, 16(1), 3-5.

Повна Світлана Вікторівна
кандидатка економічних наук, доцентка
Національний університет «Чернігівська
політехніка»

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ВИКЛИКИ МЕНЕДЖМЕНТУ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Через війну українське суспільство та економіка опинилися у важкому стані, отримавши багато втрат за короткий період часу. Маємо визнати, що задовго до воєнного стану Україна вже мала суттєві проблеми, які охоплювали основи суспільства, а саме проблеми із захистом прав людини, і в першу чергу прав власності, корупцію, і як наслідок – абсолютно недостатні обсяги інвестування, які не могли навіть забезпечити простого відтворення основного капіталу, що використовувався в економіці.

В українській економіці в структурі експорту переважала продукція аграрного сектора та недорогочінні метали [4], але відомо, що сировинні галузі мають свої обмеження у розвитку, і надія лише на них звичайно призводить до формування «стелі», вище якої економіка піднятися не може [2]. Разом з тим саме експортні галузі у глобалізованому світі визначають напрям розвитку економіки та ступінь доданої вартості, яка формується у країні.

Використовуючи напрацьований досвід, в майбутньому варто уникати спиратися на сировинні галузі, натомість шукати промислові сектори, де може спрацювати ефект масштабу. Для залучення додаткового інвестування та підвищення ефективності роботи існуючих підприємств необхідне активне формування корпоративних структур та налаштування звичних прозорих умов роботи менеджменту для закордонних інвесторів.

Після війни необхідно будувати структуру економіки з високою доданою вартістю, що має враховувати насамперед «економіку відчуттів», адже саме за приємні емоції людина готова платити найбільше. Разом з тим, маємо усвідомлювати, що при виборі галузей для майбутнього розвитку бажано уникати конкуренції із транснаціональними корпораціями, які також звичайно обирають сегменти із високою доданою вартістю.

Головна рушійна сила прогресу суспільства і економіки – це людина та її цінності [1]. Тому в центрі державної політики та менеджменту підприємств має бути формування креативних особистостей з націленістю на пошук можливостей щодо удосконалень оточуючого світу і себе. Японський кайдзен-менеджмент давно доказав світу дієвість такого підходу, а також розробив чіткі принципи його формування для підприємств [3].

Отже, при розгляді можливостей повоєнного оновлення України варто враховувати як свій власний історичний досвід розвитку національної економіки, так і позитивні впливи, які може забезпечити використання чужого управлінського досвіду. Також при виборі майбутніх векторів розвитку необхідно тримати в полі зору як глобальні зовнішньоекономічні тенденції, так

і піклуватися про формування цінностей у суспільстві, адже саме ідеологія є тим ресурсом, який забезпечує прогрес суспільства та економіки.

Список використаних джерел

1. Онищенко В.П. Людський і соціальний капітал України в період її післявоєнного відновлення. *Економіка України*. 2023. № 1. С. 3-19.
2. Повна С. Вплив рівня забезпеченості ресурсами країни на особливості її інноваційного розвитку. *Проблеми і перспективи економіки та управління: науковий журнал*. 2021.– № 1 (25). – С.33-44.
3. Повна С. Світовий досвід запровадження гнучких методологій управління конкурентоспроможністю підприємств та організацій. *Проблеми і перспективи економіки та управління: науковий журнал*. 2020.– № 1 (21). – С.63-71.
4. Статистичний щорічник України за 2021 рік. Державна служба статистики України. <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Проданчук Олег Олександрович

аспірант кафедри робототехніки та інтегрованих технологій машинобудування Навчально-наукового інституту механічної інженерії та транспорту Національного університету «Львівська політехніка»

ІНТЕГРУВАННЯ НАУКОВОВМІСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МАШИНОБУДУВАННЯ У ПІДПРИЄМНИЦЬКО-ВОЛОНТЕРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Сильна економіка та ефективна промисловість у парі з розвинутою науковою складовою і технологічною іноваційністю були ключовими чинниками воєнних перемог протягом усієї історії людства. Чисельна перевага завжди поступається ефективному застосуванню сучасних технологій. Не є винятком і нинішня російсько-українська війна. Іноваційна зброя в руках вмотивованих Збройних сил України дозволяє не тільки ефективно стримувати атаки ворога, а й переходити до наступальних дій. Одна з основних наших проблем – нестача та затягнуті терміни постачання такої зброї. Єдиним вірним та надійним рішенням є створення власних аналогів та осучаснення наявного виробничо-промислового комплексу, перехід економіки та виробничого кластеру здебільшого на виконання військових потреб.

До категорії малого та середнього підприємництва належать близько 90% всіх підприємств України. Не секрет, що саме вони є основою економіки і забезпечують понад 60% ВВП. Воєнні виклики не тільки не змогли знищити

локальне підприємство, а й надали йому нові стимули для роботи, розвитку та створення нових сегментів, направлених на наближення перемоги.

Одним з найактуальніших прикладів трансформації підприємницької діяльності на «воєнні рейки» став розвиток сфери виробництва безпілотних літальних апаратів. Застосування сучасних технологій, таких як 3Д друк, дозволило у короткі терміни сформувати значні виробничі потужності не прив'язані до державного фінансування і бюрократичних механізмів, які гальмують подібні кроки у великому бізнесі та бюджетному виробничому секторі. Цей перший ефективний крок став радше стрибком, котрий був просто життєво необхідний для фронту, а отже і для кожного з нас.

Наступним етапом є масштабування з інтегруванням науковомісних технологій машинобудування, зокрема, металообробки та лиття пластику під тиском. Обидві технології є значно складнішими і потребують більших фінансових витрат, але саме вони є ключем до переходу на якісно та кількісно новий рівень виробництва. До прикладу, при литті корпусної деталі з характеристиками: довжина 100 мм, ширина 50 мм, висота 30 мм, продуктивність може досягати 180 і більше готових виробів за годину, тоді як 3Д друк дасть лише один готовий виріб у той же проміжок часу. Звісно, для запуску такого виробництва потрібен дороговартісний комплекс обладнання, вузькоспеціалізовані спеціалісти та унікальний для кожного окремого виробу інструмент – прес-форма. Саме для оптимізації витрат та виробничого процесу необхідне впровадження новітніх технологій та наукових рішень. У скороченні часу циклу лиття та для вирішення проблеми персоналу рішенням може бути застосування робоманіпуляторів та систем конвеєрів [1]. Принагідним для оптимізації виготовлення прес-форм є застосування наукових досліджень з обробки важкооброблюваних сплавів та методи імітаційних досліджень процесів формоутворення [2]. Вони дозволяють знайти оптимальні режими обробки, вплинути на зношування інструменту, тим самим подовжити його термін експлуатації. Ефективний підбір металообробного інструменту дозволяє не тільки здешевити виробництво, а й скоротити терміни виготовлення прес-форм та інших виробів з металу.

Комплексне поєднання науки та технології дає змогу закрити потреби у окремих запчастинах та навіть кінцевих виробках на потужностях всього декількох підприємств. Перехід від 3Д принтерів до масового виробництва на термопластавтоматах дасть змогу повністю закрити потреби армії у пластикових комплектуючих. Та дане промислове переосмислення локальних виробництв військового спрямування не позбавлене мінусів. Крім вище згаданих значних витрат, важливим ускладненням є час виготовлення прес-форм [3]. Через брак висококваліфікованих спеціалістів терміни проектування та виготовлення інструменту для одного виробу можуть досягати трьох-чотирьох місяців, тоді як 3Д принтер готовий надрукувати деталь практично відразу після завантаження моделі та встановлення оптимальних режимів роботи. Ще однією перевагою 3Д друку є розосередження друкарів, що унеможливує повну зупинку роботи внаслідок ворожих ударів. Саме тому

такі технології як 3Д друк та лиття під тиском повинні співіснувати, закриваючи слабкі сторони одна одної.

Розвиток підприємств у оборонному напрямку є основною виробничою діяльністю, на якій має акцентуватись локальний бізнес. Попри труднощі у вигляді технологічної складності освоєння сучасного обладнання та високої вартості новітніх виробничих комплексів їх впровадження всіляко підтримується на різних рівнях владою та міжнародними фондами. Грантові програми дають можливість переобладнати виробництво і значно підвищити продуктивність. Можливості, які відкриваються перед локальними підприємцями, не залишають сумніву у скорій інтенсифікації інтегрування наукововмісних технологій в виробництва локального рівня. Цей єдиновірний шлях розвитку підприємництва є потрібним для забезпечення потреб фронту, але й у мирний час знайде свою виробничу нішу, котра дозволить прибрати стереотип виключно аграрної держави з сутності нової України.

Список використаних джерел:

1. Проданчук О.О., Ступницький В.В. ОПТИМІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСІВ У ІНДУСТРІЇ ЛИТТЯ ПЛАСТИКУ ШЛЯХОМ РОБОТИЗАЦІЇ ДОПОМІЖНИХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ КРОКІВ. Збірник наукових праць міжнародної молодіжної науково-технічної конференції. Краматорськ – Тернопіль, 2023 – 225 ст.

2. Stupnytskyu, V., Prodanchuk, O., Stupnytska, N. (2022). Simulation Studies of High-Speed Machining. In: Ivanov, V., Trojanowska, J., Pavlenko, I., Rauch, E., Peraković, D. (eds) Advances in Design, Simulation and Manufacturing V. DSMIE 2022. Lecture Notes in Mechanical Engineering. Springer, Cham, pp. 332–344.

3. Erik Brynjolfsson and Andrew McAfee "The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies" 2014 – 320 p.

Сворень Роман Романович

аспірант кафедри публічного управління та публічної служби Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

Важливість державно-приватного партнерства вимагає обґрунтованого нормативно-правового регулювання відповідно до потреби якісного і повного забезпечення співпраці держави та приватного бізнесу з найвищим ефектом.

Державно-приватне партнерство слід охарактеризувати як важливий інструмент регіонального розвитку, який має інноваційну природу за рахунок впровадження досягнень науково-технічного прогресу, передових технологій, методів та форм розвитку територіальних громад із метою підвищення добробуту населення, яке в них проживає.

Нормативно-правове регулювання державно-приватного партнерства базується на сукупності законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, які визначають його особливості та специфіку. В Україні усі суспільні відносини врегульовуються Конституцією, на базі якої вибудовуються співпраця між державою, територіальними органами влади та приватним сектором. Комплексне значення мають і кодекси, зокрема, Цивільний, Кримінальний, Кодекс про адміністративні правопорушення, які містять норми загальної дії щодо усіх сфер життєдіяльності держави, а також Податковий, Господарський, Земельний, які регламентують економічні відносини суб'єктів.

Щодо законів, то в першу чергу варто згадати однойменний Закон України [3], у якому зазначено, що державно-приватне партнерство є формою співпраці між фізичними чи юридичними особами (крім державних та комунальних підприємств), територіальними громадами та самою державою. Це співробітництво здійснюється відповідно до чинного законодавства на підставі договору у вигляді угоди між приватними (підприємства чи фізичні особи) та державними (органи державної влади та органи місцевого самоврядування) партнерами. Завдяки такій співпраці покращується результат взаємодії між державою, територіальними громадами та приватним сектором, підвищується якість життя населення в регіонах.

Сюди ж слід віднести і Закон України «Про концесію» [4], у якому визначено можливості та процедурний механізм реалізації проектів державно-приватного партнерства на засадах концесії у напрямі підвищення якості послуг, які мають суспільне значення, та модернізації інфраструктури країни. Ці відносини трактуються як взаємодія між концесіонером та концесієдавцем, ключовим учасником яких виступає держава.

Державно-приватне партнерство також регулюється і Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні» [2], який спрямований на розширення форм і обсягів державних гарантій для приватних інвесторів і усунення протиріч між законодавчими актами в цій сфері, зниження адміністративних перешкод та покращення функціонування фінансового механізму державно-приватного партнерства.

Поряд із законодавчими відносини у сфері державно-приватного партнерства регулюються і підзаконними нормативно-правовими актами. Норми цих документів застосовуються під час процедурних моментів, пов'язаних із реалізацією державно-приватного партнерства, аналізу його ефективності, визначення ризиків, які можуть мати місце при укладанні договорів, регламентації конкурсних умов щодо визначення приватного партнера,

призначенні незалежних експертів під час проведення конкурсного відбору тощо.

Загалом, чинна нормативно-правова база, яка стосується державно-приватного партнерства, характеризується особливостями, що дають підстави говорити про потреби її доопрацювання:

- в Законі «Про державно-приватне партнерство» не закріплюється пріоритетність цієї форми взаємодії, а окремі питання врегульовуються шляхом відсилки до інших нормативно-правових актів, що є надто незручним для партнерів, оскільки їм доводиться вивчати та аналізувати значну кількість документів замість того, щоб звернутися до одного ключового Закону;

- норми, закріплені в існуючому законодавстві, не є вичерпними і не в повній мірі регламентують процедуру взаємодії приватного та державного партнерів та управління майном в рамках державно-приватного партнерства, недосконало визначають методологію суб'єктів техніко-економічного оцінювання державно-приватних проектів тощо;

- на місцевому рівні часто виникають незручності цілісної регламентації потрібних норм, оскільки на різних рівнях існує значна кількість актів місцевих органів влади, які нерідко суперечать один одному;

- недостатньо повно у законодавчих та підзаконних-нормативно-правових документах відображені особливості державно-приватного партнерства у різних сферах народного господарства України;

- залишилося поза увагою закріплення в чинному законодавстві значної кількості форм спільних державно-приватних проектів, які, крім концесії, також потребують нормативного закріплення специфіки їх реалізації.

Ці та інші проблеми потребують вирішення в контексті покращення нормативно-правового регулювання державно-приватного партнерства, оскільки це призводить до непорозумінь між партнерами в процесі такої комунікації, неузгодженостей з приводу розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів та результатів спільної діяльності, питань щодо трудової участі тощо. Тому нормативне забезпечення досліджуваного питання потребує уніфікації законодавчої та підзаконної правової бази, яку, на наш погляд, варто здійснити за наступними напрямками:

- виходячи з того, що на разі існує лише Закон «Про концесію», який регламентує цю форму реалізації проектів державно-приватного партнерства та можливість залучення позабюджетних коштів, зокрема у транспортну інфраструктуру [1], потрібно розширити законодавчу базу щодо збільшення можливостей укладання окремих договорів між державними та приватними партнерами. ;

- необхідно уніфікувати законодавство в частині пільгового кредитування та податкового стимулювання приватних партнерів, збільшення числа об'єктів, які належать до комунальної чи державної власності і які можуть передаватися в управління приватним партнерам;

- на законодавчому рівні потрібно уточнити певні процедурні моменти щодо приймання-передачі майна в управління партнерам, укладання договорів

державно-приватного партнерства, чітко прописати вимоги до проведення конкурсного відбору приватних партнерів та конкурсантів;

– потрібно в законодавчому порядку вдосконалити інституційне забезпечення розвитку державно-приватного партнерства, закріпивши за органом влади права та функціональні обов'язки що регулювання та координації цього процесу.

Інноваційний аспект державно-приватного партнерства повинен враховувати виключні інтелектуальні права та власність учасників на результати їх діяльності, що забезпечить високий рівень виконання проєктів, задекларованих в рамках цього співробітництва. При цьому особи, які розглядають конкурсні документи – посадові особи державних органів влади, члени комісії та інші зацікавлені особи – повинні забезпечувати збереження комерційної таємниці в рамках проєкту державно-приватного партнерства. Усі ці деталі теж повинні бути прописані в законодавчому порядку.

Зазначені пропозиції покликані забезпечити розвиток державно-приватного партнерства та зміцнити партнерські відносини між державним та приватним сектором в Україні на підставі дії достатнього, об'єктивного та достовірного нормативно-правового забезпечення розвитку такого співробітництва.

Отже, на сучасному етапі розвитку українського суспільства державно-приватне партнерство базується на достатньому нормативно-правовому забезпеченні. Проте, незважаючи на кількість законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, якісне забезпечення нормативного регулювання досліджуваного питання все ж вимагає покращення, зважаючи на присутність колізій та неузгодженостей в чинному законодавстві, а також значної кількості прогалин та недопрацювань, які дають підстави говорити про наявність так званих «білих плям» в процесі нормативного регулювання державно-приватного партнерства. З метою уніфікації його нормативного забезпечення запропоновані напрями, які покликані сприяти зміцненню нормативно-правового забезпечення державно-приватного партнерства та виведенню його на новий рівень реалізації співпраці між державним та приватним сектором.

Список використаних джерел:

1. Дробот І. О. Механізм державно-приватного партнерства у сфері транспортної інфраструктури України / І. О. Дробот, І. М. Барбір // Ефективність державного управління. - 2019. - Вип. 4. - С. 98-109. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/> (дата звернення: 12.10.2023)

2. Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні: Закон України від 24.11.2015 р. № 817-VIII: станом на 1 лют. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/817-19#Text>. (дата звернення: 09.10.2023)

3. Про державно-приватне партнерство: Закон України № 2404-VI від 01.07.2010р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (дата звернення: 09.10.2023)

4. Про концесію. Закон України від 03.10.2019 р. № 155-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#Text> (дата звернення: 09.10.2023)

Стефанюк Марія Іванівна

студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка» Національного університету «Львівська політехніка»

Науковий керівник

Корчинська Олександра Остапівна

кандидатка економічних наук, доцентка кафедри адміністративного та фінансового менеджменту Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

ІНФРАСТРУКТУРНІ ПРОЕКТИ В РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Передумовою ефективного функціонування й зростання економіки як держави в цілому, так і територіальних громад зокрема, є високий рівень розвитку інфраструктури. Розширення й оновлення об'єктів цієї сфери має стратегічний характер, оскільки охоплює будівництво доріг, освіту, охорону здоров'я, житлово-комунальне господарство, побутове обслуговування населення, роздрібну торгівлю й громадське харчування, пасажирський транспорт, надання населенню послуг зв'язку тощо. Потреба у відновленні та розвитку дорожньої мережі, об'єктів житлово-комунального господарства, підвищенні енергоефективності особливо гостро постає в умовах війни. Рандомні обстріли території України, а також всіх об'єктів як цивільної, так і оборонної сфери призводять до значних пошкоджень, а подекуди й руйнувань окремих інфраструктурних елементів чи загалом інфраструктури окремої території.

Проекти, спрямовані на розвиток і вдосконалення інфраструктури, є досить капіталомісткими. Бюджетні обмеження стають бар'єром для модернізації зношеної інфраструктури. Відповідно, держава бере участь у реалізації інфраструктурних проектів, виступаючи їх ініціатором та контролюючи хід робіт у рамках проектів [1].

Продуктом інфраструктурних проектів є інфраструктурний об'єкт, який характеризується певним набором параметрів. Даний продукт, з одного боку, повинен задовольняти інтереси стейкхолдерів, з іншого боку, параметри продукту проекту визначають його вартість, тривалість певних етапів життєвого циклу і т.п.

Відмінною особливістю більшості інфраструктурних проектів є високий рівень інвестиційних витрат і значний термін окупності (якщо про це доречно говорити). Адже багато інфраструктурних проектів реалізуються для виконання основної суті будь-якої інфраструктури - поліпшення якості життя в країні, і вони не завжди передбачають економічний ефект. Так, будівництво доріг в Україні до сих пір не тягне за собою окремих проект «експлуатація» і отримання доходу у вигляді плати за використання дороги [2;3].

Як відомо, проекти можуть бути елементами систем більш високого порядку - програм або портфелів проектів. Портфель проектів може включати в свою структуру проекти і програми різного змісту, тому інфраструктурні проекти як незалежні елементи і як складові програм можуть входити до складу портфелів [3;4].

Системна належність інфраструктурних проектів ідентифікується в двох напрямках:

- як об'єкт управління проектами, тобто в рамках категорій «проект, програма, портфель»;
- як об'єкт управління з точки зору володіння / розпорядження / управління ним.

В результаті реалізації багатьох інфраструктурних проектів створюється матеріальний «продукт» (об'єкт інфраструктури: міст, дорога, поромна переправа, портовий термінал і т.п.), управління яким є окремим проектом для компанії (компаній), яка отримує право управління (оперування) даним об'єктом.

На державному рівні питання розвитку інфраструктури та відповідно реалізації інфраструктурних проектів входять у повноваження Міністерства України розвитку громад, територій та інфраструктури України. На місцевому рівні такі функції покладено на органи місцевого самоврядування [4].

Загалом успішність інфраструктурних заходів визначається успішністю реалізації відповідних проектів: навіть дуже своєчасні і необхідні заходи можуть не бути доведені до логічного кінця або не забезпечити отримання необхідного результату, якщо управління відповідними інфраструктурними проектами здійснюється не належним чином. Тому для забезпечення успішності та ефективності даної категорії проектів необхідна відповідна теоретична база управління ними.

Список використаних джерел:

1. Сментина Н. В., Клевцевич Н. А. Управління інфраструктурними проектами: навчальний посібник. – Одеса: ОНЕУ, 2016. – 193 с.

2. Обґрунтування інвестиційних проектів у процесі трансформації форм власності : навч. посібник / С. О. Швидненко, О. В. Оголь, В. В. Заїкіна. – К. : КНЕУ, 2018. – 167 с.

3. Петрецький І. І. Шебештьєв Е. Г. Вплив інфраструктурного забезпечення інноваційно-інвестиційних процесів на можливості соціально-економічного розвитку сільських територій. Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : зб. тез доп. за матеріалами II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Мукачєво, 12-13 трав. 2022 р. Мукачєво : Вид-во МДУ. 2022. С. 384-388.

4. Стан розвитку інфраструктури. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/1StanRozvitkuInfrastrukturi>.

Федорів Святослав Ігорович

аспірант кафедри адміністративного та фінансового менеджменту Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

КУЛЬТУРНА ЕКОНОМІКА ТА КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ: ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТЬ

В 2019 році Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй (ООН) Резолюцією від 19 грудня 2019 року № 74/198 оголосила 2021 рік Міжнародним роком креативної економіки для сталого розвитку. Це стало своєрідним визнанням впливу креативних індустрій на економічний розвиток як розвинених країн, так і країн, що розвиваються. Відповідно до цієї Резолюції креативна економіка сприяє досягненню таких Цілей сталого розвитку ООН до 2030 року, як: Ціль 1 – подолання бідності, Ціль 5 (гендерна рівність), Ціль 8 (гідна праця та економічне зростання), Ціль 9 (промисловість, інновації та інфраструктура), Ціль 10 (скорочення нерівності), Ціль 11 (сталий розвиток міст та спільнот), Ціль 12 (відповідальне споживання), Ціль 16 (мир та справедливість) і Ціль 17 (партнерство заради стійкого розвитку).

Культурні та креативні індустрії мають істотний вплив на глобальну економіку. За даними ЮНЕСКО за 2022 рік, на культурний сектор припадає 3,1% від загального світового ВВП та 6,2% всієї чисельності працівників, що становить практично 50 мільйонів робочих місць у всьому світі, 48.1% з яких займають жінки [8, с.242].

Незважаючи на те, що термін «креативні/ культурні індустрії» стає все більш розповсюдженим, країни мають різні підходи до їх визначення. Спроби запровадити міжнародний стандарт тривають, проте ціль ще не досягнуто [7].

Сам термін «креативна економіка» був вперше використаний Джоном Хокінсом у його книзі «Креативна економіка: як люди заробляють гроші на

ідеях», де автор визначає креативну економіку як «творення цінності внаслідок ідей» та пояснює, що це «економічна діяльність суспільства, яка створює ідеї, а не просто звичайні речі» [6].

Також ранні дослідження з креативної економіки належать економісту і соціологу Річарду Флориді та експерту Світового банку Чарльзу Лендрі, у яких креативність розглядається як атрибут успішного розвитку нової економіки. Вважається, що саме вони заклали основи теорії креативної економіки [2, с.8].

У 2008 році на Конференції ООН з питань торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) було погоджено термінологію та концепцію креативної економіки. «Креативна економіка – концепція, що розвивається та яка спирається на взаємодію між людською творчістю, ідеями та інтелектуальною власністю, знаннями та технологіями. По суті, це економічна діяльність, заснована на знаннях «креативних індустрій» [4].

Серед ознак креативної економіки виділяють [1, с.122]:

- безперервний інноваційний розвиток, суттєва роль людського капіталу в інноваційному розвитку країни;
- інвестиції в нові товари, послуги, технології, розвиток людини;
- велика частка наукомісткої продукції у ВВП;
- конкуренція на основі інновацій;
- спеціалізація та кооперація у сфері інноваційної діяльності господарюючих суб'єктів;
- захист об'єктів інтелектуальної власності.

Таким чином, креативну економіку можна визначити як сукупність видів економічної діяльності, що базуються на знаннях, творчості, інтелекті, технологіях та інноваціях, які мають високий потенціал прибутковості та створення робочих місць [9].

Основою ж креативної економіки слугують креативні індустрії.

Варто зазначити, що на початковому етапі поширення концепту креативності мова йшла виключно про сферу культури [2, с.12].

У середині ХХ століття термін «культурна індустрія» став популярним завдяки праці «Діалектика освіти» від Теодора Адорно та Макса Горкгайма, видатних представників Франкфуртської школи соціології. Видана у 1947 році, ця праця розглядала масову культуру як результат індустріалізованого та постіндустріалізованого суспільства. Особливий акцент був зроблений у розділі «Індустрія культури: Просвіта як масовий обман», де філософи критично оцінили стандартизацію та масовість культурних продуктів, які виникали від технічної раціональності та масової комунікації.

Концепція креативних індустрій з'явилася як відносно нова у західноєвропейському гуманітарному дискурсі в 1970-х роках минулого століття. Саме в цей період на Заході сформувалися технологічні та інформаційно-комунікаційні передумови для розвитку креативних індустрій: індустріалізація, урбанізація, зміни в традиційній сфері зайнятості та виникнення нових форм праці на ринку праці [3, с.76].

Основою для концепції креативних індустрій послужили ідеї перегляду впливу культури на суспільний розвиток, що в підсумку породило нові концептуальні напрямки дослідження.

Вперше на офіційному рівні термін «креативні індустрії» був вжитий урядом Об'єднаного Королівства у 1998 році, коли Департамент культури, медіа та спорту Великобританії опублікував документ Картографування креативних галузей та перейменував культурні індустрії в креативні. В документі представлено 13 креативних сфер економіки – реклама, архітектура, ринок мистецтв та антикваріату, ремесла, дизайн, дизайнерська мода, кіно, інтерактивне програмне забезпечення для дозвілля, музика, виконавське мистецтво, видавнича справа, програмне забезпечення, телебачення та радіо [5].

Закон України «Про культуру» дає наступне визначення креативних індустрій: «Креативні індустрії - види економічної діяльності, метою яких є створення доданої вартості і робочих місць через культурне (мистецьке) та/або креативне вираження». Види економічної діяльності, які належать до креативних індустрій визначені розпорядженням КМУ від 24.04.2019 № 265-р «Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій».

До них входять 34 види економічної діяльності. Загалом вони включають такі сектори

- візуальне мистецтво: живопис, графіка, скульптура, фотографія тощо;
- сценічне мистецтво: жива музика, театр, танець, опера, цирк, ляльковий театр тощо;
- література, видавнича діяльність та друковані засоби масової інформації;
- аудіальне мистецтво;
- аудіовізуальне мистецтво: кіно, телебачення, відео, анімація, мультиплікація тощо;
- дизайн;
- мода;
- нові медіа та інформаційно–комунікаційні технології: програмне забезпечення, відеоігри, цифрові технології в мистецтві (3D–друк; віртуальна, доповнена, змішана реальність тощо);
- архітектура і урбаністика;
- реклама, маркетинг, зв'язки з громадськістю та інші креативні послуги;
- бібліотеки, архіви та музеї;
- народні художні промисли.

З огляду на вищезазначене, креативні індустрії є складовою креативної економіки. Сьогодні вони стали стратегічним напрямом для підвищення конкурентоспроможності, продуктивності, зайнятості та стійкого економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Давимука С. А., Федулова Л. І. Креативний сектор економіки: досвід та напрями розбудови. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2017. 528 с.

2. Креативна економіка: нова економічна епоха XXI ст. URL: https://creativeeconomy.center/wp-content/uploads/2021/12/2_5332503104040474153.pdf
3. Пархоменко І.І. Поняття "культурні" та "креативні індустрії" в західноєвропейському науковому дискурсі та урядово-інституційних практиках Великобританії та Європейського Союзу. Українські культурологічні студії. С.74-78.
4. Creative Economy Programme. UNCTAD official website. URL: <https://unctad.org/topic/trade-analysis/creative-economy-programme>
5. Creative Industries Mapping Document. (1998). Department for Culture, Media and Sport (UK). URL: <https://www.gov.uk/government/publications/creative-industries-mapping-documents-1998>
6. John Howkins. The Creative Economy: How People Make Money from Ideas. Penguin Books, 2013. 280 p.
7. Michael Soendermann. Creative Europe: Measuring the Culture & Creative Industries in the EU / Office for Culture Industries Research. Cologne, 2019. 37p. URL: https://unctad.org/system/files/non-official-document/cep2019-25-10-contribution_en_Germany.pdf
8. Reshaping policies for creativity. Addressing culture as a global public good / UNESCO. 2022. 331p. URL: <https://www.unesco.org/creativity/sites/default/files/medias/fichiers/2023/01/380474eng.pdf>
9. The Creative Economy. Policy Circle. 2021. URL: <https://www.thepolicycircle.org/minibrief/the-creative-economy/>

Хайло Владислав Олександрович

аспірант Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, провідний інженер КП «Харківводоканал»

Хайло Яна Миколаївна

Кандидатка економічних наук, доцентка, директор департаменту КП «Харківводоканал»

ВИЗНАЧЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСТ

Пошук оновлених форм ефективного управління підприємствами водопостачання і водовідведення, як підприємств життєзабезпечення міст, припускають більшу зацікавленість муніципалітетів в забезпеченні саме життя міст в довгостроковій перспективі.

Сучасна форма управління як самого комунального підприємства так і власника майна носить архаїчний характер, вона не забезпечує оперативний контроль з питань системного аналізу діяльності, визначення виробничих і комерційних втрат ресурсів, ефективності використання майнового комплексу громади, порушень економічної безпеки через економічну необґрунтованість управлінських рішень. Відсутність конструктивної управлінської і організаційно-економічної інформації унеможливорює своєчасну економічно мотивовану реакцію виконавчої дирекції підприємства і власника на факти порушень економічної сталості і виробниче-господарської надійності, які акумулюються до стану загроз, і стають нездоланими для підприємства і місцевих бюджетів. Існування такого положення ускладнює пошук достатніх інвестицій для фінансування пріоритетних стратегій інноваційного розвитку муніципальних підприємств взагалі і в першу чергу комунальних підприємств життєзабезпечення міста (ПЖМ), якими безумовно являються підприємства водопостачання і водовідведення.

Факт існування проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення керівних органів муніципальних або регіональних громад з питань управління підприємствами комунальної власності засобами АСУ не новина, але як і багато інших питань він досі очікує свого вирішення.

На сьогодні мета створення інформаційно-аналітичної системи управління підприємствами комунальної сфери, встає знову на порядок денний, ще й тому, що питання інформаційно-аналітичного забезпечення виникає в числі першорядних при розбудові моделей диверсифікації послуг, нових управлінських форм підприємств, освоєнні договірних суспільно-приватних відносин, створенні приватних підприємств, підприємств змішаної власності.

Але саме виникнення такої системи на підприємстві через розробку або придбання з подальшим впровадженням налаштуванням і використанням припускає наявність певного рівня інтелектуального потенціалу самої системи управління підприємства. Спробуємо визначити характер такого потенціалу.

Визначення інтелектуального потенціалу системи управління ПЖМ

Інтелектуальний потенціал системи управління підприємства складається з методів формування даних, їхньої обробки, інтерпретації, аналізу, презентації, організації процесів управління головного управлінського циклу, тобто планування, контролю, аналізу, координації. Схема інтеграції складових інтелектуального потенціалу (бізнес інтелекту) в систему управління підприємства наведено на Рис.1.

На рисунку наведено схему взаємодії трьох технологій з інформаційно-аналітичного забезпечення сфери управління, формування і підтримки в реалізації управлінських рішень.

Кожна з них окремо і всі разом у будь якому поєднанні зіставляють інноваційний інтелектуальний потенціал системи поточного управління підприємством і його інноваційного розвитку.

Стратегія інноваційного розвитку реалізується за певним алгоритмом: формування послуги – моделювання процесів діяльності – налаштування технології управління – організація системи управління, або диверсифікація

послу - реінжиніринг процесів діяльності - реструктуризація підприємства - реформа системи управління. Можливість реалізовувати цей алгоритм у т.ч. за допомогою технологій інформаційно-аналітичного забезпечення, які складають інтелектуальний потенціал СУП, в свою чергу спирається на рівень інтелектуального потенціалу персоналу і характер організації процесів головного управлінського циклу та відокремленого централізованого аналізу.

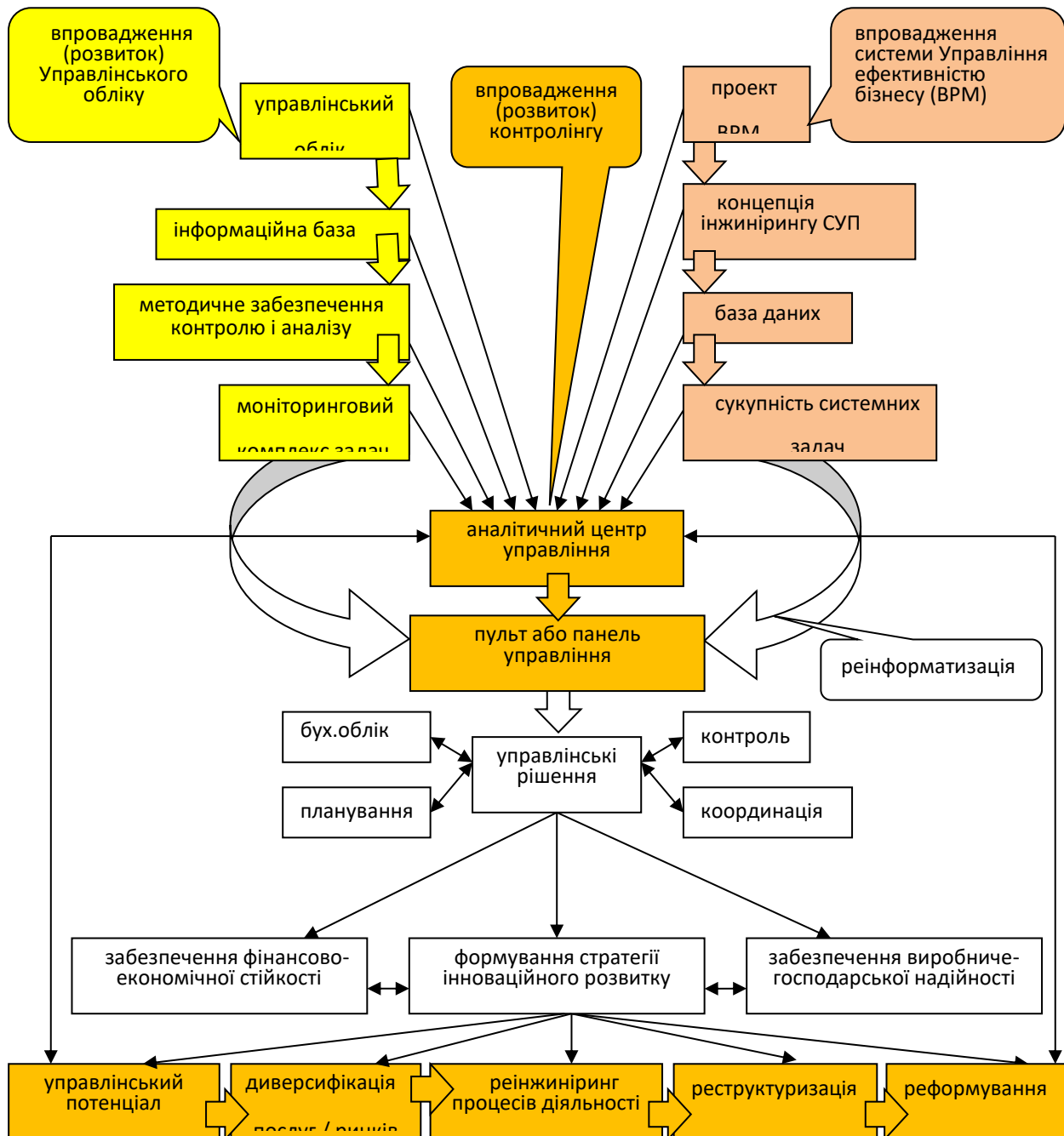

Рис. 1. Інтеграція різних за характером управлінських технологій з інформаційно-аналітичного забезпечення СУП

Наведемо скорочену і розширену характеристику складових інтелектуального потенціалу СУП і розглянемо схеми їхнього застосування.

скорочений зміст інтелектуальних інформаційно – аналітичних технологій, та сенс їхньої інтеграції:

Управлінський облік – технологія отримання ключових показників діяльності для формування поточних і стратегічних рішень;

BPM – технологія управління ефективністю бізнесу та системного інформаційного забезпечення процесів управління головного управлінського циклу;

Контролінг – технологія визначення параметрів інтеграції і координації взаємодії функцій виконавців процесів всіх сфер діяльності

Більш розгорнуто, для розуміння вкладу в інтелектуальний потенціал СУП, кожна з наведених інформаційних (інформаційно-аналітичних) технологій характеризуються наступним чином:

Управлінський облік - як складова інтелектуального потенціалу СУП, забезпечує фіксування, обробку, аналіз, перетворення, абсолютно всієї інформації, з якою менеджменту підприємства доводиться працювати і на основі якої виробляються управлінські рішення. Організація ведення управлінського обліку включає використання даних податкового та бухгалтерського обліку. Управлінський облік забезпечує інформацією управління всіма процесами на підприємстві. Програмна підтримка Управлінського обліку забезпечується рядом різних додатків від Excel до розгалужених систем CRM, MRP, ERP. Автоматизація управлінського обліку дозволяє вибудувати систему бюджетів компанії, складати, аналізувати, коригувати бюджет доходів та видатків (БДР), бюджет руху коштів (БДДС), баланс активів та пасивів, а також правильно визначити центри фінансової відповідальності (ЦФО) та ефективно з ними працювати

Контролінг - як складова інтелектуального потенціалу СУП задовольняє необхідність у системній інтеграції різних аспектів управління бізнес-процесами в організаційній системі підприємства. Контролінг забезпечує методичну та інструментальну базу для підтримки "(у тому числі комп'ютерної) "основних функцій менеджменту: планування, контролю, обліку та аналізу, а також оцінки ситуації для прийняття управлінських рішень" . Контролінг – розглядається як спосіб аналітичного мислення, сфокусований на ефективне використання ресурсів та розвиток підприємства у довгостроковій перспективі. Це інтегрована система інформаційно – аналітичної та методичної підтримки керівників. Налаштування контролінгу може бути сфокусовано на бухгалтерський облік; інформацію; планування, контроль та координацію саме управління.

Управління ефективністю бізнесу або система BPM (Business Performance Management) – це синтетична складова інтелектуального потенціалу СУП яка дозволяє усунути розрив між змістом стратегії та якістю її реалізації (Think Fast Consulting), що досягається за рахунок:

– Удосконалення комунікацій, через ефективний механізм доведення інформації про стратегію та очікування керівництва до менеджерів середньої ланки та інших співробітників на всіх рівнях організації,

– Удосконалення координації, через активізацію взаємного обміну інформацією по вертикалі, та по горизонталі, між бізнес-одинацями, відділами та робочими групами, що здійснюють спільну діяльність;

– Удосконалення управління, через можливість безперервно коригувати плани та своєчасно налаштовувати чи вдосконалювати операції на основі новітньої інформації про ситуацію на ринку та операційних процесах.

Змістовним інтелектуальним ядром системи управління ефективністю бізнесу є бізнес – аналіз.

Бізнес-аналіз – це синтетична управлінська понятійна категорія, яка охоплює технології зберігання та інтеграції даних, інструментів для генерування запитів та звітності, аналітичних інструментів необхідних для реалізації доступу бізнес-користувачам до інформації у режимі самообслуговування. Заключною «споживчою» фазою бізнес-аналізу являються панелі індикаторів, які інакше називають панелями або дошками управління.

Отже, наявність запропонованих управлінських технологій в СУП ПЖМ і налаштування їхньої взаємодії за наведеною схемою утворить необхідний інтелектуальний потенціал сучасного рівня, здатний сприйняти і забезпечити можливість реалізувати альтернативні стратегії інноваційного розвитку підприємств.

Ясінський Володимир Богданович

аспірант кафедри управління та публічної служби Навчально-наукового інституту та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА: ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ

Гарантування необхідних організаційних передумов на базі повноцінного нормативно-правового та інституційного забезпечення є запорукою ефективного розвитку державно-приватного партнерства в Україні. Проте, на даний час існує немало проблем та невирішених питань, які гальмують процеси щодо результативної реалізації проектів між державою та приватним бізнесом. Відповідно до цього можна стверджувати про необхідність глибоких наукових досліджень щодо функціонування державно-приватного партнерства.

Державно-приватне партнерство найчастіше здійснюється в таких галузях як енергозбереження, утримання і будівництво автомобільних доріг, телекомунікації, комунальне господарство та житлова сфера (експлуатація та благоустрій, водопостачання, виробництво і транспортування електроенергії). Про це свідчить досвід розвинених країн, у яких демонструється позитивний ефект від такої взаємодії та реалізації проектів міжнародного та загальнонаціонального характеру.

До характерних ознак державно-приватного партнерства згідно однойменного Закону України [2], прийнятого 01.07.2010 р., слід віднести:

формування співробітництва, націленого на отримання обопільного ефекту; реалізація певної публічної місії (управління публічними службами, будівництво і експлуатація публічних споруд тощо), яка забезпечується завдяки приватному бізнесу, при цьому держава несе фінансову та економічну відповідальність; відносини в межах співпраці тривають достатньо довгий період часу (5-50 років), будучи у переважній більшості тривалими та стабільними; приватні суб'єкти можуть здійснювати інвестиції в об'єкти партнерства, використовуючи не заборонені згідно законодавства джерела; взаємний розподіл ризиків в рамках державно-приватного партнерства здійснюється таким чином, що частина їх припадає на приватний сектор, а частина – на публічну владу.

Варто зазначити, що держава в особі вповноважених органів влади має можливість бути максимально залученою до виконання проєктів, зважаючи на свою здатність обслуговувати проєктний процес, здійснювати пошук необхідних ресурсів, забезпечувати ефективну експлуатацію майна та здійснювати пошук працівників, брати безпосередню участь у відновленні та будівництві об'єктів, їхньому проєктуванні та фінансуванні, а також гарантувати безпосереднє виконання договорів.

Таким чином, реалізація партнерства приватного бізнесу з державою має переваги в тому, що тут присутні державна підтримка та гарантії. Також, з точки зору науковців, до переваг можна віднести певні відмінності у системі стимулювання праці, що застосовується на підприємствах державної та приватної форм власності [1].

Проте, на сьогоднішній день існує чимало проблем, які пов'язані з неналежною державною підтримкою державно-приватного партнерства в Україні. До таких проблем слід віднести: присутність значних невідповідностей та колізій в чинному законодавстві, яке врегульовує відносини між державою та приватними суб'єктами; невизначеність та нормативна нерегламентованість методології надання державної підтримки партнерам, нерозвиненість механізмів державно-приватного партнерства; недосконала регуляторна політика держави, якій притаманні непрозорість її здійснення, нормативно та методологічно необґрунтовані тарифи та податкові платежі, необ'єктивна дозвільна система тощо; відсутність відповідної інституційної інфраструктури, завдяки якій можна здійснювати належну підготовку, відбір та моніторинг реалізації проєктів державно-приватного партнерства; недостатність фінансування довгострокових проєктів з боку держави; проблеми реалізації проєктів на регіональному та місцевому рівнях, пов'язані із обмеженими можливостями отримання відповідних гарантій від держави; неузгодженість підходів до реалізації державно-приватного партнерства в Україні із міжнародними нормами та стандартами.

Поряд із цим, бюджетна підтримка проєктів державно-приватного партнерства протягом усього строку реалізації проєктів є практично відсутньою, зважаючи на відсутність гарантій подовження реалізації бюджетних програм на середньо- та довгострокову перспективу. Крім того, на місцевому рівні представлені гарантії не відповідають реальному стану справ відповідно до забезпечення умов здійснення проєктів. До того ж, існуюча бюджетна політика

не дає можливість здійснювати місцеві запозичення та реалізовувати місцеві гарантії відповідно до потреб співпраці в рамках державно-приватного партнерства.

Таким чином, зважаючи на значний обсяг проблем та низку невирішених питань у досліджуваній сфері вважаємо за необхідне детальніше дослідити заходи відповідно до реалізації стратегічних напрямів, спрямованих на підтримку та всебічний розвиток державно-приватного партнерства.

Ключовим напрямом має бути покращення нормативного забезпечення реалізації державно-приватного партнерства, зважаючи на прогалини в сучасному законодавстві, та орієнтація на ефективний методологічний аспект цієї діяльності. Поряд з цим, повинна бути присутня достатня державна підтримка, здатна забезпечити взаємодію приватного бізнесу та органів державної влади із найвищим результативним ефектом.

В учасників партнерства повинні бути достатньо вагомі стимули для здійснення такої взаємодії, тому з метою активізації відповідних процесів потрібно забезпечувати достатні мотиваційні важелі на основі новітніх інструментів та методів. Прийнятним для цього є інноваційний напрям, в рамках якого потрібно застосовувати інноваційні та інвестиційні інструменти та методи, здатні вивести державно-приватне партнерство на якісно новий рівень розвитку.

Отже, основою державно-приватного партнерства є взаємодія держави та приватних суб'єктів на основі визначених проектів, яка повинна призвести до реалізації поставлених цілей та завдань соціально-економічного розвитку, і не лише держави, територіальних громад чи приватних суб'єктів. Також в основі результативного розвитку державно-приватного партнерства повинно бути ефективне нормативно-правове забезпечення, державна підтримка, механізми якої здатні значним чином впливати на ефективність взаємодії між приватним бізнесом та державою, відповідно, сприяти залученню приватних інвестицій. На сьогоднішній день існує чимало проблем, які пов'язані з неналежною державною підтримкою державно-приватного партнерства в Україні, тому зважаючи на актуальність даного питання, існує необхідність його глибокого вивчення та дослідження.

Список використаних джерел:

1. Дробот І. О. Механізм державно-приватного партнерства у сфері транспортної інфраструктури України / І. О. Дробот, І. М. Барбір // Ефективність державного управління. - 2019. - Вип. 4. - С. 98-109. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/> (дата звернення: 12.09.2023)

2. Дробот І. О. Децентралізація державного управління – основа становлення публічного управління (розділ V) // Публічне управління в Україні : проблеми та перспективи розвитку [Текст] : колективна монографія / за заг. ред. чл.-кор. НАН України, д.е.н., проф. В.С. Загорського, проф. П.М. Петровського. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2021. – 256 с. (С. 115-146).

3. Про державно-приватне партнерство: Закон України № 2404-VI від 01.07.2010р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (дата звернення: 13.09.2023)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Львівська політехніка»
*Навчально-науковий інститут адміністрування, державного управління та
професійного розвитку*
Кафедра регіонального та місцевого розвитку
Кафедра державної політики та врядування
Кафедра публічного управління та публічної служби
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародної безпеки та стратегічних студій
Департамент економічної політики Львівської обласної військової адміністрації
Управління регіонального розвитку

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ПЕРСПЕКТИВИ РЕГІОНАЛЬНОГО ТА МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

Матеріали 2-ї конференції молодих учених
23 листопада 2023 р.

Матеріали та пристатейна література публікуються в авторській редакції. За достовірність фактичної інформації у публікаціях відповідальність несуть автори.

Україна, 79491, Львів-Брюховичі, вул. Сухомлинського, 16 тел. (032) 234-62-46
Електронна пошта: rnr.dept@lpnu.ua,
веб-адреса: <https://lpnu.ua/rnr>